

Η Α Γ Ω Γ Η

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«ΑΝΑΝΕΟΥ ΣΕΛΥΤΟΝ»

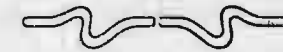
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Π. Δ. Π., Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙ ΜΟΝΙΜΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ.—Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.—ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΝ ΤΩΝ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ.—Χ. Θ., Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ.—Γ. ΚΑΡΑΛΖΑ, ΠΟΙΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΕΙ ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ.—Μ. Κ. ΚΑΛΥΒΟΠΟΥΛΟΥ, ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ.—Χ. Θ., ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ : ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ ΤΗ Ε' ΤΑΞΕΙ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ.—Δ. ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ, ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΟΥ (ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ).—Θ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΤ' ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΝ ΜΕΘΟΔΟΝ.—Θ. Χ., ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ).—Σ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ, Ο ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ (ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΙΣ ΒΥΖ. ΜΟΥΣΙΚΗΣ).—Α. ΡΑΒΣΤ.—Γ. ΚΑΡΑΛΖΑ, Η ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ ΤΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ).—Η ΑΝΟΙΞΙΣ ΙΑΣΜΑ ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ.—ΕΚ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ ΔΙΔ. ΓΥΜΝΑΣΤ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ : Α' ΕΤΗΣΙΑ ΓΥΜΝΑΣΤ. ΕΠΙΔΕΙΞΙΣ ΤΩΝ ΑΣΤ. ΣΧΟΛΩΝ.—Β' Η ΑΛΛΗΛΩΒΟΗΘΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ, ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΙΣ.—Γ' ΠΡΟΣ ΙΔΡΥΣΙΝ ΤΑΜΕΙΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ.—Δ' ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΣΤ. ΣΧΟΛΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ (ΣΥΝΕΧΕΙΑ).—Η. Ν. ΓΕΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟΝ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΣΙΑΣ ΤΗΣ Α' ΤΑΞΕΩΣ.—Κ. Κ. Κ., Ο ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΕΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ.—ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ (ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΞΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ «ΑΓΩΓΗΝ», ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΕΥΧΟΣ, Ο ΔΙΔ. ΓΥΜΝΑΣΤ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΡΙΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΠ.ΚΑΠ.)—ΑΠΟ ΤΑ ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.—Ι. Ι. ΡΟΥΣΣΩ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ (ΕΙΣ ΕΠΙΣΥΝΗΜΜΕΝΟΝ ΤΕΥΧΟΣ).

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Ἐκ τοῦ Καλλιτεχνικοῦ Τυπογραφείου, Γαλατῇ, Πέμπτοπάζαρον Ἀρ. 37

1914

Η Α Γ Ω Γ Η

Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙ ΜΟΝΙΜΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Ὁ Διδασκ. Γυμναστικὸς Σύλλογος, ὅπως καὶ εἰς τὸ προηγούμενον φυλλάδιον (σ. 73) ἐγράψαμεν, δὲν ἔπαυσε μεριμνῶν ὅπως καθορισθῇ ἡ μονιμότης τῶν Διδασκάλων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας.

Ἡ «Ἀγωγή» σήμερον εἶναι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ δημοσιεύσῃ τὴν πρώτην ἐγκύκλιον, ἣτις ἐξεδόθη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, καὶ εὐχεται, ὅπως ταχέως καὶ τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον καὶ αἱ λοιπαὶ ἐν τῇ Τουρκικῇ Αὐτοκρατορίᾳ Μητροπόλεις ἐκδώσωσιν ὁμοίας ἐγκυκλίους ἀναστηλούσας τὸν ἀπαραίτητον πρὸς προαγωγὴν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων θεσμὸν τοῦτον.

Εἶναι ὁμῶς ἀληθὲς ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐκδόσεως τοιαύτης ἐγκυκλίου ἦτο ἀναγεγραμμένον πρῶτον ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τῆς συνεδρίας τῆς Πατρ. Κεντρ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἔνεκα τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τοῦ Οἶκ. Πατριαρχείου, ἡ συνεδρία ἐκείνη δὲν ἐγένετο, καὶ οὕτω ἡ ἐκδοσις τῆς ἐγκυκλίου ἐκείνης ἀνεβλήθη.

Ἡ περὶ μονιμότητος ἐγκύκλιος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Χολκηδόνας, ἡ πρώτη τοιαύτη, ἔχει ὡς ἑξῆς :

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ.

1417

*Ἐντιμότατοι Κύριοι κ. Ἐφοροὶ τῶν Ἐκπαιδευτηρίων
τῆς Κοινότητος*

Ἡ ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει ἐδρεύουσα Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ, κύριον μέλημα ἔχουσα τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀνάπτυξιν καὶ

Διὰ τοῦ παρόντος διπλοῦ ἀριθμοῦ κλείει τὸ πρῶτον ἔτος τῆς «Ἀγωγῆς».

Ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ αὐτῆς λυπεῖται διότι αἱ περιστάσεις δὲν ἐπέτρεψαν νὰ ἐκδώσῃ περισσότερα τῶν τεσσάρων τευχῶν, ὅπως ἤλπιζεν. Ὑποσχομένη δὲ τὴν ἀνελλιπῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἐκδοσιν, ὅσον τοῦλάχιστον ἐξαρτᾶται παρ' αὐτῆς, τῆς «Ἀγωγῆς», εὐχαριστεῖ θερμῶς τοὺς ὑποστηρίξαντας αὐτὴν καὶ τοὺς τιμήσαντας διὰ τῆς συνεργασίας των, παρακαλεῖ δὲ τοὺς τυχόν καθυστεροῦντας τὴν συνδρομὴν αὐτῶν, ὅπως σπεύσωσι νὰ ἀποστείλωσι τὸ ἐλάχιστον αὐτῆς τίμημα.

Παρακαλεῖ ἐπίσης πάντας τοὺς συνδρομητάς, ὅπως τὸ ταχύτερον δηλώσωσιν ἐὰν θέλωσι νὰ ἐγγραφῶσι καὶ διὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ περιοδικοῦ, ἐμβάζοντες καὶ τὸ ἰσότιμον, καὶ εὐχεται ὅπως ἡ ἀρωγὴ καὶ ἡ ὑποστήριξις τῶν ἀγαπητῶν συναδέλφων ὑποβοηθῇ πάντοτε τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς, ἵνα οὕτω τὸ μόνον ἐν Τουρκίᾳ παιδαγωγικὸν περιοδικὸν ἀποβῇ ἄξιον τῆς ἀποστολῆς του, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς τε ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς βελτιώσεως τῶν διδασκάλων καὶ τῆς καθ' ὅλου παρ' ἡμῖν παιδείας.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΑΓΩΓΗΣ»

προαγωγήν τῆς παιδείας ἀνά τὴν Ἐπαρχίαν, μεταξὺ ἄλλων ἀπεφάσισεν ὅπως ἀπολυθῇ τὸ παρὸν ἐγκύκλιον γράμμα ταῖς ἐκασταχοῦ Ἐφορίαις καὶ Ἐφοροεπιτροπαῖς. Βάσις τῆς προαγωγῆς τῶν σχολῶν εἶναι ἡ ἐκ μέρους τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ μετ' ἀφοσιώσεως ἐκπλήρωσις τῶν ἱερῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἀφορώντων τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῆς νεότητος ἐφ' ἧς ἐυλόγως στηρίζονται αἱ ἐλπίδες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ἵνα ὁμως αἱ διδάσκαλοι οὕτως ἐργάζωνται ἀπαρτίτητον τυγχάνει νὰ ὦσι βέβαιοι, ὅτι πιστῶς καὶ θεαρέστως καὶ θεοπρεπῶς τὸ καθήκον ἐκτελοῦντες ἔχουσιν ἐξησφαλισμένον τὸ μέλλον αὐτῶν, ὅτι δὲν ὑπόκεινται εἰς σιγμιαίας τῶν κατὰ τόπους προϊσταμένων αὐτοῖς Ἐφορειῶν παραφορὰς καὶ ἀντιπαθείας, οὐδαμῶς σχετιζομένας πρὸς τὸ ἔργον των. Ἐπειδὴ τοιαῦται ἀντιπάθειαι πρὸς αὐτοὺς πολὺ εὐκόλως δύνανται νὰ γεννηθῶσιν ἐν τῷ στενῷ οἰκογενειακῷ κύκλῳ τῶς Κοινοτήτων καὶ συνεπῶς ἕτερον ἀνώτερον Δικαστήριον ἀπὸ περιωπῆς ἐξετάζον τὰ ἐκάστοτε ὑπάρχοντα παράπονα κατὰ τῶν διδασκάλων δέον νὰ ὑπάρχη, ἡ περὶ ἐμὲ Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ πατρικῶς περὶ τε τῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν διδασκάλων μεριμνῶσα ἀπεφάσισεν, ἵνα τὸν τεύθεν μόνον δι' αὐτῆς γίνωνται μεταθέσεις διδασκάλων καὶ πρὸς αὐτὴν ἔχωσι τὴν ἀναφορὰν των αἱ τε Ἐφορεῖαι τῶν Σχολῶν καὶ οἱ διδάσκαλοι. Οὕτω καθισταμένων μονίμων τῶν διδασκάλων πρῶτον μὲν τὰ σχολικὰ θέλουσιν ἐξασφαλίσαι βεβαίαν τὴν πρόοδον καὶ προαγωγήν, δεύτερον τιμὴν μεγίστην θέλει προσγίνει εἰς τὰς Κοινοτήτας τὰς ἐχούσας ἐξησφαλισμένον τὸ μέλλον τῶν ἐργατῶν ἐκείνων τοῦ ἔθνους, εἰς οὓς ἐμπιστεύονται τὰ τιμαλφέστερά των ἐν τῷ κόσμῳ, τὰ τέκνα αὐτῶν· καὶ τρίτον βελτιοῦται ἡ θέσις τῶν διδασκάλων, οἵτινες μόνοι μεταξὺ ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων εἶναι ἀδέβαιοι περὶ τῆς ἑαυτῶν θέσεως καὶ τύχης, καίπερ τὴν ὑψηλοτέραν καὶ ἱερωτέραν πάντων ἐκτελοῦντες ὑπηρεσίαν καὶ συνεπῶς δικαιούμενοι νὰ ἔχωσιν ἀσφαλέστερον τὸ ἑαυτῶν μέλλον.

Πεποιθότες ὅτι κατανοοῦντες τὴν μεγίστην σπουδαιότητα καὶ ὠφελιμότητα τοῦ λαμβανομένου μέτρου θέλετε ἐνεργήσῃ συμῶνως τοῖς ἀνωτέρω διατελοῦμεν εὐχόμενοι καὶ ἐπευλογοῦντες ὑμᾶς πατρικῶς.

Ἐν Χαλκηδόνι, τῇ 16 Μαΐου 1914.

† Ὁ Χαλκηδόνης ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Τὸ προεδρεῖον τοῦ Διδ. Γυμν. Συλλόγου ἀπηύθυνε μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἐγκυκλίου ταύτης τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Σεβ. ἁγ. Χαλκηδόνης κ. κ. Γρηγόριον :

Σεβασμιώτατε,

Τὸ προεδρεῖον τοῦ Διδασκαλικοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου λαβὼν γνῶσιν τῆς ἐγκυκλίου ἦν ἡ Ὑμετέρα Σεβασμιότης μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπέλυσεν πρὸς τὰς ἐντίμους Ἐφορεῖας τῶν Σχολῶν τῆς θεοσφύτου Αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ δι' ἧς κηρύσσεται σαφῶς πρῶτην ἤδη φορὰν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ ἡ μονιμότης τῶν διδασκάλων, καταργουμένης τῆς παύσεως, μετὰ συγκινήσεως σπεύδει ὅπως ὑποβάλλῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καὶ τῇ Ἐκπ. Ἐπιτροπῇ τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνης, ἐκ μέρους τῶν ἀποτελούντων τὸν ἡμέτερον Σύλλογον διδασκάλων τὰς θερμότητας τῶν εὐχαριστιῶν.

Ὁρθότατα διείδεν ἡ τε Ὑμετέρα Σεβασμιότης καὶ ἡ περὶ Αὐτὴν Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ὅτι μέγιστον βῆμα πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων εἶναι ἡ μονιμότης τῶν διδασκάλων καὶ ἐγκαθιδρύουσα ταύτην προσφέρει ἀληθῆ πρὸς αὐτὴν ὑπηρεσίαν, τῆς ὁποίας θὰ διατηρῇ ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν. Ἐξαιτούμενοι τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἐπὶ τὸ ἔργον τοῦ Διδ. Γυμναστ. Συλλόγου καὶ ἐπαναλαμβάνοντες ἅπαξ ἔτι τὴν ἐκφρασιν τῶν ἐγκαρδίων εὐχαριστιῶν αὐτοῦ διατελοῦμεν ἀσπαζόμενοι τὴν δεξιὰν Αὐτῆς μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γ. Γραμματεὺς.

Ἐπαναλαμβάνομεν : ἀπὸ τὴν μερίμναν τῶν ἐθνικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν ἀρχῶν ἀναμένομεν, ὅπως συμπληρωθῇ τὸ τόσον αἰσίως ἀρξάμενον ἔργον.

Δ. Π. Δ.

Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Εἰς τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς «Ἀγωγῆς» εἶχομεν ἐκθέσει πῶς τὸ κατώτατον ὄριον τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ διδασκάλων εἶχεν ὁρισθῇ εἰς 400 γρόσια κατὰ μῆνα διὰ τοὺς διδασκάλους καὶ 300 διὰ τὰς διδασκαλίσσας μετ' ἐπιδόματος μηνιαίου ἑκατὸν γροσίων διὰ τοὺς διευθυντὰς καὶ τὰς διευθυντρίας.

Ἀνεφέρομεν δὲ καὶ τὰς γενομένας προσπάθειάς, ὅπως τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον ἐπανερχόμενον ἐπὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἀποφάσεως καὶ δεχό-

μενον τὴν σχετικὴν πρότασιν τῆς Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς αὐξήσῃ τὸ κατώτατον τοῦτο ὄριον ἀπὸ 400 καὶ 300, εἰς 500 καὶ 400.

Ὁ Διδ. Γυμν. Σύλλογος δὲν ἔπαυσε πρὸς τοῦτο ἐνεργῶν καὶ τὸ ἐντιμον Μ. Συμβούλιον ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τῆς 25ης Ἀπριλίου ἐν. ἔ. ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν.

Ἐπὶ τούτοις ἡ Π. Κεντρ. Ἐκπαιδευτικὴ συνέταξε καὶ διὰ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας ἡτοιμάζετο νὰ ἀποστείλῃ τὴν σχετικὴν ἐγκύκλιον, ὅτε ἡ ἀναστολὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Κέντρου καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν ἀρχῶν ἐπελθοῦσα, ἐματαίωσε τὴν ἀποστολὴν τῆς ἤδη ἐκτυπωθείσης ἐγκυκλίου.

Εὐχόμεθα, ὅπως αἰρομένων ταχέως τῶν αἰτίων, ὅσα προνέλεσαν τὴν ἀναστολὴν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου, ἀποσταλῇ ἐγκαίρως ἡ ἐγκύκλιος αὕτη πρὸς τὰς Σεβ. Ἐφορείας τῶν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Σχολῶν καὶ τεθῇ ὑπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους, ὅπως ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ὁρίζεται εἰς ἐφαρμογὴν.

Δὲν ἔχομεν εἰμὴ νὰ συγχαρῶμεν καὶ τὴν Π. Κεντρ. Ἐκπαιδευτικὴν, ἥς τόσον ἐπαξίως προεδρεύει ὁ Σεβ. ἅγιος Νικαίας κ. Βασίλειος, καὶ ἥτις ἀνέκαθεν ὑπεστήριξε τὸ ἥδη ὁρισθὲν κατώτατον ὄριον, καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον διὰ τὴν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ληφθεῖσαν ἀπόφασιν.

Ἡ ἐν λόγῳ ἐγκύκλιος ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ταῖς ἐντίμοις Ἐφορείαις καὶ ταῖς ἐλλογίμοις Διευθύνσεσι τῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀριθ. { Πρωτ. 4625
Διεκδ. 2432

Ἐγκριθέντος ὑπὸ τοῦ ἐντίμου Δ. Ε. Μικτοῦ Συμβουλίου ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τῆς 25 Ἀπριλίου 1914, ἵνα τὸ ἐν ἰσχύι κατώτατον ὄριον τῆς μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων αὐξηθῇ κατὰ ἑκατὸν γρόσια μηνιαίως, ἡ Π. Κ. Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ τροποποιήσασα συνφθὰ τῇ ἀποφάσει ταύτῃ τὸ «Περὶ τῆς Μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων» Πρόσθετον Κεφάλαιον τοῦ ἐν ἰσχύι Γενικοῦ Κανονισμοῦ τῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τὸ δημοσιευθὲν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν πρωτ. 7478 καὶ ἡμερομ. 14 Αὐγούστου 1912 ἐγκυκλίου τῆς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας,

τίθῃσι τοῦτο εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους 1914—1915 ὡς ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ ἐν ἰσχύι Γενικοῦ Κανονισμοῦ, ἔχον ὡς ἑξῆς :

ΠΡΟΣΘΕΤΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

τοῦ ἐν ἰσχύι Γενικοῦ Κανονισμοῦ τῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΑΡΘΡΟΝ 1ον. Ἐλάχιστον ὄριον μισθοῦ διὰ τοὺς ἐν ταῖς Σχολαῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐργαζομένους διδασκάλους ὁρίζεται τὸ ποσὸν πεντακοσίων (500) γροσίων μηνιαίως, διὰ δὲ τοὺς διευθυντὰς τὸ ποσὸν ἑξακοσίων (600) γροσίων.

ΑΡΘΡ. 2ον. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκαλισσῶν ὁρίζονται κατ' ἐλάχιστον ὄριον εἰς τετρακόσια (400) γρόσια μηνιαίως, τῶν δὲ διευθυντριῶν εἰς γρόσια πεντακόσια (500).

ΑΡΘΡ. 3ον. Οἱ διδάσκαλοι τῶν Τουρκικῶν καὶ τῶν Γαλλικῶν ἢ τῶν ἰδιαιτέρων τεχνικῶν καὶ ἐμπορικῶν μαθημάτων μισθοδοτοῦνται κατ' ἀναλογίαν τῶν ὥρῶν τῆς διδασκαλίας, οὐχὶ ὁμῶς ὀλιγώτερον τῶν ἀναλογούντων εἰς τοὺς ἄλλους διδασκάλους.

ΑΡΘΡ. 4ον. Πᾶν συμβόλαιον ἀναγράφον μισθοδοσίαν διδασκάλου κατωτέραν τῶν ἄνω ποσῶν θεωρεῖται ἄκυρον, δὲν ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὁ ὑπογράφας διδάσκαλος τιμωρεῖται.

ΑΡΘΡ. 5ον. Ἐὰν παρουσιασθῶσι συμβόλαια μὲ εἰκονικούς μισθοὺς καὶ ἐπικυρωθῶσιν, ἐξελεγχθῶσι δ' ἔπειτα ταῦτα, ὁ μὲν συμβληθεὶς διδάσκαλος ἀπολύεται τῆς θέσεώς του καὶ ἀφαιρεῖται ἀπ' αὐτοῦ τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ ἐπὶ διαστήματι χρονικῷ, ὁριζομένῳ ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ δὲ Ἐφορεία ἐπιτιμᾶται ὑπὸ τοῦ Δ. Ε. Μικτοῦ Συμβουλίου.

Ἐπὶ τούτοις διαβιβάζοντες πρὸς τὰς Σχολικὰς ἀρχὰς τὸ ὡς ἄνω Πρόσθετον Κεφάλαιον τοῦ Γενικοῦ Κανονισμοῦ τῶν

Σχολῶν, ἐντελλόμεθα τὴν ἀκριβῆ τῶν διατάξεων αὐτοῦ ἐφαρμογήν.

Διατελοῦμεν δὲ μετ' εὐχῶν.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 27ῃ Μαΐου 1914.

† Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΝ ΤΩΝ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

Περισσότερον παντὸς ἄλλου οἱ διδάσκαλοι ἀντιλαμβάνονται πόσον ἐπιβλαβεῖς εἶναι εἰς τὸ καθόλου παιδευτικὸν ἔργον αἱ λεγόμεναι προφορικαὶ ἐξετάσεις, καὶ μάλιστα καθ' ὃν τρόπον αὗται γίνονται ἤδη.

Τόσον ἀπὸ ἀπόψεως ἡθοπλαστικῆς καὶ παιδαγωγικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τῆς προκαλουμένης ἐξ αὐτῶν ὑπερκοπώσεως καὶ τῆς ἐπιδεικτιάζουσας ἢ τοῦ ἀσυναισθήτως ἐμφυλοχωροῦντος φανακισμοῦ, ἔπρεπε τὸ οὐδεμίαν καλὴν ἔποψιν παρουσιάζον οἰκτρὸν τοῦτο σύστημα πρὸ πολλοῦ νὰ εἶχε καταργηθῇ.

Καὶ ἡ ἐπιδεικτιάζουσα γίνεται ὅχι μόνον ἐκ μέρους τῶν ἐξεταζόντων καὶ τῶν ἐξεταζομένων, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐκ μέρους τῶν παρισταμένων καὶ τῶν ὡς ἐξεταστῶν οὕτως ἢ ἄλλως διοριζομένων, ζητούντων οὐχὶ νὰ ὑποβοηθήσωσι τὸ ἔργον τῆς ἀκριβοῦς τῶν μαθητῶν ἐξετάσεως—διὰ τὴν ὁποίαν εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ἐλαχίστην τῶν ἐξετάσεων ὁ διδάσκαλος ἔχει ἀνάγκην—ἀλλὰ νὰ σταθμίσωσιν ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ κρίνωσι καὶ ἀποφανθῶσι περὶ τῆς ὅλης ἐν τῇ σχολῇ καθ' ὁλόκληρον ἔτος ἐργασίας τοῦ δεῖνος ἢ δεῖνος διδάξαντος, λάβωσι δὲ οὕτω ἀφετηρίαν, ἣν εὐχερῶς δημιουργοῦσι καὶ ἂν δὲν ἀνεύρωσι, πρὸς κάκισιν τῆς σχολικῆς ἐργασίας, πολλάκις ἔχουσιν τὰ ἐλατήρια πολὺ μακρὰν τῆς σχολῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ τελουμένης ἐργασίας.

Ὁ Διδ. Γυμναστ. Σύλλογος ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀπριλίου, ἀνέθετο εἰς τὸ Προεδρεῖον αὐτοῦ μετὰ μακρὰν τοῦ ζητήματος ἐξο-
νύχισιν νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς Π. Κεντρ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς τὴν κατάργησιν τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων καὶ προτείνει παιδαγωγικώτερον σύστημα προβιβασμοῦ τῶν μαθητῶν κατ' ἀξίαν καὶ ἐξετάσεως αὐτῶν, ἐκθέσῃ δὲ καὶ τοὺς λόγους, δι' οὓς δεόν νὰ καταργηθῶσιν αἱ προφορικαὶ ἐξετάσεις.

Κατὰ τὴν ληφθεῖσαν ἐντολὴν τὸ Προεδρεῖον τοῦ Διδ. Γυμναστ. Συλλόγου, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς τὸ ἀκόλουθον ὑπόμνημα:

Σεβασμιώτατε,

Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ λεγόμεναι ἐτήσιαι προφορικαὶ ἐξετάσεις, αἱ πρὸς ἐπίδειξιν γινόμεναι, ὅχι μόνον οὐδεμιᾶς ὠφελείας πρὸξενοῖ γίνονται, ἀλλὰ τοῦναντίον δίδουσι λαβὴν καὶ ἀφετηρίαν διὰ τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν προασκήσεων, ἐπαναλήψεων καὶ τῆς ὅλης βραδείας τῶν διεξαγωγῆς εἰς ἀπώλειαν χρόνου πολυτίμου εἰς βάρος τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ εἰς ὑπερκόπωσιν τῶν μαθητῶν κακῶς καὶ ἀντιπαιδαγωγικῶς ἐθιζομένων εἰς ἐπιδεικτικὴν ἄμιλλαν καὶ οὐχὶ εὐσυνείδητον καὶ ἐπίμονον, τὴν καὶ μόνην ἐπωφελεῖ, ἐργασίαν. Εἶναι γνωστὴ ἐπίσης ἡ ἐπίμονος ἀντίληψις, ὅπως ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη κρίσις ἐπὶ τῆς γενομένης καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐν τῇ σχολῇ καὶ ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος ἐργασίας, ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς ὀλιγολέπτου εἰς τὰς ἐξετάσεις παρουσίας τῶν κ. Ἐφόρων ἢ τῶν πρὸς ἐξέλεγχιν παρουσιαζομένων αὐτοκλήτων ἐξεταστῶν καὶ αὐτοχειροτονήτων παιδαγωγῶν καὶ ἐκ τῆς ἰδίας καὶ ὑπὸ πρῖσμα οὐχὶ ἄδολον ἐντυπώσεως, ἡ δὲ τοιαύτη συνήθεια παρέσυρε καὶ τοὺς διδάσκοντας, ὅπως θεωροῦντες κριτήριον τῆς ὅλης αὐτῶν ἐργασίας τὰς ἐξετάσεις, προσπαθῶσι διαρκῶς, ἵνα οἱ ὑπὸ τὴν παιδαγωγίαν αὐτῶν μαθηταὶ ὧσιν ἐν καιρῷ τῶν ἐξετάσεων ἱκανοὶ νὰ δίδωσι προχείρως καὶ ἐπιδεικτικῶς ἀπαντήσεις τοιαύτας, ὅσαι εἰς τοὺς ἐπιπολαίους τῶν παρισταμένων ἀρέσκουσι καὶ ἐπικροτοῦνται. Ὡσαύτως εἶναι γνωστὸν ὅτι πρὸ τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως τῶν Ἐφόρων, τῶν γονέων καὶ τῶν κηδεμόνων καὶ τῆς κοινωνίας ἐν γένει, ἐπέρχεται πολλάκις διαφοροτρόπως συμπαιγνία διδασκόντων καὶ διδασκομένων τῶν μὲν πρὸς ἐπιδεικτίαισιν, ἣν ἀποφεύγομεν νὰ χαρακτηρίσωμεν ἀπὸ παιδαγωγικῆς ἀπόψεως προσηκόντως, τῶν δὲ καθότι ὁ ἀναδιορισμὸς αὐτῶν ἐξήρηται τὸ πλεῖστον ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιτυχίας καὶ τῆς τοιοῦτοτρόπου διαμορφώσεως τῆς κρίσεως, ἡ δὲ συμπαιγνία αὕτη ἥκιστα προάγει τὸ ὅλον μορφωτικὸν τῆς σχολῆς ἔργον.

Ἀπὸ πολλοῦ δὲ οἱ τε εἰδικοὶ καὶ οἱ εὐ φρονοῦντες παρ' ἡμῖν ἤρχισαν ἐπιζητοῦντες τὴν κατάργησιν τῶν δημοσίων προφορικῶν ἐξετάσεων, αἵτινες οὐδὲν διετήρησαν τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν σκοποῦ, ἀφοῦ, οἱ προβιβασμοὶ τῶν μαθητῶν ἔπαυσαν νὰ ρυθμίζονται, ἰδίως μετὰ τὴν τοιαύτην ἐκτροχίασιν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατ' αὐτὰς ἀπαντήσεων τῶν μαθητῶν, καὶ κατήντησαν ἀπλοῦς τύπος, ἥκιστα παιδαγωγικὸς, ἥκιστα ἐμπεδωτικὸς φρενήματος καὶ ἠθικῆς ὁρθῆς ἀντιλήψεως.

Ἡ ὁμολογουμένη κοινῶς ἀνάγκη τῆς τῶν ἐξετάσεων καταργήσεως, παρεκίνησε τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τοῦ Διδ. Γυμναστ. Συλλόγου, ὅπως δι' οὓς ἐξετέθησαν ἀνωτέρω λόγους καὶ διότι κάκιστα χαρακτηρίζονται πλέον δημοσίᾳ, εὐσεβάστως ζητήσῃ παρὰ τῆς Σεβ. Πατρ. Ἐκπαιδευτ. Ἐπιτροπῆς τὴν κατάργησιν μὲν τῶν δημοσίων προφορικῶν ἐξετάσεων, διαρρῦθμίσιν δὲ τῶν λοιπῶν καὶ τῶν προβιβασμῶν κατὰ τὸ ἐπόμενον σχεδιάγραμμα, συναρμολογηθὲν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὅσα ἡ ἐπὶ τοῦ ἰσχύι

προγράμματος Ἐπιτροπὴ εἰς τὸ Ε' Κεφάλαιον τῆς εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦτο εἰσαγωγῆς εἶχε καταστρώσει.

Ἐπειδὴ ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ ἀναλυτικῷ προγράμματι οἱ κύκλοι τῶν μαθημάτων εἶναι κυρίως διετεῖς (α' κύκλος Τάξις Α' καὶ Β', β' κύκλος, Τάξις Γ. καὶ Δ', γ' κύκλος Τάξις Ε' καὶ ΣΤ') οἱ μαθηταὶ τῆς Α', Γ' καὶ Ε' τάξεως προβιβάζονται ὅλοι ἀνεξαιρέτως εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, ὅπου συμπληροῦνται αἱ τυχόν ἐλλείψεις αὐτῶν. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀπουσιάζοντες πέραν τοῦ ἐνὸς τρίτου τῶν ἐργασίμων ἡμερῶν καὶ ὥρῶν τῆς Σχολῆς, θεωροῦνται ὡς μὴ παρακολουθήσαντες τὰ μαθήματα τῆς τάξεως αὐτῶν καὶ παραμένουσιν ἐν τῇ αὐτῇ τάξει. Ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τοῦ μέσου ὅρου τῶν ἐργασίμων ἡμερῶν καὶ ὥρῶν ὁ ἀνώτατος ὅρος τῶν ἀπουσιῶν ὑπολογίζεται διὰ τὴν α' τάξιν καὶ β' τάξιν, 300 ὥραι (75 ἡμέραι $\times$ 4 ὥρας), διὰ τὴν Γ' τάξιν 350, διὰ τὴν Δ' 400 καὶ διὰ τὴν Ε' καὶ ΣΤ' 450, λαμβανόμεναι ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων τῆς Σχολῆς ἔστω καὶ ἂν ὁ μαθητὴς ἐνεγράφη βραδύτερον ὑπολογιζομένων τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἡμερῶν ὡς ἀπουσιῶν ἐκ τῆς σχολῆς.

Οἱ μαθηταὶ τῆς Β' τάξεως ἐξετάζονται προφορικῶς εἰς πάντα τὰ μαθήματα ὑπὸ τοῦ διδάξαντος ἕκαστον τῶν μαθημάτων παρόντων τῶν κκ. Ἐφόρων, τοῦ διευθυντοῦ τῆς σχολῆς καὶ τοῦ παραλαμβάνοντος τὸν μαθητὴν ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ τάξει εἰς τὸ αὐτὸ μάθημα. Οἱ δύο τελευταῖοι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράσωσι τὴν γνώμην αὐτῶν κατὰ πόσον ὁ ἐξεταζόμενος μαθητὴς δύνата νὰ προβιβασθῇ ἢ ὄχι, βαθμολογοῦντες αὐτὸν μετὰ τοῦ διδάξαντος, δίδοντες τὸ ἐν τρίτον τοῦ βαθμοῦ.

Οἱ μαθηταὶ τῆς Δ' τάξεως ἐξετάζονται γραπτῶς εἰς τὰ Ἑλληνικά καὶ τὰ Μαθηματικά, οἱ δὲ προβιβασμοὶ αὐτῶν γίνονται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐτησίων βαθμῶν καὶ τῶν βαθμῶν τῶν γραπτῶν ἐξετάσεων.

Αἱ ἀπολυτήριαι ἐξετάσεις γίνονται ὡς ἑξῆς: Ἡ Π. Κ. Ἐκπαιδευτικὴ Ἐπιτροπὴ ὁρίζει τὴν ἡμέραν τῶν ἐξετάσεων ὅλων τῶν σχολῶν συγχρόνως ἢ, ἂν τοῦτο ἀδύνατον, πολλῶν συγχρόνως. Τὰ θέματα ὁριζόμενα ὑπ' αὐτῆς παραδίδονται ἐν ἐνσφραγίστῳ φακέλλῳ εἰς τὴν ἐξεταστικὴν Ἐπιτροπὴν, ἣτις ἀποσφραγίζει αὐτὸν ἐνώπιον τῶν ἐξεταζόντων καὶ ἐξεταζομένων. Αἱ ἐξετάσεις αὗται γίνονται εἰς τὰ Ἑλληνικά, τὰ Μαθηματικά, τὰ Γαλλικά καὶ τὰ Τουρκικά, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ μαθήματα ὁ βαθμὸς λαμβάνεται ἐκ τῶν ἐτησίων βαθμῶν καὶ ἐκ τῶν ἐξετάσεων, εἰς τὰς ὁποίας τυχόν οἱ διδάσκαλοι ἢ ἡ Ἐφορεία ὑπέβαλε τοὺς μαθητάς.

Τὸ θέμα τῶν Ἑλληνικῶν περιλαμβάνει ὑπαγόρευσιν ἐξ ἀγνώστου κειμένου προσιτοῦ τοῖς μαθηταῖς μετὰ σημασιολογικῶν καὶ γραμματικῶν παρατηρήσεων καὶ ἰδίως Σύνθεσιν, τῶν δὲ Μαθηματικῶν τρία προβλήματα ὧν τὰ δύο ὑποχρεωτικῶς ἐπιλύει ὁ μαθητὴς. Ἀναλόγως γίνονται καὶ αἱ ἐξετάσεις τῶν ἄλλων γλωσσικῶν μαθημάτων. Τὰ γραπτὰ παραλαμβάνονται ὑπὸ τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ παραδίδονται τῇ Π.Κ. Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ, ἣτις ἀναθέτει τὴν ἐξέλεξιν αὐτῶν εἰς Ἐπιτροπὴν ἐκ διδα-

σκάλων ὑπ' αὐτῆς ὁριζομένων, οἵτινες ἐπιστρέφουσι ταῦτα βαθμολογημένα καὶ μονογραφημένα.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βαθμῶν τούτων καὶ τῶν τῆς ἐτησίας προόδου τῶν μαθητῶν ἐξάγεται ὁ βαθμὸς τῆς προόδου ἑκάστου τῶν μαθητῶν, παραδίδεται δὲ ὑπὸ τῆς Σεβ. Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς ἐσφραγισμένον ἀπολυτήριον, σημειοῦν μόνον ἂν ὁ μαθητὴς ἀπολύεται τῆς σχολῆς ἢ ἐπιστρέφει εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν μελετῶν του, τὴν διαγωγὴν κλπ.

Διὰ τὴν σφράγισιν τοῦ ἀπολυτηρίου τούτου ἕκαστος τῶν ἐξεταζομένων μαθητῶν τῆς ΣΤ' τάξεως καταβάλλει 10 τοῦλάχιστον γρόσια, ἐξ ὧν λαμβάνεται ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἐξελεγχόντων τὰ τετράδια τῶν ἐξετάσεων.

Δὲν λαμβάνουσιν ἐνδεικτικὰ ἢ ἀπολυτήρια καὶ ἐπομένως παραμένουσιν ἐν ἐπὶ πλέον ἔτος εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον, ὅσοι δὲν ἔλαβον εἴτε κατὰ τὰς προβιβαστηρίους εἴτε κατὰ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις τὸν κατώτερον προβιβάσιμον βαθμόν. Οἱ ἀποτυχάνοντες δὲ εἰς ἐν ἢ δύο ἢ τρία μαθήματα εἴτε ἐν ταῖς προβιβαστηρίοις, εἴτε ἐν ταῖς ἀπολυτηρίοις ἐξετάσεσιν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλλωνται εἰς δευτέρας κατὰ Σεπτέμβριον ἐξετάσεις καὶ ἐπιτυχάνοντες ἢ νὰ προβιβάζωνται ἢ νὰ ἀπολύωνται. Αἱ ἐξετάσεις αὗται διεξάγονται ὁμοίως ἐνώπιον Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὁριζομένης.

Ἡ στασιμότης τοῦ μαθητοῦ εἰς πλείονα τῶν δύο ἐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ τάξει ἀπαγορεύεται.

Μαθηταί, ὧν οἱ καθημερινοὶ βαθμοὶ μέχρι τέλους τοῦ ἔτους εἶναι ἀνώτεροι τοῦ βαθμοῦ 8 (ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ 10 ὑπολογιζομένου Ἀριστα) προβιβάζονται αὐτοδικαίως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξετάσεως.

Ὑποβάλλοντες εὐσεβᾶτως τὸ σύντομον τοῦτο σχεδιάγραμμα τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καὶ τῇ Σεβαστῇ Πατριαρχικῇ Ἐκπαιδευτικῇ Ἐπιτροπῇ ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι δίδομεν ἀφορμὴν, ὅπως ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων ἐξετάσεων τοῦ τρέχοντος ἔτους διαρρυθμισθῶσιν αὗται ἐπὶ τε τὸ παιδαγωγικώτερον καὶ ἡθικώτερον καὶ συμφερότερον τῇ τε ἐκπαιδεύσει καὶ τοῖς διδασκομένοις, τηρουμένης τῆς τελετῆς τῶν ἐξετάσεων, μετὰ συντόμων ἐντὸς διώρου τὸ πολὺ, ἐπιδείξεων, καθ' ὃν ἂν ἤθελεν ἐγκρίνει τρόπον προσφορότερον ἢ Σεβαστῇ Ἐκπ. Ἐπιτροπῇ καὶ ἀσπαζόμενοι τὴν σεβασμίαν αὐτῆς δεξιὰν διατελοῦμεν μετ' ἄκρου σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως.

Ὁ Πρόεδρος.

Ὁ Γ. Γραμματεὺς.

Ἡ Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπὴ, καίτοι ἀποδεχομένη κατ' ἀρχὴν τὰς ἐν τῷ ὑπομνήματι ὑποδεχθείσας προτάσεις καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἀσκόπων προφορικῶν ἐξετάσεων, συσχεφθεῖσα ἐπὶ τοῦ ὑπομνήματος, ἐθεώρησε καλόν, τό γε νῦν ἔχον, νὰ προβῇ μόνον εἰς γενναῖον αὐτῶν περιορισμόν, ἐπιφυλασσομένη τὴν ἐν προσεχεῖ μέλλοντι πλήρη αὐτῶν κατάργησιν.

Ἐπὶ τούτοις δὲ συνέταξε τὴν σχετικὴν ἐγκύκλιον καὶ διὰ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελίας θὰ ἀπέστελλε αὐτὴν πρὸς τὰς ἐντίμους Ἐφορείας καὶ τὰς Διευθύνσεις τῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἕαν μὴ ἡ ἀναστολὴ τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν Κέντρου ἐπέφερε τὴν μὴ ἀποστολὴν καὶ τῆς ἐγκυκλίου ταύτης,

ὅπως καὶ τῆς ἐγκυκλίου περὶ μισθοδοσίας τῶν Διδασκάλων. Καὶ αἱ μὲν
προφορικαὶ ἐξετάσεις τοῦ ἔτους τούτου, εἰς τὰς ὁποίας κυρίως ἀπέβλεπεν
ἡ ἐγκύκλιος διὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τῶν Σχολῶν ἀπὸ τῆς 25ης
Μαΐου δὲν ἔγιναν, οὐχ ἥττον ἐπειδὴ πιθανώτατα θὰ τεθῇ ἡ ἐγκύκλιος εἰς
ἐφαρμογὴν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους ἀναγράφομεν αὐτὴν ἐνταῦθα:

ΤΑΙΣ ΕΝΤΙΜΟΙΣ ΕΦΟΡΙΑΙΣ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΕΛΛΟΓΙΜΟΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΣΙ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ
ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Πρωτ. 4649

'Αριθ.

Διεκπ. 2437

Ἀποφάσει τῆς Π. Κ. Ἑκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς καθιστῶμεν γνωστὰς εἰς τὰς ἐντίμους Ἐφορείας καὶ τὰς ἐλλογίμους Διευθύνσεις τῶν σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τὰς ἀκολουθοῦντας περὶ ἐξετάσεων διατάξεις:

α') Αἱ ἐξετάσεις τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν καὶ τῶν προσηρητημένων αὐταῖς Πρακτικῶν ἄρχονται ἀπὸ τῆς 9 Ἰουνίου διεξάγονται δὲ αἱ μὲν γραπταὶ ἀπὸ τῆς 9 μέχρι τῆς 14 Ἰουνίου, αἱ δὲ προφορικαὶ ἀπὸ τῆς 15 Ἰουνίου καὶ ἐξῆς, οὕτως ὥστε λήγοντος τοῦ μηνὸς Ἰουνίου νὰ καταπαύσῃ πᾶσα σχολικὴ ἐργασία.

β') Αἱ ἐξετάσεις περιορίζονται αὐστηρῶς εἰς τὴν διδασχθεῖσαν ὕλην, τὴν περιεχομένην ἐν τῷ παρ' ἐκάστη Σχολῇ τηρουμένῳ Βιβλίῳ τῆς διδασχθείσης ὕλης, ἐπὶ τῇ βάσει Προγράμματος, συντασσομένου κατὰ τὰς διακελεύσεις τοῦ Κανονισμοῦ καὶ ὑποβαλλομένου ἐγκρίρως εἰς τὴν Π. Κ. Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν.

γ) Γραπτῶς ἐξετάζονται εἰς ἅπαντα τὰ μαθήματα ἡ Ε' καὶ ΣΤ' τάξεις τῶν Ἀστικῶν σχολῶν καὶ ἡ Α' καὶ Β' τάξεις τῶν Πρακτικῶν Σχολῶν. Προφορικῶς δὲ ἐξετάζονται ἅπασαι αἱ τάξεις τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν καὶ τῶν προσηρτημένων αὐταῖς Πρακτικῶν εἰς τὰ ἐξῆς μαθήματα: ἡ Α', Β', Γ' καὶ Δ' τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν εἰς τὰ Θρησκευτικά, Ἑλληνικά, Μαθηματικά καὶ ἐν ἓκ τῶν λοιπῶν μαθημάτων κατ' ἐκλογὴν, ἡ Ε' καὶ ΣΤ' τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν εἰς τὰ Θρησκευτικά, Ἑλληνικά, Μαθηματικά, Τουρκικά, Γαλλικά καὶ ἐν ἓκ τῶν λοιπῶν μαθημάτων κατ' ἐκλογὴν, ἡ Α' καὶ Β' τῶν Πρακτικῶν Σχολῶν εἰς τὰ Θρησκευτικά, Ἑλληνικά, Τουρκικά, Γαλλικά καὶ ἐν ἓκ τῶν Ἐμπορικῶν μαθημάτων κατ' ἐκλογὴν.

δ') Όταν ο αριθμός των μαθητών τάξεως τινος υπερβαίνει τους

15 διαιρεῖται αὕτη κατὰ τὰς προφορικὰς ἐξετάσεις εἰς τμήματα κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐξεταστέων μαθημάτων.

Ἐφιστῶντες τὴν προσοχὴν τῶν σχολικῶν ἀρχῶν ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν ὡς ἄνω διατάξεων, προτρεπόμεθα ὅπως αἱ τε ἐξετάσεις καὶ αἱ συνοδεύουσαι αὐτάς τελεται διεξαχθῶσι μετὰ τῆς προσηκούσης εὐπρεπείας.

Διατελοῦμεν δὲ μετ' εὐχῶν.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 27ῃ Μαΐου 1914.

† Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Savoir afin de prévoir et pouvoir.

Ἡ θέσις τοῦ ζητήματος.

“Οτι μία συσσωμάτωσις, μία συνηνωμένη προσπάθεια θὰ σώσῃ τοὺς διδασκάλους καὶ θὰ ἐξυψώσῃ μαζὶ με αὐτοὺς τὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ πα-
ραδέχεται σήμερον μία μεγάλη μερὶς τῶν διδασκάλων. Τὸ ζήτημα εἶναι πῶς
ἕως σήμερον οἱ διδάσκαλοι ἐστάθισαν ἀνίκαντοι διὰ κάθε ὁμαδικὴν ἐνέρ-
γειαν, διατὶ ἀκόμη καὶ σήμερον δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ συνεννοηθοῦν καὶ
νὰ κάμουν κάτι γενναῖον. Ἀπορεῖ κανεὶς πῶς ἡ ἀθλιότης καὶ ἡ ταπείνω-
σις εἰς τὴν ὁποίαν καταδίκασαν αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἐξέσπασεν ἕως
τόρα εἰς ἀγανάκτησιν καὶ ἡ ἀγανάκτησις εἰς ἐνεργὸν δύναμιν. Ἀκόμη πε-
ρισσότερον ἀπορεῖ πῶς τὴν ψυχὴν των δὲν ἐθίξεν οὔτε ἀπὸ μακρὰν ἡ ἀπή-
χησις τῆς μεγάλης ἐργατικῆς κινήσεως, ἡ ὁποία προβάλλει τὰ μεγαλύτερα
προβλήματα εἰς τὰς πεπολιτισμένας χώρας, διατὶ τέλος πάντων δὲν τοὺς συν-
εκίνησε τὸ παράδειγμα ἀνθρώπων θεωρουμένων συνήθως διανοητικῶς
κατωτέρων. Τὰ αἷτια τοῦ φαινομένου πρέπει νὰ ζητηθῶσιν εἰς τὴν ὅλην
ψυχολογίαν μας, εἰς τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν ἐκπαίδευσίν μας, εἰς τὴν ἐπί-
δρασιν τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἀκόμη βαθύτερον ἴσως, εἰς λόγους κληρο-
νομικότητος.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος.

Τὸ πρῶτον συναίσθημα, τὸ ὁποῖον μᾶς καταλαμβάνει ὅταν πλησιάζω-
μεν τοὺς διδασκάλους, εἶναι καθὼς εἵπομεν, μία ἀπορία διὰ τὴν ἀνεκτικό-
τητα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. Ἄλλ' ἔὰν τοὺς πλησιάζωμεν περισσότερον, ἐὰν

ἐξετάσωμεν ὑπὸ τὸ βάρος ποίας σιδηρᾶς ἀνάγκης, ποίας κοινωνικῆς πιέσεως κατήντησεν ὁ διδάσκαλος τὸ φοβισμένον καὶ μοιρολατρικὸν αὐτὸ πλάσμα, τὸ ὁποῖον κτυποῦν καὶ λυγρὰ διὰ τὰ εὖρη ἓνα *modus vivendi*, τὸ συναίσθημα τῆς ἀπορίας θὰ ὑποχωρήσῃ εἰς ἓνα βαθύτατον συμπαθείας συναίσθημα διότι θὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι δὲν εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν κατάστασίν του, ὅτι δὲν εἶναι **τὸ σφάλμα του**, ἀλλὰ **τὸ ἀτύχημά του** διὰ τὰ εἶνε τοιοῦτος, ὁποῖος εἶναι. Διότι δὲν πρέπει νὰ κρυπτόμεθα ὀπίσω ἀπὸ τὰ δάκτυλά μας—ἢ ὀπισθεν τῶν δακτύλων μας—σήμερον ὁ διδασκαλικὸς κόσμος, εἴτε δημοδιδάσκαλοι, εἴτε καθηγηταὶ εἶναι, εἴτε διδάσκουν εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν ἢ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους ἀπηλπισμένους, παλαίοντας πρὸς τὸ φῶσμα τῶν στερήσεων ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ κουρασμένων, ἀπὸ *blasés*, καὶ ἂν ὑπάρχουν μερικοὶ μὴ ὑπαγόμενοι εἰς αὐτὰς τὰς δύο κατηγορίας αὐτοὶ ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν νεαρῶν διδασκάλων, τοὺς ὁποίους ἡ ἡλικία δὲν ἀφήνει νὰ ἴδουν τὰ πράγματα μὲ ὅλην τὴν γυμνότητά των, οἱ ὅποιοι τέλος ἐλπίζουν νὰ σωθοῦν διὰ τῆς φυγῆς. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ δὲν θὰ ἀργήσουν νὰ δοκιμάσουν τὰς ἀπογοητεύσεις, αἱ ὁποῖαι ραγίζουν βαθύτατα τὴν ψυχὴν ἐφόσον φέρουν τὴν κηλίδα τοῦ διδασκαλικοῦ ὀνόματος, ὡς ἀντικείμενα γενικῆς περιφρονήσεως.

— Τί ἄσχημο *effet* κάμνετε ἑσεῖς οἱ διδάσκαλοι, μοῦ ἔλεγε προχθὲς κάποιος κύριος, ὑπάλληλος, νομίζω, εἰς τοῦ *Grosdi-Back*, ὅταν σᾶς παρουσιάζουν εἰς μίαν συναναστροφὴν.

Ὅσοι ὁμως ἀπεχαιρέτισαν τὰ ἐλαφρὰ τῆς νεότητος ὄνειρα καὶ ἐφορτώθησαν μαζὶ μὲ τὸ βάρος τῶν ἑτῶν καὶ τὸ βάρος μιᾶς συζύγου, ἡ ὁποία κατὰ βάθος τοὺς περιφρονεῖ καὶ τριῶν ἢ τεσσάρων τέκνων, τὰ ὁποῖα δὲν ξεύρουν τί νὰ κάμῃ, αὐτοὶ βεβαίως εἶναι ἄξιοι τοῦ μαρτυρικοῦ στεφάνου, τὸν ὁποῖον κανεὶς δὲν θὰ τοὺς δώσῃ.

Λόγοι ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως.

Ἔως ἐδῶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ διδάσκαλος εἶνε θῦμα κοινωνικόν, ἡ δυστυχία του συνέπεια λόγων ἐξωτερικῶν. Ἀλλὰ τί ἔπραξεν ἕως τότε ὡς ἄνθρωποι νεώτερος, ἔχων συναίσθησιν τῆς ἀξιοπρεπείας του καὶ τοῦ **δικαιώματος εἰς τὴν ζωὴν**; Πολὺ μικρὰ πράγματα, διότι εἶχε πολὺ μικρὰν ἀντίληψιν τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τοῦ δικαιώματός του, διότι δὲν ἤξευρε τὸ τί ἡδύνατο καὶ τὸ τί ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ. Ἐλλειψίς ἐπιστήμης βλέπετε. Διότι εἶναι ἐπιστήμη; Ἡ προσπάθεια νὰ κατανοήσωμεν τὰ φαινόμενα, διὰ νὰ ἀποκτήσωμεν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτῶν, νὰ χρησιμοποιώμεν τὰ ὠφέλιμα καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰ ἐπιβλαβῆ. Ἡ κακὴ κατάστασις τῶν διδασκάλων εἶναι ἀποτέλεσμα κοινωνικῶν φαινομένων. Δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ἐρευνήσωμεν τὰ αἷτια τῶν φαινομένων τούτων καὶ νὰ κατανοήσωμεν τὴν δύναμιν αὐτῶν. Πρὸ τῶν φαινομένων τούτων ὁ διδάσκαλος ἔπαθεν, ὅ,τι ἔπαθεν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι μὲ τὰ φυσικὰ φαινόμενα. Ἐκεῖνοι βλέποντες τὴν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ, τὴν ἀστραπὴν, τὴν βροντὴν κατελήφθησαν ἀπὸ

φόβον καὶ ἐθεοποίησαν τὰς φυσικὰς δυνάμεις, πολλάκις καὶ τὰ ζῷα. Τὸ ἴδιον κοὶ οἱ διδάσκαλοί μας. Ἐκπαίδευσις σχολεῖα, γυμνάσιον, καθηγηταί, δίδλωμα, ἔφοροι, ὁ προϋστάμενος καὶ ὁ κανδηλανάπτης τῆς κοινότητος, διορισμὸς καὶ παῦσις—πρὸ πάντων ἢ παῦσις—ὅλ' αὐτὰ διήγειραν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ διδασκάλου, τὸν φόβον τοῦ ἀγνώστου καθὼς τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου καὶ ὁ θόρυβος τοῦ χειμάρρου διήγειρον τὸν τρόμον καὶ τὴν εὐλάβειαν τῶν πρώτων ἀνθρώπων. Αἱ ἀσθενεῖς προσπάθειαι, τὰς ὁποίας κατέβαλον εὐάριθμοι διδάσκαλοι καὶ μερικοὶ ὀχληροὶ καλοθεληταὶ «πρὸς ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν ἐξύψωσιν τῶν λειτουργῶν τῆς παιδείας» κατετρίβησαν εἰς ἀερώδεις ἰδεολογίας, εἰς θεωρίας ἐκ τῶν προτέρων, εἰς ψευδεῖς γενικεύσεις, ἐὰν δὲν περιορίσθησαν εἰς λέξεις παχυλὰς κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς, τῶν ὁποῖαν ἡ σοφία συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐκφράζουν τὰς κοινοτάτας τῶν ἐννοιῶν διὰ λέξεων ἀρχαιοπρεπῶν. Ὁ Comte θὰ ἔλεγεν, ὅτι ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος εὐρίσκεται εἰς τὴν θεολογικὴν ἢ μεταφορικὴν περίοδον, ὅτι δὲν εἰσῆλθεν ἀκόμη εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ θετικισμοῦ, τῆς ἐπιστήμης. Αὐτὸ τοῦλάχιστον θὰ μᾶς ἀποδείξῃ ἡ ἐξέτασις τῶν θεωριῶν.

Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως εἰς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ ἀνατροφή καὶ ἡ σχολικὴ παίδευσις εἶχεν ἐξαφανίσει τελείως τὴν πρωτοβουλίαν, εἶχεν ἀμβλύνῃ τὴν παρατηρητικότητά καὶ κάθε εἶδος πρωτοτυπίας καὶ αὐτενεργείας. Ἐξήλθομεν ἀπὸ τὴν σχολὴν μὲ ὀλίγας συγκεχυμένας γνώσεις περὶ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τὸν ὁποῖον τόσον ἐλεεινὰ παρεξηγοῦν εἰς τὰ σχολεῖά μας, τελείως ξένοι πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰς προσπάθειάς τῶν νεωτέρων ἔθνων, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία καὶ ὁ πολιτισμὸς εἶναι βιβλίον ἐπτασφράγιστον διὰ τὰ ἑλληνόπαιδα. Εἰς ἀντιστάθμισμα μᾶς εἶχαν συνηθίσει εἰς τὸν ἐκμηδενισμόν τοῦ ἑαυτοῦ μας πρὸ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ τοῦ κύρους τοῦ καθηγητοῦ, ὁ ὁποῖος τὸ ἰδανικὸν τῆς ἐπαγγελματικῆς τελειότητος ἐθεώρει νὰ σβῇσῃ κάθε φυσικὴν διαμαρτυρίαν ἐναντίον τῆς πλήξεως καὶ τῆς ἀηδίας, ἡ ὁποία ἐνδόξως ἐβασίλευεν εἰς τὴν παράδοσίν του. Καὶ ὅταν ἐξήλθαμεν μίαν ὥραίαν ἡμέραν εἰς τὸ φῶς, ὅταν ἀντικρύσαμεν τὴν ζωὴν διὰ τὴν ὁποῖαν τόσον ὀλίγον εἶχαμεν προετοιμασθῇ ἐνθυμεῖται ὁ καθείς τί ἔπαθεν. Οἱ περισσότεροι τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν ἐσχημάτισαν τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἀγγεῖα πῆλινα προωρισμένα νὰ συνταξιδεύσουν μαζὶ μὲ ἀγγεῖα σιδηρᾶ. Ἐνομίζαμεν, ὅτι εἰς κάθε βῆμα θὰ κάνομεν κανένα λάθος . . . ὀρθογραφικόν ἢ συντακτικόν, καὶ ὅταν ἐπηγαίναμεν νὰ κτυπήσωμεν καμμίαν θύραν διὰ νὰ ζητήσωμεν θέσιν ὥρες στριφογυρίζαμεν εἰς τὸν διάδρομον καὶ μᾶς ἠκολούθει μία διαρκὴς ἀπειλή: Χαμένε! τὸ οὐθὰ γραφῇ μὲ ὠμέγα καὶ ὑπογεγραμμένην!

Αἱ θεωρίαι.

Δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τοὺς διδασκάλους εἰς τρεῖς τάξεις. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὴν μεγάλην μάζαν τῶν ἀδυσφόρων, οἱ ὅποιοι ἴσως συναισθάνονται κάπως ὅτι δὲν εἶναι καλὰ εἰς τὴν θέσιν των, ἀλλὰ δὲν σκέ-

πτονται τίποτε πέραν τούτου. Εἶναι οἱ γνωστοὶ τύποι, τῶν ὁποίων ἡ συνείδησις δὲν ἀφυπνίσθη οὔτε εἰς τὴν σχολὴν οὔτε κατόπιν, οἱ ὅποιοι ἐπέρασαν καὶ περνοῦν τὴν ζωὴν των μὲ ἀνατολικὴν ἀδιαφορίαν εἰς τὸ καφενεῖον τῆς συνοικίας των ταβλίζοντες ἢ χαρτοπαικτοῦντες καὶ εὐφυολογοῦντες μὲ φρασίδια καὶ λεξίδια, τὰ ὅποια διετήρησαν ὡς ράκη ἀπὸ τὴν ψευτοκλασσικὴν γυμνασιακὴν διδασκαλίαν. Ἐκ συστήματος ἀποφεύγουν τὴν συναστροφὴν τῶν ἀνεπτυγμένων, διότι αὐτὸ τοὺς δίδει διανοητικὴν κόπωσιν. Ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος βυθίζονται εἰς βαθύτερον λήθαργον ἀπὸ τὸν ὅποιον ἡμπορεῖ νὰ τοὺς ἀφυπνίσῃ πρὸς στιγμὴν «ἡ ὀλικὴ στέρησις» ὅταν μὲ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων καὶ τὴν συνέργειαν τοῦ διαβόλου τὰ πλέξουν μὲ καμμιὰν καὶ ὑπογυναικωθοῦν. Ἡ δευτέρα τάξις ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς διαρκῶς παραπονουμένους, οἱ ὅποιοι ἀναθεματίζουν τὴν ὥραν, ποῦ ἔπασαν εἰς αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα. Ἡμποροῦν μέσα εἰς τὰ παράπονά των νὰ σᾶς εἰπουν, ὅτι οἱ δασκάλοι δὲν ἔγιναν ὅπως οἱ κτίσται καὶ οἱ κουντουράδες, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς ἐνώσεως κατώρθωσαν τόσα. Ἄρα παραδέχονται, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ διορθωθῇ ἡ κατάστασις, ἀλλὰ θεωροῦν τοὺς διδασκάλους ἀνικόνους νὰ συνεννοηθοῦν καὶ νὰ κάμουν θετικὴν ἐργασίαν—ἐξαιροῦντες πάντοτε τὸν ἑαυτὸν τους.

Ἰσως εἶναι ἄνθρωποι πολὺ φρόνιμοι, δυστυχῶς ὅμως ἐσωφρονίσθησαν ὀλίγον ἄργα καὶ σήμερον μὲ τὴν φρονιμάδα των δὲν ὠφελοῦν οὔτε τὸν ἑαυτὸν τους, οὔτε τοὺς ἄλλους. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οἱ ἀνήκοντες εἰς αὐτὸς τὰς δύο τάξεις ἀποτελοῦν ὄγκον ἀνοργάνωτον πολὺ ὀλίγον ἐνθαρρυντικὸν διὰ τοὺς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς διδασκαλικῆς ιδέας.

Τὴν τρίτην τάξιν ἀποτελοῦν οἱ ἀνήκοντες εἰς ἓν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σωματείων. Αὐτοὶ παρουσιάζουν περισστέραν ζωὴν καὶ εἶναι περισσότερον χρήσιμοι δι' ἀνωτέρας προσπάθειας.

Δυστυχῶς ἐξετάζοντες τὸν τρόπον τῆς σκέψεώς των εὐρισκόμεθα πρὸ θεωριῶν ἐκ προτέρων ἢ βεβιασμένων γενικεύσεων, αἱ ὁποῖαι πρὸς οὐδὲν πραγματικὸν ἀντιστοιχοῦν.

Ἀφήνων κατὰ μέρος τὰς ἄλλας—διότι ἕκαστος διδάσκαλος τῆς τάξεως ταύτης ἔχει καὶ ἰδίαν θεωρίαν—ἐξετάζω τὰς μᾶλλον διαδεδομένας.

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν μεγάλην κυκλόφορίαν εἶχεν ἡ θεωρία τῆς ἀπόγονοι στάσεως, τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν. Ὁ Διδ. Σύνδεσμος, μᾶς ἔλεγον σοβαροὶ διδάσκαλοι καὶ σοβαρότεροι καθηγηταί, πᾶν ὅ,τι θὰ ζητῇ μόνον ὑπὸ τύπον *εὐχῆς* δύναται νὰ ὑποβάλῃ εἰς τοὺς ἀρμοδίους. Δὲν ξέσσω διατὶ δὲν εἰσηκούσθησαν ἐκεῖναι αἱ εὐχαί. Ἄλλ' οἱ λέγοντες ταῦτα ἦσαν τελείως ἱκανοποιημένοι, τελείως εὐτυχεῖς, διότι ἔλεγον μίαν φράσιν ὡραίαν κατὰ τὴν καλαισθησίαν ἐννοεῖται τὴν ἰδικὴν των καὶ μερικῶν ἀπὸ τοὺς ἀκροατοὺς των. Ἀλλὰ τί εἶναι εὐχή; Ἴδου τί διαβάζω εἰς ἓν προχειρότατον βιβλίον: «*Ἡ εὐχή εἶναι ἐπιθυμία συνδεομένη ὑπὸ τῆς παραστάσεως, ὅτι ἡ ἐπιθυμία, ἐχόντων τῶν πραγμάτων ὡς ἔχουσι νῦν, οὐδέποτε δύναται νὰ*

ἐκπληρωθῇ»*. Ἄλλοι λέγουν, ὅτι πρέπει πρῶτον ὁ διδάσκαλος νὰ ἐξυψωθῇ ἠθικῶς καὶ νὰ τελειποιηθῇ ἐπαγγελματικῶς διὰ νὰ προσελκύσῃ τὴν ἐκτίμησιν τῆς κοινωνίας. Εὐρισκόμεθα πρὸ θεωρίας ἐκ προτέρων, πρὸ καθαρῶς δογματισμοῦ, ὁ ὁποῖος λεγόμενος μὲ τὸν συνήθη στόμφον ἔχει τὴν μαγικὴν ἰδιότητα νὰ ἱκανοποιῇ συνέδριον ἐκ διακοσίων διδασκάλων. Δυστυχῶς δὲν προσθέτει οὔτε 10 γρ. εἰς τὸν μισθὸν των, οὔτε ἀφαιρεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν δυστυχίαν των. Ὁ ἀγαπητὸς φίλος Μ. Σ.** ἔδειξε τὸ ἄτοπον τοῦ ἰσχυρισμοῦ μὲ ἀριθμούς. Πραγματικῶς τί ἐξύψωσιν ἠθικὴν περιμένετε μέσα εἰς αὐτὴν τὴν ἀθλιότητα. Τὸ ἐναντίον εἶναι ἀληθές. Ἡ ἐκτίμησις τῆς κοινωνίας καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ τελειοποίησις θὰ ἔλθῃ μόνον ἂν ὁ διδάσκαλος καλοπληρώνεται. Ὅταν ὁ διδάσκαλος θὰ ἔχῃ μισθὸν 10-15 λίρες ὁ κόσμος θὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ κάποιον σεβασμόν. Θὰ κάθεται εἰς δωμάτιον ὀλιγώτερον ὑγρόν. Θὰ ἐνδύεται καλύτερα καὶ θὰ ἔχῃ θάρος περισσότερον, θὰ τρώγῃ καλύτερα καὶ θὰ σκέπτεται καλύτερα. Διότι καθὼς ἀπέδειξεν ὁ Pasteur μὲ τὸ μικροσκόπιον, τὸ θάρος καὶ ἡ ὁρθότης τῆς σκέψεως εἶναι κατ' εὐθείαν ἀνάλογα μὲ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν τροφήν. Τότε καὶ οἱ γυναικοῦλες τοῦ μαχαλᾶ θὰ τὸν ζητοῦν γὰρ γαμβρὸν εἰς τὰ κοράσιά των καὶ εἰς τὸν χορὸν τοῦ Σαλματομβρουκίου ἢ τοῦ Ἐγρικαπίου δὲν θὰ μένη χωρὶς ντάμα. Ἴδου ἀποκατάστασις κοινωνικὴ! Τότε θὰ ἀγαπήσῃ τὸ ἐπάγγελμα του, θὰ ἔχῃ καιρὸν καὶ διάθεσιν κάτι νὰ διαβάσῃ καὶ νὰ ἀναπτυχθῇ.

Τὰ λεγόμενα περὶ ἠθικῆς ἐξυψώσεως δεικνύουν ἄγνοιαν τῶν γεγονότων. Οἱ ἱατροί μας, οἱ δικηγόροι μας δὲν εἶναι τελειότεροι εἰς τὸ εἶδός των. Δὲν εἰσέρχομαι εἰς λεπτομερείας διότι δὲν θέλω νὰ τὰ βάλω μὲ ὅλον τὸν κόσμον. Ἀλλὰ ἐξεπαιδεύθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ ἴδιον ἑλληνικὸν γυμνάσιον, ἐσπούδασαν μίαν εὐρωπαϊκὴν ἐπιστήμην καὶ δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε ἀπὸ μακρὰν νὰ συγκριθοῦν μὲ τοὺς εὐρωπαϊκούς συναδέλφους των. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι εἰς ἓν σημεῖον εἶναι πολὺ ἀνώτεροί μας. Ὁ κόσμος ἔχει ἀμεσώτεραν ἀνάγκην αὐτῶν. Κερδίζουν χρήματα καὶ ἔχουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐπορίας, ὡραίαν καὶ ἄνετον κατοικίαν, τραπέζι πλούσιον καὶ ὑγίαν, τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κόσμου καὶ τὴν προίκα καὶ διαύγειαν πνεύματος μαζὶ μὲ τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς περιφρονοῦν ἢ νὰ μᾶς οἰκτίρουν.

Τέλος ἰδοὺ καὶ μία θεωρία, ποῦ μᾶς φέρει εἰς δυσθεώρητα ὕψη. Δὲν πρέπει λέγουν νὰ ὑποβιβάζωμεν τὸ ὑψηλὸν ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ ταπεινὸν ἐπίπεδον τῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων. Τί δὲν ἐφευρίσκει ὁ ἀνθρώπινος ἐγωισμὸς διὰ νὰ παρηγορηθῇ! Μέσα εἰς τὴν μεγαλυτέραν κατάπτωσιν θὰ εὐρωμεν κανέν ψεῦδος διὰ νὰ γελάσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, διὰ νὰ καταπνίξωμεν τὴν ἐξέγερσιν τοῦ ἐγὼ μας. Ὁ Ibsen τόσον ὡραῖα μῶς τὸ παρέστησε μὲ τὸ σύμβολον τῆς ἀγριόπαπιας.

Οἱ ἀγριόπαπιες, λέγει ὅταν λάβουν κανένα βόλι εἰς τὸ πτερόν βυθί-

*) Ψυχολογία Κονράδου—μετάφρ. Ζαγκογιάννη σ. 466.**) «Ἀγωγή» Ἀρ. 2ος σελ. 60.

ζονται, βυθίζονται όσον ήμπορούν βαθύτερα εἰς τήν θάλασσαν, κρατοῦνται μέ τὸ ράμφος των ἀπὸ τὰ θαλάσσια φυτά, ἀπὸ τὰ καλάμια καὶ τὰς ἀκα-
θαροσίας, ποῦ εἶναι ἐκεῖ κάτω καὶ δὲν ἀνεβαίνουν πλέον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.
Ἐὰν δὲν συναισθανώμεθα τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν δυστυχίαν μας, ἐὰν ἀν-
τλοῦμεν ψεύδη ἀπὸ τὴν ψυχὴν μας διὰ νὰ παρηγορούμεθα καὶ νὰ ἡσυχά-
ζωμεν, τόσον τὸ καλύτερον ἢ τόσον τὸ χειρότερον δι' ἡμᾶς. Ἐγὼ τοῦλάχισ-
τον δὲν γνωρίζω τάξιν ἀνθρώπων περισσότερον ἡδικημένην, περισσότε-
ρον πιεζομένην ἀπὸ τοὺς περισπασμοὺς καὶ τὴν στέρησιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας νὰ
βαρύνῃ μεγαλυτέρα περιφρόνησις.

Διδασκαλικά σωματεῖα.

Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιμένη κανεὶς μεγάλα πράγματα μέσα εἰς τὴν
ἀτμόσφαιραν αὐτὴν τῶν προλήψεων καὶ τῆς αὐταπάτης. Ἡ παρατηρηθεῖσα
κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προσπάθεια πρὸς συνένωσιν τῶν διδασκάλων, πρὸς
ἵδρυσιν τέλος πάντων διδασκαλικῶν σωματείων, δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα ἰσχυ-
ρᾶς ἐσωτερικῆς ὁρμῆς. Καὶ καθὼς ἦτο φυσικὸν καὶ συμβαίνει συνήθως
παρ' ἡμῖν ἡ ἐργατικὴ ἰδέα παρεμορφώθη καὶ ἔλαβε τὸν τύπον τῆς ἰδικῆς
μας σκέψεως. Κατήντησε φοβισμένη, συντηρητικὴ, ὑπερβολικὰ φρόνιμος
καὶ τελείως ἄγονος. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ ἵδρυται τοῦ Διδ. Συνδέσμου ἑνὸς
πράγματος εἶχον συναίσθησιν ἢ προαίσθησιν, ὅτι τὸ σωματεῖον δὲν θὰ
κάμῃ τίποτε, ὅτι γίνεται διὰ τὸ λοῦσο καθὼς γίνονται διὰ τὸ λοῦσο καὶ διὰ
νὰ ὑπάρχουν μόνον σχεδόν ὅλα τὰ σωματεῖα παρ' ἡμῖν. Ἐσκέφθησαν δι' ἀπο-
μαχικὰ ταμεῖα, διὰ ταμεῖα συντάξεως ἀλλὰ διὰ τὸ παρὸν τοῦ διδασκάλου, διὰ
τὴν ἀποκατάστασιν καὶ τὴν ἐξασφάλισίν του δὲν ἔγινε καμμία σκέψις. Συνε-
δέθη κατὰ πολὺ περίεργον τρόπον ἢ τύχῃ τοῦ δημοδιδασκάλου μετὰ τὴν τύχην
τοῦ καθηγητοῦ ἢ μᾶλλον ἢ τύχῃ τοῦ δημοδιδασκάλου ἀφένθη εἰς τὰς χεῖρας
τοῦ καθηγητοῦ. Ἐπρεπε δηλαδὴ νὰ φροντίσουν διὰ τὸν στόμαχον πεινασμέ-
νων ἀνθρώπων ἀνθρώποι χορτάτοι καὶ τοὺς ἔθρεψαν ἕως τότε μὲ... λόγια.
λόγια, λόγια—συνέχεια βλέπετε τῆς σχολικῆς ἐργασίας.

Ἀλλὰ δὲν ἔλειψαν αἱ ἐξαιρέσεις. Ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τὴν συνείδησιν
δὲν εἶχεν ἀποκοιμίσει τελείως ἡ σχολικὴ παιδεία καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ πε-
ριβάλλοντος δὲν εἶχε σβήσει κάθε πρωτοβουλίαν, ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς κα-
ταστάσεως. Ἦσαν οἱ διανοούμενοι μεταξὺ τῶν διδασκάλων, τοὺς ὁποίους
ἐπνίγεν ἡ ρουτίνα, ἡ πεζότης καὶ ἡ ἀνικανότης εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε κατα-
δικασθῇ ἡ τάξις των. Εἶχον ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ γητεύματα καὶ τὰς μαγγανείας
εἶχαν φωνάξει μαζί με τὸν Ἀμπλέτον «ὦ! εἶμαι βαρεμένος ἀπὸ λόγια!
εἶμαι βαρεμένος ν' ἀκούω». Αὐτοὶ μᾶς ἔφεραν τὴν θετικὴν ἀντίληψιν
τῶν πραγμάτων, ὠνευρέθησαν μίαν ἐργατικὴν κίνησιν πραγματικὴν.

«Εἴμεθα ἀπλοῖ ἐργάται, μᾶς εἶπαν. Ἡ ἀνάπτυξις διὰ τὴν ὁποίαν
κουρντίζονται μερικοὶ εἶναι μὴδὲν συγκρινομένη μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἄλλων
ἐθνῶν. Ὁ δὲ μισθός, τὸν ὁποῖον λαμβάνομεν μᾶς καταβιβάζει εἰς τὸ κατώ-
τερον κοινωνικὸν στρώμα. Πρέπει νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὰς σκιάς. Ἀδιά-

φορον τί ἐπάγγελμα ἔχω, ἂν εἶμαι σκαφτιάς, ἢ ἐργάτης εἰς τὰ μεταλλεῖα.
Ξαίρω, ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος καὶ τὸ πρῶτον δικαίωμά μου καὶ ἡ πρώτη
ὑποχρέωσίς μου ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μου, εἶναι ἡ αὐτοσυντηρησία μου.
Θὰ μεταχειρισθῶ ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ ἐξασφαλίσω τὰ δικαιώματά μου διὰ
τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν. Τί γίνεται εἰς τὰ ἄλλα μέρη; Τί κάμνουν,
ὅσοι εὐρίσκονται ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας; Ζητοῦν νὰ ἐπιβληθοῦν διὰ τῆς
συσσωματώσεως, διὰ τῆς ὁμαδικῆς ἐνεργείας, ἀντιτάσσοντες τὴν βίαν
κατὰ τῆς βίας.

Δὲν ἔχω παρὰ νὰ κάμω τὰ ἴδια ἀπαλλασσόμενος ἀπὸ τὰς προλήψεις
καὶ τοὺς περιορισμούς».

Εἶμαι ἀπ' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν, ὅτι ἡ ἀνύψωσις τῶν διδα-
σκάλων σχετίζεται πολὺ μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ἰδεῶν τούτων. Ἐὰν ὑπάρχῃ
κάτι, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ μελετήσουν οἱ διδάσκαλοί μας — καὶ ὑπάρχουν
πολλὰ — τὸ πρῶτιστον εἶναι ἡ ἐργατικὴ κίνησις εἰς τὰ προηγμένα ἔθνη.
Θὰ ἀντλήσουν πολλὰ καὶ πολύτιμα διδάγματα ὑπὸ τὴν μελέτην τῶν ἐργα-
τικῶν ἐνώσεων, τῆς ὁργανώσεως τῶν συνδικάτων, τῶν ἀπεργιῶν. Ἐχουν
πολλὰ νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν πείραν αὐτῶν καὶ θὰ λάβουν θάρρος ἀπὸ τὰς
ἐπιτυχίας των. Ὅσοι γνωρίζουν τὸ πρᾶγμα καὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διαφωτί-
σουν τὸν διδασκαλικὸν κόσμον δι' αὐτὰ τὰ ζητήματα θὰ προσφέρουν με-
γάλην ὑπηρεσίαν εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσίν μας. Εἶναι
μία ἐργασία, ποῦ ἀξίζει διὰ τοὺς δημοδιδασκάλους τῆς Τουρκίας, περισσό-
τερον ἀπ' ὅλα τὰ ὑποδειγματικὰ μαθήματα τοῦ κόσμου.

Χ. Θ.

ΠΟΙΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΕΙ ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΡΙΟΝ

Ἀνάγνωσιν λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν ἐμπειρίαν τοῦ συνδέειν τὰς φω-
νὰς εἰς συλλαβὰς καὶ λέξεις. Μόλις τὸ παιδίον ὑπερπηδήσῃ τὴν δυσκολίαν
ταύτην, δίδεται εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὸ ἀναγνωσμάριον.

«Τὸ ἀναγνωσμάριον, κατὰ τὸν Hugo Weber, εἶναι βιβλίον, ὅπερ
διὰ προτύπων ἀναγνωσμάτων εἰσάγει εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ παιδίου ἐθνι-
κὰς σκέψεις, εἰσθήματα καὶ κλίσεις. Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου παρουσιάζεται
πρὸ τοῦ ἑλλήνος μαθητοῦ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ δὴ οὐ μόνον καθ' ἑν,
ἀλλὰ κατὰ πάντα τὰ ποικίλα εἶδη τῆς γλωσσικῆς αὐτοῦ ἐκφάνσεως. Τοιοῦ-
τον ἀναγνωσμάριον εἶναι ἡ τελεία εἰκὼν, ἐν ᾗ πιστῶς ἀπεικονίζεται ὁ
ἐθνικὸς βίος πρὸ τοῦ πνευματικοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν παιδίων, εἶναι αἰθουσα
πλήρης εἰκόνων διὰ τε τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῆς νεολαίας, εἶναι παγ-
κόσμιος ἅμα καὶ ἐθνικὴ βίβλος συνοδεύουσα ἕκαστον ἐν τῷ σταδίῳ τῆς

ζωῆς αὐτοῦ, εἶναι βιβλίον, ὅπερ ἐκάστη οἰκογένεια δεόν νὰ ἔχῃ παρὰ τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ, καὶ ἐξ οὗ ἕκαστος τὴν μὲν γλῶσσαν αὐτοῦ κατὰ τύπον νὰ πλάττῃ καὶ ἐξευγενίσῃ, τὴν δὲ καρδίαν καὶ τὸ αἶσθημα θερμαίνῃ καὶ ζωογονῇ· εἶναι βιβλίον, ἐν ᾧ οὐ μόνον τὸ παιδίον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀνὴρ εὐρίσκει πρὸς ζωογόνησιν τοῦ ἐθνικοῦ αἵματός φρονήματος ἀφθόγους κλασσικὰς κατὰ τὸν τύπον καὶ τὸ περιεχόμενον περιγραφὰς καὶ χαρακτήρων εἰκόνας, οὐ μόνον ἐκ τοῦ παρελθόντος καὶ ἐνεστώτος βίου τοῦ ἔθνους αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς φύσεως τῆς χώρας αὐτοῦ».

Ἄλλ' ἢ χρῆσις τοῦ ἀναγνωσματορίου ἀπαιτεῖ οὐκ ὀλίγην δεξιότητα καὶ προπαρασκευὴν ἐκ μέρους τοῦ διδασκάλου, ἐὰν πρόκειται νὰ ἀσκήσῃ ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τοῦ παιδίου. Ἡ διδασκαλία δεόν νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν λεπτομερῆ μελέτην τοῦ ἀναγνωσματορίου, ὥστε ὁ μαθητὴς νὰ ἀναλάβῃ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ, τουτέστι νὰ ἐννοῇ τὸ περιεχόμενον, νὰ ἀναγινώσκῃ καλῶς, νὰ τέρπῃται εἰς τὰ κάλλη αὐτοῦ, νὰ ἀποδίδῃ καλῶς τὰ ἀναγινωσκόμενα λαλῶν σαφῶς καὶ εὐλόγητως.

Τὸ ἀναγνωσμάτιον λοιπὸν κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐξυπηρετεῖ:

Α' τὸ γλωσσικὸν **μάθημα**, οὗτινος κλάδοι εἶναι α) ἡ **ἀνάγνωσις**, β) ἡ **γραμματική**, γ) αἱ **συνθετικαὶ ἀσκήσεις** καὶ δ) αἱ **ὁρθογραφικαὶ ἀσκήσεις**.

Τὸ ἀναγνωσμάτιον, ὡς καὶ τὸ ὄνομά του δηλοῖ, κυρίως προτίθεται νὰ ἀσκήσῃ τοὺς μαθητάς:

α) εἰς τὴν **ἀνάγνωσιν**. Ἡ μηχανικὴ δεξιότης περὶ τὸ ἀναγινώσκειν ἀπαιτεῖ ἀκριβῆ ἐκφώνησιν τῶν γεγραμμένων ἢ τετυπωμένων σημείων (γροσμάτων) καὶ ὁρθὴν αὐτῶν συνένωσιν εἰς συλλαβὰς καὶ λέξεις. Ἡ καλὴ (ρέουσα) ἀνάγνωσις γίνεται ἄνευ ἐπισχέσεων καὶ ἀνακοπῶν· διακοπὴ γίνεται μόνον, ὅπου ἀπαιτεῖται τὰν τὴν ἢ ἔννοια ἢ ἡ στίξις. Ὅταν ὁ ἀναγινώσκων ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀναγινωσκόμενου, τότε ἀναγινώσκει κατ' ἔννοιαν (λογικὴ ἀνάγνωσις). Ἡ ρέουσα ἀνάγνωσις ἐπιτυγχάνεται δι' ἐπιμελοῦς ἀσκήσεως. Ἄν καὶ ἡ ἐπίτευξις τῆς μηχανικῆς ἀναγνώσεως εἶναι ἔργον τῶν κατωτέρων τάξεων, ἐν τούτοις πολλὰ εἰσέτι ὑπολείπονται καὶ διὰ τὰς μέσας καὶ ἀνωτέρας τάξεις, ἕως ὅτου ἀποκτήσῃ ὁ μαθητὴς τὴν ἱκανότητα τοῦ νὰ ἐποπτεῖται ὡς ἐν ὅλον δι' ἐνὸς βλέμματος πᾶσαν νέαν λέξιν καὶ ὁρθῶς ταύτην ἐκφωνῇ. Διὰ τὴν ἀποκτηθῇ ἡ δεξιότης αὕτη, ἐπιβάλλεται ἐπιμελὲς ἀσκήσις μέχρι τῶν ἀνωτέρων τάξεων. Ἄλλ' ἢ καθαρῶς μηχανικὴ ἀνάγνωσις, ἡ ὁποία ὡς μόνον σκοπὸν ἐπιδιώκει τὴν ἐμπειρίαν τοῦ ἀναγινώσκειν, καθιστᾷ τὸν μαθητὴν ἀδιάφορον πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ ἐπομένως ἐνεργεῖ ἐπιβλαβῶς. Πάντοτε κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν δεόν νὰ ἐπιζητῇται ἡ κατανόησις καὶ ἡ ἰδιοποίησις τοῦ περιεχομένου, ταυτεχρόνως δὲ νὰ ἐπιδιώκεται καὶ βραδεία, σαφὴς, κυλῶς ἐνηρθρωμένη καὶ ἐκφραστικὴ ἀνάγνωσις. Ἀκάμπτως πρέπει νὰ καταπολεμῇται ἡ ἀσάφεια, ἡ ἐπανάληψις συλλαβῶν καὶ λέξεων, ἡ ἐπίσχεσις, ὁ κακὸς τονισμὸς, ἡ ἄνευ ἐννοίας ἀνά-

γνωσις, αἱ ἀνωμαλίαι ἐν τῇ ἐκφράσει. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς καλῆς διδασκαλίας καταφαίνονται ἐκ τοῦ ὅτι

1. τὰ παιδιά κατενόησαν τὸ ἀναγνωσθὲν μάθημα·
2. ἰδιοποιήθησαν κατ' ἔννοιαν τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ·
3. τὸ ἀναγινώσκουν προδειγματικῶς·

4. δύνανται νὰ ἐκφραστοῦν περὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ δι' ἰδίων λέξεων ἐν συνεχείᾳ.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ διάστημα τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὀφείλουν ἐν γένει τὰ παιδιά νὰ διεξέλθουν ὅλον τὸ ἀναγνωσμάτιον καὶ νὰ εἰσδεχθῶσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ περιεχόμενον τῶν διαφόρων ἐν αὐτῷ θεμάτων, ἔνεκα τούτου τὰ ἀναγνώσματα δεόν νὰ διαιρεθοῦν εἰς δύο σωρεῖας, οὕτως ὥστε τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν νὰ ἐξετασθῶσιν **ἐπιτροχάδην**, τὰ δὲ **βάδην**.

Ἡ **ἐπιτροχάδην ἀνάγνωσις** ἀπεσκοπεῖ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐμπειρίας τῆς ἀναγνώσεως. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ περὶ τὸ ἀναγινώσκειν δεξιότης. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τὰ ἀναγνώσματα ταῦτα ὀφείλουσι νὰ κατανοῶσι τὰ παιδιά, τοῦλάχιστον εἰς τὰς κυρίας αὐτῶν ἐννοίας. Ἐνεκα τούτου διὰ τὴν ἐπιτροχάδην ἀνάγνωσιν ἐκλέγονται ἐν γένει τὰ εὐκολώτερα ἀναγνώσματα τοῦ ἀναγνωσματορίου (διηγηματικοῦ καὶ περιγραφικοῦ περιεχομένου), εἰς τὰ ὁποῖα ἀρκεῖ ἡ ἐξήγησις τῶν ἀγνώστων φράσεων καὶ ἐκφράσεων καὶ μία ἐποπτευτικὴ ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου.—Ἀπέναντι τῶν ἀναγνωσμάτων τούτων τίθενται τὰ ἐκλεκτὰ προδειγματικὰ ἀναγνώσματα. Τοιαῦτα θεωροῦνται ἐκεῖνα τὰ κεφάλαια τοῦ ἀναγνωσματορίου, τὰ ὁποῖα ἔνεκα τῆς ἰδιαίτερας αὐτῶν σημασίας ἀπαιτοῦσι λεπτομερῆ ἀνάλυσιν καὶ μελέτην, διὰ τὴν νὰ ἀποβῶσι μόνιμον κτῆμα τῶν μαθητῶν. Τοῦτο ὀνομάζεται **βάδην ἀνάγνωσις**. Βάδην σημαίνει βῆμα πρὸς βῆμα, βραδέως, ἐπομένως καταλεπτῶς καὶ ἐπισταμένως. Ὁ διδακτικὸς σκοπὸς τῶν προδειγματικῶν ἀναγνωσμάτων δὲν εἶναι μόνον ἀναγνωστικὴ ἀσκήσις, ἀλλὰ πλήρης πνευματικὴ ἰδιοποίησις τοῦ ἀναγνώματος. Διὰ τῆς ἐπισταμένης αὐτῶν μελέτης, ἐπιζητεῖται κυρίως ἡ ἀπόκτησις σαφῶν ἀντιλήψεων, ἡ κατανόησις τῆς ἀκολουθίας καὶ τῆς λογικῆς πρὸς ἀλλήλας συναφείας τῶν ἰδεῶν, ἡ ἔξαρσις τῆς θεμελιώδους ιδέας, ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ψυχικῆς καταστάσεως τῶν ἐμφανιζομένων προσώπων, τῶν ἐλατηρίων, τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, ἡ ἐπίγνωσις τοῦ κάλλους τοῦ ἀναγνώματος κατὰ τὴν τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ἐκφράσιν. Οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἱκανότητα τοῦ νὰ ἀντιπαραβάλλουν καὶ συγκρίνουν ἀναγνώσματα ὁμοίου πρὸς τὸ ἐξετασθὲν περιεχομένου, τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης συγκρίσεως διανόησιν νὰ ἐφαρμόζουν ἐπὶ σχέσεων καὶ περιστατικῶν τοῦ βίου καὶ νὰ ὁμιλοῦν ἐν συνεχείᾳ περὶ τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα κατενόησαν. Διὰ τὴν ἐπιτυγχῶσι πράγματι πάντες οὗτοι οἱ σκοποὶ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου ἐπιμελὴς παρασκευασθέντος διδασκαλίας τῶν προδειγματικῶν ἀναγνωσμάτων.

Ἐπειδὴ πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ μαθητὴς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τί πρόκειται νὰ διδαχθῇ, ἔνεκα τούτου τὸ μάθημα ἀρχίζει

1. με τὸν καθ' ἑαυτὸν σκοποῦ. Ὁ σκοπὸς ὀφείλει νὰ ἐξεγείρῃ τὴν φαντασίαν, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ μίαν ἐπιτυχῆ ἐγκατάμειξιν γνωστῶν καὶ ἀγνώστων. Μετὰ τὸν σκοπὸν ἀρχίζει ἡ κυρίως διδασκτικὴ ἐργασία, ἥτις, ἐὰν τὸ ἀνάγνωσμα παρέχῃ πρὸς τοῦτο ἀφορμὴν, συνίσταται.

2. εἰς τὴν *προπαρασκευήν*. Αὕτη δέον νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸ παιδίον τὴν κατάλληλον ψυχικὴν διάθεσιν πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ νέου καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ εἰς τὴν κατανόησιν αὐτοῦ ἐπιπροσθιόντα κωλύματα. Ἀκολουθεῖ ἀμέσως.

3. ἡ *προσφορὰ*. Εἰς τὴν προσφορὰν ἀνήκει ἐκτὸς τῆς προαναγνώσεως τοῦ ἀναγνώσματος καὶ ἡ συναφὴς *ἐρμηνευτικὴ διερώτησις* καὶ ἡ *ἐμβάνθυνσις*. Ἡ καλὴ προανάγνωσις καὶ ἀπαγγελία τοῦ διδασκάλου εἶναι καὶ μένει τὸ οὐσιώδες ἐν ἐκάστη ἐρμηνείᾳ. Καλὴ ἀνάγνωσις εἶναι ἡμίσεια ἐρμηνεία.

Τὴν προανάγνωσιν, ὡς ἐρρήθη, ἀκολουθεῖ

4. ἡ *ἐρμηνευτικὴ διερώτησις*, ἡ ὁποία ρυθμίζεται ἀναλόγως τοῦ ἔδους τοῦ ἀναγνώσματος. Ὑπερμετρος ἐμβρίθεια εἶναι μέγα σφάλμα, ὅπως καὶ ἡ ἐπιπολαιότης. Ὁ διδάσκαλος ἔστω πάντοτε ὅσον τὸ δυνατόν σύντομος, διότι ἡ ἀπεραντολογία βλάπτει. Ἐρμηνεύονται λεπτομέρειαι ξέναι πρὸς τὸν μαθητὴν. Ἀναζητοῦνται καὶ παρουσιάζονται ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ὅσιν οἱ χαρακτῆρες τῶν ἐν τοῖς ἀναγνώσμασιν ἐμφανιζομένων κυρίων προσώπων, τὰ ἐλατήρια τῶν πράξεων αὐτῶν, ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τῆς πράξεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν τρόπον, τὸν χρόνον κτλ. Ἐπίσης δέον νὰ ἀναζητηθῇ ἡ θεμελιώδης ἰδέα καθὼς καὶ ἡ διάρθρωσις τοῦ ἀναγνώσματος.

Ἀφοῦ παρασκευασθῇ τοιοῦτοτρόπως ἡ κατανόησις τοῦ ἀναγνώσματος, ἡ διδασκτικὴ πορεία μεταβαίνει.

5. εἰς τὴν *ἐμβάνθυνσιν*. Ἡ ἐμβάνθυνσις ἀπαιτεῖ διπλὴν ἐργασίαν, τὴν *συσχέσισιν* καὶ τὴν *συγκεφαλαίωσιν*. Ἡ συσχέτισις ἀναφέρεται εἰς τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς πράξεως καθὼς καὶ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν προσώπων. Ἀφοῦ οὕτω πολυμερῶς μελετηθῇ τὸ ὕλικόν τοῦ ἀναγνώσματος, ἐπακολουθεῖ ἡ *συγκεφαλαίωσις*, καθ' ἣν τὰ παιδιά ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ διδασκάλου ἀναζητοῦν τὸ περιεχόμενον τῶν διαφόρων στροφῶν ἢ παραγράφων καὶ τὴν *τάσιν* ἢ τὸν σκοπὸν τοῦ ἀναγνώσματος. Ἐκάστου ἐξεταζομένου τμήματος οἱ μαθηταὶ συγκεφαλαιοῦν συντόμως τὸ περιεχόμενον καὶ δίδουν εἰς αὐτὸ μίαν ἐπιγραφὴν. Μετὰ τὴν ἐμβάνθυνσιν γίνεται ἡ ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν ἀνάγνωσις. Διὰ τῆς ὀρθῆς διερωτήσεως ἐπαρκῶς προπαρασκευάζεται τὸ ἔδαφος διὰ τὴν καλὴν καὶ ἐκφραστικὴν ἀνάγνωσιν. Ἡ ὥραία ἀνάγνωσις ἀποτελεῖ τὸ βαθμόμετρον τῆς ὀρθῆς κατανόησεως.

Τέλος αἱ ἀποκτηθεῖσαι γνώσεις δέον νὰ χρησιμεύσουν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ πνευματικοῦ βίου. Ἔπεται λοιπὸν

6. ἡ *ἐφαρμογὴ* καὶ ἡ *ἀσκησις*. Δὲν εἶναι ἐπαρκὴς ἡ διδασκαλία, ἥτις ἀποβλέπει μονομερῶς μόνον εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ ἀναγνώσματος.

Ἡ διδασκαλία ὀφείλει πολλῷ μᾶλλον νὰ ἐξευγενίσῃ τὸ αἶσθημα, νὰ καθάρσῃ καὶ ἐνισχύῃ τὴν βούλησιν, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ μορφώσῃ. Οὐδέποτε πρέπει νὰ παραμελῇται ἡ πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ μαθητοῦ ἐκκλησις. Τὸ γινώσκειν δέον νὰ γίνῃ δύνασθαι, καὶ τὸ ἐπίστασθαι, βούλεσθαι· διότι μόνον ἐν τῇ δράσει τελειοῦται ὁ ἄνθρωπος. Ὁ διδάσκαλος, ὅστις ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὸ ὑψηλὸν τοῦτο καθήκον, θὰ γνωρίζῃ ὡσαύτως νὰ θέτῃ καταλλήλως εἰς ἐφαρμογὴν καὶ τὰ μορφωτικὰ σημεῖα καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ νὰ τηρῇ τὸ ἀρμόζον μέτρον. Βραχεῖα παραίνεσις, ἀποτροπὴ, ἐνθάρρυνσις γινομένη ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἀναγνωσκομένων καθιστοῦν χρήσιμον τὸ ἀναγνωσματάριον πρὸς νοουθεσίαν, πρὸς τιμωρίαν, πρὸς βελτίωσιν.

Ἀναγνώσματα πεζὰ τε καὶ ἔμμετρα διακρινόμενα διὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ ὕφος ἀποστηθίζονται πιστῶς καὶ ἀπαγγέλλονται. Ἐν τέλει τὸ ἀνάγνωσμα χρησιμεύει καὶ ὡς βάσις γραπτῶν ἀσκήσεων.

Τὸ ἀναγνωσματάριον ἐξυπηρετεῖ

β') καὶ τὴν *γραμματικὴν*. Τὸ ἀναγνωσματάριον δέον νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἔδαφος ἀσκήσεων οὐ μόνον διὰ τὴν προφορικὴν καὶ γραπτὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν γραμματικὴν. Τὴν πραγματικὴν ἕνεκα τούτου ἐρμηνείαν τῶν ἀναγνωσμάτων ἀκολουθεῖ ἡ γλωσσικὴ αὐτῶν χρησιμοποίησις. Ἐξ ἀναγνωσμάτων, τὰ ὁποῖα ἐδιδάχθησαν ἤδη, ἐκλέγονται λέξεις κατάλληλοι διὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν διδασκαλίαν ὀρθογραφικοῦ τινος κανόνος· ἐπίσης ἐκ προδιδαχθέντων τεμαχίων λαμβάνονται καὶ αἱ προτάσεις, αἵτινες ἰδιάζουσιν διὰ τὴν καθ' ὑπαγόρευσιν γραφὴν. Τὸ αὐτὸ δέον νὰ γίνῃ καὶ διὰ τὴν γραμματικὴν, ἐκλεγομένων ἐκ γνωστῶν ἤδη ἀναγνωσμάτων τῶν προτάσεων ἐκείνων, αἵτινες θὰ χρησιμεύσωσι πρὸς αἰσθητοποίησιν καὶ ἀσκήσιν ὀρισμένου γραμματικοῦ κανόνος. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκλέγονται πάντοτε τὰ παραδείγματα ἐκ τῶν ἐσχάτως διδασκθέντων κειμένων· καὶ προηγουμένως ἀναγνωσθέντα καὶ ἐρμηνευθέντα δέον νὰ χρησιμοποιοῦνται. Ὁ διδάσκαλος ἐκλεγέτω πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κείμενον περιέχον πλείονα παραδείγματα κατάλληλα διὰ τὸν ἐρμηνευθίσόμενον κανόνα. Ἐὰν αἱ προτάσεις δὲν εἶναι ἐντελῶς κατάλληλοι τροποποιοῦνται τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ αἰσθητοποιοῦν τὸ σχετικὸν γλωσσικὸν φαινόμενον. Οὐσιώδες εἶναι τὸ ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν παραδειγμάτων δέον νὰ γίνηται ἐκ κειμένου γνωστοῦ εἰς τὰ παιδιά, νὰ ἀποφεύγωνται δὲ προτάσεις ἄνευ ἐννοίας ἢ ἀκατανόητοι. Κείμενα σκοπὸν προτιθέμενα νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τοῦ θυμικοῦ τοῦ ἀναγνώστου, δὲν πρέπει συνήθως νὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀφετηρία διὰ τὴν γλωσσικὴν διδασκαλίαν· μόνον πρὸς διασάφησιν ἐρμηνευθέντος ἤδη κανόνος δέον νὰ ἐκλέγονται ἐκ τοιούτων κειμένων κατάλληλα παραδείγματα.

Ἀποκλείεται ἐντελῶς ἡ χρησιμοποίησις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀναγνώσματος δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου θὰ συνεκρατεῖτο τὸ παιδίον ἐπὶ ἐβδομάδας ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀναγνώσματος, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ συνετέλει εἰς τὴν κατάπνιξιν τοῦ ἐν-

διαφέροντος. Ἐὰν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ ἀναγνωσματοάριον ὡς ἀφειρητρία διὰ πάσας τὰς γραμματικὰς ἀσκήσεις, ἐν τούτοις, ὡς παρατηρήθη ἤδη, πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὸ κέντρον διὰ τὴν ἐπαναληπτικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν περαιτέρω ἀσκήσιν. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν χρησιμότητα τοῦ ἀναγνωσματοαρίου διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν γλωσσικῶν κανόνων, ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ ἀπορρίπτη ὁ διδάσκαλος ὁλοσχερῶς τὰς οὕτω καλουμένας συλλογὰς γραμματικῶν ἀσκήσεων, προδειγματικῶν γλωσσικῶν παραδειγμάτων, τὰς συνόψεις γραμματικῶν τύπων καὶ κανόνων κ.λ.π. διότι εἰς τὰ ἀναγνώσματα τοῦ ἀναγνωσματοαρίου δὲν ἀπαντῶνται ἐν ἐπαρκεῖ ἀριθμῶν τὰ ὁμοειδῆ γλωσσικὰ φαινόμενα, ἐξ ὧν θὰ ἀφαιρεθῇ ὁ γλωσσικὸς νόμος, ἐκτὸς δὲ τούτου εἶναι ἐγκαταμεμειγμένα καὶ πρὸς ἄλλους τύπους ἢ εἶναι ἐγκατεσπαρμένα τῇδε κακεῖσε καὶ ἀπομεμακρυσμένα ἀλλήλων.

Πολυπληθεῖς ἀφορμαὶ πρὸς ἐκτέλεσιν γραμματικῶν ἀσκήσεων παρέχουν

γ') αἱ **συνθετικαὶ ἀσκήσεις**. Ἡ διδασκαλία τῆς μητρικῆς γλώσσης σκοπεῖ νὰ καταστήσῃ τὸν μαθητὴν ἱκανὸν νὰ γνωρίζῃ τοὺς νόμους τῆς γλώσσης του καὶ νὰ κατέχῃ τοὺς τύπους αὐτῆς, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐκφράζεται σαφῶς καὶ ὀρθῶς, ἄλλαις λέξεσι, νὰ ζῇ ἐν τῇ μητρικῇ αὐτοῦ γλώσσῃ. Ἡ **γραμματικὴ** διδάσκει τὸν μαθητὴν τοὺς νόμους καὶ τοὺς τύπους τῆς γλώσσης, ἡ **ἀνάγνωσις** εἰσάγει αὐτὸν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτῆς, αἱ δὲ **συνθέσεις** παρέχουσιν εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν, ὅπως ἀποδώσῃ τὸ πνευματικῶς παρατηρηθὲν ἐν ὀρθῷ καὶ σαφεῖ τύπῳ. Οὕτω λοιπὸν τὸ μάθημα τῶν συνθέσεων εἶναι τὸ ὑψιστον σημεῖον τῆς ὅλης γλωσσικῆς διδασκαλίας, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ διὰ τὸν πρακτικὸν βίον σημασίας, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι τὸ προσφυέστερον τῶν μέσων, ὅπως τὸ παιδικὸν πνεῦμα προαχθῇ εἰς συνείδησιν. Ἡ δεξιότης περὶ τὴν γραπτὴν ἔκθεσιν εἶναι κατὰ ταῦτα «τὸ ἐπιστέγασμα τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας».

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τοῦ μαθήματος τῶν συνθέσεων καλὸν τι, ἀνάγκη ἡ διδασκαλία νὰ στρέφεται ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν ἰδεῶν τοῦ παιδίου, ἐντὸς τοῦ κόσμου τῶν παρατηρήσεων αὐτοῦ. Ἀλλ' οὕτω καθορίζονται αἱ πηγαί, ἐξ ὧν θὰ ἀντληθῇ ἡ ὕλη τῶν συνθετικῶν ἀσκήσεων. Τοιαῦται πηγαὶ εἶναι ἐν πρώτοις τὸ ἀναγνωσματοάριον, ἔπειτα τὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα περιβάλλουσι τὸ παιδίον καὶ τὸ προσκαλοῦσιν εἰς προσεκτικὴν μελέτην καὶ τέλος ὁ βίος μὲ τὰ διάφορα γεγονότα του, τὰ ἐπεισόδια καὶ τὰ διδάγματα, τὰ ὁποῖα ὑποκινοῦσι τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν σκέψιν.

Ἀφοῦ τὸ ἀναγνωσματοάριον πρέπει νὰ εἶναι τὸ κέντρον τῆς ὅλης γλωσσικῆς διδασκαλίας, ἀνάγκη κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν νὰ ἐξυπηρετῇ τὸ μάθημα τῶν συνθέσεων. Διὰ τῶν διαφόρων ἀναγνωστικῶν τεμαχίων θὰ πλουτίσῃ τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν τοῦ μαθητοῦ, θὰ ἀναπτύσῃ τὸν νοῦν, θὰ ὑπεγείρῃ τὴν φαντασίαν καὶ διὰ τοῦ προδειγματικοῦ αὐτοῦ ὅφους θὰ ἀποτελῇ πρότυπον, τὸ ὁποῖον θὰ προσπαθῇ ἐκεῖνος νὰ φθάσῃ. Οὕτω λοιπὸν τὸ ἀναγνωσματοάριον ἔχει διπλοῦν σκοπὸν. Ἀποδίδει διὰ τοῦ περιεχο-

μένου του τὸν πνευματικὸν κόσμον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῇ ὁ μαθητής, δίδει δὲ συγχρόνως διὰ τοῦ τύπου του ὑπόδειγμα εἰς τὸν μαθητὴν διὰ τὴν ἐκφράσιν τῶν ἰδεῶν. Ἀποτελεῖ λοιπὸν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν συνθέσεων πηγὴν τῆς ὕλης, ταυτοχρόνως δὲ καὶ προδειγματικὸν βιβλίον.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν εἶναι ἕκαστον ἀνάγνωσμα κατάλληλον διὰ νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς συνθετικὴ ἀσκήσις. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ κατὰ βάθος τὸ ἀναγνωσματοάριόν του. Πρέπει νὰ γνωρίζῃ, πῶς νὰ καθιστᾷ αὐτὸ ὑπηρετικὸν τοῦ μαθήματος τῶν συνθέσεων, ποίας ἀσκήσεις νὰ ἐπισυνάπτῃ εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἀνάγνωσμα. Ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν αἰσωπειῶν μύθων καὶ τῶν ποιημάτων δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ὅλη κλίμαξ τῶν συνθετικῶν ἀσκήσεων, τῶν ὁποίων βάσις εἶναι τὸ ἀναγνωσματοάριον.

Αἱ δὲ ἀσκήσεις, αἵτινες δύναται νὰ συνδεθοῦν πρὸς τὸ ἀναγνωσματοάριον εἶναι αἱ ἑξῆς: 1. Γραπτὴ ἀπόδοσις τοῦ ἀναγνωσθέντος. 2. Μετατροπὴ τοῦ ἐμμέτρου λόγου εἰς πεζόν. 3. Ἀνάπτυξις τῆς διηγήσεως. 4. Ἀπόδοσις τῆς διηγήσεως ὑπὸ μορφὴν διαλόγου. 5. Ἡ μίμησις. 6. Ὁ μετασχηματισμός. 7. Συνεπτυγμένη ἀπόδοσις τῆς διηγήσεως. 8. Μεταβολὴ τῆς ἀκολουθίας τῶν ἐννοιῶν. 9. Μετατροπὴ τῶν ἐν τῇ διηγέσει ἐπεισοδίων. 10. Ἡ σύγκρισις. 11. Ὁ χαρακτηρισμός. 12. Ἡ παροιμία. 13. Περιγραφὴ μιᾶς εἰκόνης. 14. Ἡ ἐπιστολή.

Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ, ὅτι παρὰ τὴν μεγάλην σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὸ μάθημα τῶν συνθέσεων τὸ ἀναγνωσματοάριον, ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλα μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἔμπορουν νὰ παράσχουν, θέματα συνθέσεων, π. χ. τὸ θρησκευτικὸν μάθημα καὶ ἡ ἱστορία (διηγηματικὴ ἔκθεσις), ἡ γεωγραφία, φυσικὴ ἱστορία καὶ φυσιογνωσία (περιγραφικὴ ἔκθεσις).

Τὸ ἀναγνωσματοάριον χρησιμεύει ὡσαύτως ὡς εὐχρηστος βίσις καὶ

δ') διὰ τὴν **ὀρθογραφίαν**, καθ' ἣν αἱ κύριαι ἑννοιαὶ τῶν ἀναγνωσμάτων χρησιμοποιοῦνται ὡς ὕλη διὰ τὴν ὀρθογραφίαν καὶ ἥς τὸ μάθημα ἔλαβεν αὐτοτελὴ θέσιν ἐν τῷ προγράμματι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Ἐπιμελῶς ἐκλελεγμέναί λέξεις, φράσεις, προτάσεις καὶ παράγραφοι ἐκ διδαχθέντων ἀναγνωσμάτων ἀντιγράφονται κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῶν παιδίων καὶ εἴτα γράφονται καθ' ὑπαγόρευσιν ἀπὸ μνήμης. Πολλὰ βεβαίως δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γράφονται, πάντως ὅμως πρέπει νὰ γράφονται καλῶς καὶ ὀρθῶς. Οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολὺ.

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ γλωσσικοῦ σκοποῦ τὸ ἀναγνωσματοάριον χρησιμεύει

Β' πρὸς **ζωογόνησιν, συμπλήρωσιν καὶ ἐπανάληψιν** τῶν πραγματικῶν λεγομένων μαθημάτων, ἥτοι τῆς φυσικῆς ἱστορίας, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς γεωγραφίας. Πρὸς **ζωογόνησιν** τοῦ μαθήματος συντελοῦσιν ἐκεῖναι αἱ διηγήσεις καὶ αἱ περιγραφαὶ τοῦ ἀναγνωσματοαρίου, αἵτινες κατ' ἰδιαιτέρον τινα τρόπον διαπραγματεύονται διαφόρους λεπτομερείας τοῦ περιγραφομένου ἀντικειμένου. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς περιγραφῆς ἐνὸς γεγονότος, ἐνὸς μέ-

ρους κλ. πολλάκις ἀσκαῖ ἐντύπωσιν ζωηροτέραν ἀπὸ τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ διδασκάλου.—Τὸ ἀναγνωσματοῦν δέον νὰ **συμπληροῖ** τὴν πραγματιστικὴν διδασκαλίαν. Πρὸς τοῦτο χρησιμοποιοῦνται ἐκεῖναι αἱ περιγραφαὶ ἐκ τῆς ἱστορίας, γεωγραφίας καὶ φυσικῆς ἱστορίας, αἵτινες νέους ἀναφέρουσι χαρακτηῖρας ἢ παρέχουσι γεγονότα, ἅτινα δὲν περιείχοντο εἰς τὴν διάλεξιν τοῦ διδασκάλου ἢ παροδικῶς πὼς ἐθίγησαν.—Τὸ ἀναγνωσματοῦν πρέπει νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς ἀφορμὴ πρὸς ἐπανάληψιν τῆς διδακτικῆς ὕλης. Εἰς τοῦτο συντελοῦσιν οὐ μόνον αἱ μονογραφίαι ἀλλὰ καὶ αἱ σχολικαὶ εἰκόνες, εἰς τὰς ὁποίας συνήθως τὰ διάφορα πρόσωπα ἢ φυσικὰ σώματα κλ. παρουσιάζονται διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν αὐτῶν γραμμῶν ἢ ἰδιοτήτων.

Τὰς τρεῖς ταύτας ἀπαιτήσεις—τὴν ζωογόνησιν, συμπλήρωσιν καὶ ἐπανάληψιν—ἐξυπηρετοῦσι καὶ αἱ περιεχόμεναι ἐν τῷ ἀναγνωσματοῦν εἰκόνες, αἵτινες ὁμῶς δέον νὰ εἶναι τοιαῦται, ὥστε νὰ ἐπεκτείνωσι τὸν κύκλον τῆς ἐποπτείας τοῦ παιδίου καὶ νὰ μορφώνουν τὸ καλλιτεχνικὸν αὐτοῦ αἶσθημα.

Διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἀναγνωσματοῦ κατὰ τὸν ἀνωτέρω ὑποδειχθέντα τρόπον, ἐκπληροῦνται δύο σπουδαῖαι παιδαγωγικαὶ ἀπαιτήσεις· ἡ ἀπαίτησις πρὸς **συγκέντρωσιν** καὶ ἡ ἀπαίτησις, καθ' ἣν **πᾶσα διδασκαλία δέον νὰ προπαρασκευάζῃ διὰ τὸν βίον**. Εἰς τὸ ἀναγνωσματοῦν δέον νὰ συναντῶνται πάντα τὰ νήματα, τὰ ὁποῖα παρασκευάζονται εἰς τὰ διάφορα μαθήματα, ἵνα διὰ τῶν ἀναγνωσμάτων συμπλεκόμενα ἐξυφανθοῦν εἰς ἐνιαῖον κύκλον ἰδεῶν.

Τὸ ἀναγνωσματοῦν ἔχει αὐτοτελῆ θέσιν ἐν τῷ σχολείῳ καὶ εἰς αὐτὸ ἀπόκειται καθήκον, τὸ ὁποῖον οὐδὲν ἐκ τῶν ἄλλων μαθημάτων δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ. Τὸ οὐσιώδες σημεῖον τοῦ καθήκοντος τούτου ἔγκειται ἀναμφισπόρως εἰς τὴν μετάδοσιν τῆς δεξιότητος τῆς ἀναγνώσεως, ἡ ὁποία καθιστᾷ τὸν μαθητὴν ἱκανὸν νὰ ἀναλαμβάνῃ ἐν ἑαυτῷ διὰ μέσου τῆς ἐντύπου γραφῆς ξένας ἰδέας καὶ νὰ ἐπεξεργάζεται ταύτας πνευματικῶς. Ἐντεῦθεν τὸ ἔργον τοῦ ἀναγνωσματοῦ δὲν σταματᾷ μὲ τὸ τέλος τῆς εἰς τὴν σχολὴν φοιτήσεως, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ἀσκοῦν τὴν ἐπίδρασίν του καὶ μετὰ ταῦτα, καθ' ὃν χρόνον λείπει ἡ ὁδηγοῦσα χεὶρ τοῦ διδασκάλου, ὁ δὲ νεανίας εἶναι ἠναγκασμένος νὰ ἀντιλῇ μόνος ἀπὸ τὴν πηγὴν, τὴν ὁποῖαν ἤνοιξεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐν τῷ σχολείῳ διδασκαλία.

Γ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ

Τὰ διάφορα συστήματα.

Ὅλα τὰ σημερινὰ συστήματα τῆς γυμναστικῆς παρήχθησαν ἐκ τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων γυμναστικῆς συστηματοποιήσεως σὺν τῷ χρόνῳ

κατόπιν ἐμπειρίας. Ἐὰν δὲ ἀπομακρύνωνται πὼς τῆς ἀρχαίας γυμναστικῆς, τοῦτο συμβαίνει διότι προστετέθησαν νέαι γνώσεις, ἐκ τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς ἐπιστήμης εἰλημμένοι, διὸ καὶ αἱ σημεριναὶ μέθοδοι εἶναι μέθοδοι ἐμπειρικαὶ τελειοποιηθεῖσαι ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ καλυτέρα μέθοδος θεωρεῖται βεβαίως ἐκείνη, ἥτις βασίζεται ἐπὶ ἀνατομικῶν, φυσιολογικῶν καὶ ὑγιεινῶν ἀρχῶν. Ἡ τοιαύτη μέθοδος εἶναι ἐπιστημονικὴ, εἶναι ἔλλογος. Τρία δὲ οὐσιώδη γνωρίσματα διακρίνουν τὴν τοιαύτην μέθοδον.

α') Ἡ ἀπόκτησις συμμέτρου μυϊκῆς ἀναπτύξεως κατορθοῦται διὰ συχνῶν μυϊκῶν συστολῶν φυσιολογικῆς ἐντάσεως, δηλαδὴ ἐντάσεως μετρίας καὶ οὐχὶ μεγάλης.

β') Ἡ ἐνέργεια τῶν συχνῶν συστολῶν ἀπευθύνεται πρὸς μυϊκὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύνολον καὶ κατὰ τρόπον μάλιστα τοιοῦτον, ὥστε ἡ μυϊκὴ ἀνάπτυξις νὰ ἔχῃ διορθωτικὸν χαρακτηῖρα, δηλαδὴ νὰ περιστέλλῃ παραμόρφωσιν ὁστεώδη ἢ ἀρθρικὴν ἢ νὰ θεραπεύῃ σωματικὴν τινα ἀτέλειαν.

γ') Νὰ ἐπιζητῇται διὰ καταλλήλων ἀσκήσεων ἡ εὐρυνσις τοῦ θώρακος οὕτως, ὥστε ὁ ὁργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ δύναται νὰ ὑπερνικήσῃ πάντα τὰ κατὰ τὸν βιωτικὸν ἀγῶνα παρουσιαζόμενα. Τὸ σύστημα δὲ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιζητεῖ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν γνωρισμάτων τούτων, εἶναι τὸ καλύτερον. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ποῖον τῶν συστημάτων εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐκπληροῖ τὰ γνωρίσματα ταῦτα, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν αὐτά. Ἀλλὰ πρὸ τῆς τοιαύτης τῶν συστημάτων ἐξετάσεως θὰ ἀναφέρω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γυμναστικῆς, παρ' ἧς ταῦτα παρήχθησαν.

Ἡ γυμναστικὴ εἶναι ἐπινόημα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὁ σπόρος αὐτῆς ἐνυπῆρχεν εἰς τὸν χαρακτηῖρα τοῦ Ἑλληνος, τὸν εὐθυμον, τὸν φιλοπαίγμονα, τὸν ἀρρενωπόν. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἀκόμη περιόδου τοῦ ἱστορικοῦ του βίου παρουσιάζονται παιδιαὶ πρὸς τέρψιν. Μὲ τὰς παιδιὰς ταύτας ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἀντρέφοντο οἱ Ἕλληνες καὶ τὰς παιδιὰς ταύτας ἠγάπησαν παλὺ καὶ ἐσυστηματοποίησαν μάλιστα, διότι κατεῖδον τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν. Οἱ παίζοντες ἀπέκτων ταχύτητα, δύναμιν, δεξιότητα καὶ πλείστας ἄλλας ἀρετάς, τῶν ὁποίων εἶχον ἀνάγκην οἱ ἄνθρωποι τῶν χρόνων ἐκείνων ὡς ἐκ τῶν πολλῶν κινδύνων, ἕνεκα ἐλλείψεως τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Ἐκτὸς τούτου τὸ κυνήγιον καὶ ὁ πόλεμος ἦσαν τὰ εὐγενέστερα ἔργα. Καὶ ἐπειδὴ τὰ ὅπλα τῶν ἦσαν ἀτελῆ, διεκρίνοντο εἰς τὰ ἔργα ταῦτα πάντοτε οἱ δυνατοί, οἱ ταχεῖς καὶ ἐπιτήδριοι. Ἡσκοῦντο λοιπὸν εἰς τὰς παιδιὰς πρὸς ἀπόκτησιν τῶν εἰρημένων ἀρετῶν. Ἀμιλλα δὲ ἐγεννήθη παρὰ τοῖς νέοις ἀνεπαισθήτως ὅλως πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν τούτων ἐκ τῆς ἐμφύτου φιλοτιμίας. Διὸ καὶ ἐκ τῶν παιδιῶν προῆλθον οἱ ἀγωνιστικαὶ ἀσκήσεις, καθ' ὅς ἐκαστος ἀγωνιζόμενος ἐζήτει ν' ἀποδείξῃ, νικῶν, ὅτι κατέχει τὰς ἀρετάς ἐκεῖνας, δι' ὧν ἤθελεν ὑπερέχει τῶν ἄλλων.

Ἀγωνιστικαὶ δὲ ἀσκήσεις ὠνομάσθησαν αἱ παιζόμεναι παιδιαί, ἀλ-

λ'αἱ ἀναγκαῖαι, αἱ χρήσιμοι, αἱ ἀνδροπρεπεῖς. Τὴν πρώτην δὲ θέσιν κατεῖχον αἱ συγγενεῖς πρὸς τὰ πολεμικὰ ἔργα, αἵτινες ἔκαμνον σῶμα εὐτονον καὶ ρωμαλέον καὶ ψυχὴν ἀτάραχον καὶ ἄφοβον.

Ἀργότερα διὰ νόμων ἐπεζήτησαν τὴν συστηματικὴν ταύτην μόρφωσιν τοῦ σώματος δι' ἰδιαίτερας μεθοδικῆς διδασκαλίας, διότι ἐκ πείρας εἶδον, ὅτι ἡ τοιαύτη ἄσκησις δὲν παρεσκεύαζε μόνον ἀλκίμους στρατιώτας, ἀλλὰ καὶ διεμόρφωνε τελείους ἐλευθέρους ἀνθρώπους, ἐκράτυνε δὲ καὶ ἐστερέωνε καὶ τὴν ὑγίαν. Ἡ μεθοδικὴ αὕτη διδασκαλία διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ σώματος ἀπετέλεσε τὴν γυμναστικὴν, τὴν ὁποίαν τελειότερον διεμόρφωσαν μετὰ ταῦτα οἱ φιλόσοφοι καὶ ἱατροὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ἡ ὁποία διὰ νομοθετημάτων τῶν ἀρχόντων καὶ βασιλέων ἐπεβλήθη ὡς τὸ πρωτίστον μέσον τῆς τελείας ἀγωγῆς τῆς νεολαίας. Ὁ δὲ δεσμός τῶν ἀγώνων συνετέλεσεν ἔτι περισσότερον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γυμναστικῆς, ἐπέφερεν ὅμως καὶ τὴν μονομερῆ ἄσκησιν πρὸς ἐπίδοσιν καὶ νίκην κατὰ τοὺς ἀγῶνας, δηλαδὴ ἐγέννησε τὸν ἀθλητισμόν, τὸν ὁποῖον κατέκριναν οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι καὶ ἱατροὶ ὡς καταστρεπτικὸν διὰ τὸ σῶμα. Ἀργότερα δὲ κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς Ἑλλάδος ἡ εὐγενὴς γυμναστικὴ ἀσχολία μετεβλήθη εἰς βάνανυσον καὶ χυδαῖον ἐπάγγελμα, εἰς τὸν ὑπέρμετρον ἀθλητισμόν, τὴν μονομέρειαν δηλαδὴ καὶ τὴν ὑπερβολήν.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀρχαία σωματικὴ ἀγωγή ἀνεφάνη ὑπὸ δύο μορφάς, τὴν ἀγωνιστικὴν καὶ τὴν γυμναστικὴν. Προηγύθη ἡ ἀγωνιστικὴ. Καὶ ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποτελέσῃ τέλειον σύστημα διὰ τὴν τοῦ σώματος μόρφωσιν ἐγεννήθη ἡ γυμναστικὴ, τῆς ὁποίας συμπλήρωμα ἦτο ἡ ἀγωνιστικὴ, ἐρειδομένη πάντοτε ἐπὶ τῶν φυσιολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν νόμων καὶ ἀρχῶν. Ὅταν δὲ ἡ ἀγωνιστικὴ ἐξῆλθε τῶν φυσιολογικῶν ὁρίων καὶ ἐπεκράτησεν ὁ ἀθλητισμός, ἡ σωματικὴ ἀγωγή παρήκμασε καὶ ἡ γυμναστικὴ παρημελήθη ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους.

Ἀνεφάνη δὲ πάλιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως, ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ σοφοὶ τῆς Δύσεως ἤρχισαν νὰ ἀνατρέχουν εἰς τὰς ἀληθεῖς πηγὰς τῆς ἐπιστήμης, εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Πλεῖστοι τότε σοφοὶ ἐρευνῶντες τὰ ἀρχαῖα συγγράμματα ἐμελέτησαν καὶ τὰ περὶ τῆς σωματικῆς τῶν ἀρχαίων ἀγωγῆς, τὴν ὁποίαν καὶ ἐζήτησαν νὰ εἰσαγάγουν καὶ ἐφαρμόσουν καὶ εἰς τὸν βίον τῶν νεωτέρων. Συγχρόνως δὲ περίπου τρεῖς γερμανοὶ ἀφ' ἑνός, ὁ Guts-Muts, ὁ Jahn καὶ ὁ Spiess, καὶ ὁ Σουηδὸς Ling ἀφ' ἑτέρου ἔθετον τὰς βάσεις τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς τῶν νεωτέρων. Πάντες οὗτοι εἶχον ὑπ' ὄψιν τὴν σωματικὴν ἀγωγὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀπὸ διαφόρου ὁρμώμενοι σκοποῦ διαφόρως εἰργάσθησαν. Καὶ οὕτως ἐμορφώθησαν δύο συστήματα, τὸ Γερμανικὸν καὶ τὸ Σουηδικόν. Τὸ γερμανικὸν σύστημα διεδόθη εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην ὡς ἐκ τῆς ὑπαρχούσης συγκοινωνίας. Τὸ σύστημα τοῦ Ling ἐκαλλιεργήθη μόνον ὑπὸ τῶν Σουηδῶν. Ὅτε δὲ ἐγένετο τοῦτο γνωστὸν καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώ-

πης, ἀπὸ ἐθνικιστικὸν πνεῦμα ὁρμώμενοι πολλοὶ ἰδιαίτερον ὅλως σύστημα ἠθέλησαν νὰ ἐφεύρουν καὶ εἰσαγάγουν ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χώραν. Ἄλλ' ἡ ἀποτυχία ἦτο πλήρης, διότι τὰ τοιαῦτα συστήματα δὲν ἦσαν παρὰ ἀντιγραφὴ ἐκ τῶν συστημάτων τοῦ Γερμανικοῦ καὶ τοῦ Σουηδικοῦ μὲ τινὰς ἀλλαγὰς προτιμήσεως. Μόνον τελευταίως νέον σχεδὸν σύστημα σωματικῆς ἀγωγῆς παρουσιάζει ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ Γαλλικοῦ ναυτικοῦ G. Hebert. Τὸ σύστημα τοῦτο ὀνόμασε «Φυσικὴν Μέθοδον». Ὅς ἐξετάσωμεν ἤδη ἓνα ἕκαστον τῶν τριῶν τούτων συστημάτων, τὸ Γερμανικὸν τὸ Σουηδικόν καὶ τὸ Γαλλικόν, τὸ δηλαδὴ ὑπὸ τοῦ Hebert προτεινόμενον σύστημα.

Θεμελιωτὴς τῆς σχολικῆς Γερμανικῆς γυμναστικῆς εἶναι ὁ Spiess. Πρὸ αὐτοῦ ὁ Guts-Muts πρῶτος συνέγραψεν ἐγχειρίδιον Γυμναστικῆς παραλαβὼν τὰς ἀσκήσεις ἀπὸ τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Μὴ γνωρίζων ὅμως ἐπαρκῶς τοὺς διέποντος τὸν ἀνθρώπινον ὁργανισμόν νόμους δὲν ἠδυνήθη νὰ κάμῃ τὴν κατάλληλον ἐκλογὴν καὶ τὴν σκόπιμον κατὰταξιν τῶν ἀσκήσεων. Ἐπέστησε δὲ μᾶλλον τὴν προσοχὴν τοῦ εἰς τὰς ἀγωνιστικὰς τῶν ἀρχαίων ἀσκήσεις, τὴν ἀναβίωσιν τῶν ὁποίων ἐπεζήτησεν. Μετὰ τοῦτον ὁ Jahn προσεπάθησε νὰ μορφώσῃ ἀπὸ ἀκραιφνῆ πατριωτισμόν ὁρμώμενος νέον σύστημα γυμναστικῆς, γερμανικόν, καθ' ὃ ἡ κυριαρχοῦσα ἰδέα ἦτο ἡ εἰς τὸ ἔπακρον ἀνάπτυξις τῆς σωματικῆς ὑπεροχῆς. Διὰ τοῦτο ἀφῆκε τὴν θύραν ἀνοικτὴν εἰς τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἀκροβασίαν. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐνίσχυσε πολὺ τὸν ὑπέρμετρον ἀθλητισμόν ὃχι μόνον εἰς τὰς ἀγωνιστικὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐφευρεθέντα ὑπ' αὐτοῦ γυμναστικὰ ὄργανα, τὸ μονόζυγον καὶ τὸ δίζυγον. Ἡ μονομερὴς ἄσκησις, ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ κατάχρησις ἀπέληξεν εἰς ἐπίδειξιν κτηνώδη καὶ ἀχθοφορικὴν ρωμαλεότητα καὶ σχοινοβατικὴν καὶ κυβιστικὴν δεξιότητα.

Ἡ ἀγαθὴ τοῦ σώματος διάπλασις ἐπιφέρει συμμετρικὴν διάπλασιν τῶν ψυχικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων. Ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα τῆς γερμανικῆς γυμναστικῆς κατέστρεψαν καὶ τὴν ἰσορροπίαν καὶ συμμετρίαν τὴν ὑπάρχουσαν φυσικῶς μετὰ τῶν σωματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων.

Ὁ Spiess ἐθεμελίωσε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀσκήσεων, τὰς ὁποίας οἱ δύο προκατόχοι αὐτοῦ ἀνέγραψαν, τὴν σχολικὴν γερμανικὴν γυμναστικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεζήτησε νὰ περιορίσῃ τὰς ἀσκήσεις τοῦ μονοζύγου καὶ τοῦ διζύγου. Περιέλαβεν εἰς τὴν γυμναστικὴν ταύτην τὰς ἐλευθέρας ἀσκήσεις χωρὶς νὰ κατατάξῃ σκοπίμως αὐτάς, καὶ ἐδημιούργησε χάριν ἐπιδείξεως τὰ γυμναστικὰ συμπλέγματα. Ἀλλὰ τὸν περιορισμὸν τῶν ἀσκήσεων τοῦ μονοζύγου καὶ διζύγου δὲν κατώρθωσε, μὲ τὴν δημιουργίαν δὲ τῶν συμπλεγμάτων κατέστρεψε τὸν σκοπὸν τοῦ μαθήματος.

Τὸ γερμανικὸν σύστημα διεδόθη ἀνὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην λόγῳ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν κρατῶν, ἡ δὲ διδασκαλία ἐγένετο παρ' ἀνθρώπων ἀμαθῶν, οἱ ὁποῖοι παρεξεστράπησαν τοῦ σκοποῦ τῆς φυσικῆς ἀγωγῆς.

Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν δυσάρεστα. Τὸ σῶμα ἀντὶ νὰ ἀποκτήσῃ εὐεξίαν τινὰ ἀπεναντίας ἐγένετο ἐπιρρεπὲς εἰς ἀσθενείας. Οἱ γυμναζόμενοι μὲ τὸ σύστημα τοῦτο ὄχι μόνον παθήσεις τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἀπέκτων, ἀλλὰ καὶ βραχύβιοι καὶ ἐλαστοὶ ἀπέθνησκον. Καὶ αὐτὸς ὁ Spiess ἀπέθανε φθισικός.

Ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐντάσεως τῶν συστολῶν τῶν μυῶν χάνουν τὴν ἐλαστικότητα αὐτῶν τὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀνθέξουν εἰς τὸν βιωτικὸν ἀγῶνα. Ἡ χρησιμοποίησις πολλῆς δυνάμεως ἐπιτυγχάνει μᾶλλον τὴν ἐπιτόπιον ἀνάπτυξιν τοῦ μυὸς ἀδιαφοροῦσα περὶ τῶν γενικῶν ἀποτελεσμάτων. Ἐκτὸς τούτου ἡ τοιαύτη γυμναστικὴ εἶναι προσιτὴ μόνον εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς φύσεως προικισθέντας μὲ ὅλα τὰ σωματικὰ προτερήματα.

Ἀπὸ πενταετίας περίπου οἱ ἱατροὶ κατιδόντες τὰ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τοῦ γερμανικοῦ συστήματος κατεδίδασαν αὐτό. Κατόπιν τοῦ καταδικασμοῦ τούτου οἱ γυμνασταὶ τοῦ τοιούτου συστήματος ἐζήτησαν νὰ προσανατολισθοῦν πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἀρχάς. Εἰσήγαγον τὰς ἀναπνευστικὰς ἀσκήσεις καὶ κατέταξαν τὰς ἀσκήσεις τοῦ συστήματος τούτου κατὰ βαθμολογικὴν σειρὰν, χωρὶς ἐννοεῖται νὰ ὑποδείξουν τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μαθήματος ἀπὸ φυσιολογικῆς καὶ ἀνατομικῆς ἀπόψεως συστήσαντες μόνον νὰ ἀρχίζουν καὶ νὰ τελειώνουν τὸ μάθημα μὲ ἐλαφρὰς ἀσκήσεις καὶ νὰ προηγῶνται αἱ ἀπλᾶι, νὰ ἔπονται δὲ αἱ σύνθετοι. Ἐχώρισαν μάλιστα ταύτας καὶ καθ' ἡλικίας καὶ τινες ὥρισαν τὰς μὲν ἐλευθέρως ἀσκήσεις διὰ τὰς κατωτέρας τάξεις τῶν Ἀστικῶν, τὰς δὲ ἐνοργάνους διὰ τὰς ἀνωτέρας τάξεις τοῦ γυμνασίου. Διὰ δὲ τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῶν Ἀστικῶν καὶ διὰ τὰς κατωτέρας τοῦ γυμνασίου ὥρισαν τὰς ἡμιοργανικὰς. Ὠνόμασαν ἡμιοργανικὰς ἀσκήσεις, τὰς ἀσκήσεις τῶν φορητῶν ὀργάνων δηλαδὴ κοντῶν, ἀλτήρων, ροπαλῶν, σχοινίων κ.τ.λ. ἐνοργάνους δὲ τὰς ἀσκήσεις τῶν ἐμπεπηγμένων ὀργάνων, διζύγου, μονοζύγου, ἵππου, κλίματος καὶ τῶν ἐξαρτημάτων τῆς γεφύρας.

Καὶ πάλιν τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐπιβλαβῆ, διότι διὰ τῶν ἀσκήσεων τοῦ συστήματος τούτου παρορῶνται τὰ γνωρίσματα τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου, τὰ ὅποια προηγουμένως ἀνέφερον. Ἐξακολουθεῖ δὲ ὁ ἐπιστημονικὸς ἐν Εὐρώπῃ κόσμος νὰ καταδικάζῃ τὸ σύστημα τοῦτο, τὰ δὲ ἔθνη μὴδ' αὐτοῦ τοῦ γερμανικοῦ ἐξαιρουμένου νὰ ἐγκολπῶνται τὸ Σουηδικὸν σύστημα, τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης. Δὲν εἶναι δὲ Σουηδικὸν σύστημα ἡ γυμναστικὴ δι' ἐλευθέρων μόνον ἀσκήσεων, ὅπως οἱ πλεῖστοι παρ' ἡμῖν θέλουν νὰ πιστεῦσιν, ἀλλὰ βαθμολογικὴ σειρὰ ἀσκήσεων, δι' ὧν ἀσκεῖται ὅλον τὸ σῶμα ὅπως θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ προσεχές.

ΜΙΧ. Κ. ΚΑΛΥΒΟΠΟΥΛΟΣ
διδάσκαλος τῆς Ἑλλ. Ὁρθοδ. Κοινότητος
Σταυροδρομίου.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΕΝ ΤΗ Ε' ΤΑΞΕΙ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ*

*Ἑνότης: οἱ Γράκχοι. ***

Θέσις τοῦ σκοποῦ. Σήμερον θὰ μάθωμεν, παιδιά, πῶς δύο εὐγενεῖς Ρωμαῖοι, δύο ἀδελφοί, ὁ Τιβέριος καὶ ὁ Γάιος Γράκχος, ἐθυσιάσων τὴν ζωὴν των διὰ νὰ βοηθήσουν τὸν πτωχὸν λαὸν καὶ νὰ ἀνυψώσουν τὴν πατρίδα των. Δὲν ἔπεσαν εἰς τὸν πόλεμον οἱ Γράκχοι, δὲν ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Τοὺς ἐφόνευσαν ἐντὸς τῆς Ρώμης οἱ εὐγενεῖς, οἱ πλούσιοι, διότι δὲν ἤθελον νὰ θυσιάσουν τίποτε ἀπὸ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς ἀπολαύσεις των.

Δύο τρεῖς μαθηταὶ ἐπαναλαμβάνουν τὸν σκοπὸν.

Προπαρασκευή. Ἄς ἴδωμεν πρῶτον πότε ἔζησαν οἱ Γράκχοι. Φθάνει νὰ ἐνθυμεῖσθε, παιδιά, τὸ ἔτος 133 π. Χ. κατὰ τὸ ὅποιον ἐφονεύθη ὁ Τιβέριος. Ὁ Γάιος ἀπέθανε 12 ἔτη βραδύτερον. Κατὰ ποῖον λοιπὸν αἰῶνα ἔζησαν οἱ Γράκχοι;

— Πρὸς τὸ τέλος τοῦ β' π. χ. αἰῶνος.

— Πολὺ καλὰ. Νὰ μᾶς εἴπῃ ὁ Χ. τί ἔπραξαν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον καθὼς καὶ κατὰ τὸν προηγούμενον οἱ Ρωμαῖοι.

— Οἱ Ρωμαῖοι κατὰ τὸν 3ον καὶ 2ον π. Χ. αἰῶνα ἔκαμαν μεγάλας κατακτήσεις.

* Ἡθέλησα νὰ προσαρμοσθῶ πρὸς τοὺς καίμηνους τύπους εἰς τὸ μάθημα τοῦτο.— Ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεσμευώμεθα τόσο ἀπὸ τοὺς τύπους. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ἡ πλέον ἐλαττωματικὴ μέθοδος εἶναι προτιμότερα ἀπὸ τὴν ἑλλειπὴν πάσης μεθόδου. Θὰ προσπαθῶ νὰ δώσω μαθήματα ἱστορίας καὶ διὰ τὰς ἄλλας τάξεις τῆς ἀστικῆς σχολῆς. Δὲν ἔχω τὴν ἀπαίτησιν, ὅτι δίδω πρότυπα. Ἐπεθίμουν νὰ ἐπιγράψω τὰ μαθήματα ταῦτα ὡς ἐξῆς.— Πῶς θὰ ἐδίδασκον τὸ δεῖνα μάθημα εἰς τὴν δεῖνα τάξιν. Θὰ μεταχειρισθῶ πολὺ περισσοτέραν ἐλευθερίαν εἰς τὰ ἄλλα μαθήματα. Κατὰ βάθος ὅμως ἡ μέθοδος θὰ εἶναι ἡ αὐτή. Ἐκθέτομεν πρῶτον ὅσον εἶναι δυνατόν ζωηρότερον τὰ γεγονότα παρουσιάζοντες τὴν ὄψιν αὐτῶν, ἡ ὁποία εἶναι καταληπτὴ εἰς τοὺς μαθητάς. Εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις ἐπικρατεῖ τὸ ἀνεκδοτικὸν μέρος, τὸ ὅποιον συγκινεῖ περισσότερον τὴν πρώτην παιδικὴν ἡλικίαν. Εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τὸ ἀνεκδοτικὸν θὰ ἀντικαταστήσῃ ἡ διήγησις, δηλαδὴ λεπτομερεστέρα ἐκθεσις σπουδαίων γεγονότων περιλαμβανομένων εἰς τὴν διδασκομένην ὕλην. Τέλος θὰ δώσωμεν περιλήψεις, ὅσον τὸ δυνατόν συντόμους, ἀλλὰ καὶ περιεκτικὰς τῶν ἱστορηθέντων. Τὰς περιλήψεις ταύτας θὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς σχεδὸν αὐτολεξεί.

** Πρόγραμμα Π. Κ. Ε. Ἐπιτροπῆς.— Ἱστορικὴ ὕλη Ε' τάξεως.

— Δηλαδή ;
 — Ἐκαμαν πολλοὺς πολέμους καὶ ὑπέταξαν πολλὰς χώρας.
 — Ὁ Ν. νὰ μᾶς εἴπῃ τὰς χώρας, τὰς ὁποίας εἶχον ὑποτάξει οἱ Ῥωμαῖοι μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν Γράκων.

— Οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Γράκων εἶχον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των ὅλην τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν εἶχον τὰς παλαιὰς κτήσεις τῆς Καρχηδόνας, εἰς τὴν Ἀσίαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Μ. Ἀσίας.

— Ἡ Ῥώμη λοιπὸν εἶχε φθάσει εἰς μεγάλην δύναμιν καὶ ἀκμὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ξεύρομεν, παιδιὰ, πῶς ἀπέκτησε τόσην δύναμιν ἡ Ῥώμη. Ἄς μᾶς τὸ εἴπῃ ὁ Κ.

— Διότι εἶχε τὸν καλύτερον στρατὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶχε πολίτας, οἱ ὅποιοι προθύμως ὑπήκουον εἰς τοὺς νόμους, ἠγάπων τὴν πατρίδα των καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ θυσιάσωσι τὴν ζωὴν των χάριν αὐτῆς.

1ος μερικὸς σκοπός. Τώρα θὰ ἴδωμεν κάτι πολὺ σπουδαῖον, παιδιὰ. Θὰ ἴδωμεν τὴν μεταβολὴν, τὴν ὁποίαν ἔφεραν αἱ μεγάλαι κατακτήσεις εἰς τὴν Ῥώμην.

Προσφορὰ τοῦ νέου. Αἱ κατακτήσεις ἔφεραν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν Ῥώμην. Ἠλλαξαν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, τὰς συνηθείας, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα, καθὼς λέγουν, τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Ῥωμαϊκὸς στρατὸς καθὼς ξεύρομεν ἦτο σχεδὸν ἀήττητος. Ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἐστηρίζετο κυρίως εἰς τὴν *μεσαίαν τάξιν*. Ἀλλὰ τί ἦτο ἡ μεσαία τάξις ;

Πολλοὶ Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν παλαιότεραν ἐποχὴν δὲν ἔζων μέσα εἰς τὴν Ῥώμην. Εἶχον τὰ κτήματά των εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἰταλίας. Ἦσαν μικροκτηματῖαι. Ἐκαλλιέργουν οἱ ἴδιοι τοὺς ἀγρούς των καὶ ἔζων ἡσυχοὶ καὶ εὐτυχεῖς. Ὁ τρόπος τοῦ βίου των τοὺς ἔκαμνεν ὀλιγαρχεῖς, τοὺς συνήθιζεν εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ εἰς τοὺς κόπους. Ἐλσάμβανον αὐστηρὰν οἰκογενειακὴν ἀνατροφὴν, ἐσέβοντο τοὺς νόμους, ἠγάπων τὴν πατρίδα καὶ ἦσαν πρόθυμοι νὰ θυσιάσωσι τὴν ζωὴν των χάριν αὐτῆς. Αὐτοὶ λοιπὸν ἀπετέλουν τὴν μεσαίαν τάξιν. Οἱ διαρκεῖς πόλεμοι τῶν τελευταίων ἐτῶν ἔβλαψαν κυρίως τὴν τάξιν ταύτην. Αἱ ἐκστρατεῖαι, τὰς ὁποίας ἔκαμαν εἰς μακρινὰς χώρας οἱ Ῥωμαῖοι, ἐκράτησαν πολὺν καιρὸν μακρὰν ἀπὸ τὴν πατρίδα τοὺς ἀνθρώπους τούτους. Δὲν ἠδυνήθησαν νὰ καλλιεργήσουν τὰ κτήματά των. Αἱ οἰκογένειαι των διὰ νὰ ζήσουν ἠναγκάσθησαν νὰ δανεισθοῦν ἀπὸ τοὺς πλουσίους. Καὶ αὐτοὶ δὲν εἶχον πῶς νὰ ζήσουν, ὅταν ἐπέστρεφον ἀπὸ τοὺς πολέμους, καὶ ἠναγκάζοντο νὰ κάμουν χρῆμα. Εἰς τὸ τέλος δὲν κατώρθωναν νὰ πληρώσουν τὰ χρῆμα των, καὶ ἠναγκάζοντο νὰ πωλήσουν τὰ κτήματά των, ὅπου εἶχον ζήσει εὐτυχεῖς οἱ γονεῖς των, τοὺς ἀγρούς των, ὅπου εἶχον τοὺς τάφους τῶν πατέρων των, διότι οἱ ἀρχαῖοι συνήθιζον νὰ θάπτουν τοὺς νεκροὺς των μέσα εἰς τοὺς ἀγρούς των. Πτωχοὶ καὶ δυστυχεῖς ἠναγκάζοντο τότε νὰ μεταταστεύσουν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἔζων ἑλεεινῶς, σχεδὸν ἐπαιτοῦντες τὴν τροφήν των. Ἡὔξησαν λοιπὸν τὸν *ἀστικὸν ὄχλον*,

δηλαδὴ τοὺς πολίτας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον περιουσίαν, οὔτε ὠρισμένην τέχνην καὶ ἔζων μὲ τὰ βοηθήματα τοῦ κράτους (διανομὴ σίτου, χρηματικὴ βοήθεια κτλ.). Ἦσαν Ῥωμαῖοι πολῖται μόνον κατ' ὄνομα. Πράγματι δὲν εἶχαν κανὲν δικαίωμα. Δὲν εἶχαν οὔτε τὴν τιμὴν τῆς στρατολογίας, διότι οἱ ἀρχαῖοι μεγάλην τιμὴν ἐθεώρουν τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. Τοὺς περιεφρόνουν καὶ τοὺς ὠνόμαζον *προλεταρίους*. Οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν τῆς μέσης τάξεως ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζετο τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥώμης, οἱ ὅποιοι μετὰ τοῦ Σκιπίωνος ἐκυρίευσαν τὴν Καρχηδόνα, μετὰ τοῦ Φλαμίνιου ἐνίκησαν τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας, ἐκυρίευσαν τὴν Κόρινθον μετὰ τοῦ Μομμίου, κατέπεσαν εἰς τὴν τάξιν τῶν προλεταρίων. Εἶχαν μεγαλώσει τὸ κράτος τῆς Ῥώμης, εἶχον κατακτήσει τόσας χώρας καὶ οἱ ἴδιοι ἔμειναν χωρὶς κτήμα, χωρὶς περιουσίαν. Καὶ τὸ χειρότερον μέσα εἰς τὴν πτωχίαν καὶ τὴν δυστυχίαν ἔχαναν τὰς παλαιὰς ἀρετὰς των, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν τιμιότητα καὶ φιλοπονίαν.

Τί ἔγιναν τώρα οἱ εὐγενεῖς, οἱ πλούσιοι τῆς Ῥώμης ; Αἱ κατακτήσεις ὠφέλησαν ὑπερβολικὰ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς πλουσίους. Διότι οἱ πόλεμοι ἐκείνοι ἐπλούτισαν ἔτι μᾶλλον τοὺς πλουσίους, τοὺς κεφαλαιοκράτας, καθὼς λέγουν. Ὁ πτωχὸς κόσμος ἠγωνίζετο, ἐκοπίαζε, ἐφορολογεῖτο, ἔχυνε τὸ αἷμα του. Τοὺς καρποὺς τῶν νικῶν, τοὺς ἐχαίροντο οἱ πλούσιοι. Τοῦτο συνέβη καὶ τότε εἰς τὴν Ῥώμην. Ὁ πλοῦτος τῶν πόλεων, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσαν, οἱ θησαυροὶ τῶν βασιλέων, περιήλθον εἰς τὰς χεῖρας τῶν εὐγενῶν τῆς Ῥώμης. Καὶ ὅταν ὕστερον ἐστέλλοντο ὡς διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐξεγύμνωναν κυριολεκτικῶς τοὺς κατοίκους.

Οἱ Ῥωμαῖοι λοιπὸν μετὰ τὰς κατακτήσεις εὐρέθησαν διηρημένοι εἰς δύο τάξεις. Εἰς μίαν μικρὰν τάξιν πλουσιωτάτων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι συνεκέντρωσαν ὅλην τὴν δύναμιν εἰς τὰς χεῖρας των καὶ ἔγιναν δυνατώτεροι καὶ ἀπὸ βασιλεῖς. Ἦσαν ὑπερήφανοι καὶ αὐθάδεις, ἐνόμιζον, ὅτι ὅλα τοὺς ἐπιτρέπονται καὶ ὅλα ἠμποροῦν νὰ κάμουν μὲ τὸ χρῆμα των. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἦτο τὸ μεγάλο πλῆθος τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἔζη χωρὶς περιουσίαν, χωρὶς ἐλπίδα, πτωχὸς καὶ δυστυχὴς ἐντὸς τῆς Ῥώμης, ἔτοιμος νὰ πωλήσῃ τὴν συνείδησιν καὶ τὴν ψῆφόν του, δι' ἓνα κομμάτι ψωμί. Οἱ εὐγενεῖς ἠγόρασαν τὰ κτήματα τῶν πτωχῶν, τὰ συνήνωσαν καὶ ἔκαμαν μεγάλας ἐκτάσεις καὶ ἔβαλαν εἰς αὐτὰς τοὺς δούλους των διὰ νὰ τὰς καλλιεργήσουν.

Ἄς ἐπαναλάβωμεν τώρα ὅσα εἶπομεν (ἐπαναλαμβάνομεν πρῶτον διαλογικῶς, εἶτα ἐν συνεχεῖ λόγῳ). Ὁ Δ. νὰ μᾶς τὰ εἴπῃ μὲ ὀλίγα λόγια.

— **Αἱ κατακτήσεις ἔφεραν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν Ῥώμην. Κατέστρεψαν τὴν μεσαίαν τάξιν, τοὺς μικροκτηματῖας δηλαδὴ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζετο τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥώμης. Τοῦναντίον ὠφέλησαν πολὺ τοὺς εὐγενεῖς, τοὺς πλουσίους, οἱ ὅποιοι συνεκέντρωσαν μεγάλα πλοῦτη καὶ δύναμιν εἰς τὰς χεῖρας των.**

Ἄς γράψωμεν τοῦτο εἰς τὸν πίνακα. Ὁ διδάσκαλος γράφει τὴν περί-

ληψιν εἰς τὸν πίνακα, οἱ δὲ μαθηταὶ εἰς τὸ τετράδιον τῆς ἱστορίας μὲ τὸν ἀριθμὸν 1. Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: Οἱ Γράκχοι.*

2ος μερικὸς σκοπός. Ἡ κατάστασις τοῦ πτωχοῦ λαοῦ συγκινεῖ τοὺς Γράκχους.

Ἐπαναλαμβάνεται ὁ σκοπός.

Προσφορὰ τοῦ νέου. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας. Ἡ μεσαία τάξις, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζετο, καθὼς εἴπομεν, ἡ δύναμις καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ρώμης εἶχε καταστραφῇ καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν ἐκινδύνευε νὰ καταστραφῇ καὶ ἡ Ρώμη. Ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε πλέον οὔτε κτῆμα, οὔτε περιουσίαν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα καὶ νὰ θυσιάσῃ χάριν αὐτῆς, ὅταν θὰ ἦτο ἀνάγκη. Ἐπειτα ἡ πτωχία κατέστρεφε τὸν χαρακτῆρά των. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ πολὺς πλοῦτος ἔφερε τὴν διαφθορὰν εἰς τὴν τάξιν τῶν πλουσίων.

Οἱ Γράκχοι παρατήρησαν τὸν κίνδυνον. Ἡθέλησαν νὰ μοιράσουν ἀγροὺς εἰς τὸν πτωχὸν λαόν, νὰ τοὺς ἐγκαταστήσουν πάλιν εἰς τὴν ἐξοχὴν. Νὰ δημιουργήσουν δηλαδὴ ἐκ νέου τὴν μεσαίαν τάξιν. Ἡθέλησαν νὰ ἀφαιρέσουν ἓνα μέρος ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς τῶν πλουσίων καὶ νὰ τὸ μοιράσουν εἰς τοὺς πτωχοὺς.

Ἐπανάληψις ὅπως καὶ προηγουμένως, εἴτα γραφὴ ἐπὶ τοῦ πίνακος καὶ ἐν τῷ τετραδίῳ τῆς περιλήψεως.

3ος μερικὸς σκοπός. Τώρα θὰ ἴδωμεν τί ἦσαν οἱ Γράκχοι.

Προσφορὰ τοῦ νέου. Οἱ Γράκχοι κατήγοντο ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν. Ὁ πατὴρ των Σεμπρόνιος Γράκχος εἶχε διακριθῇ εἰς τοὺς πολέμους τῆς Ἰσπανίας. Ἡ μήτηρ των Κορνηλία ἦτο θυγάτηρ τοῦ Μεγάλου Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ, ὁ ὁποῖος ἐνίκησε τὸν Ἀννίβαν εἰς τὴν Ζάμαν. Ὁ πατὴρ των ἀπέθανεν ἑνωρὶς. Διὰ τὴν ἀνατροφὴν των ἔδειξε μεγάλην φροντίδα ἡ μήτηρ των. Προσεκάλεσε τοὺς καλυτέρους Ἑλληνας διδασκάλους διὰ νὰ τοὺς διδάξουν. Ὁ μεγαλύτερος τῶν δύο ἀδελφῶν ἦτο ὁ Τιβέριος. Ὁ Γάιος ἦτο κατὰ ἑννέα ἔτη μικρότερος.

Ἐπανάληψις καὶ καταγραφὴ ἐπὶ τοῦ πίνακος καὶ ἐν τῷ τετραδίῳ τῆς περιλήψεως.

4ος μερικὸς σκοπός. Τώρα θὰ ἴδωμεν τί ἠθέλησε νὰ κάμῃ ὁ Τιβέριος Γράκχος καὶ πῶς ἀπέθανεν.

Προσφορὰ τοῦ νέου. Ὁ Τιβέριος εἶχε διακριθῇ νέος ἀκόμη διὰ τὴν ἀνδρείαν του. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἀνέβη πρῶτος ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως (ἐρμηνεύεται ὁ ὅρος) μιᾶς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἐπολιόρκουν οἱ Ρωμαῖοι. Εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἔσωσε τὸν στρατὸν τοῦ ὑπάτου Μαγκίνου, τὸν ὁποῖον ἠκολούθει ὡς ταμίας. Ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ρώμην εἶδε τοὺς ἀγροὺς τῆς Ἰταλίας ἐρήμους καὶ ἀντὶ τῶν παλαιῶν κυρίων ἑκατομμύρια δούλων ἐντὸς

* Τὰς περιλήψεις ταύτας συγκεντρώνομεν εἰς τὸ τέλος τοῦ μαθήματος, ὅπως θὰ εἶναι εἰς τὸ τετράδιον τοῦ μαθητοῦ.

αὐτῶν. Εἰς τὴν πόλιν πλῆθος ἀργῶν καὶ πεινασμένων ἀνθρώπων. Ἡ ψυχὴ του ἐταράχθη. Ἐβλεπε τὸν λαὸν νὰ διαφθείρεται καὶ νὰ καταστρέφεται μέσα εἰς τὴν πτωχίαν καὶ τὴν δυστυχίαν. Ἐγνώριζεν, ὅτι μαζὶ μὲ τὸν λαὸν θὰ καταπέσῃ ἡ δύναμις καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ρώμης. Ἐσκέφθη λοιπὸν νὰ ἀφαιρέσῃ ἓνα μέρος ἀπὸ τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις, τὰς ὁποίας εἶχον οἱ εὐγενεῖς καὶ νὰ τὸ διανεῖμῃ εἰς τὸν λαόν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἠθέλησε νὰ ἀφαιρέσῃ δὲν ἦτο κυρίως κτῆμα τῶν πλουσίων. Ἦσαν ἀγροὶ τοῦ δημοσίου, τοὺς ὁποίους εἶχον σφετερισθῇ. Ὅταν λοιπὸν ἐγένεν δήμαρχος ὁ Τιβέριος εἰσήγαγε νόμον, τὸν περίφημον ἀγροτικὸν νόμον, διὰ τοῦ ὁποίου ὑπεχρεοῦντο οἱ πλούσιοι νὰ παραιτηθοῦν ὅχι ἀπὸ ὅλον, ἀλλὰ ἀπὸ μέρος τῶν δημοσίων ἀγρῶν, τοὺς ὁποίους εἶχον ἀδίκως σφετερισθῇ. Ἀλλὰ τοῦτο διήγειρε τὴν ἐκπληξιν καὶ τὴν ὀργὴν τῶν πλουσίων, οἱ ὅποιοι δὲν ἠθέλουν τίποτε νὰ ἀφήσουν ἀπὸ τὰ πλούτη καὶ τὰς ἀπολαύσεις των. Τὰς ἐκτάσεις ἐκεῖνας ἐθεώρουν κτήματά των, εἶχον κτίσει διαφόρους οἰκοδομὰς ἐπ' αὐτῶν. Ἐλεγον ὅτι ἔχουν τοὺς τάφους των ἐντὸς αὐτῶν. Διὰ τοῦτο συνηνώθησαν ὅλοι διὰ νὰ πολεμήσουν τὸν Τιβέριον.

Κατ' ἀρχὰς ὑπερίσχυεν ὁ Τιβέριος. Ὁ νόμος ἐψηφίσθη καὶ μίαν στιγμὴν ἦτο κύριος τῆς Ρώμης, διότι εἶχε τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρετήρησεν ὅτι κινδυνεύει ἡ ζωὴ του. Ἡθέλησε νὰ ἐκλεγῇ πάλιν δήμαρχος διότι τὸ πρόσωπον τοῦ δημάρχου ἦτο ἀπαραβίαστον. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐκλογῶν οἱ εὐγενεῖς συνησπίσθησαν, ὥπλισαν τοὺς δούλους των, ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Τιβερίου καὶ τὸν ἐφόνευσαν μαζὶ μὲ τριακοσίους ὁπαδοὺς του.

Ἐπανάληψις καὶ γραφὴ τῆς περιλήψεως.

Λήγησις*. Ὁ Τιβέριος δὲν ἦτο δημαγωγός. Δὲν ἐκολάκευε τὸν λαὸν διὰ νὰ ἀποκτήσῃ δύναμιν καὶ διὰ νὰ λάβῃ θέσεις καὶ τιμὰς. Ἰσθάνετο εἰλικρινῇ συμπάθειαν πρὸς τὸν λαὸν βλέπων τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ταπείνωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο. Ὁ Τιβέριος ἦτο γλυκίτατος καὶ ἀξιαγάπητος. Ἐκτὸς τούτου εἶχε λάβει πολὺ καλὴν ἀνατροφὴν. Ἦτο καλὸς ρήτωρ μὲ φωνὴν ἡρεμὴν καὶ συμπαθητικὴν. Ὅταν ἐγένε δήμαρχος ὅλων ἡ προσοχὴ ἐστράφη πρὸς αὐτόν. Κατέκτησε τὴν καρδίαν τοῦ πτωχοῦ λαοῦ διὰ τοῦ νόμου, τὸν ὁποῖον ἐπρότεινεν. Ἀλλ' οἱ πλούσιοι συνησπίσθησαν διὰ νὰ καταπολεμήσουν τὸν νόμον. Ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἰταλίας ἔτρεξαν εἰς τὴν Ρώμην. Ὅταν ἦλθεν ἡ ἡμέρα τῆς ἐκκλησίας ὁ Τιβέριος ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς πλουσίους εἶπεν: «Ἀφήσατε ἓνα μέρος τοῦ πλούτου σας, ἐὰν δὲν θέλετε νὰ σᾶς τὸν ἀρπάσουν ὁλόκληρον μίαν ἡμέραν. Τὰ ἄγρια θηρία ἔχουν φωλεάς, ἐνῶ αὐτοί, οἱ ὅποιοι χίνουν τὸ αἷμά των διὰ τὴν Ἰταλίαν, δὲν ἔχουν παρὰ μόνον τὸν ἀέρα τὸν ὁποῖον ἀναπνέουν! Χωρὶς στέγην, χωρὶς μόνιμον κατοικίαν περιπλανῶνται μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των. Ὅταν οἱ στρατηγοὶ τοὺς παρακινοῦν διὰ νὰ πολεμήσουν ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἱερῶν, διὰ τὰς ἐστίας καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων των, τοὺς ἀπατοῦν. Διότι δὲν ἔχουν αὐτοὶ

* Ἡ διήγησις, ἡ ὁποία σκοπὸν ἔχει νὰ ἀναπαραστήσῃ ζωντῶς μεγάλα γεγονότα, σκηνὰς ἐκ τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, τίθεται συνήθως εἰς τὸ τέλος. Ἀλλὰ καλύτερον νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ εἰς τὴν σειρὰν τῆς ἐκθέσεως.

τάφους τῶν προγόνων, οὔτε ἐστίας. Μάχονται καὶ χύνουν τὸ αἷμά των διὰ νὰ θρέψουν τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν χλιδὴν ὀλίγων ἀνθρώπων. Λέγουν, ὅτι εἶναι κύριοι τοῦ κόσμου καὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουν οὔτε ἓνα βῶλον χώματος. Ὁ λαὸς ἐθεώρησε τὸν Τιβέριον σωτῆρα καὶ ἐλευθερωτὴν. Ὁ νόμος ἐψηφίσθη παρὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν πλουσίων. Ἀλλ' οἱ πλούσιοι δὲν ἀπηλπίσθησαν. Περιέμενον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτεθοῦν κατ' αὐτοῦ. Μετ' ὀλίγον ὁ Τιβέριος παρετήρησεν ὅτι ἡ ζωὴ του κινδυνεύει. Ἡθέλησε νὰ ἐκλεγῇ πάλιν δῆμαρχος, διότι τὸ δημαρχικὸν ἀξίωμα θὰ τὸν ἐξησφάλιζεν ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν του. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρχαιρεσιῶν οἱ εὐγενεῖς ὥπλισαν τοὺς δούλους των διὰ νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον του. Ὁ Τιβέριος ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν λαόν, ἀλλ' ἡ φωνὴ του δὲν ἠκούετο ὅπῃ τὸν θόρυβον. Ἐφερε τότε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ νὰ δείξῃ, ὅτι κινδυνεύει ἡ ζωὴ του. Οἱ ἐχθροὶ του ἔτρεξαν εἰς τὴν σύγκλητον διὰ νὰ ἀναγγείλουν, ὅτι ὁ Τιβέριος θέλει νὰ γίνῃ βασιλεὺς καὶ ζητεῖ διάδημα. Ὁ Σκιπίων Νασικᾶς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ὑπατον Σκαιόλαν νὰ διατάξῃ νὰ φονεύσουν τὸν τύραννον. Ἀλλ' ὁ ὑπατος ἀπήντησεν, ὅτι χωρὶς δίκην δὲν ἠμπορεῖ νὰ φονεύσῃ κανένα πολίτην. Τότε ὁ Νασικᾶς ὤρμησεν ἀπὸ τὴν θέσιν του φωνάζων: «Ἀφοῦ προδίδει τὴν πολιτείαν ὁ ἀνώτατος ἀρχων, ἃς μὲ ἀκολουθήσουν, ὅσοι θέλουν νὰ σώσουν τοὺς νόμους». Ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ βουλευτήριον. Πολλοὶ συγκλητικοὶ τὸν ἠκολούθησαν καὶ πολλοὶ πλούσιοι συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς δούλους των. Ἀνέβησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον φονεύοντες ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἠθέλουν νὰ τοὺς ἀναχαιτίσουν. Ὁ Τιβέριος ἔπεσεν, ἐνῶ ἔτρεχε περὶ τοῦ ναοῦ. Οἱ εὐγενεῖς τὸν ἐφόνευσαν διὰ ξύλων. Τριακόσιοι ἐκ τῶν ὁπαδῶν του ἐφονεύθησαν τὴν ἰδίαν ἡμέραν.

5ος μερικὸς σκοπός. Τώρα θὰ ἴδωμεν τί ἠθέλησε νὰ κάμῃ ὁ Γάιος Γράγχος καὶ πῶς ἀπέθανεν.

Προσφορά τοῦ νέου. Μετὰ δέκα ἔτη ὁ Γάιος Γράγχος ἀνέλαβε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ Γάιος ἦτο πολὺ φιλόδοξος. Ἦτο ρήτωρ ζωηρὸς καὶ θορυβώδης. Εἶχεν εὐρύτερον πρόγραμμα. Δὲν ἐζήτηε μόνον νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ καὶ νὰ περιορίσῃ τὴν δύναμιν τῆς συγκλήτου καὶ νὰ ταπεινώσῃ τοὺς εὐγενεῖς. Ἡ σύγκλητος ἠθέλησε νὰ τὸν κρατήσῃ μακρὰν τῆς Ρώμης. Ἀλλ' ὁ Γάιος δὲν ἔμεινεν. Ἐκλεγείς δῆμαρχος ὄχι μόνον ἐπεβεβαίωσε τὸν ἀγροτικὸν νόμον, ἀλλ' εἰσήγαγε διαφόρους ἄλλους, διὰ τῶν ὁποίων ἐζήτηε νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν τῶν πτωχῶν καὶ νὰ περιορίσῃ τὴν δύναμιν τῶν πλουσίων. Ἐνήργησε νὰ διανέμεται τακτικὰ σῖτος εἰς μικρὰν τιμὴν, νὰ ἰδρυθῶσιν ἀποικίαι χάριν τῶν πτωχῶν καὶ διὰ νὰ δώσῃ ἐργασίαν εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ἐργασθῶσι διέταξε τὴν κατασκευὴν δημοσίων σιτοβολώνων, γεφυρῶν, μεγάλων ὁδῶν. Ὁ ἴδιος ὠδήγησεν ἀποικίαν εἰς τὴν θέσιν τῆς Καρχηδόνας. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του συνησπίσθησαν οἱ εὐγενεῖς ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ὀπίμιον. Ὅταν ἐπέστρεψεν ὁ Γάιος ἠθέλησαν νὰ τὸν φονεύσουν. Ὁ Ὀπίμιος ἐξελέγη ὑπατος καὶ κατόπιν δικιᾶτωρ. Ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ Γαίου καὶ τῶν ὁπαδῶν του. Ἐγένετο ἀληθὴς μάχη ἐντὸς τῆς Ρώμης. Ὁ Γάιος ἔφυγε διωκόμενος πέραν τοῦ Τιβέρεως καὶ διέταξε τὸν δοῦλόν του νὰ τὸν φονεύσῃ. Ὁ δοῦλος ὑπήκουσεν. Ἀλλ' ἐφόνευσε καὶ τὸν ἑαυτὸν του ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ κυρίου του. Ἐξ χιλιάδες ἐκ τῶν ὁπαδῶν του ἐσφάγησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐπανόληψις καὶ γραφὴ τῆς περιλήψεως.

Ἡ καταγραφὴ ἐν τῷ τετραδίῳ τῶν μαθητῶν* θὰ γίνῃ ὡς ἑξῆς:

Οἱ Γράγχοι.

1. Αἱ κατακτήσεις ἔφεραν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν Ρώμην. Κατέστρεψαν τὴν μεσαίαν τάξιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζετο τὸ μεγαλεῖον τῆς Ρώμης. Τοῦναντίον ὠφέλησαν πολὺ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς πλουσίους, οἱ ὅποιοι συνεκέντρωσαν μεγάλα πλούτη καὶ δύναμιν εἰς τὰς χεῖράς των.

2. Ἡ κατάστασις τοῦ πτωχοῦ λαοῦ συνεκίνησε τοὺς Γράγχους. Ἐσκέφθησαν νὰ διανείμουν εἰς αὐτὸν γαίας ἀφαιροῦντες αὐτὰς ἀπὸ τοὺς πλουσίους. Ἡθέλησαν δηλαδὴ νὰ δημιουργήσουν ἐκ νέου (νὰ ἀναδημιουργήσουν) τὴν μεσαίαν τάξιν.

3. Οἱ Γράγχοι κατήγοντο ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν. Ὁ πατὴρ των Σεπρόνιος διεκρίθη εἰς τὴν Ἰσπανίαν. Ἡ μήτηρ των Κορνηλία, κόρη τοῦ Μεγάλου Σκιπίωνος, ἔδειξε μεγάλην φροντίδα διὰ τὴν ἀνατροφὴν των, διότι ὁ πατὴρ των εἶχεν ἀποθάνει.

4. Ὁ Τιβέριος ἐκλεγείς δῆμαρχος εἰσήγαγε τὸν περίφημον ἀγροτικὸν νόμον διὰ τοῦ ὁποίου ἀφηρεῖτο μέρος τῆς δημοσίας γῆς, τὴν ὁποίαν εἶχον σφετερισθῇ οἱ πλούσιοι καὶ διενέμετο εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πλούσιοι συνενωθέντες ἐφόνευσαν τὸν Τιβέριον.

5. Ὁ Γάιος μετὰ δέκα ἔτη ἐζήτησεν ὄχι μόνον νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδια τοῦ ἀδελφοῦ του ἀλλὰ καὶ νὰ περιορίσῃ τὴν δύναμιν τῆς Συγκλήτου καὶ νὰ ταπεινώσῃ τοὺς εὐγενεῖς. Ἀλλ' ἔπεσε καὶ αὐτὸς θῦμα τῆς συνωμοσίας τῶν πλουσίων.

Ἀσκήσεις.** Ἡ ὑπόθεσις εἶναι προσφορωτάτη διὰ προφορικὰς καὶ γραπτὰς ἀσκήσεις. Π. χ. μεταβεβλημένη ἀνάπλασις τῶν διαφορῶν μερῶν τῆς διηγήσεως διαλογικῶς, περιγραφή τῆς καταστάσεως τῶν πλουσίων καὶ τῶν πτωχῶν κατοίκων τῆς Ρώμης, ἀποτελέσματα τοῦ πλούτου καὶ τῆς πενίας, σημασία τῆς μεσαίας τάξεως, χαρακτὴρ τῶν Γράγχων, σύγκρισις τῶν δύο ἀδελφῶν, ὁ λόγος τοῦ Τιβερίου, περιγραφή (γραπτῶς) τοῦ θανάτου τοῦ Τιβερίου (ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διηγήσεως) καὶ τοῦ Γαίου κλπ.

Εἶναι ἀπαραίτητος ἡ χρῆσις εἰκόνων καί, εἰ δυνατόν, φωτεινῶν προβολῶν (Ρώμη, Καπιτώλιον, ἡ ἀγορά, τὸ βῆμα κλπ.).

Χ. Θ.

* Ἐὰν εἴχομεν καλὰ διδακτικὰ βιβλία μὲ περιλήψεις θὰ μᾶς ἀπῆλλασον ἀπὸ τὸν κόπον τῆς καταγραφῆς εἰς τὸ τετράδιον τοῦθ' ὅπερ ὀρίζει καὶ τὸ ἐπίσημον πρόγραμμα.

** Δὲν ἐπιμένω εἰς δευτέραν καὶ τρίτην δὴθεν βαθυτέραν ἐπεξεργασίαν. Καλὸν νὰ ἐξαντλήσωμεν πᾶν ὅ,τι ἔχομεν νὰ εἰπωμεν εἰς τὴν σειρὰν τῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ θέμα χάριν ἀφαιρέσεως καὶ συγκρίσεως, ἐξαγωγῆς πορισμάτων κλπ. κινδυνεύει νὰ καταστήσῃ ὀχληρὸν τὸ μάθημα. Οἱ μαθηταὶ συνήθως γελοῦν μὲ τὰς ἐξεζητημένας ἱστορικὰς ἀληθείας, τὰ ἠθικὰ πορίσματα καὶ τὰς ἐφαρμογὰς. Πάντως, ἐὰν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λείψῃ, πρέπει νὰ γίνῃ μετρία χρῆσις τῆς τοιαύτης ἐργασίας.

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ, ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ

Τὸ σχολεῖον εἶναι εἰδικὸν ἐργαστήριον, ἐνῷ ὁ παῖς ὀφείλει ν' ἀποκτήσῃ τὸ πλεῖστον καὶ τὸ κυριώτερον μέρος τῶν γνώσεων, ἃς τὸ κοινωνικὸν καθιστῶς τοῦ παρελθόντος ἐκκληροδότησεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους—τοὺς θησαυροὺς τῆς γνώσεως τοὺς μετὰ πολλῶν κόπων ἀποταμιευθέντας ὑπὸ τῶν παρωχημένων γενεῶν. Ὅτε οἱ θησαυροὶ οὗτοι ἦσαν ὀλίγοι καὶ ἐσχετίζοντο μόνον μετὰ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀμέσου αὐτοσυντηρήσεως, ἡ σπουδάζουσα νεολαία δὲν ἐκινδύνευε νὰ καταπονηθῇ ὑπὸ τὴν φροντίδα περὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἐν λόγῳ γνώσεως. Ἀλλὰ τὸ πολὺπλοκον καὶ πολυμερὲς τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ καθιστῶς σταθερῶς αὐξάνει τὰς δυσκολίας, ἃς ὀφείλουν ν' ἀντιμετωπίζουν καὶ νὰ ὑπερβάλλουν πάντες, ὅσοι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ἀπεβοῦν τὸ παίγνιον τῶν πολυσυνθέτων κοινωνικῶν καὶ βιομηχανικῶν δυνάμεων.

Ὅτι ἡ κατάσταση αὕτη συνεπάγεται κινδύνους διὰ τὴν υἰεῖαν τοῦ ἐκπαιδευομένου εἶναι αὐταπόδεικτον. Πράγματι δὲ ἡ κατὰ τῆς σχολικῆς ὑπερκοπώσεως καταφορά, ἀπὸ ἡμίσεως τοῦλάχιστον αἰῶνος, ἔχει ἐπανειλημμένως ἐκδηλωθῇ, μόλις ὅμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρχισαν νὰ ἐξετάζουν τὸ ζήτημα ἐπισταμένως. Ἀποτελέσματα τινὰ τῶν γενομένων αὐτῶν ἐρευνῶν θὰ ἐκτεθοῦν ἐνταῦθα μετὰ τὴν ἐλπίδα ὅτι πλεονέφεροι καὶ συστηματικώτεροι ἐρευνῶναι θέλουν γίνεαι ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ σχολικοῦ βίου ἐπὶ τῆς σωματικῆς αὐξήσεως.

Ὁ Schmid-Monnard ἐξήτησε νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ σχολικοῦ βίου ἐπὶ τοῦ βάρους τῶν μαθητῶν παραβαλὼν τὴν αὕξησιν τὴν ἀποκτηθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κατὰ τὴν ἑπταετῇ ἐν τῇ σχολῇ διαμονῇ τῶν πρὸς τὴν ἀνάλογον αὕξησιν, τὴν ὁποίαν παῖδες τῆς αὐτῆς μὲν ἡλικίας ἀλλὰ μὴ εἰς σχολὴν φοιτήσαντες ἀπέκτησαν. Τὰ ἀποτελέσματα, ὡς καταφαίνονται ἐν τῷ ἐπομένῳ πίνακι, ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐν τῇ σχολῇ διαμονὴ ἐπηρεάζει τὸ νευρικὸν σύστημα τοῦ μαθητοῦ ἐπιβραδύνουσα τὴν σωματικὴν του αὕξησιν.

	Χλγρ. αὕξεις εἰς βάρος		Ἐκστμ. αὕξεις εἰς ὕψος	
	Ἄρρενα	Θήλεα	Ἄρρενα	Θήλεα
Μὴ εἰς σχολεῖα φοιτῶντα. . .	2,2	1,9	7,4	5,6
Φοιτῶντα	1,5	1,6	4,2	4,5
Διάφορα ὑπὲρ τῶν πρώτων. .	0,7	0,3	3,2	1,1

Ὁ Engelsperger καὶ ὁ Ziegler ἐξήγησαν περὶ τοὺς 500 μαθητὰς ἡλικίας πέντε καὶ ἕξ ἐτῶν κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ βραδύτερον μετὰ δύο μῆνας ζυγίσαντες αὐτοὺς εὗρον ὅτι 20 τοῖς ἑκατὸν εἶχον ἀπολέσει ἐκ τοῦ βάρους τῶν. Εἶναι ἀξιοσημείωτον τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὸ γεγονός ὅτι τὸ φθινόπωρον ἐν γένει τὸ σῶμα αὐξάνει τάχιστα εἰς βάρος. Ἡ παρατηρηθεῖσα ἀναστολὴ τοῦ βάρους συνέβη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς κατωτέρω τῶν ἕξ ἐτῶν μαθητὰς. Οἱ ἐν λόγῳ ἐπιστήμονες συμπεραίνουν ἐκ τούτου, ὅτι ἡ εἰς τὸ σχολεῖον φοίτησις τῶν μικρῶν δὲν πρέπει νὰ γίνηται πρὸ τοῦ ἔκτου ἔτους τῆς ἡλικίας, εἰς πολλὰς δὲ περιστάσεις πρέπει ν' ἀναβληθῇ μέχρι τοῦ ἐβδόμου καὶ τοῦ ὀγδόου ἀκόμη.

Ὁ Guitsfeld παρηκολούθησε τὴν σωματικὴν αὕξησιν 1,014 παίδων, κατὰ τὰ πρῶτα τέσσαρα ἔτη τοῦ σχολικοῦ βίου τῶν καὶ εὗρεν ὅτι 46 τοῖς ἑκατὸν δὲν ἠῤῥησαν διόλου τὸ βάρος τῶν κατὰ τὸ πρῶτον σχολικὸν ἔτος, ἐνῷ 21% ἀπώλεσαν ἐξ αὐτοῦ. Κατὰ τὸ δεύτερον σχολικὸν ἔτος 10% δὲν ἠῤῥησαν τὸ βάρος τῶν, τὸ τρίτον ἔτος 8% καὶ τὸ τέταρτον ἔτος σχεδὸν 6% μόνον.

Τὰ ἀποτελέσματα μακροχρονίου διανοητικῆς ἐντάσεως ἐπὶ τῶν θρεπτικῶν λειτουργιῶν καὶ τῆς συνθέσεως τοῦ αἵματος.

Ἐν τῶν πλεῖστον κατακριθέντων κακῶν, ἐξ ὧν προκύπτει ἡ σχολικὴ ὑπερχόπωσις εἶναι αἱ τυπικαὶ ἐξετάσεις. Τῷ 1896 ὁ Σερραφάνη εὗρεν ὅτι αἱ ἐξετάσεις ἐπὶ νευρικῶν σημαντικῇ ἐλάττωσιν τοῦ ποσοῦ τῆς τροφῆς τῆς καταναλισκομένης ὑπὸ τῶν σπουδαστῶν τῶν πανεπιστημίων καὶ ἀνάλογον ὡς ἐκ τούτου ἐλάττωσιν τοῦ βάρους τῶν. Ἐκ τούτου συνήγαγε τὸ συμπέρασμα ὅτι παρατεταμέναι ἐξετάσεις τείνουν νὰ δημιουργήσουν κατάστασιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος παρεμφερῇ πρὸς τὴν κατάστασιν ἀνθρώπων πασχόντων ἐκ χρονίας νευρασθενείας.

Ὁ Ἰγνατιῆφ ἐμελέτησε τὰ φυσικὰ ἀποτελέσματα ἐξετάσεων ἐπὶ 242 μαθητῶν ἡλικίας δέκα ἕως δέκα ἕξ ἐτῶν ἐν τῇ στρατιωτικῇ σχολῇ τῆς Μόσχας. Οἱ μαθηταὶ ἐζυγίσθησαν ὀλίγον πρὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν οὗτοι ἤρχισαν προπαρασκευαζόμενοι διὰ τὰς ἐξετάσεις, ἐζυγίσθησαν δὲ πάλιν μετὰ τὴν λήξιν αὐτῶν καὶ τέλος μετὰ τὰς διακοπὰς, αἵτινες διήρκεσαν 3 1/2 μῆνας, ἐπανεζυγίσθησαν. Παραβαλὼν τὸ δεύτερον ζύγισμα πρὸς τὸ πρῶτον εὗρεν ὅτι 79% εἶχον ἀπολέσει ἐκ τοῦ βάρους τῶν, ὅτι περὶ τοὺς 11% δὲν εἶχον μεταβληθῇ καὶ ὅτι 10% εἶχον ἁπλῶς αὐξήσει εἰς βάρος. Ἀφοῦ αἱ ἐξετάσεις καὶ οἱ ἀπαιτούμεναι δι' αὐτὰς προετοιμασίαι ἐγένοντο ἐν χρονικῷ διαστήματι ἑνὸς μέχρι δύο μηνῶν καὶ ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ ἦσαν ἐν ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ἡ αὕξις ἀπὸ μηνὸς εἰς μῆνα κανονικῶς ἐπιταχύνεται, ὥφειλον οἱ τοῖς αὐξήθουν εἰς βάρος, ἀλλὰ τοῦναντίον οἱ τῶν κατωτέρων τάξεων ἀπώλεσαν κατὰ μέσον ὅρον 2% ἐκ τοῦ βάρους τῶν, οἱ δὲ τῶν ἀνωτέρων τάξεων ὑπὲρ τὰ 3%. Ἐντελῶς διάφορον εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα, ὅταν συγκρίνωμεν

τὰς πρὸ τῶν διακοπῶν ἐκθέσεις τῶν γενομένων ζυγισμάτων τοῦ βάρους πρὸς τὰς μετὰ τὰς διακοπὰς ἐκθέσεις τοῦ αὐτοῦ εἵδους, διότι ἐκεῖ μὲν εὐρίσκομεν ἀπώλειαν βάρους μόνον 4,6% ἐδῶ δὲ αὐξήσιν 9 0/0. Ἀλλὰ διὰ 13 μαθητὰς αἱ μακρὰ διακοπαὶ δὲν ἤρκεσαν νὰ συμπληρώσουν τὴν ἀπώλειαν τοῦ βάρους τὴν κατὰ τὴν πρὸ τῶν διακοπῶν ἐνεργὸν σχολικὴν περίοδον. Ὁ Ἰγνατιὲς ἐκ τούτου συμπεραίνει ὅτι αἱ ἐξετάσεις ὡς πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς ὑγείας ἀποτελέσματα τῶν δύνανται νὰ παραβληθῶν πρὸς σοβαρὰν ἀσθενείαν, καὶ ὅτι διανοητικὴ ἔντασις ἀρκετὰ ἰσχυρὰ ὥστε νὰ ἐπιφέρῃ τοιαύτας μεγάλας ἀλλοιώσεις ἐν τῷ μεταβολισμῷ ἡδύνατο ἐξ ἅπαντος νὰ ἐπηρεάσῃ ὀλεθρίως τὸ ὄργανον ἐκεῖνο τὸ ἀμέσως σχετιζόμενον μὲ τὴν ὑπερχόπωσην — τὸν ἐγκέφαλον.

Ὁ Binet καὶ ὁ Schuyten ζυγίσαντες προσεκτικῶς τὰς ποσότητας τροφῶν τὰς ὑπὸ μαθητῶν καταναλισκομένας κατὰ τοὺς διαφόρους μῆνας τοῦ σχολικοῦ ἔτους κατώρθωσαν ν' ἀποδείξουν, ὅτι ἡ ὄρεξις τοῦ παιδὸς ἐλαττοῦται κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Αἱ ἀκριβεῖς αἰτίαι μιᾶς τοιαύτης ἐλαττώσεως εἶναι λίαν περίπλοκοι καὶ δυσχερεῖς πρὸς ἐξακριβώσιν αὐτῶν, ἀλλὰ δύνανται τις νὰ εὕρῃ κάποιαν δεδικαιολογημένην ἐρμηνείαν αὐτῶν εἰς τὰς γενομένας ὑπὸ τῶν W. B. Cannon, Pavlow καὶ ἄλλων μελέτας περὶ τῆς φυσιολογίας τῆς χωνεύσεως.

Παρατηρήσεις καὶ ἔρειναι τοῦ εἵδους τούτου ἄγουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐξ ὑπερβολικῆς ἐργασίας προερχομένη νευρικὴ διέργεσις ἐπενεργεῖ ἐπιβλαβῶς δι' ἀντινακλάσεως ἐπὶ τῶν θρεπτικῶν ὀργάνων. Ὁ Graziani ὅμως δυσχυρίσθη ὅτι εἶναι δυνατόν καὶ ἄλλαι πλὴν τῶν εἰρημένων δυσμενεῖς ἐπιδράσεις νὰ ἐμπεριλαμβάνωνται ἐν τῷ ζητήματι. Φρονεῖ δ' ὡς ἐκ τούτου ὅτι ὑπάρχουν δύο τοιαῦται ἐπιδράσεις: (α) ἀτελὴς ὀξυγόνωσις τοῦ αἵματος καὶ ἐλλιπὴς ἀποβολὴ τοῦ διοξειδικοῦ ἀνθρακός ὀφειλόμεναι, εἰς ἀνεπαρκῆ ἀναπνοὴν καὶ ἀποδειχθεῖσαι ὑπὸ τῶν κ.κ. Mosso, Macdonald, Buch, Obici καὶ ἄλλων, ὡς ἀπορρέουσαι ἐκ τῆς διανοητικῆς ἐνασχολήσεως· καὶ (β) ἄμεσος ἐκτίδρασις ἐπὶ τῆς χημικῆς συνθέσεως τῶν σωματίων τοῦ αἵματος, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐπισώρευσιν κουραστικῶν ὑλῶν παραγομένων ἐκ διανοητικῆς ἐργασίας.

Ἵνα ἐξακριβώσῃ καὶ διαπιστώσῃ τὴν τελευταίαν θεωρίαν ὁ Graziani ἐπέβαλε φοιτητὰς πανεπιστημίου καὶ 17 μαθητὰς ἡλικίας 10—12 ἐτῶν εἰς πειράματα ἐπὶ τοῦ αἵματός των πρὸ τῶν σχολικῶν ἐξετάσεων καὶ μετ' αὐτάς. Τὰ πειράματά του ἐσκοποῦν τρία τινά: τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐρυθρῶν σωματίων, τὴν σχετικὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν αὐτοῖς ἐμπεριεχομένων αιματοσφαιρίων, καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἀντοχῆς των. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐρυθρῶν σωματίων οὐδεμία σημαντικὴ διαφορὰ ἀνευρέθη εἴτε ἐν σχέσει πρὸς τοὺς φοιτητὰς πανεπιστημίων, εἴτε πρὸς ἄλλους μαθητὰς, ἀλλ' ἡ ἀναλογία τῶν αιματοσφαιρίων ἀπέδειξε προφανῆ ἐλάττωσιν κατὰ μέσον ὅρον 10 0/0 ὡς πρὸς τοὺς φοιτητὰς καὶ σχεδὸν τὴν αὐτὴν ἐλάττωσιν ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους μαθητὰς. Ἡ δὲ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀντοχῆς τῶν

ἐρυθρῶν σωματίων τοῦ αἵματος ἦτο παρομοία πρὸς ἐκείνην, ἣν ἄλλοι ἐπιστήμονες εἶχον ἀποδείξει ὅτι προέρχεται ἐκ τινων δηλητηρίων. Ὁθεν ὁ Graziani συμπεραίνει ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα διανοητικὴ ἐνασχόλησις οἰαδήποτε παράγει τοξίνας ἐπιφερούσας ἄμεσον μεταβολὴν εἰς τὰς χημικὰς καὶ λειτουργικὰς ιδιότητας τοῦ αἵματος.

Πρὸς πλειότεραν διαπίστωσιν τῆς ἀληθείας τῆς θεωρίας ταύτης ὑπέβαλεν ἑαυτὸν καὶ δωδεκαετὴ παῖδα εἰς τὸ ἴδιον ἐπὶ τοῦ αἵματος πείραμα μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι ἐπεχείρησεν αὐτὸ οὐχὶ πλέον ἐπὶ συνεχοῦς παρατεταμένης σχολικῆς ἐργασίας, ἀλλ' ἐπὶ ἐντεταμένης πολυώρου διανοητικῆς ἐργασίας. Καὶ οὕτως ὅμως παρατηρήθη καταφανὴς ἐλάττωσις τῶν αιματοσφαιρίων συμποσούμενη κατὰ μέσον ὅρον εἰς 7,5 τοῖς ἑκατὸν ἐν σχέσει πρὸς τὸν Graziani καὶ 8 0/0 ἐν σχέσει πρὸς τὸν παῖδα. Ὁ αὐτὸς ἐπιστημὼν φρονεῖ ὅτι ἡ πραγματικὴ αἰτία τῆς σχολικῆς ἀναιμίας μετὰ τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ μεταβολισμοῦ καὶ τῆς ἀτελοῦς ὀξυγονώσεως τοῦ αἵματος δέον νὰ ζητηθῇ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς πληθώρας τῶν δηλητηριωδῶν στοιχείων τῆς ὑπερχοπώσεως.

Ἄλλη ἐπίσης σπουδαία μελέτη τοῦ εἵδους τούτου γενομένη ἀπὸ τοῦ Helwig ἐνισχύει τὰ πορίσματα τοῦ Graziani. Ὁ ἐν λόγῳ ἐπιστήμων διενήργησε πειράματα καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αἵματος καὶ ἐπὶ ἐξ ἄλλων μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἐπίδρασιν τῆς σχολικῆς ἐργασίας, τοῦ καθαροῦ ἀέρος, τῆς ἀναπαύσεως, τῶν περιπάτων καὶ τῶν μαθημάτων διαφόρων τάξεων καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐρυθρῶν σωματίων καὶ ἐπὶ τῶν ἐξασθενικῶν καὶ τονωτικῶν λειτουργιῶν των. Ἡ μελέτη του δὲ ἐκείνη φαίνεται ὅτι ἐγένετο μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης τεχνικότητος καὶ μεγίστης ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας.

Τὰ ἐξαγόμενα ὑπῆρξαν λίαν ἄστατα ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐρυθρῶν σωματίων τοῦ αἵματος, ἀλλ' ἀξιοσημείωτα ὡς πρὸς τὰς ἐξασθενικὰς καὶ ἀναζωογονικὰς λειτουργίας των. Ὁ συγγραφεὺς ἐκ τούτου ἀποφαίνεται, ὅτι ἡ μελέτη του ἀποδεικνύει σαφῶς, ὅτι ἡ σχολικὴ ἐργασία οὐ μόνον ἐπιβάλλει ἔντασιν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀλλὰ καὶ ὀλεθρίως ἐπενεργεῖ ἐπὶ τῶν αιματοσφαιρίων. Οἱ πολυάριθμοι πίνακες οἱ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καταστρωθέντες δεικνύουν πειστικῶς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐπομένων παραγόντων διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ὅλικοῦ ἀποτελέσματος: (α) τῆς δυσκολίας τῆς σχολικῆς ἐργασίας· (β) τῆς διαρκείας τῆς ἐργασίας· (γ) τῶν συχνῶν διαλειμμάτων· (δ) τοῦ ποσοῦ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων καὶ τοῦ καθαροῦ ἀέρος.

Τὸ συμπέρασμα ἐκ τούτου εἶναι ὅτι ἐπίπονος διανοητικὴ ἐργασία παράγει ὀλεθρίας ἀλλοιώσεις ἐν τῷ αἵματι, διακοπὴ ὅμως ἐκ τοιαύτης ἐργασίας διενεργεῖ τὴν ἀποβολὴν ἀχρήστων καὶ ἐπιβλαβῶν οὐσιῶν ἀφενός, καὶ ἀφετέρου ὑποβοηθεῖ πῶς τὴν ἀναζωογόνησιν τῶν αιματοσφαιρίων.

Παρατηρήσεις ἐπίσης ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἡλικίας ἀπέδειξαν ὅτι ἐξωτερικὰ σημεῖα καπώσεως σταθερᾶς καταφαίνονται εἰς τὰ διὰ μικροσκοπίου πειράματα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν κατάστασιν ταύτην. Καὶ αἱ ἀντιδράσεις

αὐται οὐ μόνον καταφαίνονται εἰς λίαν εὐπαθῆ παιδία, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ φαινόμενα παρετήρησεν ὁ ἄνωτέρω μνημονευθεὶς ἐπιστήμων ἐν ἑαυτῷ μετὰ διαρκῇ κοπιῳδῇ διανοητικῇ ἐργασίᾳ.

«Ἐνῶ, λέγει, ἀρκετὴ ποσότης ἐξασθενήσεως τῶν αἱματοσφαιριῶν παρατηρήθη κατὰ τὰς πρωινὰς ὥρας μετὰ πολλῶν ἐβδομάδων συγκεντρωμένην ἀδρανῆ κατ' οἶκον ἐργασίαν συνοδευομένην μετὰ καταπτώσεως τῶν σωματικῶν δυνάμεων, ἀποχαυνώσεως καὶ δυσκινήσεως, τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξηφανίσθη μετὰ τῶν συμπυκνῶν του μετὰ δίωρον περίπατον. Ἐν ἄλλῃ περιπτώσει ἡ ἐξασθένησις τοῦ αἵματος ἠϋξήσεν ἐπαισθητῶς συνεπείᾳ ἀδιακόπου ἐπὶ τέσσαρας ὥρας ἐργασίας ἐπὶ μικροσκοπίου πρὸ τοῦ φαγητοῦ καὶ συνεχισθείσης ἐπὶ ἱκανὸν ἀκόμῃ χρόνον εἰς ἐπισταμένην ἐφαρμογὴν τῶν γενομένων ἐρευνῶν, ἀλλ' ἠλαττώθη τάχιστα μετὰ δίωρον ἀφιέρωσιν εἰς ὅλως διάφορον ἐνασχόλησιν καὶ μετὰ πρόγευμα γενόμενον ἐν ὑπαίθρῳ».

Ἐν ἡμέραις ἀναπαύσεως ἡ ἐκ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας προερχομένη ἐξασθένησις τοῦ αἵματος ἐλαττοῦται ἐπαισθητῶς, κατὰ δὲ τὴν ἡμερησίαν διανοητικὴν ἐργασίαν αὐξάνει αὕτη σταθερῶς, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι αἱ μεταμεσημβριναὶ ὥραι εἶναι αἱ μᾶλλον ἀκατάλληλοι διὰ σοβαρᾶς μελέτης.

Τὸ ἀντίθετον φαινόμενον, ἡ βελτίωσις δηλ. τῆς συνθέσεως τοῦ αἵματος ἡ προκύπτουσα ἐκ καλῶς χρησιμοποιηθεισῶν θερινῶν διακοπῶν, πειραματικῶς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ Borchmann καὶ ἄλλων. Ὁ Borchmann ἐξήτασε τὸ αἷμα 19 ἀρρένων μαθητῶν καὶ 18 θηλέων ἐν Μόσχᾳ πρὸ καὶ μετὰ δίμηνον διακοπὴν. Ἡ δευτέρα ἐξέτασις ἀπεκάλυψε κατὰ μέσον ὅρον αὐξήσιν ἐνὸς σχεδὸν ἑκατομμυρίου ἐρυθρῶν σωματίων κατὰ κυβικὸν χιλιοστόμετρον αἵματος καὶ ἐπαισθητὴν αὐξήσιν αἱματοσφαιριῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο καταφαίνεται ἐν τῷ ἐπομένῳ πίνακι:

	Ἄρρενα		Θήλεα	
	Ἐρυθ. σωματ. κατὰ κυβ.χιλ.	Αἱματοσφ. κατὰ ἐκστμ.	Ἐρυθ. σωματ. κατὰ κυβ.χιλ.	Αἱματοσφ. κατὰ ἐκστμ.
Πρὸ τῶν διακοπῶν	3,884,000	73,1	3,760,000	69,6
Μετὰ τὰς διακοπὰς	4,820,000	79,2	4,480,000	78,3

Ὁ Borchmann ἐξήτασεν ὡσαύτως ὀκτὼ ἐκ τῶν μαθητριῶν δύο μῆνας μετὰ τὴν φοίτησίν των εἰς τὸ σχολεῖον καὶ εὗρεν ὅτι εἰς τὰς τρεῖς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐρυθρῶν σωματίων ἐξηκολούθησεν αὐξανόμενος κατὰ ἓν τέταρτον ἑκατομμυρίου δι' ἕκαστον κυβικὸν χιλιοστόμετρον, ἐνῶ εἰς τὰς λοιπὰς πέντε κατεφάνη ἐλάττωσις κατὰ δύο τρίτα ἑκατομμυρίου ἐν σχέσει μὲ τὴν δευτέραν ἐξέτασιν τὴν γενομένην κατὰ τὴν λήξιν τῶν διακοπῶν. Ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἦσαν ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει τόσον δυσάρεστα, ὅσον τὰ

πρὸ τῶν διακοπῶν. Τὰ αἱματοσφαίρια εἰς τινὰς περιπτώσεις εἶχον ἐλαττώθῃ, εἰς ἄλλας δὲ ἠϋξήθησαν, ἀλλὰ γενικῶς ὑπερέβαλον τὰ πρὸ τῶν διακοπῶν ἀποτελέσματα. Ὁ Lauch εἶχεν ἤδη καταντήσῃ εἰς παρόμοια ἀποτελέσματα ἐκ πειραμάτων ἐπὶ παιδίων ἐν Γενεύῃ, ἡ δὲ ἐργασία ἀμφοτέρων ἐνισχύεται τὰ μέγιστα ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐξετάσεων τοῦ αἵματος παιδίων μετενεχθέντων ἐκ τῶν ἀνθυγιεινῶν ὅρων τοῦ συνήθους σχολικοῦ δωματίου εἰς τὸ Ὑπαίθριον Σχολεῖον.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν σχολικῶν στάσεων ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν σχολικῶν ἐνασχολήσεων ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς ἐμελετήθησαν πειραματικῶς ὑπὸ τοῦ Oker-Blom καὶ τοῦ Badaloni. Ὁ τελευταῖος κατώρθωσε νὰ λάβῃ κυματογραφικὰς σημειώσεις δεικνυούσας τὴν εἰς τὸ ἄνω μέρος τῶν πνευμόνων ποσότητα ἀναπνοῆς τὴν προκύπτουσαν ἐκ διαφόρων στάσεων τῶν μαθητῶν ἐν καιρῷ γραφικῆς ἐργασίας. Οὕτω κατεδείχθη ὅτι ἡ ἀσύμμετρος στάσις ἐπέφερεν ἀκαμψίαν τοῦ ἄνω μέρους τοῦ στήθους καὶ ἐλάττωσιν βαθείας ἀναπνοῆς εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κατωτέρας πλευρᾶς τῶν πνευμόνων. Κατόπιν ὁ Binet δισχυρίσθη ὅτι τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἀντισταθμισθῇ διὰ τῆς συγχρόνου αὐξήσεως τῆς κοιλιακῆς ἀναπνοῆς. Ἐν ἄλλῃ μελέτῃ τοῦ ὁ Badaloni κατώρθωσε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἀντιστάθμισμα γίνεται. Τὸ πόρισμα ὅθεν τῶν μελετῶν του εἶναι, ὅτι ἡ ἀσύμμετρος στάσις ἐλαττώνει ἐπαισθητῶς τὴν διαστολὴν τοῦ ἄνω μέρους τοῦ στήθους, ἐνῶ ἡ συμμετρικὴ στάσις, καὶ ἔταν ἀκόμῃ τὸ στέρον ἐγγίξῃ τὸ θρανίον, ἐπιφέρει πολλῶ ὀλιγώτερα δυσάρεστα ἀποτελέσματα· οὕτω δὲ εἰς τὴν μὴ συμμετρικὴν στάσιν τοῦ μαθητοῦ ὀφείλονται τὰ ἐπιβλαβῆ ἐπὶ τῶν πνευμόνων ἀποτελέσματα τοῦ σχολικοῦ βίου. Ὁ συγγραφεὺς ἐκ τούτου πιστεύει ὅτι τὸ σχολεῖον ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν προδιαθέτει τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν φθίσιν.

Τῷ 1911 ὁ Oker-Blom ἀναφέρει ὅτι ἔκαμε παρομοίαν πειραματικὴν μελέτην περὶ ἀναπνοῆς ἐπὶ 25 μαθητῶν ἐν καιρῷ διαφόρων σχολικῶν ἐνασχολήσεων. Ἡ μᾶλλον ἀξιοσημεῖωτος διαφορὰ, ἣν παρετήρησεν, ἦτο ἡ μεταξὺ τῆς στάσεως τοῦ παιδὸς ἱσταμένου καὶ τῆς στάσεως αὐτοῦ καθημένου. Ἡ ἐλάττωσις τῆς ἀναπνοῆς παιδὸς καθημένου ἐπὶ 3 μόνον λεπτὰ ἦτο σχεδὸν 8 0/0 διὰ δὲ μακρότερον χρόνον (12—39 λεπτὰ) 50 0/0. Οὕτως ἐνδιαφέρονσαι διαφοραὶ προέκυψαν ἐκ διαφόρων εἰδῶν σχολικῆς ἐργασίας· τὸ πλέξιμον λ.χ. παρεκώλυσε τὴν κανονικότητα τῆς ἀναπνοῆς τοῦ ἄνω ἀριστεροῦ πνεύμονος κατὰ 18 0/0 περισσότερον ἢ ἡ μὲ μεγάλην φωνὴν ἀνάγνωσις. Συμφώνως μὲ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Badaloni τὸ μέγιστον κώλυμα εἰς τὴν ἀναπνοὴν ἔκειτο εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ κατωτέρου διαμερίσματος τοῦ στήθους· τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει τὴν μὴ συμμετρικὴν στάσιν τοῦ μαθητοῦ καὶ τείνει νὰ ἐξηγήσῃ διατὶ ἡ σκολίωσις (ἡ στρέβλωσις τῆς σπονδυλικῆς στήλης) ἐπιτείνεται ἐν ταῖς σχολαῖς. Ὁ Oker-Blom ἐκ τούτου

συμπεραίνει ὅτι ὅλα τὰ εἶδη τῶν σχολικῶν ἐνασχολήσεων, μηδὲ τῶν χειροτεχνημάτων ἐξαιρουμένων, δέον νὰ ποικίλλουν συχνὰ διὰ μεταβολῆς ἐν τῇ στάσει καὶ διὰ σωματικῶν ἀσκήσεων, ἐὰν πρόκειται νὰ προληφθῇ ὁ κίνδυνος τῆς σκολιότητος.

Τὸ Σχολεῖον αἰτία νοσηρᾶς καταστάσεως.

Ἡ ρηξικέλευθος μελέτη τοῦ Hertel περὶ τῶν ὑγιεινῶν συνθηκῶν καὶ σχολικῶν ἔξεων 3,141 ἀρρένων καὶ 1211 θηλέων εἰς τὰ δευτεροβάθμια σχολεῖα τῆς Δανιμαρκίας οὐ μόνον ἀπεκάλυψε τὴν τότε ἀπίστευτον θεωρουμένην πληθώραν σωματικῶν ἐλαττωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπέδειξε τρανῶς, ὅτι ὑφίστατο τοιαύτη στενὴ σχέσηις μεταξὺ τῆς νοσηρᾶς καταστάσεως τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ μακροῦ σχολικοῦ βίου καὶ τῶν δαπανωμένων πρὸς σπουδὴν ἡμερησίων ὥρων των, ὥστε ἀσφαλῶς ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ αὕτη ὡς σχέσις αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος. Εἰς τὰς δύο μνημονευθείσας περιπτώσεις (παιδιά ὀκτὼ ἕως δέκα ἐτῶν) 18,4 τοῖς ἑκατὸν ἔπασχον ἐκ μιᾶς ἢ πλείστων χρονικῶν ἀδιαθεσιῶν δυναμένων σοβαρῶς νὰ κλονίσουν τὴν ὑγίαν. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ τρίτου ἔτους ἡ νοσηρὰ αὕτη κατάστασις ἠῤῥξησε γενομένη 34 0/0, πρὸς τὸ τέλος δὲ τοῦ ὀγδόου ἔτους, με 8½ ὥρων σχολικὴν ἐργασίαν κατὰ μέσον ὅρον, ἀνῆλθεν αὕτη εἰς 50 0/0. Ἰδιαζόντων δὲ ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι οἱ μαθηταί, ὧν αἱ σπουδαὶ ἦσαν ἐπιστημονικῆς κυρίως φύσεως, ἦσαν ἥττον προδιατεθειμένοι εἰς ἀσθενείας ἢ οἱ μαθηταὶ τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, αἵτινες ἀπαιτοῦν βαρυτέραν διανοητικὴν ἐργασίαν καὶ παρέχουν ὀλιγωτέραν εὐκαιρίαν διὰ σωματικὰς ἀσκήσεις. Χείρων ἔτι κατεφάνη ὡς πρὸς τὰ θήλεα ἡ τοιαύτη κατάστασις· διότι ἡ νοσηρὰ προδιάθεσις τάχιστα ἀνυψώθη ἀπὸ 30 0/0 διὰ τὰς δύο τάξεις, εἰς 60 0/0 διὰ μαθητρίδας τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἡλικίας 12—16 ἐτῶν. Εἶναι δύσκολον ν' ἀποβάλῃ τις τὴν ὑποψίαν, ὅτι ὁ ἡμερησῖος χρόνος τῶν σπουδῶν, ὅστις ἠῤῥξηθη ἀπὸ 7 περίπου ὥρων εἰς 9 περίπου, δύναται πῶς νὰ σχετισθῇ αἰτιολογικῶς πρὸς τὴν αὔξησιν τῆς νοσηρᾶς καταστάσεως τῶν μαθητῶν.

Ἡ μετὰ ταῦτα γενομένη μελέτη τοῦ Schmid-Monnard ἐπὶ 5,100 ἀρρένων καὶ 3,200 θηλέων ἐν τοῖς δευτεροβαθμίαις σχολαῖς τῆς Γερμανίας ἐπεκύρωσεν οὐσιωδῶς ὅλα τὰ πορίσματα τοῦ Hertel, διότι ἀπεκάλυψεν ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι καταφανῆ αὔξησιν συχνῶν κεφαλαλγιῶν, αὔπνιων καὶ ἄλλων νευρικῶν συμπτωμάτων.

Γενικῶς εἰπεῖν, σχολεῖα ἐργαζόμενα καὶ πρὸ καὶ μετὰ μεσημβρίαν ἐπέδειξαν ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι διπλασίαν νοσηρὰν κατάστασιν ἢ σχολεῖα ἐργαζόμενα μόνον πρὸ μεσημβρίας. Τοῦτο καταδεικνύεται ἐν τῷ ἐπομένῳ πίνακι :

	Σχολ. μόνον π.μ. ἐργαζόμ.		Σχολ. π.μ. καὶ μ.μ. ἐργαζόμ.	
	Κατὰ μ. ὅρον ἐπὶ τοῖς ἑκατ.	Ἀνώτ. ὅριον ἐπὶ τοῖς ἑκατ.	Κατὰ μ. ὅρον ἐπὶ τοῖς ἑκατ.	Ἀνώτ. ὅριον ἐπὶ τοῖς ἑκατ.
Ὀλικὴ νοσηρὰ κατάστασις	25	39	50	74
Νευρικότης καὶ κεφαλαλγία	13	28	25	62
Ἀϋπνία	1	5	4	19

Καὶ ὁ Hertel καὶ ὁ Schmid—Monnard εὗρον ὅτι ἡ ἀσθενικὴ κατάστασις ἐπαισθητῶς αὐξάνει πρὸς τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους.

Ἡ ἐκτενεστάτη καὶ σπουδαιότατη μοναδικὴ ἐξέτασις τοῦ εἶδους τούτου ἡ μέχρι τοῦδε γενομένη εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας τῆς Ρωσίας γενομένη, τὰ ἐξ αὐτῆς δὲ ἀποτελέσματα ἐξετέθησαν ὑπὸ τοῦ Χλοπὶν τῷ 1911. Ἡ ἐν λόγῳ ἔρευνα ἦτο κατ' οὐσίαν ὑγειονομολογικὴ ἀπογραφὴ ὅλων τῶν δευτεροβαθμίαις σχολῶν τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας διεξαχθεῖσα ὑπὸ τὴν φροντίδα τοῦ ἀρχιάτρου τῶν σχολῶν καὶ περιλαμβάνουσα περὶ τοὺς 116,000 ἐκ τῶν 139,000 καταγραφέντων μαθητῶν. Ὁ κύριος δὲ σκοπὸς αὐτῆς ἦτο νὰ καθορίσῃ, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἡλικίαν, τὸν χρόνον τῆς φοιτήσεως, τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος τῆς Σχολῆς, τὰς ἀκολουθοῦσας νοσηρὰς καταστάσεις : τὴν μυωπίαν, τὴν κύρτωσιν τῆς σπονδυλικῆς στήλης, τὰς ρινικὰς αἱμορραγίας, τὰς κεφαλαλγίας καὶ τὰς νευρικὰς διαταράξεις.

Τὰ ἐξαγόμενα τοῦ Χλοπὶν ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ μυωπία εἶναι συνηθεστέρα ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν ἢ ἐν ταῖς κατωτέραις, ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν ἢ ἐν ταῖς μικροπόλεσι καὶ ἐν τῇ δυτικῇ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ρωσίᾳ· ἡ δὲ τῆς σπονδυλικῆς στήλης κύρτωσις αὐξάνει κατὰ 50 0/0 μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς τελευταίας τάξεως· μεταξὺ δὲ τῆς πρώτης καὶ τῆς ἐβδόμης αἱ κεφαλαλγίαι διπλασιάζονται καθιστάμεναι συχνότεραι, ἐνῶ αἱ νευρικαὶ διαταράξεις αὐξάνουσι σχεδὸν πενταπλασίως· αἱ δὲ ρινικαὶ αἱμορραγίαι, αἵτινες ὑπὸ τινων θεωροῦνται ὡς σχετιζόμεναι πρὸς τὰς κυκλοφορικὰς ἐγκεφαλικάς μεταβολὰς τὰς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως προερχομένας εἶναι, συνηθέστεραι ἐν ταῖς κλασσικαῖς σχολαῖς, ὅπου ἐπιπονωτέρα πρὸς ἀνάγνωσιν ἐργασία διεξάγεται, ἢ ἐν τοῖς Πολυτεχνείοις.

Δὲν θὰ εἰσέλθωμεν ἐνταῦθα εἰς κριτικὴν ἐξέτασιν τῶν ἐκτεθεισῶν τούτων ἐρευνῶν καὶ πορισμάτων. Πρέπει ὅμως μετ' ἐμφάσεως νὰ λεχθῇ ὅτι τοιαῦτα μελέται ἐμπεριλαμβάνουν λίαν πολυπλόκους παράγοντας, ὧν αἱ σχετικαὶ ἐπιδράσεις εἶναι δύσκολον νὰ ἐξακριβωθοῦν. Ὡσαύτως τὰ προβλήματα ταῦτα εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα καὶ διὰ τὸν βιολόγον καὶ τὸν φυσιολόγον καθὼς καὶ διὰ τὸν ὑγεινολόγον τῶν σχολῶν, εἶναι δὲ πιθανὸν νὰ ἐξετασθοῦν ταῦτα συστηματικώτερον, ἵνα πλείονα θετικὰ ἀποτελέσματα τῶν μέχρι τοῦδε ἐξαχθοῦν.

«The Popular Science»—Μάρτιος.

Μετάφρ. Δ. ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ

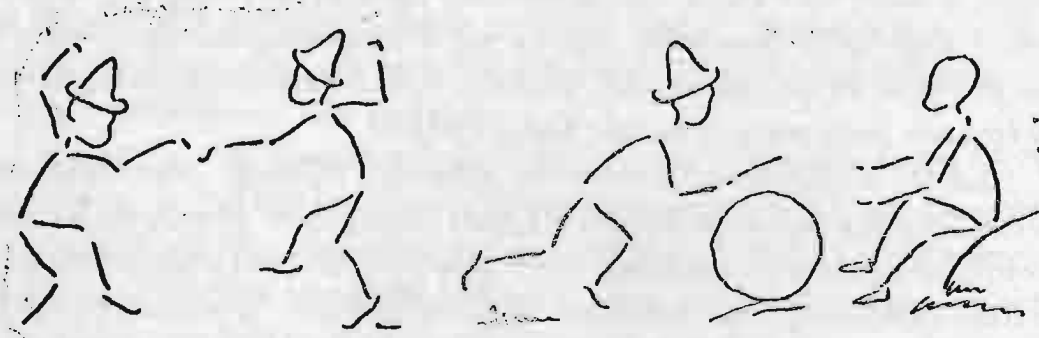
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΤ' ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΝ ΜΕΘΟΔΟΝ

Ὁ Dr R. Augsbourg, διδάσκαλος τῆς Ἰχνογραφίας εἰς τὰς κυβερνητικὰς σχολὰς τῆς Od Rland (Καληδονία), συνέγραψε εἰς τρεῖς τόμους νέαν μέθοδον διδασκαλίας τῆς ἰχνογραφίας, κατὰ τὴν ὁποίαν δίδεται μεγάλη ἐλευθερία εἰς τὸν διδάσκαλον. Δίδει πολλὰς ὁδηγίας, μερικὰς δὲ ἀπ' αὐτὰς θὰ προσπαθῇσω νὰ μεταφέρω ἐδῶ. Θεωρεῖ δικαίως ὅτι ὁ παῖς ἔχει ἔμφυτον τὸ αἶσθημα τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν κινήσεων καὶ τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς. Φαντασθῇτε πόσον θὰ εὐχαριστηθῇ, ἐὰν κατορθώσῃ διὰ τῆς νέας μεθόδου νὰ χαράξῃ ἀκριβῶς τὴν εἰκόνα, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς τὸν νοῦν του.

Ἰχνογράφῃς σκιῶν ἐν κινήσει.

Τὰ σχήματα αὐτὰ εἶναι περιορισμένα εἰς τὰς πλέον ἀπαραιτήτους γραμμὰς. Ὅλαι αἱ ἀνωφελεῖς λεπτομέρειαι παραλείπονται· μόνον τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ διατηροῦνται καὶ ταῦτα ὑποδεικνύονται δι' ἀπλουστάτου σχήματος. Διὰ νὰ ἀπλοποιήσωμεν τὸ σχέδιόν μας χαράσσομεν τὸν κορμόν, τοὺς μηροὺς καὶ τὰς κνήμας εἰς τὸ ἴδιον μέγεθος. Ὁ κορμὸς μάλιστα δύναται νὰ σχεδιασθῇ διὰ μιᾶς ἀπλῆς ἢ ἑλλειπτικῆς γραμμῆς. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἑνὸς παιδίου καὶ ἑνὸς ἀνδρὸς συνίσταται εἰς τὴν σχετικὴν ἀναλογίαν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος. Ὅσον ἡ κεφαλὴ εἶναι μεγάλη, τόσον τὸ παιδάκι εἶναι μικρό.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρέπει νὰ ὑποδειχθῇ ἡ διεύθυνσις, διότι μαζὶ μὲ τὴν ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους θὰ ἐκφρασθῇ ἡ κίνησις, καθ' ἣν σκεπτόμεθα νὰ παραστήσωμεν τὴν εἰκόνα μας.

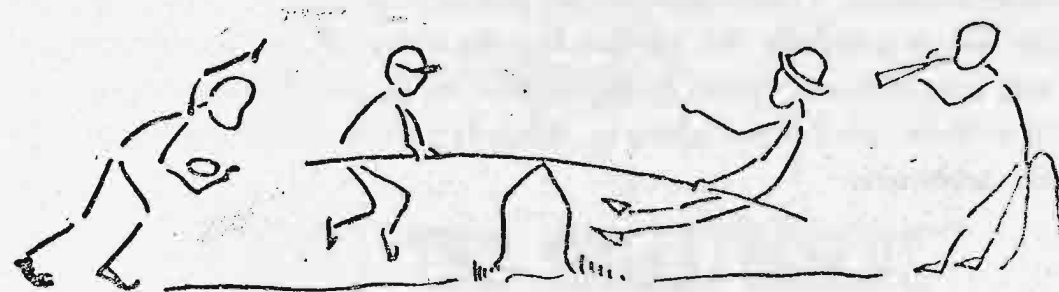

Ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας τῆς ἰχνογραφίσεως σκιῶν ἐν κινήσει γίνεται: α' διὰ τῆς μιμήσεως καὶ τῆς ἀντιγραφῆς, β' διὰ τῆς φαντασίας καὶ τῆς μνήμης καὶ γ' ἐξ ὀψεως καὶ τῆς ἀπ' εὐθείας παρατηρήσεως.

Α'. Ζωγραφήσατε εἰς τὸν πίνακα σκιὰς ἐν κινήσει, ἢ ὁμοίας πολυγραφημένας ἐπὶ χαρτονίων πρὸς ἀντιγραφὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

Β'. Ὅταν καμμία ἀπὸ τὰς ἀσκήσεις αὐτὰς ἐπιτύχῃ, δύναται νὰ χρησι-

μεύσῃ ὥς ὑπόθεσις μικρᾶς ἱστορίας ἢ συνθέσεως. Ἡ ἀκόμη ἐκλέγετε ὥς θέμα τοῦ σχεδίου ἓνα παιγνίδι, διὰ τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρονται οἱ μαθηταί.

Γράψατε ὥς θέμα εἰς τὸν πίνακα κανένα παιγνίδι ποδοσφαίρας, π. χ. Νὰ ὑποδεχθῇτε τὴν σφαῖραν μὲ κλειστοὺς πόδας. Νὰ ἀπομακρύνετε αὐτὴν διὰ κτυπήματος τοῦ ποδός. Νὰ τὴν ὑποδεχθῇτε τρέχοντες.

Καὶ οὕτω καθεξῆς νὰ ἐπιβάλετε εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ ἰχνογραφήσουν. Οἱ κατορθώσαντες ἐπιτυχέστερον νὰ ἐξεικονίσουν τὰ θέματα ἀναρτοῦν τὸ σχέδιόν των εἰς τὸν πίνακα.

Ἰχνογραφήσατε εἰς τὸν πίνακα ἓνα στύλον καὶ παρακαλέσατε τὸν μαθητὴν νὰ σᾶς ἰχνογραφήσῃ ἐν πρόσωπον:

Καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ.

Στηριζόμενον ἐπ' αὐτοῦ.

Ὡθοῦν αὐτόν.

Σύρον αὐτόν.

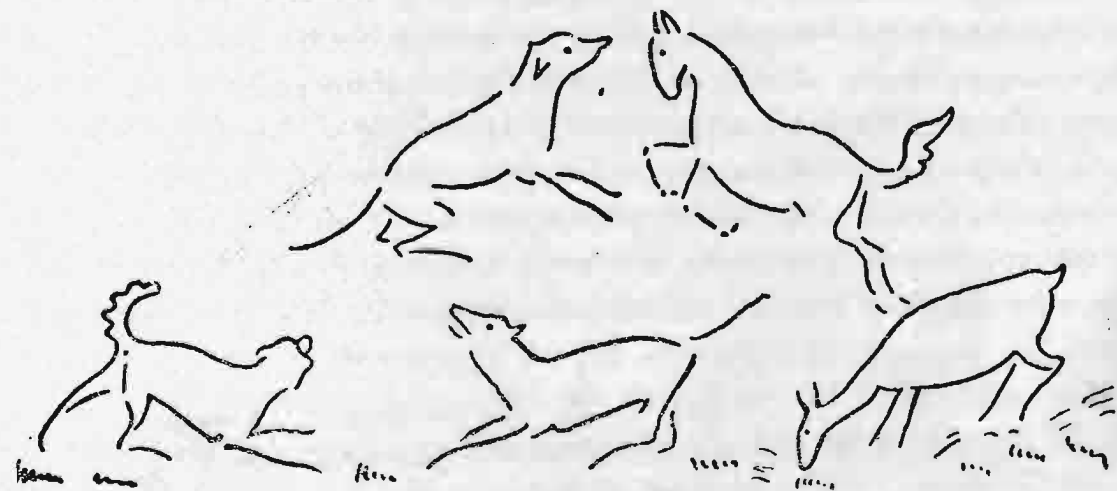
Ἀναρριχώμενον ἐπ' αὐτοῦ.

Ἴδου ἄλλα παραδείγματα δι' ἰχνογραφίσεως ἐκ μνήμης.

Ἐνα παιδάκι νὰ πηδᾷ ἐπάνω ἀπὸ μίαν θημωνιάν χόρτου. Ἀναρριχώμενον ἐπὶ ράβδου. Δύο παιδιὰ σύροντα σχοινίον.

Πρέπει νὰ προτιμῶνται ἐκάστοτε παιγνίδια τῆς ἐποχῆς, ἢ ἄλλα πρόχειρα θέματα, ἔχοντα ἄμεσον σχέσιν μὲ τὸν βίον τοῦ παιδός, διὰ τὰ ὁποῖα αἰσθάνεται μεγάλην εὐχαρίστησιν, ὅταν κατορθώσῃ νὰ τὰ ἀπεικονίσῃ ἐπὶ τετραδίου του.

Μὲ μίαν μονοκονδυλιὰν τὰ ζῶα διακρίνονται.

Ζῶα εἰς διαφόρους στάσεις.

Γ'. Ἐπιστήσατε τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῶν διαφόρων κινήσεων ὡς τῆς βαδίσσεως, τοῦ δρόμου ἢ τοῦ πηδήματος, νὰ παρατηρήσουν προσεκτικὰ τὴν θέσιν τοῦ σώματος, τῶν βραχιόνων, τῶν ποδῶν κατὰ τὰς διαφόρους κινήσεις. Παρακαλέσατε ἓνα μαθητὴν νὰ βαδίσῃ ἢ νὰ πηδήσῃ πρὸ τῶν ἄλλων μαθητῶν διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν οὗτοι ἀκριβέστερον τὰς γραμμὰς, ποῦ θὰ χαράξουν. Ὅσοι κατορθώσουν νὰ ζωγραφίσουν καλύτερα θέτουν τὸ σχέδιόν των ἐπὶ τοῦ πίνακος. Αὕτῃ ἡ μέθοδος θὰ ἐνισχύσῃ τὸν ζῆλον τῶν μαθητῶν.

* * *

Ἀπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ διδασκάλου ἐξαρτᾶται νὰ δημιουργήσῃ χίλια δύο πρωτότυπα καὶ πολλὰς νὰ ἐφεύρῃ στάσεις φυσικὰς πρὸς ἰχνογράφην. Εἶνε ἡ μόνη μέθοδος διὰ τῆς ὁποίας θὰ κατορθώσῃ ὁ μικρὸς μαθητὴς ν' ἀναπαραστήσῃ πᾶν ὅ,τι βλέπει, ὅ,τι τὸν κάμνει ἰδιαίτερον ἐντίπῳ καὶ φαντάζεσθε τὴν χαρὰν ἐνὸς μαθητοῦ μου τῆς Ε' τάξεως ὅταν ὕστερα ἀπὸ τὴν παράστασιν τῆς «Ἀντιγόνης» ἐξωγράφῃ τὴν φυλακὴν ἀπαράλλακτα, ὅπως τὴν εἶδε ἐπὶ τῆς σκηνῆς μετὰ τὰ κιγκλιδώματα μετὰ τοὺς ἐκατέρωθεν τοίχους καὶ τὰ σκιαζόντα αὐτὴν πολύκλαδα δένδρα. Ὅταν τὸν ἠρώτησα διατὶ δὲν εἴναι κανονικαὶ αἱ γραμμαὶ τῶν κιγκλιδωμάτων καὶ τῶν λίθων μ' ἀπαντᾷ ἀφελέστατα, ὅτι θὰ ἦτο παλαιὰ ἡ φυλακὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλείσαν τὴν καημένην τὴν Ἀντιγόνην. Μετὰ μερικὰς γραμμὰς ζωγραφίζει ἓνα σκυλλάκι, ἓνα γατάκι, καὶ κάποτε κρυφὰ κρυφὰ καὶ τὸν διδάσκαλόν του κατήμενον ἐπάνω εἰς τὴν ἔδραν. Τὸν δεικνύει μετὰ χαρὰν εἰς τοὺς συμμαθητάς του, ἐκεῖνοι ἐννοοῦν ποῖον παριστάνει, ἀδιάφορον ἂν δὲν τὸν ὁμοιάζῃ, γελοῦν καὶ ἐκεῖνοι ἢ κάμνουν καμμία παρατήρησιν. Καὶ ἐὰν ἀκόμη κατορθώσῃ νὰ σύρῃ καὶ μίαν γραμμὴν ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν τοῦ πρωτοτύπου, ἔχει ὠφεληθῇ. Μετὰ τὸν καιρὸν θὰ αὐξήσῃ τὰς γραμμὰς αὐτάς, οὕτως ὥστε περισσότερον τὸ σχέδιόν του νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸ πρωτότυπον.

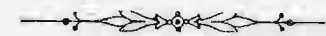
Ἡ ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἰχνογράφου ἀναπτύσσει ὅχι μόνον τὴν ἐπιδεξιότητα τοῦ μαθητοῦ, ἀλλ' ὅπως καὶ ἡ χειροτεχνία, ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὰς παραμικροτέρας λεπτομερείας, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν θὰ ἀπεικονίσῃ ἀκριβῶς τὸ πρωτότυπον. Ἀναπτύσσει λοιπὸν εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὴν παρατηρητικότητα, ἡ ὁποία τὰ μέγιστα συμβάλλει καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μαθήματα, πρὸ πάντων εἰς τὴν ὀρθογραφίαν καὶ εἰς τὴν καθόλου μόρφωσιν.

Δυστυχῶς ὅμως ὁ διδάσκαλος ἐργάζεται ὑπὸ πολὺ δυσμενεῖς ὁρους ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ ἀκαταλλήλου χώρου, τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν καὶ ἄλλων ὕλικων προσκομμάτων καὶ ὅσας καλὰς διαθέσεις καὶ ἂν ἔχῃ, παρατηρεῖ μετὰ λύπης, ὅτι ἐλάχιστα ἀποτελέσματα φέρουν αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ.

Μία συστηματικὴ ἔρευνα ἀνὰ τὰ σχολεῖα τοῦλάχιστον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς θὰ ἤρκει πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς καταστάσεως ἐκάστης καὶ τῶν μέσων δι' ὧν θὰ ἠδύναντο πολλὰ πράγματα μετὰ ὀλίγην καλὴν θέλησιν καὶ μικρὰς θυ-

σίας νὰ βελτιωθοῦν καὶ ν' ἀπαλλαγῶσι διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι ἀπὸ πολλοὺς δυσμενεῖς ὁρους, καὶ τὸ διασκεδαστικώτατον καὶ τὸ διδακτικώτατον μάθημα νὰ μὴ καταντᾷ ἀδιάφορον καὶ ὀχληρόν.

ΘΕΟΔ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Οἱ διαμαρτυρόμενοι καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης παιδείσεως.

Ο ΛΟΥΘΗΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΜΕΝΙΟΣ

Ἀρχαὶ τῆς πρώτης παιδείσεως.— Εἰς τὸ Νηπιαγωγεῖον (La Salle) καὶ εἰς τὴν Ἰδρυσιν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τῶν ἀδελφῶν τῶν καθολικῶν σχολείων ὁ ἱστοριογράφος τῆς παιδαγωγικῆς χαιρετᾷ τὴν ἀρχὴν τῆς πρώτης παιδείσεως τὴν ὀφειλομένην εἰς τοὺς καθολικούς, εἰς τὰς ἀποφάσεις καὶ τοὺς νόμους τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, τὴν ἀρχὴν αὐτῆς τὴν λαϊκὴν καὶ φιλοσοφικὴν. Ἀλλ' ἡ τιμὴ τῆς ὁργανώσεως τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀνήκει εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους μεταρρυθμιστάς, εἰς τὸν Λούθηρον, ἥδη ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, εἰς τὸν Κομένιον, κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα. Ἡ πρώτη παιδεία εἰς τὰ πρώτα βήματά της εἶναι ἔργον τῶν διαμαρτυρομένων καὶ ἡ Μεταρρύθμισις ὑπῆρξε τὸ λίκνον αὐτῆς. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς πρώτης παιδείσεως ἦτο λογικὴ συνέπεια τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς προτεσταντικῆς μεταρρυθμίσεως. Καθὼς εἶπεν ὁ Michel Bréal**. «Καθιστῶσα τὸν ἄνθρωπον ὑπεύθυνον τῆς πίστεώς του καὶ θέτουσα τὴν πίστην ταύτην εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἡ Μεταρρύθμισις ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ δώσῃ εἰς ἕκαστον τὴν ἱκανότητα νὰ σωθῇ διὰ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς κατανοήσεως τῆς Γραφῆς... Ἡ ἀνάγκη νὰ ἐρμηνεύσουν καὶ νὰ σχολιάσουν τὴν κατήχησιν ἐπέβαλεν εἰς τοὺς διδασκάλους τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μάθουν νὰ ἐκθέτουν τὰς ἐννοίας καὶ νὰ τὰς ἀναλύουν εἰς τὰ στοιχεῖά των. Ἡ μελέτη τῆς μητρικῆς γλώσσης καὶ τῆς ὁδικῆς συνεδέθησαν μετὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Γραφῆς (τὴν ὁποίαν

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους σ. 94.

** Ὁ γνωστὸς γάλλος καθηγητὴς ἐκ τῶν πανεπιστημιακῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προσέφεραν τόσας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν. Τὸ γνωστότερον ἔργον του: Quelques mots sur l'instruction publique en France.

ὁ Λούθηρος εἶχε μεταφράσει εἰς τὴν Γερμανικὴν) καὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων». Ἡ Μεταρρυθμισὶς περιεῖχε λοιπὸν τὸ σπέρμα ὁλοκλήρου ἐκπαιδευτικῆς ἐκπαραστάσεως.

Καλβῖνος (1509—1564), *Μελάγχθων* (1497—1560),
Ζβίγγλιος (1484—1532).

Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι ὅλοι οἱ μεταρρυθμισταὶ ἔδειξαν ζήλον διὰ τὴν πρώτην παιδείαν. Ὁ Καλβῖνος ἀπερροφημένος ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς ἔριδας καὶ τὴν πολεμικὴν, μόλις κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἐσκέφθη διὰ τὴν ἵδρυσιν σχολείων. Ἀλλὰ καὶ τὸ Κολλέγιον, τὸ ὁποῖον συνέστησεν εἰς τὴν Γενεύην τὸ 1559, ἦτο σχολὴ τῆς λατινικῆς. Ὁ Μελάγχθων, τὸν ὁποῖον ὠνόμασαν «διδάσκαλον τῆς Γερμανίας» εἰργάσθη διὰ τὰς ἀνωτέρας σχολὰς. Πρὸ παντὸς ἦτο διδάσκαλος τῆς λογοτεχνίας καὶ μετὰ λύπης ἔβλεπεν ἐρημουμένην τὴν παράδοσιν τοῦ εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιτεμβέργης, ὅταν ἡρμήνευε τοὺς Ὀλυνθιακοὺς τοῦ Δημοσθένους. Πρὸ τοιούτων ὁ Ἑλβετὸς μεταρρυθμιστὴς Ζβίγγλιος εἶχε δεῖξει ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πρώτην παιδείαν εἰς τὸ μικρὸν βιβλίον του «Περὶ τοῦ τρόπου τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ ἀγωγῆς τῶν παιδῶν» (1524).

1. Ο ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν μεταρρυθμιστῶν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη μετὰ μεγάλου ζήλου διὰ τὴν πρώτην παιδείαν, εἶναι ὁ Λούθηρος.

Ὅχι μόνον ἀπηύθυνεν ἐπείγουσαν ἔκκλησιν εἰς τὰς διοικούσας τάξεις πρὸς ἵδρυσιν σχολείων διὰ τὸν λαόν, ἀλλὰ καὶ ἡ διδακτικὴ μέθοδος ἐβελτιώθη δι' αὐτοῦ καὶ τὸ παιδαγωγικὸν πνεῦμα ἀνεκαινίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Προτεσταντισμοῦ. Ἐλέχθη μετὰ τινος ὑπερβολῆς ὅτι «τὸ αὐθόρμητον εἰς τὰς πράξεις, ἡ ἐλευθερία τῆς διανοήσεως καὶ τῆς ἐρεῦνης ἀποτελοῦν τὸ βάθος τοῦ προτεσταντισμοῦ. Ὅπου ὑπερίσχυεν ἐξηφανίσθη ἡ μέθοδος τῆς ἐπαναλήψεως καὶ τῆς ἀποστηθίσεως χωρὶς κατανόησιν, ὁ μηχανισμός, ἡ ὑποδούλωσις εἰς τὴν αὐθεντίαν, ἡ παράλυσις τῆς διανοίας ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δογματικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἐπιστήμης τῆς διατελούσης ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας.»

Ἐκκλησίαι πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Γερμανίας. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1514 ὁ Λούθηρος ἀπηύθυνεν ἑγγράφον ἔκκλησιν πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Γερμανίας κατακρίνων ζωηρῶς τὴν παραμέλησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ ἔκκλησις αὕτη ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι ὁ μέγας μεταρρυθμιστὴς ὁμολογεῖ μὲν ὅτι μήτηρ τῆς σχολῆς εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ μᾶλλον φαίνεται στηρίζων τὰ σχέδιά του περὶ τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ. Ἐκάστη πόλις, ἔλεγεν, ἐξοδεύει κατ' ἔτος μεγάλα ποσὰ διὰ νὰ κατασκευάσῃ δρόμους, διὰ νὰ ὀχυρώσῃ τὰ τείχη της, διὰ νὰ ἀγοράσῃ ὅπλα καὶ νὰ συντηρήσῃ στρατιώτας· διατί νὰ μὴ πληρώνη καὶ ἕνα ἢ δύο διδασκάλους;

Τὸ ἀξιοσημείωτον παρὰ τῷ Λουθήρῳ* εἶναι, ὅτι κηρύττων τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκπαιδεύσεως, δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν μόνον τὸ θρησκευτικὸν μέρος. Ἀφοῦ συνέστησε τὴν σχολὴν ὡς ἱδρυμα βοηθητικὸν τῆς Ἐκκλησίας, μετ' ἀποφασιστικότητος ἐξετάζει τὴν ἀνθρωπιστικὴν ὄψιν. «Ἀκόμη ἐὰν ὑποθέσωμεν, γράφει, ὅτι δὲν ὑπάρχει οὔτε ψυχὴ, οὔτε παράδεισος, οὔτε κόλασις, πάλιν θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν σχολεῖα χάριν τῶν ἐπιγείων πραγμάτων, καθὼς μᾶς ἀποδεικνύει τοῦτο τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων ἡ ἱστορία. Ὁ κόσμος ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀνεπτυγμένων, διὰ νὰ δύνανται οἱ ἄνδρες νὰ κυβερνοῦν καλῶς τὴν χώραν, αἱ γυναῖκες νὰ ἀνατρέφουν τὰ τέκνα των, νὰ φροντίζωσι διὰ τοὺς ὑπηρέτας καὶ νὰ διοικοῦν τὴν οἰκίαν των.»

Ἐπίκρισις τῶν συγχρόνων σχολείων. Ὁ Λούθηρος ὑπεστήριξε θερμότερα τὴν ἀνάγκην δημοσίων σχολείων. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖται μὲ τὰ ὑπάρχοντα. Ἡ παιδείσις ἔπασχε διὰ δύο λόγους. Πρῶτον ἐκ τῆς ἀδιαφορίας τῶν γονέων νὰ στέλλωσι τὰ τέκνα των εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ δεύτερον ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως αὐτῶν τῶν σχολείων. Εἰς τοὺς γονεῖς παραγγέλλει νὰ φροντίζωσι διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων των. Ἡ φροντίς διὰ τὰ τέκνα εἶναι πρᾶξις θεαρεστοτέρα ἀπὸ τὴν νηστείαν καὶ ἀπὸ τὴν ἐγκράτειαν, ἀπὸ τὴν ἐπαιτίαν συγχωροχαρτίων καὶ τὴν ἐπίσκεψιν ναῶν. Ὁμιλῶν περὶ τῆς κακῆς καταστάσεως τῶν σχολείων λέγει: «Καθεκάστην γεννῶνται παιδία, τὰ ὁποῖα μεγαλύνουν. Καὶ δυστυχῶς κανεὶς δὲν σκέπτεται διὰ τὰ δυστυχῆ τέκνα τοῦ λαοῦ. Τὰ ἀφήνουν νὰ ζοῦν, ὅπως θέλουν. Δὲν εἶναι θλιβερόν νὰ βλέπῃ κανεὶς ἕνα νέον νὰ σπουδάξῃ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη καὶ περισσότερον ἀκόμη μερικὰ ἔλσεινὰ λατινικὰ διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ γίνῃ παπᾶς, ἢ νὰ πηγαίῃ εἰς τὴν λειτουργίαν; Καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατάρθωνε τοῦτο ἐθεωρεῖτο μακάριος. Μακαρία καὶ ἡ μήτηρ ἡ βαστάσασα τὸ τέκνον ἐκεῖνο. Καὶ ὁ δυστυχὴς ἔμεινεν εἰς ὅλην τὴν ζωὴν ἀγράμματος. Εἶδομεν εἰς ὅλα τὰ μέλη τοιούτους διδασκάλους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἤξευραν οἱ ἴδιοι τίποτε καὶ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ διδάξουν κανέν καλόν ἢ ὠφέλιμον. Δὲν ἤξευραν οὔτε τὴν μέθοδον νὰ μάθουν ἢ νὰ διδάξουν. Τί ἄλλο ἐμάνθανον ἕως τότε εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα καὶ εἰς τὰ μοναστήρια παρὰ νὰ γίνουν ζῶα καὶ ἀπελέκητα ξύλα;»

Τὸ πρόγραμμα τῶν σπουδῶν. Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὁ Λούθηρος θέτει τὴν διδασκαλίαν τῆς θρησκείας. «Δὲν εἶναι λογικὸν ἕκαστος χριστιανὸς νὰ ἡξεύρῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὸ ἑνατον ἢ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του;».

Ἐρχονται κατόπιν αἱ γλῶσσαι, ὅχι καθὼς περιέμενε κανεὶς ἡ μητρικὴ,

* Dittes. Ἱστορία τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς διδασκαλίας σ. 127 τῆς γαλλ. μεταφράσεως. Ὁ Fr. Dittes (1829-86) εἶναι ἐκ τῶν ἀρίστων γερμανῶν παιδαγωγῶν διευθυντῆς τοῦ Pedagogium τῆς Βιέννης. Αἱ παιδαγωγικαὶ θεωρίαι του εὐρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς θεωρίας τοῦ Ἑρβάρτου.—Θ.

ἀλλὰ αἱ σοφαὶ γλῶσσαι, ἡ λατινική, ἡ ἑλληνική, ἡ ἑβραϊκή. Ὁ Λούθηρος δὲν εἶχεν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἀντίληψιν καὶ δὲν εἶχε κατανοήσει, ὅτι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα πρέπει νὰ εἶναι βάσις τῆς γενικῆς διδασκαλίας. Τὴν δόξαν τοῦ ὀριστικοῦ χωρισμοῦ τῆς ἀστικῆς σχολῆς ἀπὸ τὸ λατινικὸν σχολεῖον ἄφησεν εἰς τὸν Κομένιον. Τοῦλάχιστον ἔδιδεν ἐξαιρετοὺς συμβουλὰς διὰ τὴν σπουδὴν τῶν γλωσσῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ μανθάνωμεν ὅχι ὡς ἀφηρημένους γραμματικὸς κανόνες, ἀλλὰ ὡς συγκεκριμένην πραγματικότητα.

Ὁ Λούθηρος συνιστᾷ τὰ μαθηματικὰ καθὼς καὶ τὴν μελέτην τῆς φύσεως. Ἀλλ' ἔχει ἀδυναμίαν εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς ἱστορικοὺς, οἱ ὅποιοι, λέγει, εἶναι «οἱ ὀφελιμώτεροι ἄνθρωποι καὶ οἱ καλύτεροι διδάσκαλοι», ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴ διαστρέφουν τὴν ἀλήθειαν καὶ «νὰ μὴ ἐπισκοτίζουσιν τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.»

Ὁ Λούθηρος δὲν δίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὰς ἐλευθέρας λεγομένας τέχνας τῶν μέσων χρόνων*.

Δικαίως παρατηρεῖ περὶ τῆς διαλεκτικῆς (λογικῆς), ὅτι δὲν ἐξαρκεῖ διὰ τὰς πραγματικὰς γνώσεις, ὅτι εἶναι ἀπλῶς «ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου ἐξελέγχωμεν τὰς γνώσεις μας».

Τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις δὲν λησμονεῖ ὁ Λούθηρος. Ἀλλὰ μεγάλην σπουδαιότητα δίδει εἰς τὴν ψυχικὴν, «πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ ξεύρῃ νὰ ψάλλῃ, ἄλλως οὔτε τὸν λαμβάνω ὑπ' ὄψιν». «Ἡ μουσική, ἔλεγεν, εἶναι τὸ ἥμισυ τῆς ἐκπαιδεύσεως, καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους συγκαταβατικωτέρους καὶ γλυκυτέρους».

Πρόοδος τῶν μεθόδων. Ἐνῶ λοιπὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εὐρύνει τὸν κύκλον τῶν σπουδῶν ὁ Λούθηρος, ἀνακαινίζει συγχρόνως τὰς μεθόδους. Θέλει περισσοτέραν ἐλευθερίαν καὶ περισσοτέραν χαρὰν εἰς τὸ σχολεῖον.

Ὁ Σολωμὼν, λέγει, εἶναι διδάσκαλος πράγματι ἡγεμονικός. Δὲν ἐμποδίζει τοὺς νέους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν κόσμον. Διότι, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀνσελμος «ὁ νέος τὸν ὁποῖον ἀποκλείομεν ἀπὸ τὸν κόσμον ὁμοιάζει τὸ τρυφερὸν δένδρον τὸ ὁποῖον θέλομεν νὰ μεγαλώσωμεν μέσα εἰς γλάστραν». Οἱ καλόγεροι ἐφυλάκισαν τὰ παιδιά καθὼς τὰ πτηνὰ ἐντὸς κλωβοῦ· εἶναι ἐπικίνδυνον ν' ἀπομονώνωμεν τοὺς νέους. Πρέπει τοῦναντίον νὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ ἀκούουσιν, τὰ βλέπουν καὶ νὰ μανθάνουν ὅλα, χωρὶς νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ τὴν πειθαρχίαν καὶ τοὺς κανόνες τῆς ἀξιοπρεπείας. Ἡ χαρὰ καὶ ἡ διασκέδασις εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὰ παιδιά, ὅσον τὸ φαγητὸν καὶ τὸ ποτόν. Ἔως τότε τὰ σχολεῖα ἦσαν ἀληθινὰ φυλακὰ καὶ κολάσεις, ὁ διδάσκαλος τύ-

* Ἡ ἀνωτέρα παιδεία τῶν μέσων χρόνων ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὰς ἑπτὰ τέχνας τὰς καλουμένας ἐλευθέρας, διαιρουμένας εἰς δύο κύκλους. Ὁ πρῶτος ὀνομαζόμενος trivium περιελάμβανε τὴν γραμματικὴν (ἐννοεῖται τὴν λατινικὴν), τὴν διαλεκτικὴν ἢ λογικὴν καὶ τὴν ρητορικὴν. Ὁ δεύτερος καλούμενος quatrivium περιλάμβανε τὴν μουσικὴν, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, καθὼς βλέπομεν, περιέχει σπουδὰς τυπικάς. Οὐδεμία μάθησις θετικὴ καὶ συγκεκριμένη, οὐδεμία μελέτη ἐποπτικὴ τῆς φύσεως ἀλλὰ σπουδαὶ ἀπευθυνόμεναι μόνον εἰς τὴν νόησιν.—Θ.

ραννος, τὸ παιδίον ἀναποφάσιστον εἰσδ,τι καὶ ἂν κάμῃ. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔτρεμεν ἐμπρὸς εἰς τοὺς γονεῖς του, θὰ τρέμῃ εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του ἀπὸ τὸν θόρυβον τοῦ φύλλου, τὸ ὁποῖον ὁ ἄνεμος σηκώνει».

Ταῦτα εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν εὐρείαν καὶ φιλελεύθερον διάνοιαν τοῦ Λουθήρου καὶ τὴν σημασίαν τοῦ παιδαγωγικοῦ τοῦ ἔργου.

Ἐκ τούτων δὲν πρέπει νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι ὁ Λούθηρος ἐξήσκει ὀριστικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς ἐποχῆς του. Συνεστήθησαν μερικὰ σχολεῖα. Ἀλλὰ τὰ γεγονότα, πρὸ πάντων ὁ Τριακονταετὴς πόλεμος, διέκοψαν τὴν κίνησιν τῆς ὁποίας ὁ Λούθηρος ἔχει τὴν δόξαν νὰ εἶναι ὁ ὑποκινητής.

Αἱ Γενικαὶ Συνελεύσεις τῆς Ὁρλεάνης (1560). Ἐνῶ διὰ τῆς ὠθήσεως, τὴν ὁποίαν δίδει ὁ Λούθηρος, εἰς τὴν Γερμανίαν ἀρχίζουν νὰ γεννῶνται τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἡ Γαλλία καθυστερεῖ. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ σημειώσωμεν τὰς εὐχὰς, τὰς ὁποίας διετύπωσαν αἱ Γενικαὶ Συνελεύσεις τῆς Ὁρλεάνης τὸ 1560.

«Νὰ εὐδοκήσῃ ὁ βασιλεὺς, ἐλέγετο εἰς τὰ ὑπομνήματα τῶν εὐγενῶν, νὰ εἰσπράξῃ φόρον ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ εἰσοδήματα, διὰ νὰ μισθώσῃ μὲ λογικὸν μισθὸν παιδαγωγικοὺς καὶ γραμματισμένους ἀνθρώπους δι' ἐκάστην πόλιν, δι' ἑκάστον χωρίον χάριν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν πτωχῶν νέων τῆς ἐποχῆς, καὶ νὰ ἀναγκάσῃ ὅλους τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας, ἐπὶ ποινῇ χρηματικῇ, νὰ στέλλουσιν τὰ τέκνα των εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ νὰ πράξουν τοῦτο ἀναγκαζόμενοι ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας ἢ ἀπὸ τοὺς δικαστάς».

Ἐξήτουν πρὸς τούτοις νὰ γίνονται δημόσια μαθήματα ἐπὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἰς γλῶσσαν καταληπτὴν, εἰς τὴν μητρικὴν δηλαδὴ γλῶσσαν. Ἀλλ' αἱ ἀπιτήσεις αὐταὶ τῶν διαμαρτυρομένων εὐγενῶν τῆς Γαλλίας τοῦ 16ου αἰῶνος, αἱ τόσον ζωηραὶ καὶ τόσον δημοκρατικαὶ δὲν εἰσηκούσθησαν.

Μετὰ τοῦ προτεσταντισμοῦ κατέπαυσεν εἰς ὅλην τὴν Γαλλίαν καὶ διὰ πολὺν καιρὸν ἡ πρώτη παιδεία. Οἱ εὐγενεῖς τοῦ 17ου καὶ τοῦ 18ου αἰῶνος δὲν ἐσκέφθησαν πλέον νὰ ἀπευθύνουν αἰτήσεις χάριν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ καὶ ὁ Diderot* δικαίως ἔλεγε περὶ αὐτῶν: «Οἱ εὐγενεῖς παραιοῦνται διὰ τοὺς γεωργούς, οἱ ὅποιοι ξεύρουν νὰ διαβάσουν. Ἴσως ὁ μεγαλύτερος λόγος τῆς δυσαρρεσκείας τῶν εὐγενῶν εἶναι ὁ ἐξῆς: ὁ δυσκολώτερον ἢ μπορεῖς νὰ καταπιέσῃς τὸν χωρικόν, ὁ ὁποῖος ξεύρει νὰ διαβάσῃ».

* Ὁ διάσημος φιλόσοφος καὶ συγγραφεὺς τοῦ 18ου αἰῶνος, ἐκδότης καὶ εἰς ἐκ τῶν πρωτίστων συνεργατῶν τῆς «Ἐγκυκλοπαιδείας», τοῦ περιφήμου λεξικοῦ τοῦ αἰῶνος (1751-72), τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ὡς τὸ κυριώτερον ὄργανον πρὸς διάδοσιν τῶν νέων περὶ πολιτείας θεωριῶν τῶν γάλλων φιλοσόφων. Ὁ Diderot κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παιδαγωγικῆς καθὼς θὰ ἴδωμεν ἐξετάζοντες τὴν παιδαγωγικὴν τοῦ 18ου αἰῶνος.—Θ.

2 Ο ΚΟΜΕΝΙΟΣ

Λησμονημένος τόσον καιρόν καὶ παρεγνωρισμένος ὁ Κομένιος* ἐπέτυχε τέλος ἐκ μέρους τῶν συγχρόνων μας τὸν θαυμασμόν, τὸν ὁποῖον ἀξίζει. Ὁ Michelet ὁμιλεῖ μετ' ἐνθουσιασμοῦ «διὰ τὸν λαμπρὸν αὐτὸν νοῦν, τὸν ἀξιαγάπητον, τὸν γόνιμον, τὸν κάτοχον γενικωτάτης σοφίας»** καὶ τὸν ὀνομάζει τὸν πρῶτον εὐαγγελιστὴν τῆς νεωτέρας παιδαγωγίας. Ὁ Πεκταλότσης θὰ εἶναι ὁ δεύτερος. Ὁ θαυμασμὸς οὗτος εὐκόλως δικαιολογεῖται. Ὁ Κομένιος ἔχει χαρακτῆρα ἀντάξιον τῆς εὐφυΐας του. Ἐν μέσῳ ἀναριθμητῶν δυσχερειῶν, ἀφιέρωσε τὸν μακρὸν βίον του εἰς τὸ ἔργον τῆς λαϊκῆς παιδείας. Πρὸς τοῦτοις πρῶτος αὐτὸς ἐσχημάτισε καθαρὰν ἀντίληψιν τοῦ πῶς πρέπει νὰ εἶναι ἡ πρώτη παιδείσις. Πρὸ τριακοσίων ἐτῶν καθώρισε μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβολογίας τὴν διαίρεσιν τῶν βαθμίδων τῆς παιδείας. Ὁρθότατα καθώρισε μερικὸς ἀπὸ τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς διδασκτικῆς τέχνης. Ἐφήρμοσεν εἰς τὴν παιδαγωγικὴν μετὰ λεπτότητος ἀξιοσημειώτου τὰς ἀρχὰς τῆς νεωτέρας λογικῆς. Τέλος ὑπῆρξε καθὼς λέγει ὁ Michelet, ὁ Γαλιλαῖος, ἡμεῖς θὰ ἐλέγομεν ὁ Βάκων τῆς ἐκπαιδείας.

Ἐπίδρασις τοῦ Βάκωνος.

Ἡ τύχη τῆς παιδαγωγικῆς εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν τύχην τῆς ἐπιστήμης καθόλου. Πᾶσα πρόοδος τῆς ἐπιστήμης θὰ ἔχῃ τὸν ἀντίκτυπόν της ἐπὶ τῆς παιδείας. Ὄταν κάποιος νεωτεριστὴς ἀλλάξῃ τὴν μέθοδον τῆς ἐρεῦνης τῆς ἀληθείας, ἔρχονται ἄλλοι νεωτερισταί, οἱ ὁποῖοι ἀλλάζουν τοὺς κανόνας τῆς διδασκαλίας· εἰς νέαν λογικὴν ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν κατ' ἀνάγκην νέα παιδαγωγική. Ὁ Βάκων λοιπὸν εἶχεν ἀνοίξει κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς 17ης

* Ὁ Ἰωάννης Ἀμὼς Κομένιος (1592-1671) ἐγεννήθη εἰς τὸ Niwniz τῆς Μοραβίας. Τὰ πρῶτα μαθήματα ἔμαθεν εἰς διάφορα σχολεῖα. Εἰς τὸ 16ον τῆς ἐποχῆς εἰσήλθεν εἰς τὴν λατινικὴν σχολὴν τοῦ Prerau. Τὰς ἀνωτέρας σπουδὰς διήκουσεν εἰς τὴν ἀνωτέραν μεταρρυθμισμένην σχολὴν τῆς Herborn in Nassau (Γερμανία.) Ἀποπερατώσας τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Heidelberg διηύθυνε τὸ σχολεῖον τῆς Prerau καὶ ὕστερον εἰργάσθη εἰς πλεῖστα ἄλλα σχολεῖα. Ἀπέθανεν εἰς τὸ Amsterdam.—Θ.

* Michelet, Nofili σ. 175 κ. ἑ. Ὁ Jules Michelet (1798-1874) διάσημος ἱστοριογράφος καὶ ἐκ τῶν μεγάλων συγγραφέων τῆς Γαλλίας. Τὸ χαρακτηριστικόν του εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ μεγάλη φαντασία. Ἔρχεται ἀμέσως μετὰ τὸν Hugo διὰ τὰς εἰκόνας καὶ τὸν χρωματισμόν. Χάρις εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν συγκίνησιν κατορθώνει ν' ἀναστήσῃ τὸ παρελθόν. Εὐπαθὴς καὶ μεροληπτικός, εἶναι πολλάκις ἄδικος καὶ ἡ ἱστορία του μεταβάλλεται εἰς σατυρογραφίαν. Ἔργα: Ρωμαϊκὴ Ἱστορία, Ἱστορία τῆς Γαλλίας, Ἱστορία τῆς Ἐπαναστάσεως. Τὰ Μαθήματα περὶ τῶν Ἰησουιτῶν, ὁ Ἰερεὺς, ἡ Γυνὴ καὶ ἡ Οἰκογένεια εἶναι ἔργα πολεμικῆς, τὰ ὁποῖα παρήγαγον μέγαν θόρυβον. Εἰς ἄλλα ἔργα καθὼς: Τὸ Πτηνόν, τὸ Ἐντομὸν, τὸ Ὅρος, ἡ Θάλασσα μᾶς παρουσιάζει ἄλλην ὄψιν τοῦ ταλάντου του. Τὸ Βιβλίον τῆς ἀνθρωπότητος περιέχει τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς δοξασίας του.—Θ.

ἐκατονταετηρίδος ἀγνώστους δρόμους εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν διανόησιν. Τὴν ἀφηρημένην ἐργασίαν τοῦ νοῦ, τὴν ἄγονον σύγκρισιν τῶν προτάσεων καὶ τῶν λέξεων, ἡ ὁποία ἀπετέλει ὅλην τὴν τέχνην τοῦ συλλογισμοῦ, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Νέου Ὁργάνου * εἶχεν ἀντικαταστήσει διὰ τῆς συγκεκριμένης μελέτης τῆς πραγματικότητος, διὰ τῆς ζώσης καὶ γονίμου παρατηρήσεως τῆς φύσεως. Ἡ βραδεῖα καὶ ὑπομονητικὴ ἐρμηνεία τῶν φαινομένων εἶχε λάβει τὴν θέσιν τῆς μηχανικῆς ἐργασίας τοῦ ἀπαγωγικοῦ συλλογισμοῦ. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἀναλύσωμεν εὐλαβῶς τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας παρεδέχθημεν ἀδίκως ἢ δικαίως ὡς ἀπολύτως ἀληθείας, οὔτε νὰ ἀποκτήσωμεν ἐμπειρίαν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ συλλογισμοῦ, ὁ ὁποῖος, ὡς μύλος στρεφόμενος εἰς τὸ κενόν, ἔδιδε συνήθως ὀλίγον ἄλευρον. Ἐπρεπε ν' ἀνοίξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν θεὰ τοῦ κόσμου καὶ διὰ τῆς ἐποπτείας, διὰ τῆς παρατηρήσεως, διὰ τοῦ πειράματος, διὰ τῆς ἐπαγωγῆς νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὰ μυστήρια του καὶ νὰ ὀρίσωμεν τοὺς νόμους του. Ἐπρεπε βῆμα πρὸς βῆμα νὰ ἀνέλθωμεν ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῶν ἀπλουστάτων πραγμάτων εἰς τὴν ἀνακάλυψιν γενικωτέρων ἀληθειῶν καὶ νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ, πᾶν ὅ,τι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μελετῶν μόνος του δὲν δύναται νὰ ἀνακαλύψῃ.

Ἡ ἐπανάστασις αὕτη ἡ ἐπιστημονικὴ, ἡ ὁποία ἔχει τόσην σημασίαν διὰ τὰς θεωρητικὰς ἐρεῦνας, ἡ ὁποία θὰ ἀλλάξῃ τὴν ὄψιν τῶν ἐπιστημῶν, περιέκλειεν ἐπίσης μίαν ἐπανάστασιν ἐκπαιδευτικὴν. Ἦρκει μόνον νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ καὶ εἰς τὴν μετάδοσιν τῶν διδασκομένων τοὺς κανόνας, τοὺς ὁποίους ἐπρότεινεν ὁ Βάκων διὰ τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ἀληθείας. Οἱ νόμοι τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπαγωγῆς ἦτο δυνατόν νὰ γίνουν νόμοι τῆς ἀγωγῆς τῆς ψυχῆς. Δὲν χρειάζονται πλέον ἀφηρημέναι ἀρχαί, τὰς ὁποίας νὰ ἐπιβάλλῃ ἡ αὐθεντία, ἀλλὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα κατανοοῦμεν ἐπαγωγικῶς, συλλέγομεν διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ ἐξακριβοῦμεν διὰ τοῦ πειράματος. Ἀκολουθοῦμεν πιστῶς τὴν φύσιν. Προχωροῦμεν μὲ περίσκεψιν ἀπὸ τὰς ἀπλουστεράς καὶ τὰς στοιχειωδεστεράς ἐννοίας εἰς τὰς δυσχερεστεράς καὶ πολυπλοκωτέρας ἀληθείας. Μανθάνομεν τὰ πράγματα ἀντὶ νὰ ἀναλύωμεν λέξεις. Τοιαῦτα γνωρίσματα ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ ἡ νέα Διδασκαλία. Μὲ ἄλλους λόγους ἦτο δυνατόν νὰ ὀδηγήσωμεν τὸν μαθητὴν εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν κατανόησιν ἐγνωσμένων ἤδη ἀληθειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ βάθος τῆς στοιχειώδους παιδείας, διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου, τὴν ὁποίαν ὁ Βάκων ὑπεδείκνυνεν εἰς τοὺς σοφοὺς πρὸς εὔρεσιν ἀγνώστων ἀληθειῶν.

Τὴν μεταφοράν, οὕτως εἰπεῖν, ταύτην, τὴν μετάφρασιν τῶν ἀξιωματῶν τῆς λογικῆς τοῦ Βάκωνος εἰς παιδαγωγικοὺς κανόνας ἐπεχείρησεν ὁ Κομένιος, καὶ ἰδοὺ διατί δύναται νὰ ὀνομασθῇ «ὁ πατὴρ τῆς ἐποπτικῆς μεθόδου». Εἶχε τραφῇ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Βάκωνος, μὲ τὸν ὁποῖον ὁμοιά-

* Ὁ Βάκων πρβ. «Ἀγωγῆς» τεύχος 1ον σ. 43.

ζει ὄχι μόνον εἰς τὰς δοξασίας ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πλήρες εἰκόνων καὶ πολλάκις ἀλληγορικὸν ὕφος. Ὁ τίτλος ἑνὸς βιβλίου του (Didactica magna) ἐνθυμίζει τὸν τίτλον τοῦ ἔργου τοῦ Βάκωνος (Instauratio magna).

Κατὰ τὸν Compayré

χ. ε.

Ὁ πολυχρονισμὸς τοῦ Πατριάρχου

(διὰ δύο παιδικὰς φωνάς)

ὑπὸ Σ. Σταματιάδου.

A. PABST

Η ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ ΤΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ *

Ὁ Σπένσερ λέγει ὅτι πᾶν ὄργανον παρατηρήσεως (π. χ. τηλεσκόπιον, μικροσκόπιον, θερμομέτρον, στάθμη) εἶναι μόνον μία τεχνικὴ ἐπέκτασις τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν, τὰ δὲ ἐργαλεῖα καὶ αἱ μηχαναὶ παριστῶσι μίαν τεχνικὴν προέκτασιν τῶν μελῶν ἡμῶν. Ὁ Ὄθων Βήνερ διαπραγματευόμενος «περὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν αἰσθήσεων» (Λειψία 1900) λέγει ἐπίσης, ὅτι καὶ τὰ τελειότατα τῶν ἐργαλείων οὐδεμίαν ἔχουν σημασίαν καθ' ἑαυτά, τ. ἔ. μένοντα ὁλοσχερῶς ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἰσχυρότατον τηλεσκόπιον εἶναι ἄνευ ἀξίας, ἐὰν δὲν συνενωθῇ μεθ' ἑνὸς ὀπτικοῦ νεύρου εἰς ἐνιαῖον δεκτικὸν ὄργανον. Ἐνῶ τὸ ὄργανον τοῦ σώματος ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ καὶ μόνον καθ' ἑαυτὸ ἄνευ βλάβης τοῦ ἀτόμου. «Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως θὰ ἀντέκειτο πρὸς τὴν βιολογίαν ἢ γνώμῃ, ὅτι ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς πρέπει νὰ ἐξετάζεται τοιοῦτοτρόπως, ὥσῃ ἐσήμαινε παραμέλησιν τῶν φυσικῶν ὁδῶν τῆς ἀναπτύξεως, καὶ ὅτι καλύτερον θὰ ἐξυπηρετοῦμεν τὰς ὑποδείξεις τῆς βιολογίας, ἐὰν κατεστρέφομεν τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμὸν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐκφάνσεων αὐτοῦ ἐν τῷ καταμερισμῷ τῆς ἐργασίας καὶ ἐν τῇ ἐφευρέσει τῶν ἐργαλείων».

Οὕτω δὲ καὶ ἡ σειρὰ αὕτη τῶν ἰδεῶν καταλήγει εἰς τὴν ἀρχήν, τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν ἤδη, «ὅτι ἡ ὅλη ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, ἐξειδικεύεται ἐν τέλει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐφευρέσεως καλυτέρων ἐργαλείων».

Ἡ διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν ἑκτακτος σημασία τῆς διὰ τοῦ ἐργαλείου συμπληρουμένης ἐνεργείας τῆς χειρὸς καταφαίνεται καὶ καθ' ἑτέραν τινα διεύθυνσιν, δηλαδὴ ἐν τῇ μορφώσει τῆς γλώσσης. Κατὰ τὴν νεωτέραν θεωρίαν ἡ γλῶσσα ἐμορφώθη ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς στενώτατα συνδέεται πρὸς τὴν ἀσύμμετρον μόρφωσιν τῶν δύο χειρῶν τοῦ ἀνθρώπου. Εἰς τὰ 98 ἑκατοστὰ τῶν ἀνθρώπων σχεδὸν ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐκτελεῖ τὸ κυριώτερον μέρος πασῶν τῶν ἐργασιῶν καὶ τότε μόνον λαμβάνει μέρος καὶ ἡ ἀριστερά, ὅταν ἀπαιτῆται μεγαλυτέρα προσπάθεια εἰς δύναμιν ἢ ἐπιτηδειότητα. Εἰς ἐλάχιστον ἀριθμὸν ἀτόμων, μάλιστα εἰς δύο ἀνθρώπους μετὰ ἑκατόν, ἀναλαμβάνει ἡ ἀριστερὰ χεὶρ τὰς ἐργασίας τῆς δεξιᾶς, καὶ ὡς γνωστόν, κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας πᾶσαι αἱ προσπάθειαι τῆς ἀγωγῆς πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς δεξιᾶς χειρὸς εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτῆς θέσιν, ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς. Τὸ ἄτομον εἶναι καὶ μένει ἀριστερόχειρ.

Ἐπίσης καὶ αἱ μέχρι τινὸς βαθμοῦ δικαιολογημένα παιδαγωγικαὶ

* Ἴδε «Ἀγωγή» Τεύχος Β', σελ. 102.

προσπάθειαι πρὸς κολυτέραν μόρφωσιν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς δι' ἐπιμελοῦς ἀγωγῆς (Liberty Tadd) οὐδόλως μεταβάλλουσι τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν τῆς δεξιᾶς. Ἡ ἀνομοιοχειρία τῶν ἀνθρώπων ἔχει λόγους βαθεῖς καὶ ἐξηγουμένους μόνον ἐκ τῆς ἱστορίας, τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν γνώμην τῆς νεωτέρας φυσιολογίας ἢ τε δεξιοχειρία τοῦ ἀνθρώπου καθὼς καὶ πᾶν ὅ,τι σχετίζεται μετὰ τὴν φωνήεσσαν γλῶσσαν, ἔχουσι τὸ βουλευτικὸν αὐτῶν κέντρον εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμισφαίριον τοῦ ἐγκεφάλου. Τὸ γεγονὸς τοῦτο δικαιολογεῖ τὸν συμπερασμὸν, ὅτι μεταξὺ τῆς δεξιοχειρίας καὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς φωνήεσσης γλῶσσης ὑφίσταται στενὸς δεσμός, συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῶν ἐπὶ τῆς συναφείας τῆς ὁμιλίας καὶ τῶν κινήσεων τῶν χειρῶν πρακτικῶν παρατηρήσεων καὶ διὰ τὸν ὁποῖον περιπτώσεις τινὲς ὡσαύτως παθήσεων τῶν γλωσσικῶν ὀργάνων παρέχουσιν ἀφορμὰς μελετῶν. Ἡ ἱατρικὴ θεραπεία εἰς τοιαύτας περιπτώσεις κάμνει χρῆσιν ὠρισμένων ἀσκήσεων τῆς δεξιᾶς χειρὸς πρὸς θεραπείαν τῶν γλωσσικῶν παθήσεων, ὅμοιον δὲ σκοπὸν ἐπιδιώκει καὶ ἡ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς χειροτεχνίας εἰς τὰς σχολὰς τῶν βλακῶν καὶ ἡλιθίων.

Ὡς γνωστὸν κινητήριοι ἀσκήσεις τῆς δεξιᾶς χειρὸς εἶναι ἐν ἐκ τῶν θεραπευτικῶν μέσων κατὰ τὴν θεραπείαν τῆς τραυλότητος καὶ ἄλλων γλωσσικῶν ἐλαττωμάτων, ἐνῶ ἀνάλογοι ἀσκήσεις τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς χρησιμοποιοῦνται ἐνίοτε μετ' ἐπιτυχίας εἰς παιδία, ἅτινα διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἡμισφαίριῳ τοῦ ἐγκεφάλου γλωσσικοῦ κέντρου ἀπώλεσαν τὴν γλῶσσαν, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιζητεῖται ἡ δημιουργία γλωσσικοῦ κέντρου εἰς τὸ δεξιὸν ἡμισφαίριον τοῦ ἐγκεφάλου.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα λεπτομερέστερον τὰ δυσχερῆ ταῦτα ζητήματα, τὰ ὁποῖα καὶ ὑπὸ τῆς ἐρεῦνης δὲν διεσαφηνίσθησαν εἰσέτι ὀλοσχερῶς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶναι βέβαιον, ὅτι ἡ συστηματικὴ μόρφωσις καὶ θεραπεία τῆς χειρὸς ὠφελεῖ καὶ τὴν γλωσσικὴν ἀνάπτυξιν. Πᾶσα ἰδιαιτέρα ἀσκήσις τῆς χειρὸς ἐπενεργεῖ ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, δύναται τις μάλιστα νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ἐπιτηδειότης τῆς χειρὸς δὲν ἔχει τὴν ἑδραν αὐτῆς εἰς τὴν χεῖρα, ἀλλ' εἰς τὴν κεφαλὴν, εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Οὕτω λοιπὸν ἡ χειροτεχνία ἀποβαίνει ἀναμφιβόλως εἶδος πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἡ χεὶρ γίνεται ἕκτη αἰσθησις, μία ὁδὸς ἄγουσα κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν κεφαλὴν. Ἡ συνήθης διάκρισις τῆς «ἐργασίας τῆς κεφαλῆς» καὶ τῆς «ἐργασίας τῆς χειρὸς» βασιζέται ἐπὶ θεμελιώδους πλάνης. Δὲν ὑπάρχει ἐργασία τῆς χειρὸς, ἢ ὁποῖα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον νὰ μὴ ἀπαιτῇ καὶ ἐγκεφαλικὴν ἐργασίαν καὶ «ὁ ἀνθρώπος, ὅστις διὰ τῶν χειρῶν δημιουργεῖ δραστηρίως καὶ τεχνηέντως, ἔχει, ὅπως καὶ ὁ ὀρθῶς σκεπτόμενος ἀνθρώπος, ὡσαύτως καλὴν κεφαλὴν.» Μετὰ τὴν βλακειάν καὶ τὴν ἡλιθιότητα ἀναποσπᾶστως συνδέεται καὶ μία βαθέως ἐρριζωμένη νωθρότης.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται, ὅσονδήποτε καὶ ἂν εἶναι καθ' ἑαυτὰς ἀτελεῖς, ἀρκοῦσιν ὅμως ἐνταῦθα ὅπως δικαιολογήσωσι τὸν ἰσχυρισμὸν, ὅτι αἱ ἐπενέργειαι καλῆς διδασκαλίας τῆς χειροτεχνίας καὶ ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως

δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραγνωρισθοῦν. Δυνάμεθα ἔνεκα τούτου εὐλόγως νὰ μεταφέρωμεν τοὺς περὶ τῆς σημασίας τῆς χειροτεχνίας ἐν τῇ μοφώσει τῶν μὴ κανονικῶς ἐχόντων παιδίων λόγους τοῦ Demoor εἰς τὴν ἐν γένει ἀγωγὴν. «*Ἡ χειροτεχνία ἐξεγείρει τὴν πρωτοβουλίαν, θέτει εἰς κίνησιν τὰς οὐσιωδέστερας ἐνεργείας τοῦ πνεύματος, τὴν προσοχὴν καὶ τὴν θέλησιν, καὶ προάγει τὴν κανονικὴν ἐκδήλωσιν τῆς θελήσεως. Εἶναι λοιπὸν οὐσιώδεις ὄργανον διὰ τὴν μόρφωσιν τῆς διανοητικότητος καὶ τὴν διαρκῆ ἐδραίωσιν τῶν γνώσεων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ.*»

Δὲν πρέπει ὡσαύτως νὰ λησμονηθῇ ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς χειροτεχνίας οὐσιωδέστερα συντελεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος ἀπὸ ἡθικὴν ἔποψιν. Ἡ ἐκ τῶν λόγων τῆς Βίβλου: «Ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖ τὸν ἄρτον σου» ἐκπηγάζουσα γνώμη, ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι ἀναγκαῖον κακὸν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, δεόν νὰ παύσῃ πλέον. Ἰδίᾳ δὲν ἐπαληθεύει αὕτη ἐν σχέσει πρὸς τὰ παιδία, διότι ἀκριβῶς ἡ ἐργασία, μάλιστα ἡ σωματικὴ εἶναι δι' αὐτὰ εὐεργέτημα, εἶναι σωτηρία· εἶναι φυσικὴ ἀνάγκη ἀπαραίτητος διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ σωματικὴν ἀνάπτυξιν. Καὶ τοῦτο ἰσχύει οὐ μόνον διὰ τὰ παιδία, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων, καὶ διευπλώθη εἰς ρητὸν τῆς Βίβλου, τὸ ὁποῖον δύναμεθα νὰ ἀντιπαρατάξωμεν εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθέν, δηλαδὴ ὅτι ἡ ζωὴ ἡμῶν διὰ τοῦ κόπου καὶ τῆς ἐργασίας γίνεται «εὐχάριστος». «Tages Arbeit, Abends Gaeste, saure Wochen, frohe Feste» λέγει ὁ Goethe.

Ἐν πρώτοις τὸ παιγνίδιον τῶν παιδίων εἶναι δι' αὐτὰ μία σοβαρὰ ἐργασία. Οὐδέποτε εἶναι τὸ παιδίον τόσον ἐπιμελές, ὅσον ὅταν παίξῃ, καὶ ῥηιδὴ εἰς τὸ παίγνιον ὀφείλει νὰ παράσχῃ ὠρισμένον τι, μανθάνει λοιπὸν διὰ τοῦ παιγνιδίου νὰ ἐργάζεται. Ὑπάρχει ὅμως μία οὐσιώδης διαφορὰ. ὁ παιγνίδιον εἶναι αὐθόρμητον, ἐνῶ ἡ ἐργασία προσφέρεται, καὶ οὕτω «διὰ τῆς ἐργασίας μανθάνει τὸ παιδίον πρὸ παντὸς τὴν ὑπακοήν, τὴν γνησιωτάτην τῶν παιδικῶν ἀρετῶν» (Ziegler, Γενικὴ παιδαγωγικὴ, Σ. 26). Παιδαγωγικῶς ὅμως εἶναι σφαλερὸν νὰ ἀπαιτῇ τις παρὰ τοῦ παιδίου μόνον τὴν οὕτω καλουμένην κεφαλικὴν ἐργασίαν, τὴν σχολικὴν μάθησιν. Μάλιστα διὰ τὰ πρῶτα σχολικὰ ἔτη εἶναι πολὺ πικρὸν ἔδυσμα, ἀρκετὰ δύσπεπτον εἰς τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον ταῦναντίον εἰς σκοπίμους ἐκλεγεμένους ἀσχολίας τῶν χειρῶν ἀποδεικνύεται ἀκαταπόνητον.

Ἡ διδασκαλία τῆς χειροτεχνίας καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν δεικνύει, ποίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὴν ἀγωγὴν. Ὅταν ἡ νεολαία κατανοήσῃ ὅτι ἐπίσης δυσχερὲς εἶναι ἡ ἐπίτευξις εὐχερείας ἐν τῇ ἐντέχνῳ χειροτεχνίᾳ, ὅπως καὶ ἡ ἀπόκτησις γνώσεων ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἢ ἐν τινὶ γλώσσῃ, τότε θὰ ἀναπτυχθῇ παρ' αὐτῇ ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς χειρὸς καὶ ἐν γένει πρὸς τὴν ἐργασίαν. Ἡ περιφρόνησις τῆς χειροτεχνίας, ἥτις ἀπὸ τῆς κλασσικῆς ἤδη ἀρχαιότητος ἐπεκράτησε, ὑπῆρξεν αἰτία τῆς ἐσφαλμένης ἐκτιμῆσεως τῶν διαφορῶν ἐπαγγελμάτων καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀβύσσου, ἥτις χωρίζει ταῦτα. Δὲν εἶναι τυχαία σύμπτωσις, τὸ ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς χειροτε-

χνίας ιδιαιτέρας εκτιμήσεως ἀπολαύει ἐν Ἀμερικῇ. Τὸ γεγονὸς τοῦτο μᾶλλον εὐρίσκεται ἐν στενωτάτῃ σχέσει πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ, ὅστις πρὸ παντὸς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκτιμᾷ τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως καὶ τὴν ἐν τῇ ἐργασίᾳ εὐχαρίστησιν. (C. Goetge «Ἡ παιδαγωγικὴ τῆς ἐργασίας»).

Ἡ ὑψηλὴ κοινωνικὴ σημασία τῆς χειροτεχνικῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν σαφῶς εἶχον ἤδη ἀντιληφθῇ καὶ ἐντόσις ἐξάρει ὁ Ρουσσοῦ καὶ ὁ Πεσταλότσης, ἐκ νέου πάλιν ἐσχάτως ἐξαίρεται. Ἰδιαζόντως ἀξιοσημεῖωτοι εἶναι οἱ λόγοι, τοῦ ἄλλοτε ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ Ἰουλίου Φερρῦ, ὅστις εἰσάγων τὸν περὶ δημοτικῆς παιδεύσεως νόμον τοῦ 1883 ὡμίλησε καὶ περὶ τῆς χειροτεχνικῆς διδασκαλίας, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Διὰ τὴν ἐκτιμηθῇ ἡ εὐγένεια τῆς χειροτεχνίας οὐ μόνον ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες, ἀσκοῦσιν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ συμπάσης τῆς κοινωνίας, ἐξελέγη τὸ ἀσφαλέστατον καὶ μόνον πρακτικὸν μέσον, εἰσῆχθη δηλαδὴ ἡ χειροτεχνία εἰς τὴν σχολήν. Πιστεύσατε ὅτι ὅταν ἡ ροκάνη καὶ ἡ εῖνη λάβουν θέσιν παρὰ τὸν διαβήτην, τὸν γεωγραφικὸν χάρτην καὶ τὸ βιβλίον τῆς ἱστορίας, ὅταν ἀποβοῦν τὸ ἀντικείμενον καλῆς καὶ συστηματικῆς διδασκαλίας, τότε θὰ καταπέσουν πολλαὶ προλήψεις, θὰ ἐξαφανισθῇ πολλὴ δουλοπρέπεια, καὶ ἐπὶ τῶν θρανίων τῆς πρώτης παιδεύσεως θὰ προπαρασκευασθῇ ἡ κοινωνικὴ εἰρήνη.»

Ἡ δυνάμην τὴν παραθέσω τὰς γνώμας διακεκριμένων ἀνδρῶν τῶν διαφορωτάτων ἐθνῶν, οἵτινες ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐξεφράσθησαν, ἐν τούτοις παραθέτω μόνον σκέψεις τινὰς τοῦ Τολστόη, κατὰ τὴν πεποίθησιν τοῦ ὁποίου «τὸ κοινωνικὸν ζήτημα τότε μόνον θὰ λυθῇ, ὅταν καὶ ἡ χειροτεχνία λάβῃ τιμητικὴν θέσιν, καὶ ὅτι οὐ μόνον ἐν τῇ θεωρίᾳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πράξει, τὸ νὰ ροκανίζῃ τις ξύλα καὶ νὰ σφυρηλατῇ σίδηρον, ἀρχίξῃ νὰ θεωρῇται ἐπίσης τιμητικόν, ὅπως καὶ τὸ νὰ πληρώνῃ χρήματα ὡς ταμίας τραπέζης, τὸ νὰ γράφῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου παρὰ τινι συμβολαιογράφῳ, νὰ διεξάγῃ λογαριασμοὺς ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ τεχνικῇ σχολῇ, ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ νὰ διεξάγῃ μίαν ἐξ ἐκείνων τῶν ἐργασιῶν, αἵτινες τόσον ὑπερηφάνως ὀνομάζονται πνευματικὴ ἐργασία.»—Φρονῶ ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσω ὅτι ἡ χειροτεχνικὴ διδασκαλία φαίνεται κατάλληλος ὅπως ἐξεγείρῃ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἐργάτας καὶ παρ' ἐκείνοις, οἵτινες πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν οὐχὶ διὰ τὰς ἐργασίας τῶν χειρῶν αὐτῶν. Ὁ ἐργοδότης, ὅστις εἰργάσθη ποτὲ ἐν τινι ἐργοστασίῳ, θὰ αἰσθάνηται περισσοτέραν ὑπόληψιν πρὸς τοὺς ἐργάτας τοῦ καὶ εὐκολώτερον θὰ φαίνεται διατεθειμένος νὰ λαμβάνῃ μέτρα συντελεστικά εἰς τὴν εὐημερίαν τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν εἰρήνην, θὰ ἔχῃ βαθυτέραν ἀντίληψιν οὐ μόνον τῆς οἰκονομικῆς θέσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ ἐν γένει τῆς διανοητικότητος τῆς μεγάλης πλειονότητος τοῦ λαοῦ. Ἰσως ἐκ τῆς τοιαύτης σκέψεως προέρχεται καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τινὰς βασιλικοὺς οἴκους ὑφίσταται ἡ ἐκ παραδόσεως συνήθεια τοῦ νὰ διδάσκωνται οἱ πρίγκηπες αὐτῶν χειρωνακτικόν τι ἔργον.

(μετάφρασις) Γ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Η ΑΝΟΙΞΙΣ

(Διὰ τὴν Ε' καὶ Σ' τάξιν.)

Στίχοι Κορνηλίας Ταβανιώτου

Μελωδία Bruno Redeya

Allegretto non troppo e dolce

1. Τὰν δό νι ψά λλει τῆς γῆς τὰ υἰάλλη,
τὴν φύ σι λού ει γλυ υειὰ δρο σιά.
Γε λούν οἱ υἰάμποι πᾶν θεῖ υἰ λάμπει
ἡ σμα ρα γδε' νια τους φο ρε σιά.
Μέσ' σιά χορ τὰ ρια μαργα ρι τὰ ρια
ἡ κρυστα λλέ νια θρύ σι σιορ πᾶ,
ζω ἡ ἄ υμαί' α υἰ μῦ ρα νέ' α
πο τί ζει τὰν θη τὰ κα ρο πᾶ.

2α ΣΤΡΟΦΗ

Κινοῦντ' οἱ κλῶνοι καὶ βαλσαμώνει Ἀκοῦς φλογέρα στὸ λόφο πέρα'
τᾶγνὸ ἀέρι ἡ τριυνταφυλλιά. ποῦ μαγευμένη χύνει λαλιά.
Ὡσὰν μικροῦλα φορεῖ νυφοῦλα Μιὰ βοσκοπούλα πλάι στὴ μυρτοῦλα
λευκὸ στεφάνι ἡ πορτοκαλιά. με χρυσαφένια παίζει μαλλιά.

ΕΚ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ ΔΙΔ. ΓΥΜΝ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Α' ΕΤΗΣΙΑ ΓΥΜΝΑΣΤ. ΕΠΙΔΕΙΞΙΣ ΤΩΝ ΑΣΤ. ΣΧΟΛΩΝ

Α'.

Ὁ Διδ. Γυμναστικός Σύλλογος, συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν συνεδρίαν τοῦ μηνὸς Μαρτίου ἀπεφάσισεν, ὅπως καλέσῃ πάσας τὰς Ἀστικὰς σχολὰς εἰς κοινήν γυμναστικὴν ἐπίδειξιν, ἣτις καθιερουμένη καὶ ἐτησίως γινομένη θὰ συνέτεινεν ὁμολογουμένως εἰς τὴν ἐπίρρωσιν τοῦ δυστυχῶς τόσον παραμελουμένου εἰς τὰς σχολὰς ταύτας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς μαθήματος, κατὰ παλαιὰν συνήθειαν παρέργου θεωρουμένου.

Τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου συνωδὰ τῇ ἀποφάσει ταύτῃ ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον πρόσκλησιν πρὸς πάσας τὰς Ἀστικὰς Σχολὰς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἵνα ὁρισθῇ, διὰ τῶν διδασκόντων τὸ μάθημα τοῦτο ἐν αὐταῖς, τὸ πρόγραμμα τῆς Γυμναστικῆς ταύτης ἐπιδείξεως δηλώσωσι δὲ ποῖαι σχολαὶ καὶ διὰ πόσων μαθητῶν ἐκάστης τάξεως ἡδύναντο νὰ ἀντιπροσωπευθῶσι κατ' αὐτήν.

Ἡ πρόσκλησις ἀνέφερεν ἐπίσης ὅτι ἡ Ἐπίδειξις αὕτη θὰ γίνῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου τῇ ἐγκρίσει τῆς Πατρ. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς δι' εἰδικῆς ἀδείας τῶν οἰκείων Ἐφορειῶν καὶ ἐφόσον αἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέψωσιν.

Δυστυχῶς, ὅπως εἶχον καθῆκον λεπτόν, αἱ πλείσται διευθύνσεις τῶν σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς δὲν ἀπήντησαν καὶ εἰς τὴν πρόσκλησιν. Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐδήλωσαν ὅτι θὰ λάβωσι μέρος, ἄλλαι προφορικῶς καὶ ἄλλαι γραπτῶς, αἱ ἑξῆς σχολαί: Τὰ Ἀρρεναγωγεῖα καὶ Παρθεναγωγεῖα Βαφεοχωρίου, Κοντοσκαλίου καὶ Τζιβαλίου, τὰ Ἀρρεναγωγεῖα Ταταούλων, Ὑψωμαθείων καὶ Μουχλίου-Ποτηρᾶ καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ὀρφανοτροφεῖον Ἀρρένων τῆς Πριγκήπου. Ἀπήντησαν δὲ ὅτι ἀδυνατοῦσι νὰ λάβωσι μέρος, τὸ Ἀρρεναγωγεῖον καὶ Παρθεναγωγεῖον Γαλατᾶ, τὰ Ἀρρεναγωγεῖα Βεβεκίου, Βαλατᾶ, Ἐδινὲ Καποῦ, Χάσκιοι, αἱ Ἀστικαὶ Σχολαὶ Πέραν, ἡ Μαρσάλειος Σχολή, τὸ Παρθεναγωγεῖον Σαρμασικίου καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ὀρφανοτροφεῖον Θηλέων.

Ὑπὸ τοιούτους ὁρους καὶ πρὸ πάντων ἔνεκα τῶν περιστάσεων ἡ Γυμναστικὴ Ἐπίδειξις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Μαΐου. Δι' αὐτὸ δὲ τὸ Προεδρεῖον τοῦ Διδ. Γυμν. Συλλόγου ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 15 Μαΐου ἐξέθηκε τὰ γενόμενα διαβήματα, τὰς ληφθείσας ἀπαντήσεις εἰς τὴν πρόσκλησιν καὶ ἐξέφρασε τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἡ ἐφεκτικότης καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν πλείστων Σχολῶν κύριον λόγον ἔχει ἴσως τὴν ἀτελῆ διε-

ξαγωγήν τοῦ μαθήματος τῆς Γυμναστικῆς ἐν αὐταῖς καὶ τὸ ἀπαράσκευον τῶν μαθητριῶν καὶ μαθητῶν εἰς δημοσίαν γυμναστικὴν ἐπίδειξιν. Ἐζητήσεν ἐπομένως νὰ ἀναβληθῇ ἡ Ἐπίδειξις διὰ τὴν ἐβδομάδα τῆς Διακαινησίμου τοῦ προσεχοῦς ἔτους (1915), νὰ συνταχθῇ τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιδείξεως ἐκάστης ομάδος ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς γυμναστῶν καὶ νὰ διανεμηθῇ ἐγκαίρως ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου εἰς ἐκάστην Σχολήν, ἵνα κατορθωθῇ οὕτω ἡ ἐξάσκησις τῶν μαθητριῶν καὶ μαθητῶν εἰς τὰ γυμνάσματα, ἅτινα θὰ ἐκτελεσθῶσιν· νὰ ὁρισθῇ προσέτι τὸ ὅλον διάγραμμα τῆς τελετῆς, ἡ στολὴ τῶν τε μαθητῶν καὶ μαθητριῶν, ὅσον τὸ δυνατόν εὖωνος, καὶ νὰ ἀναλάβῃ ὁ Διδ. Γυμν. Σύλλογος ὅχι μόνον τὰς δαπάνας τῆς διεξαγωγῆς τῆς Γυμναστικῆς Ἐπιδείξεως, ἀλλ' ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν προμήθειαν τῶν στολῶν εἰς τοὺς ἀπόρους μαθητάς, συνωδὰ τῇ σχετικῇ αἰτήσῃ, τὴν ὁποίαν ἐγκαίρως ἠθέλον ἀπευθύνει (μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου), αἱ διευθύνσεις τῶν Ἀρρεναγωγείων καὶ Παρθεναγωγείων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἡ συνεδρία τῆς 15 Μαΐου ἀπεδέχθη τὰς προτάσεις ταύτας τοῦ Προεδρείου καὶ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸ τὴν πρόσκλησιν εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἣτις νὰ συντάξῃ λεπτομερὲς ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν δι' ἐκάστην τάξιν τῶν Ἀστικῶν σχολῶν καταλλήλων ἀσκήσεων καὶ τὸ διάγραμμα τῆς ἐπιδείξεως, νὰ ὁρίσῃ τὰς στολὰς, ἀνέλαβε δὲ νὰ προπαρασκευάσῃ αὐτὸ τὸ λοιπὸν μέρος τῆς Ἐπιδείξεως, τὴν προμήθειαν τῶν διὰ τοὺς ἀπόρους στολῶν καὶ τὴν διανομὴν τῶν προγραμμάτων, ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν γίνῃ ἡ προπόνησις, ὅσων θὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν Γυμναστικὴν Ἐπίδειξιν τῆς ἐβδομάδος τῆς Διακαινησίμου τοῦ 1915ου ἔτους.

Ἐπὶ τούτοις τὸ Προεδρεῖον ἐξέλεξε τὴν εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν, ἣτις ἀπετελέσθη ἐκ τῆς δ-ίδος Βασιλ. Σακελλαρίδου διδασκαλίσσης τῆς Γυμναστικῆς ἐν τῷ Κεντρικῷ Παρθεναγωγείῳ Πέραν, τοῦ κ. Μ. Καλυβοπούλου, διδασκάλου τῆς Κοινότητος Σταυροδρομίου, τοῦ κ. Δ. Ἀσπροπούλου, διδασκάλου τῆς Γυμναστικῆς ἐν τῇ Ἑλλην. Ἐμπορικῇ Σχολῇ Χάλκης, τοῦ κ. Σωκρ. Γαβριηλίδου διδασκάλου τῆς Γυμναστικῆς ἐν τῷ Ἀρρεναγωγείῳ Ταταούλων καὶ τοῦ κ. Ν. Λυμπούση, διδασκάλου ἐν τοῖς Ἡνωμένοις Ἐκπαιδευτηρίοις Μουχλίου-Ποτηρᾶ καὶ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Διδ. Γυμν. Συλλόγου.

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη φιλοτίμως καὶ φιλοπόνως ἐργασθεῖσα ἀπέστειλεν ἤδη τὸ πρόγραμμα καὶ τὸ διάγραμμα τῆς Γυμναστικῆς Ἐπιδείξεως τοῦ προσεχοῦς ἔτους δημοσιευόμενον κατωτέρω. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι διανεμομένου ἐγκαίρως τούτου εἰς ὅλας τὰς σχολὰς, θὰ προθυμοποιηθῶσι πᾶσαι, ἀξίως τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς ἀποστολῆς των νὰ ἀντιπροσωπευθῶσι γενναίως καὶ ἑλληνοπρεπῶς εἰς τὴν Α' Ἐπίδειξιν Σουηδικῆς Γυμναστικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ προσεχὲς ἔτος.

Β'.

*Τὸ ὑπὸ τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς συνταχθὲν διάγραμμα
καὶ πρόγραμμα τῆς Γυμναστικῆς ἐπιδείξεως ἔχει ὡς ἑξῆς :*

Ἀξιότιμε κύριε Πρόεδρε,

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀνατεθεῖσαν ἡμῖν ἐντολὴν τοῦ Προεδρείου τοῦ Διδ. Γυμναστ. Συλλόγου διὰ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 23 Μαΐου ἐπιστολῆς Ὑμῶν, ὅπως συντάξωμιν λεπτομερὲς ἀναλυτικὸν πρόγραμμα καταλλήλων ἀσκήσεων καὶ τὸ τῆς ὅλης διεξαγωγῆς τῆς Γυμναστικῆς Ἐπιδείξεως, ἥτις τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου τοῦ προσεχοῦς ἔτους διοργανωθήσεται, διάγραμμα, ἀνελάβαμεν προθύμως ν' ἀνταποκριθῶμεν ὅσον τὸ δυνατόν πληρέστερον πρὸς τὴν ὁμολογουμένως λαμπρὰν Ὑμῶν ἰδέαν καὶ τὸν εὐγενῆ σκοπόν, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει αὕτη.

Εἶναι εὐχάριστον ὅτι διὰ μιᾶς τοιαύτης παιδικῆς πανηγύρεως, ὅχι μόνον θὰ ἐφελεύσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν γονέων πρὸς τὴν διὰ τῆς σχολικῆς γυμναστικῆς ἐργασίας σωματικὴν τῶν τέκνων των ἀνάπτυξιν, ἥτις ὀφείλει πρὸ παντὸς νὰ πρωτοστατῇ ἐν τῇ πρώτῃ παιδείᾳ, ἀλλὰ καὶ θὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνάντησιν καὶ συμφιλίωσιν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν πολλῶν σχολείων, τὴν εὐάρεστον γνωριμίαν αὐτῶν καὶ τὸν ἀπὸ κοινοῦ ἔορτασμόν μιᾶς σπανίας δι' αὐτοὺς ἡμέρας, συγχρόνως δὲ καὶ εἰς τὴν γεννηθησομένην ἀφ' ἑνὸς ἀγάπην τῶν μαθητῶν πρὸς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν μεταξὺ αὐτῶν εὐγενῆ ἀμιλλαν τὴν ἀναγκαίαν διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συνελθοῦσα εἰς δύο συνεδρίας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Μ. Καλυβοπούλου καὶ τὴν γραμματείαν τοῦ κ. Ν. Λυμπούση, ἔφερεν εἰς πέρας τὴν ἐργασίαν της καθορίσασα τό τε πρόγραμμα τῶν ἀσκήσεων τῆς Γυμναστικῆς Ἐπιδείξεως, ὅπερ καὶ ἐπισυνάπτομεν, καὶ πάντα τὰ συναφῆ πρὸς αὐτήν, καθορισθέντα ὡς ἑξῆς :

Α') Ἡ Γυμναστικὴ Ἐπίδειξις τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν νὰ γίνῃ ἀπὸ κοινοῦ ὑφ' ὅλων τῶν μαθητῶν διηρημένων εἰς ομάδας μὲ ἐνιαῖον πρόσταγμα τῇ βοηθείᾳ τηλεβόα. Οἱ μαθηταὶ τῶν μὲν Ἀρρεναγωγείων ν' ἀποτελέσωσι τρεῖς ομάδας, τῶν δὲ Παρθεναγωγείων αἱ μαθήτριάς δύο, ἑκάστη ὁμὰς τῶν ὁποίων θέλει γυμνασθῇ χωριστά. Ἡ πρώτη ὁμὰς τῶν Ἀρρένων νὰ περιλάβῃ τοὺς μαθητὰς τῆς Δ' τάξεως ὅλων τῶν Σχολῶν, ἡ δευτέρα τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' τάξεως καὶ ἡ τρίτη τοὺς μαθητὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων. Ἡ δὲ πρώτη ὁμὰς τῶν Θηλέων νὰ περιλάβῃ τὰς μαθητριάς τῆς Δ' καὶ Ε' τάξεως ὅλων τῶν Παρθεναγωγείων καὶ ἡ δευτέρα τὰς μαθητριάς τῆς ΣΤ' καὶ Ζ' τάξεως.

Κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀσκήσεων, οἱ διδάσκοντες τὴν Γυμναστικὴν

θὰ εὐρίσκωνται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀσκουμένων μαθητῶν των ἐπιβλέποντες καὶ βοηθοῦντες αὐτούς.

Β') Ὡς τόπος καταλληλότερος διὰ τὴν γυμναστικὴν ἐπίδειξιν ἐκρίθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἡ πεδιάς τοῦ Καδήκιοι.

Γ') Διὰ τὰς μαθητριάς ὁρίζεται ὡς στολὴ ἓνα ἄσπρο μπλουζάκι χωρὶς γιὰ καὶ ἓνο φουστανάκι πλυσὲ μπλὲ-νουάρ, τὸ ὁποῖον νὰ φθάνη ὀλίγον κάτωθεν τοῦ γόνατος. Τὰ ὑποδήματα αὐτῶν νὰ εἶναι μαῦρα ἀδιάφορον μπότες ἢ σκαρπίνια.

Διὰ δὲ τοὺς μαθητὰς ὁρίζεται ὡς στολὴ ἄσπρη φανέλα μὲ κοντὰ μανίκια, μαύρη ζώνη, ἄσπρο παντελόνι κοντὸ ἄνωθεν ὀλίγον τοῦ γόνατος διὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ὁμάδα καὶ μακρὸν διὰ τὴν τρίτην, ὑποδήματα ἄσπρα καὶ μαῦρες κάλτσες. Εἰς τὸ στῆθος νὰ ὑπάρχῃ ἀπὸ μαῦρο ὕφασμα τὸ μονόγραμμα τῆς Σχολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἕκαστος μαθητῆς ἀνήκει.

Ἡ Ἐπιτροπὴ νομίζει καλόν, ὅπως ὁ Σύλλογος ἀναλάβῃ νὰ παραγγείλῃ ἐγκαίρως τὸ ὕφασμα, τὰς φανέλλας, τὰ ὑποδήματα καὶ ὅ,τι ἄλλο θεωρήσει εὐλόγον εἰς εἰδικὰ καταστήματα. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἐλπίζει ἡ Ἐπιτροπὴ, ὅτι ἡ τιμὴ ἑκάστης στολῆς θὰ εἶναι μικρὰ μὴ ὑπερβαίνουσα τὰ 25 γρόσια.

Δ') Πρὸς ἀνάμνησιν τῆς γυμναστικῆς ταύτης Ἐπιδείξεως ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει, ὅπως δοθοῦν εἰς τοὺς μαθητὰς, οἱ ὁποῖοι θὰ λάβουν μέρος εἰς αὐτὴν ἀναμνηστικὰ μετάλλια μικρὰ ἐκ μετάλλου διαμέτρου δεκαγρόσου, φέροντα τὰς λέξεις «Α' Σουηδικὴ Γυμναστικὴ Ἐπίδειξις τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει 1915».

Ε') Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ δὲ ἡ ὁμοιόμορφος διδασκαλία τῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων ἑκάστης ὁμάδος, ἡ Ἐπιτροπὴ παρακαλεῖ τὸν Σύλλογον, ὅπως ἐγκαίρως προσκαλέσῃ τοὺς διδάσκοντας τὴν Γυμναστικὴν, διὰ νὰ διδάξῃ ἕκαστος ἕξ αὐτῶν κατὰ σειρὰν τῇ παρουσίᾳ καὶ τῶν ἄλλων τὰς ὁριζομένους ἡμερησίας γυμνάσεις.

Ἐπὶ τούτοις διατελοῦμεν μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς.

Ἐν Κων)πόλει τῇ 25 Ἰουνίου 1914.

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Βασίλ. Σακελλαρίδου
Μ. Κ. Καλυβόπουλος
Δ. Ἀσπρόπουλος
Ν. Λυμπούσης

Γ'. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

Α'. 'Ομάς (Θηλέων) Δ'. και Ε'. τάξεις.

Παράταξις ἐπὶ δύο ζυγῶν κατὰ παραγωγήν. Ζύγισις ἐμπρός (ἐν, δύο.) Κλίσις ἐπ' ἀριστερά (ἐν). Ἀρίθμησις ἀνὰ δύο. Κλίσις ἐπὶ δεξιά (ἐν). Μὲ δύο βήματα πρὸς τὰ πλάγια ἀραιώσατε· ὁ πρῶτος ζυγὸς ἀριστερά, ὁ δεύτερος δεξιά 2 βήματα (ἐν, δύο· ἐν δύο) τὰ ἕνα ἀριστερὰ τὰ δύο δεξιά 1 βῆμα (ἐν, δύο). Προσοχή. Προσαγωγή καὶ ἀπαγωγή εἰς ἕνα χρόνον (ἐν.) Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως (ἐνα, δύο) Τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ἰσχύων (ἐν)· ἀνόρθωσις ἐπὶ τῶν δακτύλων (ἐνα, δύο,) (δὶς)· αἱ χεῖρες κάτω (ἐν.) Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους (ἐν)· στροφή τῆς κεφαλῆς ἀριστερὰ (ἐν, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά (ἐν, δύο)· τάσις τῶν χειρῶν ἄνω (ἐν, δύο)· τὸ αὐτὸ (ἐν, δύο)· αἱ χεῖρες κάτω (ἐν)· Στροφή τῶν παλαμῶν μετ' ἐκτάσεως τῆς κεφαλῆς ὀπίσω (ἐνα, δύο) (δὶς). Παρὰ τοὺς ὤμους. Προσαγωγή τῶν ποδῶν (ἐν)· στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ (ἐνα, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά (ἐνα, δύο) (δὶς)· παύσασθε (ἐν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα (ἐν, δύο, τρία, τέσσαρα) (δὶς). Περιφορὰ τῶν χειρῶν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν (ἄρξασθε.)

Διάστασις τῶν ποδῶν εἰς δύο χρόνους· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους εἰς τὸν δεύτερον χρόνον, (ἄρξασθε ἐν, δύο)· κάμψις τοῦ κορμοῦ ἐμπρὸς ἑλαφρὰ (ἐνα, δύο) (δὶς)· ἔκτασις ἑλαφρὰ ὀπίσω (ἐνα, δύο) (δὶς)· δι' ἀναπηδήσεως· παύσασθε (ἐν). Κάμψις τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς ὤμους (ἐν)· τάσις τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἄνω τῆς δεξιᾶς κάτω (ἐν)· ἐναλλαγή διὰ κάμψεως (ἐν, δύο) (τρὶς)· παύσασθε (ἐν). Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως μετὰ συγχρόνου ἄρσεως τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους εἰς τὰ πλάγια (ἐνα, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά (ἐνα, δύο) (δὶς)· Προσαγωγή καὶ ἀπαγωγή (ἐν).

Στροφή τῶν παλαμῶν μετ' ἐκτάσεως τῆς κεφαλῆς ὀπίσω (ἐνα, δύο) (δὶς.) Κάμψις τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς ὤμους (ἐν)· τάσις τῶν χειρῶν ἄνω (δύο) τὸ αὐτὸ (ἐν, δύο)· αἱ χεῖρες πρὸ τοῦ στήθους (ἐν)· ἐκτίναξις τῶν χειρῶν (ἐν, δύο) (δὶς)· τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ἰσχύων (ἐν)· ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους κεκαμμένου ἐμπρὸς (ἐνα, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά (ἐνα, δύο) (δὶς.) Παύσασθε (ἐν). Διάστασις τῶν ποδῶν εἰς δύο χρόνους· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους εἰς τὸν δεύτερον χρόνον· (ἄρξασθε ! ἐν, δύο)· στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μετὰ συγχρόνου τάσεως τῶν χειρῶν ἄνω (ἐν, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά (ἐν, δύο)· κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ (ἐν, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά (ἐν, δύο). Προεισαγωγικὸν ἄλμα ἄρξασθε (4 χρόνοι). Ἐπιτόπιον ἄλμα (ἄρξασθε ! 6 χρόνοι). Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως μετ' ἀνορθώσεως ἐπὶ τῶν δακτύλων (ἐνα, δύο) (δὶς.) Περιφορὰ τῶν χειρῶν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν (ἄρξασθε). Πύκνωσις.

Χορὸς Πηδηκτὸς τῶν Μεγάρων.

Βάδισις μετ' ἀνορθώσεως ἐπὶ τῶν δακτύλων. Συνήθης βάδισις.

Β' 'Ομάς: ΣΤ', Ζ' καὶ Η' τάξεις.

Παράταξις ἐπὶ δύο ζυγῶν κατὰ μέτωπον. Ζύγισις ἐπὶ δεξιά· (ἐν, δύο). Ἀρίθμησις ἀνὰ δύο. Μὲ δύο βήματα πρὸς τὰ πλάγια ἀραιώσατε· ὁ πρῶτος ζυγὸς ἀριστερά, ὁ δεύτερος δεξιά δύο βήματα· τὰ ἕνα ἀριστερά, τὰ δύο δεξιά ἕνα βῆμα· (Μάρς, ἐν, δύο, ἐν, δύο, ἐν, δύο.) Προσοχή. Προσαγωγή καὶ ἀπαγωγή· (ἐν). Στροφή τῶν παλαμῶν μετ' ἐκτάσεως τῆς κεφαλῆς ὀπίσω (ἐνα, δύο) (δὶς)· Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως μετ' ἀνορθώσεως ἐπὶ τῶν δακτύλων· (ἐνα, δύο) (δὶς).

Διάστασις τῶν ποδῶν εἰς δύο χρόνους· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους εἰς τὸν δεύτερον χρόνον· (ἄρξασθε ! ἐν, δύο)· κάμψις τοῦ κορμοῦ ἐμπρὸς ἑλαφρὰ· (ἐν)· στροφή τῆς κεφαλῆς ἀριστερὰ· (ἐν, δύο)· δεξιά· (ἐν, δύο)· ἀνόρθωσις· (ἐν)· ἔκτασις ἑλαφρὰ ὀπίσω· (ἐν, δύο)· (δὶς)· τάσις τῶν χειρῶν πλαγίως (ἐν)· στροφή τῶν παλαμῶν (ἐν)· ἄνω ἐκ τῶν πλαγίων στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ· (ἐνα, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά· (ἐνα, δύο)· ἐπὶ τοῦ αὐχένος· (ἐν)· κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ· (ἐν, δύο)· δεξιά· (ἐν, δύο)· δι' ἀναπηδήσεως. Παύσασθε· (ἐν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· (ἄρξασθε 4 χρόνοι). Περιφορὰ τῶν χειρῶν μετὰ στροφῆς τοῦ κορμοῦ ἐπ' ἀριστερά· (ἄρξασθε)· τὸ αὐτὸ δεξιά· (ἄρξασθε).

Προεκβολὴ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἐν)· κάμψις τοῦ κορμοῦ ἐμπρὸς· (ἐν)· τάσις τῶν χειρῶν ἄνω· (ἐν)· αἰώρησις ὀπίσω καὶ ἄνω· (ἐν, δύο)· ἀνόρθωσις· (ἐν)· ἔκτασις μεγάλη ὀπίσω· (ἐνα, δύο)· ἐναλλαγή τῶν ποδῶν εἰς δύο χρόνους, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους καὶ ἄνω· (ἐν, δύο)· καὶ τὸ αὐτὸ δεξιά. Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως μετ' ἀνορθώσεως ἐπὶ τῶν δακτύλων· (ἐνα, δύο) (δὶς). Κάμψις καὶ τάσις τῶν χειρῶν καθ' ἑκάστης διευθύνσεις· δις ἐκάστη κίνησις, (ἄνω, πλαγίως, ἐμπρὸς καὶ κάτω). (Ἄρξασθε ! ἐν, δύο, ἐν, δύο...). Τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ἰσχύων (ἐν)· ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους τεταμένου ἐμπρὸς· (ἐν)· τάσις ὀπίσω (δύο)· ἄρσις ἐμπρὸς (τρία)· καὶ κάτω (τέσσαρα)· τὸ αὐτὸ δεξιά. Τάσις τῶν χειρῶν κάτω· (ἐν). Προσαγωγή καὶ ἀπαγωγή. Ἐκβολαὶ* τῶν ποδῶν ἀριστερὰ καὶ δεξιά μεκάμψιν καὶ τάσιν τῶν χειρῶν ἄνω καὶ ἀνόρθωσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων. (Ἄρξασθε 4 χρόνοι). Ἀριστερὰ (4) καὶ δεξιά (4). Στροφή τῶν παλαμῶν μετ' ἐκτάσεως τῆς κεφαλῆς ὀπίσω· (ἐνα, δύο).

Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἐν)· κάμψις τοῦ κορμοῦ ἐμπρὸς ἑλαφρὰ· (ἐν)· τάσις τῶν χειρῶν ἄνω· (ἐν, δύο)· ἀνόρθωσις· (ἐν)· πρὸ τοῦ στήθους· (ἐν)· ἔκτασις ἑλαφρὰ ὀπίσω· (ἐν)· ἐκτίναξις τῶν χειρῶν· (ἐν, δύο)· ἀνόρθωσις· (ἐν).

* Ἡ ἄσκησις αὕτη γίνεται ἐν συνεχείᾳ· ἀναλελυμένη ἔχει ὥς ἑξῆς: Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· ἐκβολὴ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός (ἐν)· τάσις τῶν χειρῶν ἄνω, ἀνόρθωσις ἐπὶ τῶν δακτύλων (δύο)· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· καταβίβασις τῶν πετρῶν· (τρία)· θέσις τοῦ ποδός καὶ τάσις τῶν χειρῶν κάτω· (τέσσαρα).

Παύσασθε. Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους καὶ ἄνω· (ἐν, δύο)· ἐπὶ τὰ πλάγια ἐκ τῶν ἔμπροσθεν προβολῇ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ὀπίσω (ἐν)· ἡμιγονυπετιῆς θέσις· (ἐν)· στροφή τῶν παλαμῶν· (ἐν)· ἄνω ἐκ τῶν πλαγίων· (ἐν, δύο). Παύσασθε. Τὸ αὐτὸ θὰ ἐπαναληφθῇ δεξιὰ. Διάστασις τῶν ποδῶν εἰς δύο χρόνους αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους καὶ τὰ πλάγια· (ἄρξασθε, ἐν, δύο)· στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερά· (ἐν, δύο)· δεξιὰ τὸ αὐτό· (ἐν, δύο)· παρὰ τοὺς ὤμους· (ἐν)· κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μετὰ συγχρόνου τάσεως τῶν χειρῶν ἄνω· (ἐν, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιὰ· (ἐν, δύο). Περιφορὰ τῶν χειρῶν μετ' ἀνορθώσεως ἐπὶ τῶν δακτύλων καὶ κάμψις ἐπὶ τῶν γονάτων· (ἄρξασθε.) Προεισαγωγικὸν ἄλμα (4 χρόν.) Ἐπιτόπιον ἄλμα· (ἄρξασθε· 6 χρόνοι). Τὸ αὐτὸ μετὰ κλίσεως ἐπ' ἀριστερά· (ἄρξασθε· 6 χρόνοι)· τὸ αὐτὸ ἐπὶ δεξιὰ· (ἄρξασθε· 6 χρόνοι). Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως μετ' ἐκτάσεως τῆς κεφαλῆς ὀπίσω· (ἐνα, δύο) (δύς). Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἐν)· πρὸ τοῦ στήθους· (ἐν)· ἐκτίναξις τῶν χειρῶν· (ἐν, δύο). Παύσασθε. Περιφορὰ τῶν χειρῶν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν· (ἄρξασθε). Πυκνώσατε (Μάρς).

Χορός. Καλαματιανός.

Βάδις. Βάδις ἐπὶ τῶν δακτύλων. Βάδις μετὰ τάσεως τοῦ ταρσοῦ. Βάδις καὶ μεταβολὴ ἐν κινήσει. Βάδις μετὰ κάμψεως καὶ τάσεως τοῦ γόνατος. Βάδις ἐπὶ τῶν δακτύλων. Βάδις.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΤΩΝ ΑΡΡΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

Ὅμας πρώτη. (Οἱ μαθηταὶ τῆς Δ' τάξεως).

Παράταξις εἰς δύο ζυγούς κατὰ παραγωγὴν.

1. Ζύγισις ἔμπρὸς (ἐν). Ἀτενῶς. Κλίνειτ' ἐπὶ δεξιὰ· (ἐν)· Ἀρίθμησις ἀνὰ τρεῖς. Κλίνειτ' ἐπ' ἀριστερά· (ἐν). Ἀραιώσατε ὁ α' ζυγὸς δεξιὰ· ὁ β' ἀριστερὰ ἐπὶ τὰ πλάγια δύο βήματα. Μάρς· (ἐν, δύο, ἐν, δύο). Τὰ ἓνα καὶ τὰ τρία. Τὰ ἓνα ἀριστερὰ ἓνα βῆμα, τὰ τρία δεξιὰ. Μάρς (ἐν, δύο).

2. Προσοχή. Προσαγωγή-ἀπαγωγή. (ἐν). Στροφή τῶν παλαμῶν ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω· εἰσπνοή (ἐνα, δύο). Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως με ἀνορθώσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων· (ἐνα). Κάμψις τῶν γονάτων αἱ χεῖρες ἄνω (ἐνα, δύο). Παύσασθε. (ἐν).

Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως με ἀνορθώσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων· (ἐνα). Στροφή τῶν παλαμῶν· (ἐν). Κάμψις τῶν γονάτων αἱ χεῖρες ἄνω· (ἐνα, δύο). Ἐπὶ τῶν ἰσχίων· καταβίβασις τῶν πτερνῶν πολὺ γρήγορα· (ἐν).

Ἐκτασις τοῦ κορμοῦ ὀπίσω ἐλαφρά· (ἐνα, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά· (ἐνα). Στροφή κεφαλῆς ἀριστερά· (ἐν, δύο)· δεξιὰ· (ἐν, δύο). Ἀνάκνυψις· (ἐνα).

Διάστασις τῶν ποδῶν ἄρξασθε· (ἐν, δύο). Στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερά· (ἐνα, δύο)· δεξιὰ· (ἐνα, δύο). Κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά· (ἐνα, δύο)· δεξιὰ· (ἐνα, δύο). Ἀποκατάστασις με ἀναπήδησιν· (ἐν).

Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως με ἀνορθώσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων, ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω, εἰσπνοή· (ἐνα, δύο).

3. Διάστασις, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἐν, δύο). Ἐκτασις τοῦ κορμοῦ ὀπίσω· (ἐνα, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά· (ἐνα, δύο). Ἀνάκνυψις· (ἐνα). Ἀποκατάστασις με ἀναπήδησιν· (ἐν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε· (ἐνα, δύο, τρία, τέσσαρα).

4. Ἀνορθώσις ἐπὶ τῶν δακτύλων· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἐν). Κάμψις τῶν γονάτων, αἱ χεῖρες ἄνω· (ἐνα, δύο). Τὸ αὐτό, αἱ χεῖρες πλαγίως· (ἐνα, δύο). Παύσασθε· (ἐν).

5. Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἐν). Ἡμιανάτασις ἀριστερὰ ἄνω, δεξιὰ κάτω (ἐν). Ἀλλαγὴ τῶν χειρῶν· ἄρξασθε (ἐν, δύο)· τὸ αὐτό· (ἐν, δύο). Ἀποκατάστασις εἰς δύο χρόνους· (ἐν, δύο). Διάστασις αἱ χεῖρες πρὸ τοῦ στήθους, ἄρξασθε· (ἐν, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά· (ἐνα). Ἐκτίναξις ἄρξασθε· (ἐν, δύο), τὸ αὐτό· (ἐν, δύο). Ἀνάκνυψις· (ἐνα). Ἀποκατάστασις με ἀναπήδησιν· (ἐν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε (ἐνα, δύο, τρία, τέσσαρα).

6. Αἱ χεῖρες ἐπὶ τῶν ἰσχίων· (ἐν). Ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους κεκαμμένου· (ἐνα, δύο). Τὸ αὐτὸ δεξιὰ· (ἐνα, δύο).

7. Διάστασις· αἱ χεῖρες ἐπὶ τοῦ αὐχένος· ἄρξασθε· (ἐν, δύο). Στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερά· (ἐνα, δύο)· δεξιὰ· (ἐνα, δύο). Κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά· (ἐνα, δύο)· δεξιὰ· (ἐνα, δύο). Ἀποκατάστασις με ἀναπήδησιν· (ἐν).

8. Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε (ἐνα, δύο, τρία, ἐνα, δύο). Ἄρσις τῶν χειρῶν πλαγίως, ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω, εἰσπνοή· (ἐνα, δύο). Περιφορὰ τῶν χειρῶν· (ἐνα...)

9. Πυκνώσατε· τὰ ἓνα καὶ τὰ τρία εἰς τὰς θέσεις των. Μάρς· (ἐνα, δύο). Οἱ δύο ζυγοί, ὁ α' ἀριστερά, ὁ β' δεξιὰ δύο βήματα. Μάρς· (ἐν, δύο, ἐν, δύο). Βάδις στοιχηδὸν ἀριστερά. Μάρς. Ἐφ' ἑνὸς ζυγοῦ. Κύκλος. (Ἰπποδρόμιον· ἢ β' μορφή ἢ α' μορφή ὁπότε): Ἀρίθμησις ἀνὰ πέντε· τὰ ἓνα ἐν βῆμα ὀπισθεν· (ἐν, δύο). Κλίνειτε δεξιὰ· (ἐν)· κυνηγήσατε. Μάρς. Παύσασθε· ἄλτ· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Ἡμίσεια κλίσις δεξιὰ· (ἐν). Στροφή παλαμῶν· ἔκτασις κεφαλῆς ὀπίσω, εἰσπνοή· (ἐνα, δύο).

Βάδις ἢ συνήθης κατὰ τὴν ἀποχώρησιν καὶ ἐπὶ τῶν δακτύλων.

Ὅμας Δευτέρα. (Οἱ μαθηταὶ τῆς Ε' τάξεως).

Παράταξις εἰς δύο ζυγούς κατὰ μέτωπον.

1. Ζυγεῖτ' ἐπὶ δεξιὰ· (ἐν). Ἀτενῶς. Ἀρίθμησις ἀνὰ τρεῖς. Κλίνειτ' ἐπ' ἀριστερά· (ἐν). Ἀραιώσατε· ὁ α' ζυγὸς δεξιὰ· ὁ β' ἀριστερὰ ἐπὶ τὰ πλά-

για δύο βήματα. Μάρς. (έν, δύο, έν, δύο). Τὰ ένα καὶ τὰ τρία. Τὰ ένα ἀριστερὰ ένα βήμα, τὰ τρία δεξιά. Μάρς. (έν, δύο).

2. Προσοχή. Προσαγωγή-ἀπαγωγή. (έν). Ἀρσις τῶν χειρῶν πλαγίως μὲ ἀνόρθωσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων· ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω, εἰσπνοή. (έν, δύο).

Αἱ χεῖρες ἐπὶ τῶν ἰσχύων. (έν). Ἐκβολή τοῦ ἀριστεροῦ ποδός. (έν). Ἀνόρθωσις ἐπὶ τῶν δακτύλων. (δύο, τρία τέσσαρα). Τὸ αὐτὸ δεξιά· ἄρξασθε. (έν, δύο, τρία, τέσσαρα). Διάστασις· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· ἄρξασθε. (έν, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά. (έν). Τάσις τῶν χειρῶν ἄνω. (έν). Αἰώρησις τῶν χειρῶν· ἄρξασθε. (έν, δύο). Τὸ αὐτό· ἄρξασθε. (έν, δύο). Ἀνάκνυψις. (έν).

Ἀποκατάστασις μὲ ἀναπήδησιν (έν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε, (έν, δύο, τρία, τέσσαρα).

Προσαγωγή αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους. (έν). Στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερά, αἱ χεῖρες ἄνω. (έν, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά. (έν, δύο). Κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά. (έν, δύο) τὸ αὐτὸ δεξιά. (έν, δύο). Ἀποκατάστασις. (έν). Περιφορὰ τῶν χειρῶν· ἄρξασθε. (έν).

3. Προεκβολή τοῦ ἀριστεροῦ ποδός· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους. (έν). Ἐκτασις ὀπίσω. (έν, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά. (έν). Στροφή τῆς κεφαλῆς ἀριστερά. (έν, δύο)· δεξιά. (έν, δύο). Ἀνάκνυψις. (έν). Ἀλλαγὴ τῶν ποδῶν, αἱ χεῖρες ἐπὶ τὰ πλάγια καὶ παρὰ τοὺς ὤμους· ἄρξασθε. (έν, δύο). Ἐκτασις ὀπίσω. (έν, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά. (έν). Ἀνάκνυψις. (έν). Ἀποκατάστασις. (έν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε. (έν, δύο, τρία, τέσσαρα).

4. Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους. (έν). Τάσις ἄνω ζωηρά. (έν, δύο)· πλαγίως. (έν, δύο), ἔμπρός. (έν, δύο)· κάτω. (έν).

5. Αἱ χεῖρες ἐπὶ τῶν ἰσχύων. (έν). Ἀρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους ἔμπρὸς κεκαμμένου καὶ τάσις ἔμπρός· ἄρξασθε. (έν, δύο, τρία, τέσσαρα). Τὸ αὐτὸ δεξιά· ἄρξασθε. (έν, δύο, τρία, τέσσαρα).

6. Διάστασις, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· ἄρξασθε, (έν, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά. (έν). Τάσις τῶν χειρῶν ἄνω. (έν). Αἰώρησις· ἄρξασθε. (έν, δύο). Τὸ αὐτό· ἄρξασθε. (έν, δύο). Ἀνάκνυψις. (έν). Ἀποκατάστασις μὲ ἀναπήδησιν. (έν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε. (έν, δύο, τρία, τέσσαρα).

7. Προβολή τοῦ ἀριστεροῦ ποδός ὀπίσω, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους. (έν). Ἡμιγονυπετής θέσις. (έν). Πτώσις ὀπίσω. (έν, δύο). Ἀποκατάστασις. (έν). Προβολή τοῦ δεξιοῦ ποδός ὀπίσω, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους. (έν). Ἡμιγονυπετής θέσις. (έν). Πτώσις ὀπίσω. (έν, δύο). Ἀποκατάστασις. (έν).

8. Διάστασις· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· ἄρξασθε, (έν, δύο). Στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερά, αἱ χεῖρες ἄνω. (έν, δύο)· τὸ αὐτὸ δεξιά. (έν, δύο). Κάμψις ἀριστερά. (έν, δύο)· δεξιά. (έν, δύο). Ἀποκατάστασις μὲ ἀναπήδησιν. (έν).

9. Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε. (έν, δύο, τρία, τέσσαρα). Ἐπιτό-

πιον ἄλμα μετ' ἐξάρσεως σκελῶν καὶ χειρῶν· ἄρξασθε. (έν, δύο, τρία· έν, δύο).

Αἱ χεῖρες πρὸ τοῦ στήθους. (έν). Ἐπὶ τὰ πλάγια ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω, εἰσπνοή. (έν, δύο). Τάσις τῶν χειρῶν κάτω. (έν). Περιφορὰ τῶν χειρῶν κάτω. (έν). Περιφορὰ τῶν χειρῶν μετὰ στροφῆς τοῦ κορμοῦ ἀριστερά· ἄρξασθε. (έν, δύο)· τὸ αὐτὸ μετὰ στροφῆς τοῦ κορμοῦ δεξιά. (έν, δύο).

10. Πυκνώσατε. Τὰ ένα καὶ τὰ τρία εἰς τὴν θέσιν των. Μάρς. (έν, δύο), Οἱ δύο ζυγοί, ὁ α' ἀριστερά, ὁ β' δεξιά δύο βήματα. Μάρς. (έν, δύο, έν, δύο). Βάδις στοιχηδὸν ἀριστερά. Μάρς. Κύκλος (παιδιά· ἢ σχοινοφυλίνδα).

Βάδις συνήθης· Βάδις ἐπὶ τῶν δακτύλων. Τροχάδην. Βάδις συνήθης. Ἄλτ. (έν, δύο). Ἡμίσεια κλίσις δεξιά. (έν). Στροφή τῶν παλαμῶν ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω, εἰσπνοή. (έν, δύο). Ἡμίσεια κλίσις ἀριστερά. (έν). Ἀποχώρησις.

Ὁμὰς Τρίτη. (Οἱ μαθηταὶ τῆς ΣΤ' τάξεως

καὶ οἱ τῶν τριῶν τάξεων τῶν πρακτικῶν σχολῶν).

Παράταξις εἰς δύο ζυγοὺς κατὰ μέτωπον.

1. Ζυγεῖτ' ἐπὶ δεξιά. (έν). Ἀτενῶς. Ἀρίθμησις ἀνὰ τρεῖς. Κλίνατ' ἐπ' ἀριστερά. (έν). Ἀραιώσατε. Μάρς. (έν, δύο, έν, δύο, έν, δύο).*

2. Προσοχή. Προσαγωγή-ἀπαγωγή. (έν). Αἱ χεῖρες πρὸ τοῦ στήθους. (έν). Ἐπὶ τὰ πλάγια, ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω, εἰσπνοή. (έν, δύο). Τάσις τῶν χειρῶν κάτω. (έν).

3. Προεκβολή· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους. (έν). Ἀνόρθωσις ἐπὶ τῶν δακτύλων, αἱ χεῖρες ἄνω. (έν, δύο). Ἀλλαγὴ τῶν ποδῶν, αἱ χεῖρες ἐπὶ τὰ πλάγια καὶ παρὰ τοὺς ὤμους· ἄρξασθε. (έν, δύο). Ἀνόρθωσις ἐπὶ τῶν δακτύλων, αἱ χεῖρες ἄνω. (έν, δύο). Ἀποκατάστασις. (έν).

Διάστασις, αἱ χεῖρες πρὸ τοῦ στήθους· ἄρξασθε. (έν, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά. (έν). Ἐκτίναξις· ἄρξασθε. (έν, δύο). Ἐπὶ τὰ πλάγια. (έν). Στροφή τῶν παλαμῶν. (έν). Τάσις ἄνω. (έν). Αἰώρησις τῶν χειρῶν· ἄρξασθε. (έν, δύο). Ἀνάκνυψις. (έν). Ἐκτασις ἐλαφρὰ ὀπίσω. (έν, δύο). Αἱ χεῖρες ἐπὶ τοῦ ἀχένος. (έν). Στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερά. (έν, δύο)· δεξιά. (έν, δύο). Κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά. (έν, δύο)· δεξιά. (έν, δύο). Ἀποκατάστασις μὲ ἀναπήδησιν. (έν). Προβολή τοῦ ἀριστεροῦ ποδός· ἡμιανάτασις. (έν, δύο). Τὸ αὐτὸ δεξιά. (έν, δύο). Περιφορὰ τῶν χειρῶν μὲ ἀνόρθωσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων καὶ κάμψιν τῶν γονάτων. (έν, δύο....)

4. Προεκβολή τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, αἱ χεῖρες ἐπὶ τὰ πλάγια. (έν). Στροφή τῶν παλαμῶν. (έν). Ἐκτασις ὀπίσω, αἱ χεῖρες ἄνω. (έν, δύο). Πρό-

* Σημ.: α' οἱ δύο ζυγοὶ δύο βήματα πλάγια καὶ β' τὰ ένα καὶ τὰ τρία, τὰ ένα ἀριστερά, τὰ τρία δεξιά ένα βήμα.

κνήμης ἐλαφρά, αἱ χεῖρες ἄνω· (ἓνα, δύο). Ἀλλαγὴ τῶν ποδῶν, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους καὶ ἐπὶ τὰ πλάγια· (ἓν, δύο). Στροφὴ τῶν παλαμῶν· (ἓν). Ἐκτασις ὀπίσω, αἱ χεῖρες ἄνω· (ἓνα, δύο). Πρόκνυψις ἐλαφρά, αἱ χεῖρες ἄνω· (ἓνα, δύο). Ἀποκατάστασις· (ἓν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε· (ἓνα, δύο, τρία, τέσσαρα).

5. Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἓν). Τάσις καὶ κάμψις τῶν χειρῶν κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις· δις ἐκάστη ἄσκησις· ἄρξασθε· (ἓν, δύο κτλ.).

5. Αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους καὶ ἄνω· ἄρξασθε· (ἓν, δύο). Ἐπὶ τὰ πλάγια ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μετὰ προβολῆς τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ὀπίσω· (ἓν). Ἰσορροπία ἐπὶ τοῦ προβεβλημένου ποδός· (ἓνα). Ἀλλαγὴ τῶν ποδῶν, αἱ χεῖρες ἄνω καὶ ἐπὶ τὰ πλάγια· (ἓν, δύο). Ἰσορροπία ἐπὶ τοῦ προβεβλημένου ποδός· (ἓνα). Παύσασθε· (ἓν).

7. Προβολὴ ἀριστεροῦ ποδὸς ἔμπρός, αἱ χεῖρες εἰς τὰ πλάγια· (ἓν). Ἄνω ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ζωηρά· (ἓν, δύο). Στροφὴ τῶν παλαμῶν· (ἓν). Τάσις ἄνω· (ἓνα). Αἰώρησις· ἄρξασθε· (ἓν, δύο). Ἀλλαγὴ τῶν ποδῶν, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους καὶ ἐπὶ τὰ πλάγια· (ἓν, δύο). Ἄνω ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ζωηρά· (ἓν, δύο). Στροφὴ τῶν παλαμῶν· (ἓν). Τάσις ἄνω· (ἓνα). Αἰώρησις· ἄρξασθε· (ἓν, δύο). Ἀποκατάστασις· (ἓν). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε· (ἓνα, δύο, τρία, τέσσαρα).

8. Κλίνειτ' ἐπὶ δεξιὰ· (ἓν). Πρὸ τοῦ στήθους· (ἓν). Πρηνὴς θέσις· (ἓν, δύο). Διάστασις τῶν ποδῶν· ἄρξασθε· (ἓν, δύο). Ὀρθιοὶ μὲ ἀνάτασιν· (ἓν, δύο). Ἀποκατάστασις· ἄρξασθε· (ἓν, δύο). Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε· (ἓνα, δύο, τρία, τέσσαρα). Στροφὴ τῶν παλαμῶν, ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω, εἰσπνοή· (ἓνα, δύο). Κλίνειτ' ἐπ' ἀριστερά· (ἓν). Αἱ χεῖρες ἐπὶ τῶν ἰσχύων μὲ ἀνόρθωσιν ἐπὶ τῶν δακτύλων· (ἓν). Κάθισμα ἀργόν· (ἓνα). γονυπετῆς θέσις, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἓν). Πτώσις ὀπίσω· (ἓνα, δύο). Ὀρθιοὶ· (ἓν). Τάσις τῶν χειρῶν κάτω· (ἓν).

9. Ἐκβολὴ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἓν). Στροφὴ κορμοῦ ἀριστερά· (ἓνα, δύο). Ἀλλαγὴ τῶν ποδῶν, αἱ χεῖρες εἰς προσοχὴν καὶ παρὰ τοὺς ὤμους· (ἓν, δύο). Στροφὴ κορμοῦ δεξιὰ· (ἓνα, δύο). Ἀποκατάστασις· (ἓν). Προσαγωγή· αἱ χεῖρες παρὰ τοὺς ὤμους· (ἓν). Ἡμιανάτασις, δεξιὰ ἄνω, ἀριστερὰ κάτω· (ἓν). Κάμψις ἀριστερά· (ἓνα, δύο). Ἀλλαγὴ δι' αἰωρήσεως· (ἓν). Κάμψις δεξιὰ· (ἓνα, δύο). Ἀποκατάστασις εἰς δύο χρόνους· ἄρξασθε· (ἓν, δύο).

10. Προεισαγωγικὸν ἄλμα· ἄρξασθε· (ἓνα, δύο, τρία, τέσσαρα). Αἱ χεῖρες ἐπὶ τῶν ἰσχύων· (ἓν). Ἐπιτόπιον ἄλμα μετὰ μεταβολῆς δεξιὰ· ἄρξασθε· (ἓνα, δύο, τρία, ἓν, δύο). Τὸ αὐτὸ μετὰ μεταβολῆς ἀριστερά· ἄρξασθε· (ἓνα, δύο, τρία, ἓν, δύο).

Διάστασις αἱ χεῖρες πρὸ τοῦ στήθους· ἄρξασθε· (ἓν, δύο). Στροφὴ κορμοῦ ἀριστερά, αἱ χεῖρες πλαγίως μὲ εἰσπνοήν· (ἓνα, δύο). τὸ αὐτὸ δεξιὰ· (ἓνα, δύο). Ἀποκατάστασις μὲ ἀνάπηδησιν· (ἓν).

11. Πυκνώσατε. Μάρς· (ἓν, δύο, ἓν, δύο, ἓν, δύο). Βάδισις στοιχηδὸν ἀριστερά. Μάρς· Ἐφ' ἐνὸς ζυγοῦ. Μάρς. [Κύκλος. Σφαίρισις ἐν κύκλῳ (φαινίνδα)]. Ἐπὶ δύο ζυγῶν. Βάδισις.

12. Βάδισις συνήθης. Μειαβολὴ ἐν βαδίσει· (δεξιὰ, τὸ μᾶρς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός). Βάδισις ἐπὶ τῶν δακτύλων. Βάδισις συνήθης. Ἄλτ.

Αἱ χεῖρες ἐπὶ τῶν ἰσχύων. Βάδισις μετὰ κάμψεως καὶ τάσεως τοῦ γόνατος. Μάρς· (ἓνα, δύο, τρία). Σύννηθες βῆμα. Ἐπὶ τῶν δακτύλων. Τροχάδην. Σύννηθες βῆμα. Ἄλτ. Ἡμίσεια κλίσις δεξιὰ· (ἓν). Ἀρσις τῶν χειρῶν· πλαγίως ἔκτασις τῆς κεφαλῆς ὀπίσω· εἰσπνοή· (ἓνα, δύο). Ἡμίσεια κλίσις ἀριστερά. (ἓν). Ἀποχώρησις.

Β'. Η ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Ταμεῖον Ἱατρικῆς Περιθάλψεως.

Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, τὸ Προεδρεῖον τοῦ Διδ. Γυμν. Συλλόγου προέτεινεν ὅπως, κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἄλλων ἀλληλοβοηθητικῶν σωματείων, ἰδρύσῃ καὶ ὁ Διδ. Γυμν. Σύλλογος ἰδιαίτερον Ταμεῖον Ἱατρικῆς Περιθάλψεως καὶ ἀρωγῆς τῶν ἀσθενούντων αὐτοῦ μελῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των, τοῦ ὁποῖου ἡ λειτουργία νᾶρχίσῃ, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, καὶ ἡ δρᾶσις νὰ περιορισθῇ πρὸς τὸ παρὸν εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὰ περὶχωρα αὐτῆς, ἢ καὶ εἰς τὰς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πόλεις, ὅπου περὶ τὰ πέντε ἢ καὶ πλέον μέλη τοῦ Συλλόγου εὐρίσκονται.

Ἀνέφερεν ἐπίσης ὅτι πλεῖστοι τῶν κ. ἱατρῶν τῆς πόλεως ἡμῶν βολιδοσκοπηθέντες ἐδήλωσαν μετ' ἀγαστῆς προθυμίας, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Διδ. Γυμν. Σύλλογος εὐγνωμονεῖ πρὸς αὐτούς, ὅτι εὐχαρίστως προσφέρονται νὰ ἀναλάβωσι τὴν δωρεὰν ἱατρικὴν περίθαλψιν τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου καὶ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, καὶ ὅτι εἰς ἀνάλογον ἀξιόγραφον δῆλωσιν προσέβησαν καὶ πολλοὶ τῶν κ. φαρμακοποιῶν ὑποσχεθέντες εἰς τὸν Διδ. Γυμν. Σύλλογον τὴν παροχὴν φαρμάκων εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἀξίας αὐτῶν.

Ἡ συνεδρία παμψηφεί ἐκφράσασα τὰς θερμὰς αὐτῆς εὐχαριστίας πρὸς τοὺς κ.κ. ἱατροὺς καὶ φαρμακοποιούς διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτῶν προσφορὰν, ἀνέθεσεν εἰς τὸ Προεδρεῖον τὴν σύνταξιν τοῦ εἰδικοῦ Κανονισμοῦ, ὅστις θὰ διέπῃ τὰ τοῦ ταμεῖου τούτου.

Τὸ Προεδρεῖον συνέταξε τὸν Κανονισμόν καὶ ὑπέβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς 15ης Μαΐου, ἣτις καὶ ἐγκρίνασα ἀπεφάσισεν ὅπως ἀρχίσῃ ἡ λειτουργία τοῦ ταμεῖου ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1914, ἐξέλεξε δὲ καὶ τὴν πενταμελῆ ἐπιτροπὴν τὴν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ τούτου, καὶ ἀποτελουμένην ἐκ τῶν κκ. Σ. Κόντη, Ν. Καββάλη, Ἰ. Ἀναστασιάδου,

Μ. Καλυβοπούλου και Κ. Καμπαλούρη, ανέθεσε δὲ εἰς τὸ Προεδρεῖον, ὅπως ὑποβοηθήσῃ τὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς καὶ συντελέσῃ εἰς τὴν ταχύτεραν διοργάνωσιν τοῦ Ταμείου τῆς Ἱατρικῆς Περιθάλψεως,

Ἐνεκα ὁμως τῶν καιρικῶν περιστάσεων δὲν κατωρθώθη ἡ λειτουργία τοῦ Ταμείου τούτου, οὐχ ἦτον καταχωρίζεται ἐνταῦθα ὁ ψηφισθεὶς Κανονισμὸς τοῦ εὐεργετικοῦ τούτου Ταμείου, οὗτος ἡ τακτικὴ λειτουργία θὰ ἀρχίσῃ, εὐθὺς ἅμα αἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέψωσιν.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΑΜΕΙΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΕΩΣ

Κεφ. Α'. Ἱδρύσεις, σκοπός, πόροι.

Ἄρθρ. Α'. Σκοπὸς τοῦ Ταμείου τῆς Ἱατρικῆς Περιθάλψεως τῶν μελῶν τοῦ Διδ. Γυμναστικοῦ Συνδέσμου εἶναι ἡ παροχὴ δωρεὰν ἱατρικῆς περιθάλψεως, ἡ προσφορὰ τῶν φαρμάκων καὶ ἱατρικῶν εἰς ὅσον ἐνδέχεται ἡλαττωμένας τιμὰς καὶ ἡ χρηματικὴ ἐπικουρία πρὸς τὰ μέλη τοῦ ταμείου τούτου ἢ τὰς οἰκογενείας των, ἐφόσον ἀσθενοῦσιν.

Ἄρθρ. Β' Πόροι τοῦ ταμείου τούτου εἶναι :

- 1) Ἡ ἐτησίᾳ συνδρομὴ τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ μελῶν.
- 2) Ἐπιδόματα τῶν Διδασκαλικῶν Συλλόγων καὶ Συνδέσμων.
- 3) Δωρεαὶ εἰδικῶς ὑπὲρ αὐτοῦ ἀφιερούμεναι.
- 4) Πᾶς ἔκτακτος πόρος, ὃν ἤθελε προτείνει ἡ διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ καὶ ἐγκρίνει ὁ Διδ. Γυμναστ. Σύλλογος.

Ἄρθρ. Γ'. Ἐκαστον μέλος τοῦ Ταμείου τούτου καταβάλλει ἐτησίως γρόσια 20 εἰς δύο δόσεις πληρωνομένας τῇ 2α Ὀκτωβρίου καὶ 2α Ἀπριλίου ἐκάστου ἔτους ἀνελλιπῶς, εἶναι δὲ μέλος τοῦ Διδ. Γυμναστικοῦ Συλλόγου.

Ἄρθρ. Δ'. Ἡ λειτουργία τοῦ Ταμείου ἀρχεται ἀπὸ τῆς 2ας Ὀκτωβρίου 1914. Πᾶν δὲ μέλος τοῦ ταμείου καὶ τοῦ Συλλόγου καθυστεροῦν πλέον τῶν ἑξ μηνῶν τὴν ἀνάλογον δόσιν θεωρεῖται παρητημένον καὶ χάνει διὰ τὴν ἐπομένην ἑξαμηνίαν πᾶν δικαίωμα τῆς ὑπὸ τῶν σχετικῶν ἄρθρων παρεχομένης βοηθείας, μὴ ἐκδιδομένου ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τοῦ σχετικοῦ δελτίου συμμετοχῆς.

Κεφ. Β'. Διοικήσεις.

Ἄρθρ. Ε'. Τὸ Ταμεῖον διευθύνει ἰδιαίτερα ἐπιτροπὴ πενταμελὴς ἐκλεγομένη ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ τοῦ Διδ. Γυμναστ. Συλλόγου καὶ ἀποτελουμένη ἐκ προέδρου, ἀντιπροέδρου, γραμματέως, ταμίου καὶ λογιστοῦ.

Ὁ πρόεδρος διευθύνει τὰς ἐργασίας τῆς ἐπιτροπῆς, ὑπογράφει πᾶν ἔνταλμα πληρωμῆς μετὰ τοῦ γραμματέως, καθὼς καὶ πᾶν ἔγγραφον τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἐξελέγχει ὑπογράφων τὰ ἐπὶ ἑν ἔτος ἰσχύοντα δελτία συμμετοχῆς εἰς τὸ Ταμεῖον.

Ὁ ἀντιπρόεδρος ἀντικαθιστᾷ τὸν πρόεδρον εἰς πάντα αὐτοῦ τὰ καθήκοντα.

Ὁ Γραμματεὺς κρατεῖ μητρῶν τῶν ἱατρῶν, ὅσοι προφρόνως ἀνέλαβον τὴν δωρεὰν περίθαλψιν καὶ θεραπείαν τῶν μελῶν τοῦ ταμείου, τὸ μητρῶν τῶν φαρμακοποιῶν, ὅσοι ἀνέλαβον νὰ παραχωρῶσιν ἐπὶ προσαγωγῇ τοῦ δελτίου τῆς συμμετοχῆς τὰ φάρμακα εἰς ὅσον ἐνδέχεται ἡλαττωμένας τιμὰς, τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τοῦ Ταμείου, καὶ διεξάγει τὴν ἀλληλογραφίαν τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ λογιστὴς συντάσσει τὰ δελτία τῆς συμμετοχῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξαμηνίων καταβολῶν τῶν μελῶν, ὑπολογίζει τὰ ἐπιδόματα πρὸς τοὺς τυχόν ἀσθενοῦντας συμφώνως τῷ σχετικῷ ἄρθρῳ, συντάσσει τὸ ἐπὶ τούτῳ ἔνταλμα πληρωμῆς καὶ ἐν γένει διεκπεραιώνει πᾶσαν λογιστικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐπιτροπῆς, κρατῶν ἐν τάξει τὰ σχετικὰ βιβλία.

Ὁ Ταμίας κρατεῖ λογαριασμοὺς τῶν τε καταβολῶν καὶ εἰσπραξέων καὶ τῶν δαπανῶν, εἰσπράττει τὰς συνδρομὰς, εἰδοποιῶν τὸν γραμματέα καὶ τὸν λογιστὴν περὶ τῆς τυχόν καθυστερήσεως, ἐξοφλεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ προέδρου ἐκδιδόμενα ἔντάλματα καὶ συντάσσει μετὰ τοῦ λογιστοῦ κατ' ἔτος τοὺς ἀπολογισμοὺς τοῦ Ταμείου, ὑποβαλλομένους εἰς τὴν ἐγκρίσιν τῆς γενικῆς συνεδρίας τοῦ Διδ. Γυμν. Συλλόγου.

Πᾶν δὲ ποσὸν ἄνω τῶν 10 λιρῶν ὀθωμανικῶν καταθέτει εἰς τινὰ Τράπεζαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ταμείου.

Ἄρθρ. ΣΤ'. Ἡ θητεία τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης εἶναι διετής, τὰ δὲ μέλη αὐτῆς εἶναι καὶ αὐτὶς ἐκλέξιμα.

Ἄρθρ. Ζ'. Τὰ δελτία συμμετοχῆς, ὄντα ἀποκλειστικῶς προσωπικὰ, ἀναγράφουσι τὸ ὄνομα τοῦ μέλους, τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς, τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν τέκνων, ὧν προστάτης εἶναι ὁ κομιστὴς τοῦ δελτίου καὶ ἰσχύουσιν ἐπὶ ἑν μόνον ἔτος, ἀνανεούμενα ὑπὸ τοῦ λογιστοῦ μετὰ τὴν λῆξιν τῆς διαρκείας των, ἐὰν ὁ κομιστὴς εἶναι ἐν τάξει μὲ τὸ ἄρθρον τῶν καταβολῶν.

Πᾶσα χρῆσις τοῦ δελτίου, ἐκτὸς τῆς προσωπικῆς καὶ εἰς τὸ σχετικὸν ἄρθρον ὀριζομένης, ἐπιφέρει πιστοποιουμένη τὴν ἀκύρωσιν τοῦ δελτίου καὶ τὴν διαγραφὴν τοῦ κομιστοῦ ἐκ τῶν στελεχῶν τοῦ ταμείου.

Διὰ πᾶσαν τυχόν ἀπώλειαν τοῦ δελτίου, ὁ ἐνδιαφερόμενος ὀφείλει νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν γραμματέα καὶ τὸν λογιστὴν τῆς Ἐπιτροπῆς, οἵτινες ἀφ' ἐνὸς μὲν κηρύσσουν ἄκυρον τὸ δελτίον ἐκεῖνο, εἰδοποιοῦντες τοὺς κ. κ. ἱατροὺς καὶ φαρμακοποιούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκδίδουν ἄλλο δελτίον, ἐφ' ὅσον τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ παρέχει τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα.

Ἄρθρ. Η'. Καθ' ἕκαστον ἔτος ἡ διευθύνουσα ἐπιτροπὴ ἀνακοινοῖ εἰς τὰ μέλη τὸν κατάλογον τῶν κ. ἱατρῶν καὶ φαρμακοποιῶν, ὅσοι προφρόνως ἀνέλαβον νὰ συμβάλλωσιν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ Ταμείου καὶ ἐφοδιαξοῦν αὐτὰ κατὰ τὰ ἀνωτέρω μὲ τὰ ἀποδεικτικὰ δελτία συμμετοχῆς, δυνάμει τῶν ὁποίων δύνανται νὰ ἐπιτύχωσι τὰ εἰς τὰ κατωτέρω ἄρθρα ὀριζόμενα βοηθήματα.

Κεφ. Γ'. Ἱατρικὴ περίθαλψις.

Ἄρθρ. Θ'. Ἡ ἱατρικὴ περίθαλψις, ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ ὑπὸ τοῦ Ταμείου βοηθήματα παρέχονται: 1) εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅστις εἶναι μέλος τοῦ Ταμείου φέρων τὸ δελτίον συμμετοχῆς ἐν τάξει· 2) εἰς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ· 3) εἰς τὴν μητέρα, τὸν πατέρα, τὰς ἀδελφὰς ἢ ἀδελφούς κλπ. ὧν ὁμολογουμένως εἶναι ὁ προστάτης.

Τὰ ὀνόματα καὶ τούτων προσγράφονται εἰς τὸ δελτίον συμμετοχῆς.

Ἄρθρ. Ι'. Συμφώνως πρὸς τὸ δελτίον τῆς συμμετοχῆς, ἐὰν ἀσθενήσῃ τις τῶν ἐν αὐτῷ ἀναγραφόμενων καλεῖται, ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἀναλαμβάνοντων τὴν θεραπείαν καὶ περίθαλψιν τῶν μελῶν τοῦ ταμείου ἱατρῶν, ὁ πλησιέστερον πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ πάσχοντος εὐρισκόμενος, ἢ, ἂν δὲν κωλύῃ τοῦτο ἡ κατάσταση τοῦ ἀσθενοῦντος συμβουλευέται ὁ τελευταῖος, τὸν ἱατρὸν ἐκεῖνον, ἢ ὄντινα ἄλλον ἐκ τοῦ καταλόγου θέλῃ, μεταβαίνων εἰς τὴν οἰκίαν ἢ τὸ γραφεῖον αὐτοῦ.

Ἐν ἡ περιπτώσει ὁ πάσχων θέλει νὰ προσκαλέσῃ ἱατρὸν ἄλλον ἐκ τοῦ καταλόγου μακρὰν τῆς οἰκίας αὐτοῦ εὐρισκόμενον καταβάλλει τὰ ἐξοδα τῆς μεταβάσεως καὶ ἐπιστροφῆς τοῦ ἱατροῦ τούτου.

Ἄρθρ. ΙΑ'. Αἱ συνταγαὶ τῶν ἱατρῶν καὶ τὰ σχετικὰ τῆς ἀσθενείας φάρμακα ἐκτελοῦνται εἰς τὰ φαρμακεία, ὧν οἱ διευθύνται καὶ ἰδιοκτῆται ἀνέλαβον νὰ παράσχωσι ταῦτα εἰς τὰ μέλη τοῦ Ταμείου, εἰς ὅσον ἐνδέχεται ἡλαττωμένας τιμὰς, καὶ ὧν τὰ ὀνόματα καὶ αἱ διευθύνσεις ἀνακοινοῦνται κατ' ἔτος εἰς τὰ μέλη.

Ἡ συνταγὴ τοῦ ἱατροῦ δέον νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ νοσηλευομένου ὁλόγραφον νὰ συνοδεύηται δὲ πρὸς ἐξέλεγχιν καὶ ὑπὸ τοῦ δελτίου τῆς συμμετοχῆς, ὅπερ φέρει τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τοῦ Ταμείου καὶ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας αὐτῶν.

Εἶναι ἐλεύθερον ἕκαστον μέλος νὰ ἀποτείνηται πρὸς οἰονδήποτε τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ φαρμακείων, ἀλλὰ κατὰ προτίμησιν δέον νὰ ἀποτείνεται εἰς τὸ πλησιέστερον πρὸς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ.

Κεφ. Δ'. Χρηματικαὶ ἐπικουρίαι.

Ἄρθρ. ΙΒ'. Δυνάμει πιστοποιήσεως τοῦ ἱατροῦ, ὅστις περιθάλλει τὸν ἀσθενῆ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ταμείου ἢ μέλος τι τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, παραπεμπομένης εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ταμείου παρέχονται ἐκ τοῦ Τα-

μείου χρηματικαὶ ἐπικουρίαι εἰς αὐτούς, μετὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν τῆς ἀσθενείας, κατὰ τὰ ἑξῆς ἄρθρα:

Ἄρθρ. ΙΓ'. Ἐν ἡ περιπτώσει ὁ ἀσθενῶν εἶναι αὐτὸς ὁ διδάσκαλος παρέχονται αὐτῷ καθ' ἡμέραν ἀπὸ τῆς 6ης ἡμέρας τῆς ἀσθενείας 10 γρόσια, ὅσαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ ἡμέραι τῆς ἀσθενείας, μέχρις ὅτου ἀναλάβῃ ἐργασίαν, ἢ ὁ θεραπεύσας ἱατρὸς δηλώσῃ ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ ἐργασίαν ὁ θεραπευθεὶς.

Ἄρθρ. ΙΔ'. Ἐν ἡ περιπτώσει ὁ ἀσθενῶν εἶναι ἐν τῶν ὡς ἄνωθι ἐν τῷ δελτίῳ ἀναγραφομένων μελῶν τῆς οἰκογενείας μέλους τοῦ Ταμείου παρέχονται αὐτῷ καθ' ὃν τρόπον εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον ὀρίζεται, 5 γρόσια καθ' ἡμέραν, ἐπὶ διάστημα τριῶν μηνῶν.

Ἄρθρ. ΙΕ'. Ἐν ἡ περιπτώσει δύο ἢ τρία ἢ καὶ περισσότερα μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἀσθενοῦσιν ἐκ τῶν ἄνω ὀριζομένων ποσῶν ἐκπίπτει 20 ο/ο ἐπὶ δύο προσώπων, καὶ 30 ο/ο ἂν τὰ ἀσθενοῦντα πρόσωπα εἶναι πλείονα τῶν δύο.

Ἄρθρ. ΙΣΤ'. Εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, καὶ ἐφόσον οἱ πόροι τοῦ Ταμείου τὸ ἐπιτρέπουσιν, ἡ διευθύνουσα αὐτὸ Ἐπιτροπὴ δύναται νὰ παρὰσχῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω καὶ μεγαλύτερα ἔκτακτα ἐπιδόματα καὶ ἐπὶ περισσότερον χρόνον, παρ' ὅσον τὸ προηγούμενον ἄρθρον ὀρίζει.

Ἄρθρ. ΙΖ'. Ἐν ἡ περιπτώσει τὸ ἐπικαλούμενον τὰς ἄνωθι περὶ χρηματικῆς ἐπικουρίας διατάξεις μέλος τοῦ Ταμείου τύχῃ μὴ ὂν διωρισμένον εἰς θέσιν διδασκαλικὴν τὰ ὠρισμένα ἐπιδόματα αὐξάνονται κατὰ 50 ο/ο.

Κεφ. Ε'. Διάρκεια τοῦ Κανονισμοῦ.

Ἄρθρ. ΙΗ'. Ὁ παρὼν Κανονισμὸς τοῦ Ταμείου ψηφισθεὶς ἐν τῇ κατὰ Μάϊον τοῦ ἔτους 1914 συνεδρίᾳ τοῦ Διδ. Γυμναστικοῦ Συλλόγου ἔχει κῦρος ἐξαετὲς καὶ τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς 2ας Ὀκτ. 1914.

Ἐν ἡ δὲ περιπτώσει ἐν τῷ μεταξὺ εἴτε ἡ διοικοῦσα τὸ Ταμεῖον Ἐπιτροπὴ, εἴτε ὁ Σύλλογος κρίνει ὅτι δέον νὰ ἐπέλθωσιν εἰς αὐτὸν προσθῇ καὶ ἡ τροποποιήσεις μὴ ἀλλοιοῦσαι τὴν βάσιν αὐτοῦ, ψηφίζονται αὗται ἐν γενικῇ συνεδρίᾳ καὶ δέον νὰ συγκεντρώσωσι 31 τοῦλάχιστον ψήφους τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ἵνα ἔχωσιν κῦρος καὶ θεωρηθῶσιν ὡς ἄρθρα τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ.

Μετὰ παρέλευσιν ἐξαετίας ὅμως, τῇ προτάσει τῆς διοικούσης Ἐπιτροπῆς ἢ 5 μελῶν τοῦ Συλλόγου, ὁ Κανονισμὸς οὗτος ἀναθεωρεῖται.

Γ'. ΠΡΟΣ ΙΔΡΥΣΙΝ

ΤΑΜΕΙΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Ἡ ἴδρυσις ταμείου συντάξεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ διδασκάλων εἶναι ἀνάγκη, τῆς ὁποίας ἡ πλήρωσις, πρὸς εὐόδωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἡμῶν πραγμάτων καὶ τῆς θέσεως τῶν διδασκάλων, δύναται νὰ θεωρηθῇ πλέον ἢ ἐπείγουσα.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι σχολαί τινες, ὅπως ἡ Μ. τοῦ Γ. Σχολῆ καὶ τὸ Ζάππειον, ἔχουν ἤδη λειτουργοῦντα ταμεῖα συντάξεως διὰ τοὺς ἐν αὐταῖς διδάσκοντας, καὶ ὅτι ἡ Κοινότης τοῦ Σταυροδρομίου ἵδρυσεν τοιοῦτο ταμεῖον δι' ἅπαντας τοὺς κοινωτικὸς ὑπαλλήλους καὶ ἐπομένως καὶ τοὺς διδάσκοντας εἰς τὰς σχολὰς αὐτῆς, λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἡ Κοινότης τοῦ Γαλατᾶ ἀκολουθοῦσα τὰ ἀξιομίμητα ταῦτα παραδείγματα, προτίθεται νὰ προβῇ εἰς τὴν ἴδρυσιν ὁμοίου Ταμείου, γενικὸν ὅμως μέτρον, τὸ μόνον δυνάμενον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ ὑπάρχοντος κενοῦ, δὲν ἐλήφθη εἰσέτι.

Ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τῆς 15ης Μαΐου ὁ Διδ. Γυμν. Σύλλογος συνεζήτησε εὐρέως τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸ Προεδρεῖον, ὅπως προπαρασκευάσῃ τὴν πρὸς ἴδρυσιν ταμείου συντάξεως πάντων τῶν διδασκάλων ἐργασίαν, καὶ ὑποβάλῃ ταύτην εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Κέντρον πρὸς ἔγκρισιν, συντάξῃ δὲ καὶ τὸ σχετικὸν ὑπόμνημα καὶ κανονισμόν.

Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδαίᾳ προκαταβολικῶς τὸ Προεδρεῖον ὑπέδειξεν ὅτι εἰς ἐκ τῶν πόρων τοῦ ἰδρυθησομένου Ταμείου ἡδύνατο νὰ θεσπισθῇ ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς προσθήκη ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ὑπὸ ἔγκρισιν Ἀναγνωστικῶν τῶν τεσσάρων πρώτων τάξεων τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν, ἡ δὲ συνεδρία ἀποδεχθεῖσα τὴν πρότασιν, ἀνέθεσεν εἰς τὸ Προεδρεῖον, ὅπως ὑποβάλῃ εἰς τὴν Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπὴν τὴν πρότασιν μετὰ τῆς παρακλήσεως, ἵνα γίνῃ ἀποδεκτὴ, ὡς δυναμένη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν τοῦ ἰδρυθησομένου Ταμείου Συντάξεως τῶν Διδασκάλων.

Τὸ Προεδρεῖον ὑπέβαλεν ἐγκαίρως εἰς τὴν Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπὴν τὴν αἴτησιν ταύτην τοῦ Συλλόγου διὰ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Σεβ. Ἀγ. Νικαίας κ. Βασίλειον, πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης :

Σεβασμιώτατε,

Ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ τε Ὑμετέρα Σεβασμιότης καὶ ἡ σεβαστὴ Πατριαρχικὴ Ἐπιτροπὴ, ἥς ὁμολογουμένως τόσον ἐπαξίως προΐστασθε, ἀναγνωρίζει τὴν ἀνάγκην ἰδρύσεως Ταμείου Συντάξεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλλήνων Διδασκάλων, ὁ Διδ. Γυμναστικὸς Σύλλογος ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ συνεδρίᾳ ἔδωκεν ἡμῖν ἐντολὴν ὅπως εὐσεβάστως ὑποβάλωμεν τὰ ἑξῆς :

Διὰ τοῦ διενεργουμένου Πανταζοπουλείου διαγωνίσματος, τὰ βιβλία τῶν τεσσάρων πρώτων τάξεων πασῶν τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν περιορίζοντα

εἰς ἓν καὶ μόνον, τὸ Ἀναγνωστικόν. Οὕτω ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπαλλάσσονται οἱ γονεῖς τῶν μαθητῶν τῆς ἀγορᾶς πολλῶν βιβλίων, ἅτινα θὰ ἐστοίχιζον τετράκις ἢ πεντάκις πλεότερα παρ' ὅσον ἐν, τὸ ἐγκριθησόμενον ἀναγνωστικόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ταῦτα θὰ γίνωσιν εὐωνότερα τῶν ἤδη ἐν χρήσει ὁμοίων. Ἡ συνεδρία ἐπομένως φρονεῖ, ὅτι δύναται νὰ αὐξηθῇ ἡ τιμὴ αὐτῶν κατὰ ἓν μόνον γρόσιον κατ' ἀντίτυπον, ἀντὶ τοῦ ἀλλαχοῦ ἐπιβληθέντος βιβλιοσήμου πολλῶν πολλαπλασίου, τὸ δὲ γρόσιον τοῦτο εἰσπραττόμενον ἀπὸ τοῦδε ἐκ τῶν νέων ἀναγνωστικῶν, δι' ὧν ἡ σεβαστὴ παρὰ τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα Ἐπιτροπὴ ἐγκρίνη μέσων, κατατεθῇ καὶ χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν Ταμείου συντάξεως τῶν ἐν Τουρκίᾳ διδασκάλων, ὁπότε τοῦτο ἠδὲλε συσταθῇ.

Ἀναφέροντες ταῦτα εὐσεβάστως ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι θέλει γίνῃ ἀποδεκτὴ ἡ παράκλησις αὕτη τῆς συνεδρίας καὶ τοιουτοτρόπως τελεσθῇ ἐν σοβαρὸν βῆμα πρὸς ἴδρυσιν Ταμείου, οὔτινος ἡ ἐνεργητικότης ἐπὶ τῶν διδασκόντων καὶ τῆς παιδεύσεως καθόλου συμβολὴ δὲν δύναται νὰ τεθῇ ἐν ἀμφιβόλῳ.

Ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἔγκρισιν τῆς Σεβ. Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν προτεινομένων καὶ εὐχαριστοῦντες θερμῶς τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα διατελοῦμεν ἀσπαζόμενοι τὴν δεξιὰν αὐτῆς μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γ. Γραμματεὺς.

Δυστυχῶς ἡ Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπὴ, ὅπως φαίνεται ἐκ τῆς τιμῆς τῆς ὀρισθείσης ἤδη διὰ τὰ ἐγκεκριμένα Ἀναγνωστικὰ τῶν τριῶν πρώτων ἐτῶν, δὲν ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν, ἡ ἐλησμόνησεν αὐτὴν εἰς τὰ ἀρχεῖά της. Πιστεύομεν ὅτι ὁ Διδ. Γυμν. Σύλλογος θὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ θὰ κατορθώσῃ ἐπὶ τέλους τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ταμείου Συντάξεως τῶν Διδασκάλων, τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πᾶν ἄλλο δύναται νὰ βελτιώσῃ τὴν θέσιν καὶ τῶν Διδασκάλων καὶ τῆς καθόλου παρ' ἡμῖν παιδεύσεως.

Τὸ πρῶτον βῆμα ἔγινεν, ἐὰν δὲ δὲν ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας, δὲν ἀποτελεῖ τοῦτο ἀποχωρῶντα λόγον, ὅπως πᾶσα ἐνέργεια σχετικὴ, συνεχίζουσα τὴν γενομένην ἐργασίαν, διακοπῇ.

Δ'. ΣΥΖΥΤΗΣΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

Ἐκτακτος Γενικὴ Συνεδρία τῆς 27 Ὀκτωβρίου 1913

Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας καὶ ἀναγνωσθέντων καὶ ἐπικυρωθέντων τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Χ. Θεοδορίδης προτείνει ὅπως ἡ συνέχεια τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ Προγράμματος τῶν ἑξαετῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς γίνῃ ἐν ἄλλῳ κέντρῳ, ὅπου νὰ εἶναι δυνατόν νὰ προσέλθωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι διδάσκαλοι, καθόσον

εἰσερχόμεθα ἤδη εἰς τὴν συζήτησιν θέματος σπουδαιοτάτου διὰ τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν, εἰς τὴν συζήτησιν τῶν ἐλληνικῶν. Ὁ κ. Πρόεδρος φρονεῖ, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ παρακληθῇ ὁ Φιλολογ. Σύλλογος νὰ παραχωρήσῃ τὴν αἴθουσαν αὐτοῦ διὰ 3—4 συνεδρίας, καὶ ὅτι τὸ προεδρεῖον τοῦ Συλλόγου θὰ σπεύσῃ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπὶ τούτῳ ἄδειαν τοῦ Φιλ. Συλλόγου.

Ὁ κ. Χρυσογόνος προτείνει ὅπως εἰς τὴν προσεχῇ συνεδρίαν, ἣτις θὰ γίνῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολ. Σύλλογον ἀρχίσῃ ἐκ νέου ἡ συζήτησις τοῦ ζητήματος τῶν Ἑλληνικῶν ἐξ ἀρχῆς, ἵνα δυνηθῶσι νὰ παρακολουθήσωσιν αὐτήν, καὶ ὅσοι τυχὸν δὲν παρέστησαν εἰς τὰς προηγουμένας συνεδρίας.

Ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐτέθη κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν, ἦτοι ποῖα θὰ εἶναι τὰ ὅρια τῆς διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ Πρώτῃ Παιδείᾳ, ἔχει λυθῇ ἤδη, παμψηφεί γενομένου δεκτοῦ, ὅπως ἀφαιρεθῇ ἐκ τοῦ προγράμματος ἡ διδασκαλία τῶν 30 σελίδων τοῦ Ξενοφώντος καὶ τῆς ἀρχαίας γλώσσης γραμματικῶς διδασκομένης καὶ ὅτι ἀπεφασίσθη ὅπως ἀντ' αὐτῶν εἰσαχθῶσιν 20—30 σελίδες γνωμικῶν ἀποφθεγμάτων καὶ χωρίων ἐκλεκτῶν ἀπὸ πάντων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ὡς ὕλη φρονηματιστική, ἀποφευγομένης πάσης γραμματικῆς ἢ συντακτικῆς ἐπ' αὐτῶν διδασκαλίας. Ἐπομένως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, μόνον δὲ εἰσήγησις τοῦ Προεδρεύοντος ἀνσκαφαλαιωτικῇ τῶν προηγουμένων δύναται νὰ γίνῃ, ἂν παραστῇ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη.

Ἡδη τίθεται τὸ ζήτημα ἂν ἡ λοιπὴ γλωσσικὴ ὕλη ἔχῃ καλῶς καὶ ἂν ἐπιτυχῶνται δι' αὐτῆς ἡ ταύτισις τοῦ γραπτοῦ καὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου, τῆς γλώσσης δηλαδὴ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀπὸ τῶν βιβλίων τοιαύτης.

Ὁ κ. Θεοδορίδης θεωρεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο ζωτικώτατον καὶ εἰς ἐπίλυσιν τοῦ ὁποίου καλὸν θὰ ἦτο νὰ λάβωσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι συνάδελφοι μέρος καὶ δι' αὐτὸ προτείνει ὅπως ἀναβληθῇ ἡ συζήτησις ἐπ' αὐτοῦ διὰ τὴν προσεχῇ συνεδρίαν, ἵνα μετὰ προηγουμένην μελέτην καὶ συγκέντρωσιν τῶν ἰδίων ἐκάστου ἀναμνήσεων διαφωτισθῇ καλύτερον τὸ θέμα καὶ ἐπιτυχέστερον διεξαχθῇ ἡ συζήτησις.

Ὁ κ. Πρόεδρος συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ προλαλήσαντος, παρατηρεῖ ὅμως ὅτι δύναται καὶ ἤδη νὰ γίνῃ ἀνασκόπησις τοῦ ζητήματος ἐξακολουθήσῃ δὲ ἡ συζήτησις καὶ ἐν τῇ προσεχῇ συνεδρίᾳ.

Ὁ κ. Χρυσογόνος παρατηρεῖ ὅτι κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν εἶχε προτείνει ὅπως θεωρηθῇ ὡς γλῶσσα διδασκαλίας καὶ τῶν βιβλίων ἡ ἀπλουστάτη καθαρεύουσα ἢ ἐλάχιστα ἀφισταμένη τῆς Ἰομιλουμένης γλώσσης. Ἄν ὅμως τεθῇ ὅριον τῆς εἰς τὰς ἐξαετεῖς σχολὰς διδασκαλίας ἢ ἀπὸ τοῦ βιβλίου καθαρεύουσα, ὀφείλομεν νύρχίσωμεν συζητοῦντες τὴν ἐν ἐκάστη τάξει γλῶσσαν εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἐλληνικῶν τοῦ α' ἔτους.

Γενικῶς ὅμως ὀφείλει ἡ διδασκαλία νὰ γίνηται εἰς τὴν συνήθη τῆς ὁμιλίας γλῶσσαν διὰ νὰ εἶναι αὕτη ἀμέσως ἀντιληπτὴ εἰς τὸν μαθητὴν. Ἄλλ' ἐνῶ τοῦτο δὲν εἶναι δυσχερές, μεγίστην δυσχέριαν παριστᾷ εἰς τὴν ταύτισιν τοῦ γραπτοῦ καὶ προφορικοῦ λόγου ἡ ἔλλειψις καταλλήλων βιβλίων, μὲ τοιοῦτο γεγραμμένον πνεῦμα.

Ὁ κ. Πρόεδρος φρονεῖ ὅτι τὸ σπουδαιότερον σημεῖον τοῦ ὅλου ζητήματος εἶναι πῶς θὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ ταύτισις αὕτη, ἣτις ἀποδεικνύεται ὡς παιδαγωγικὴ ἀνάγκη ὑψίστης ἐπιβολῆς καὶ ποῖα μορφή θὰ προσδοθῇ, οὕτως ὥστε ὁ μαθητὴς μὴ εὐρίσκων διαφορὰν μεταξὺ τῆς γλώσσης τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς γλώσσης τῆς ἀπὸ βιβλίου εὐχερέστερον νὰ ἀντιλαμβάνεται καὶ τὰς δύο καὶ εὐχερέστερον νὰ ἀποκτήσῃ γλωσσικὸν ὄργανον, ἱκανὸν πρὸς διατύπωσιν τῶν σκέψεών του,| τὸσον προφορικῶς, ὅσον καὶ γραπτῶς, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἐν ταῖς δημο-

τικαῖς σχολαῖς διδασκαλίας τῶν γλωσσικῶν, καὶ τὸ ὁποῖον, ὡς ἔχουν σήμερον τὰ πράγματα διὰ τῆς ὑφισταμένης διαφορᾶς τῶν δύο διδασκαλιῶν, δυσχερῶς ἐπιτυγχάνεται, ἂν ἐπιτυγχάνεται.

Ὁ κ. Γουναρόπουλος δὲν θεωρεῖ τὴν ἔλλειψιν τῶν βιβλίων ὡς σοβαρὸν ἐμπόδιον τῆς ἄρσεως τῆς διαφορᾶς, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν δύο διδασκαλιῶν, διότι ἐὰν ὁρισθῇ ἡ ταύτισις καὶ πῶς αὕτη θὰ γίνῃ, ἡ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτης σύνταξις τῶν καταλλήλων βιβλίων δὲν θὰ προσκόψῃ εἰς δυσχερείας καὶ ταχέως θὰ γίνῃ.

Ὁ κ. Χρυσογόνος φρονεῖ ὅτι ἡ διδασκαλία ἢ προφορικῇ διὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦλάχιστον ὀφείλει νὰ προσχωρήσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ἂν μὴ νὰ ταυτισθῇ, πρὸς τὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ἔχει κομίσει ἤδη ὁ παῖς προσερχόμενος εἰς τὴν σχολήν. Ἡ γλῶσσα τῶν βιβλίων ἀφίσταται ἤδη πολὺ καὶ ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ ἀντίληψις αὐτῆς ὑπὸ τῶν παιδίων, ἄνευ τῆς βοηθείας εἰς πᾶν βῆμα τοῦ διδάσκοντος, ἂν δὲ καὶ ἡ γλῶσσα τῆς διδασκαλίας ταυτισθῇ πρὸς τὴν τοῦ βιβλίου τότε γεννῶνται ἐπεισόδια ἢ κωμικά, ἢ πολλὴν ἀμυχανίαν παρέχοντα εἰς τὸν διδάσκαλον. Οὕτω ἐνῶ ἐδίδασκον ἀριθμητικὴν εἰς τὴν α' τάξιν καὶ ἔλεγον νὰ μάθωσιν οἱ μαθηταὶ τὸ—εἰς, μία, ἓν, μαθητὴς τις μὲ διώρθωσε λέγων ὅτι ἔχω λάθος καὶ ὅτι πρέπει νὰ λέγω ἓνας, μία, ἓνα. Σχετικὰ ἀνέκδοτα προσθέτουν καὶ οἱ κκ: Καβάλλης καὶ Δαμασκηνός, μεθ' ὃ ὁ κ. Πρόεδρος φρονεῖ ὅτι ἡ διδασκαλία ἢ προφορικῇ δέον νὰ γίνεται ὅσον τὸ δυνατόν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ὁμιλίας, νὰ διαρρυθμισθῇ δὲ ἡ ἀπὸ τῶν βιβλίων γλῶσσα οὕτως, ὥστε ὁ μαθητὴς μέχρι τῆς ἑκτῆς τάξεως προβιβαζόμενος γλωσσικῶς νὰ ἀποκτήσῃ πλήρη εὐχέριαν νὰ γράφῃ καὶ νὰ ὁμιλῇ τὴν ἀπλουστεράν καὶ ὁμαλὴν καθαρεύουσαν, ἀναλόγως ἐπομένως δέον νὰ ἀπλοποιηθῇ ἡ ὕλη τοῦ προγράμματος· διότι ἂν μὴ ἀδύνατον, εἶναι ὅμως δυσχερέστατον μὲ αὐτὸ νὰ γίνῃ ἐργασία, σύμφωνος μὲ τὸν σκοπὸν τῆς διδασκαλίας τῶν γλωσσικῶν. Ὅσον ἢ ἀπλουστερά εἶναι ἡ διδασκαλία τὸσον καὶ προσιτωτέρα καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς ἀρτιότερα.

Ὁ κ. Χ. Θεοδορίδης λέγει ὅτι τὸ παιδίον ἔχει ψυχολογικῶς ὁρισμένας παραστάσεις καὶ ὁρισμένον ἀριθμὸν λέξεων. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἐπομένως τῶν κατωτέρων τάξεων δὲν πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα λέξεις ξένas πρὸς τὰς τοῦ παιδίου, ἄλλως γεννῶμεν σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν δυσχερῶς ἔπειτα διαφωτίζομεν. Ὀφείλομεν νὰ γίνωμεν ἡμεῖς προσιτοὶ πρὸς τὰ παιδιά, ἀφοῦ εἶναι ἀδύνατον προσερχόμενα τὸ πρῶτον εἰς τὴν σχολὴν νὰ εὐρεθῶσιν εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἡμᾶς γλωσσικὸν καὶ παραστατικὸν ἐπίπεδον.

Ἐπὶ τούτοις ἔνεκα τοῦ προκεχωρηκότος τῆς ὥρας διαλύεται ἡ συνεδρία, συγκαλουμένη τῆς προσεχοῦς τὴν Παρασκευὴν 8ην Νοεμβρίου.

Ἐκτακτος Γενικὴ Συνεδρία τῆς 8 Νοεμβρίου 1913.

Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τὰ πρακτικά. Εἶτα ὁ κ. Πρόεδρος ἐκφράζει πρὸς τὸν Φιλολ. Σύλλογον τὰς εὐχαριστίας τοῦ Διδ. Γυμναστ. Συλλόγου διὰ τὴν μεγάλην προθυμίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε νὰ μᾶς παραχωρήσῃ μίαν αἴθουσαν διὰ τὰς 4 συνεδρίας. Συγχρόνως ἐκφράζει καὶ τὴν λύπην αὐτοῦ διὰ τὴν ἀδιαφορίαν τὴν ὁποίαν ἔδειξαν πολλοὶ διδάσκαλοι προκειμένου περὶ τοιοῦτου σπουδαιοτάτου ζητήματος μὴ προσελθόντες εἰς τὴν συνεδρίαν. Ἀποφασισθείσης δὲ κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν τῆς ταυτίσεως τῆς γλώσσης τῆς διδασκαλίας πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ βιβλίου ὁ κ. Πρόεδρος θέτει ὑπὸ συζήτησιν τὸ ζήτημα, πῶς πρέπει καὶ ποῦ νὰ γίνῃ ἡ ταύτισις αὕτη. Ὁ κ. Ἀναστασιάδης φρονεῖ, ὅτι πρέπει νὰ ἔχωμεν, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη, τὴν μητρικὴν γλῶσσαν ὡς ὄργανον διδασκαλίας, εἰς αὐτὴν δὲ καὶ μόνην νὰ γράφονται καὶ τὰ βιβλία. Ἐὰν ἄλλη εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς προφορικῆς διδασκαλίας καὶ ἄλλη ἡ τῶν βιβλίων, πάντοτε θὰ ἐπέρχεται σύγχυσις, καὶ τότε θὰ ἔχωμεν τὰ ἴδια ἀποτελέσματα τῆς σημερινῆς ἡμῶν θέ-

σεως. Καθώς βλέπομεν οί σήμερον ἐξερχόμενοι ὄχι μόνον τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Γυμνασίων, δὲν δύνανται νὰ διατυπώσωσι τὰς γνώμας των ὁρθῶς εἴτε γραπτῶς εἴτε προφορικῶς.

Ὁ κ. Ν. Καββάλλης φρονεῖ, ὅτι ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς συζητήσεως πρέπει νὰ παρακαμφθῇ, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν ὁ σκόπελος τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος διότι πάντες οἱ παρευρισκόμενοι, ὡς ὑποθέτει, ἀγαπῶσιν ἐξ ἴσου καὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν γραπτὴν καὶ τὴν δημοτικὴν, αἵτινες ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ τοῦτο ἂφ' ἐνὸς μὲν πρὸς πρόληψιν πάσης ἀκαίρου πορεξήγησεως, ἂφ' ἐτέρου δὲ πρὸς καθαρισμόν τελειότερον τοῦ σκοποῦ τῆς συνεδρίας, φρονεῖ δὲ ὅτι πρέπει νὰ σκεφθῶμεν πῶς καλύτερον νὰ ἐξυπηρετήσωμεν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον.

Εἴτα προτείνει ὅτι ὀφείλομεν νὰ καθοδηγηθῶμεν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς γλώσσης τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος καὶ ἐκ τῶν πορισμάτων τῆς στατιστικῆς, καθ' ἣν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως τὸ τέταρτον μόνις φθάνει μέχρι τῆς Ε' καὶ τὸ πέμπτον μέχρι τῆς ΣΤ' τάξεως· φρονεῖ δὲ ὅτι πρέπει ἄνευ ἐνδοιασμῶν νὰ ληφθῇ μία πρόνοια καὶ διὰ τοὺς ἀποσυρομένους ἐκ τῆς δημοτικῆς σχολῆς μαθητάς, δεδομένου ὅτι ἀφοῦ ἡ γνώσις καὶ ἡ χρῆσις τῆς γραπτῆς δὲν εἶναι τόσον εὐχερὴς καὶ εἰς τελειοφοίτους πολλάκις γυμνασίων ἐν τῷ γραπτῷ καὶ προφορικῷ λόγῳ, ἀποβαίνει αὕτη ὁλως ἀδύνατος διὰ μαθητὰς ἀποσυρομένους ἐκ τῆς Δ' τάξεως, ἐκτὸς ἐὰν δὲν εἶναι ἱερὰ ὑποχρέωσις νὰ ληφθῇ ὡς βᾶσις ἐν τῇ δημοτικῇ σχολῇ ὁ εὐγενὴς καὶ ἀδίκως περιφρονούμενος λαὸς μας, ἀλλὰ μόνον οἱ ὕλικῶς εὐποροῦντες καὶ οἱ εὐγενεῖς.

Προσθέτει ὁμως μετὰ ταῦτα ὅτι καὶ ἡ ἀδικία κατ' αὐτὸν εἶναι κοινή, διότι ἡ μὲν θεωρητικὴ ιδέα σχεδὸν ἀποτυχάνει μὴ προσάγουσα τοὺς προσδοκωμένους καρπούς, ἐπειδὴ ὁ μαθητὴς εἶναι ἠναγκασμένος εἰς τὴν σχολὴν νὰ διακηρύξῃ τέλειον διαζύγιον μετὰ τοῦ παραστατικοῦ του κύκλου, ὑποχρεωμένος τὰς κεκτημένας παραστάσεις διὰ νέων καὶ ἀγνώστων αὐτῷ νὰ ἀποδώσῃ λέξεων ὅπως, καὶ ἡ διδασκαλία, γιγνομένησυνήθως ἄνευ ἐποπτεῶν, καταντᾷ δὲ ὁμαθητῆς νὰ περιγράφῃ θαυμάσια τὴν ἄρκτον ἀλλὰ νὰ μὴ γνωρίζῃ αὐτήν, καίτοι πλείστας τερπνὰς παραστάσεις ἔχει μὲ τὴν ἄρκουδα τοῦ Ἀθιγγάνου.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ μέρους τούτου τοῦ ἀφορῶντος τὸ γνωστικόν, οὐδὲ λόγος πρέπει νὰ γίνῃ περὶ τῆς αἰσθητικῆς καὶ πρακτικῆς ιδέας. Συνέπεται δὲ τούτου εἶναι ὅτι προστίθεται καὶ μία ἔτι ὑπογοήτευσις πρὸς ταῖς πολλὰς εἰς τοὺς Ἑλλήνας διδασκάλους, περὶ ὧν ἀναφέρει ἐν παρόδῳ ὅτι φιλοτιμότερον παντὸς ὁμοτέχνου των ἐργάζονται, καὶ ἡ πλῆξις καὶ ἀποθάρρυνσις τῶν παιδιῶν μας, ἀναγκαζομένων τῶν πλείστων ἴσως διὰ τοῦτο νὰ ἀποσείρονται τῆς σχολῆς.

Ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι οὐδεμία διάκρισις τῶν λαϊκῶν τάξεων ἔγινε κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Προγράμματος. Τὸ πρόγραμμα συνετάχθη οὕτως ἀπὸ ἄλλας ἀφορμὰς καὶ ἄλλους λόγους. Βεβαίως θὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ ὅτι τὰ 3)4 τῶν μαθητῶν δὲν τελειώνουσι τὴν ἀστικὴν σχολὴν.

Νὰ μὴ σκεφθῶμεν ὁμως περὶ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ Προγράμματος δι' αὐτοὺς καὶ μόνον, ἀλλὰ γενικῶς, ἀφοῦ πρόκειται περὶ κοινῆς ὀφελείας τῶν Ἑλληνοπαίδων.

Ὁ κ. Θεοδορίδης παρατηρεῖ ὅτι μᾶς παρουσιάζεται τὸ ἐξῆς σπουδαῖον θέμα· ποῖοι ἄραγε εἶναι οἱ λόγοι, ὥστε αἱ μικρότεραι τάξεις νὰ ἔχουν τοὺς πολυπληθεστερούς μαθητάς. Περὶ τούτου ὁμως ἄλλοτε. Τὸ σπουδαιότερον τώρα εἶναι νὰ νὰ παρακαμφθῇ ὁ προβαλλόμενος σκόπελος.

Δὲν συνερχόμεθα βεβαίως διὰ νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν καλυτέρευσιν τῶν μαθητῶν, πῶς δηλαδὴ εἶναι δυνατόν νὰ μορφωθῶν οὗτοι καλύτεροι. Καθὼς ἐτόνισαν καὶ αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι ἡ ἐργασία, ἣτις σήμερον, γίνεται δὲν φέρει τὰ ὀφειλόμενα μορφωτικὰ ἀποτελέσματα.

Πρέπει ἐξάπαντος νὰ ἐπέλθῃ κάποια διαρρυθμισίς. Δυστυχῶς δὲν προσήλθον πολλοὶ διδάσκαλοι διὰ νὰ ἐκθέσουν καὶ αὐτοὶ τὰς γνώμας καὶ σκέψεις των, καὶ νὰ τὰς συγκρίνουν πρὸς τὰς ἤδη διατυπωθείσας ἐξ αὐτοψίας τοιαύτας. Ὅ,τι ἔλειπεν ἕως τώρα ἀπὸ τὸν Ἑλληνα ἦτο τὸ θάρρος. Σήμερον ὁμως τὸ ἔθνος μας ἔχει ἀνάγκην νὰ ζήσῃ. Εἰς τοῦτο ὁμως πρέπει νὰ συνδράμωμεν καὶ ἡμεῖς οἱ διδάσκαλοι, οὔτινες συνερχόμενοι ἄς ἴδωμεν τί ἐκάμαμεν ἕως τώρα, καὶ τί πρέπει νὰ κάμωμεν.

Ὁ κ. Ἀναστασιάδης προτείνει, ὅπως ἀφεθῇ τὸ ἀκανθῶδες τοῦτο γλωσσικὸν ζήτημα, διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ καμμία παρεξήγησις, καὶ προβῶμεν ἀμέσως εἰς τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς καθέκαστα ὕλης τῶν Ἑλληνικῶν, ὅπως ἐκάμαμεν καὶ ἐπὶ τῆς ὅλης ὕλης τῶν Ἑλληνικῶν.

Ὁ κ. Πρόεδρος φρονεῖ, ὅτι πρέπει νὰ σκεπτόμεθα καὶ νὰ ὁμιλήσωμεν ἐλευθέρως καὶ ὄχι, ὅπως ἐλέχθη νὰ προσπαθήσωμεν νὰ παρακάμψωμεν τὸ ζήτημα. Ἄλλως τε δὲν πρόκειται ἢ περὶ τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος καὶ ἐπομένως οὐδεὶς κίνδυνος νὰ παρεξηγηθῶμεν. Ἐπαναλαμβάνω ὁμως καὶ πάλιν ὅτι πρέπει νὰ ὁμιλήσωμεν ἐλευθέρως καὶ δὲν πρέπει νὰ ὁπισθοχωρήσωμεν ἀλλὰ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν ἰδιοφυΐαν, τὴν ὁποῖαν ἄλλως τε μᾶς ἀναγνωρίζουν.

Ὁ κ. Τριανταφυλλίδης παρατηρεῖ ὅτι ἀφοῦ εἶναι γενικὴ ἀλήθεια, διατί θέλομεν νὰ κρυπτόμεθα.—Ὁ κ. Καββάλλης, δὲν συνήλθομεν, λέγει, νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, ἀλλὰ περὶ τῆς τύχης τῶν πρώτων τάξεων τῆς Ἀστικῆς Σχολῆς.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἐπαναλαμβάνει ὅτι, προσήλθομεν διὰ τὸ γλωσσικὸν βεβαίως ζήτημα τῶν μαθητῶν μας, αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ μόνον ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ θίξωμεν, ἥτοι πῶς πρέπει νὰ διδάσκηται τὸ γλωσσικὸν μάθημα. Περὶ αὐτοῦ δὲ ἀκριβῶς πρόκειται σήμερον.

Ὁ μαθητὴς φέρει προσερχόμενος εἰς τὴν σχολὴν διάκοσμον τινα λέξεων καὶ παραστάσεων τοιούτων, ὥστε εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ συνενοηθῇ ἀμέσως μὲ τὸν διδάσκαλον διὰ τῆς γλώσσης τῶν βιβλίων. Ὁ διάκοσμος αὐτὸς δὲν πλουτίζεται πλέον μὲ νέας παραστάσεις, ἀλλὰ μὲ ἀντικατάστασιν τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν. Κάνει δηλαδὴ ὁ διδάσκαλος τρόπον τινὰ μετάφρασιν τῶν λέξεων, καὶ δυσκόλως δύναται νὰ μεταδώσῃ νέαν παράστασιν. Μαθητῆς τῆς Δ' τάξεως θαυμασίως ἀπήγγελλε κατὰ τὰς ἐξετάσεις ἐν Μακροχωρίῳ πρὸ 6 ἐτῶν τὸ περὶ τῆς ἄρκτου κεφάλαιον τῆς Φυσ. Ἱστορίας· ὅταν δὲ τις τῶν παρισταμένων ἠρώτησε τὸν μαθητὴν ἂν γνωρίζῃ τὸ ζῶον τοῦτο, ὁ μαθητὴς ἀπήντησεν, ὅτι δὲν εἶδε ποτὲ ἄρκτον. Ὅποτε ἄλλος τις ἐρωτᾷ τὸν μαθητὴν, ἂν γνωρίζῃ τὴν ἀρκουδα, μετὰ χαρᾶς δὲ ὁ μαθητὴς ἀπήντησε καταφατικῶς καὶ ἀνέφερε μάλιστα καὶ μερικὰ ἐπεισόδια πότε καὶ ποῦ εἶδε τοιαύτην. Περὶ τούτου λοιπὸν πρόκειται σήμερον, ἐὰν δηλαδὴ εἶναι δυνατόν ν' ὀρθῇ ἡ δυσκολία αὕτη. Πρῶτος ὁ Κοραῆς ἔθεσε τὸ γλωσσικὸν τοῦτο μαθητικὸν ζήτημα. Ἐάν, λέγει, δώσωμεν εἰς τὸν μαθητὴν βιβλίον συλλαβισμοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ ἀναφέρεται ἡ λέξις ρίς, καὶ ἄλλο, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ἡ λέξις μύτη, ὁ μαθητὴς εὐκολώτερα θὰ μάθῃ νὰναγινώσκῃ τὴν λέξιν· μύτη. Ἡδη ἔρχεται τὸ ζήτημα, πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἄρθῃ ἡ διαφορὰ μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητοῦ. Τὸ συγκληθὲν προπέρουσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ Ἑκπαιδευτικὸν Συνέδριον κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν βιβλίων καὶ τῆς διδασκαλίας πρέπει ν' ἀρχίξῃ μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ μαθητοῦ, τὴν ὁποῖαν φέρει ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν, καὶ νὰ προβιβάσῃται πρὸς τὴν ἀπλουστεράν καὶ ὁμαλὴν καθαρεύουσαν. Φαίνεται ὅτι αἱ γνώμαι προβιβάσονται πρὸς τὴν ἀπλουστεράν καὶ ὁμαλὴν καθαρεύουσαν. Φαίνεται ὅτι αἱ γνώμαι ἐκείναι τοῦ Συνεδρίου ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Προγράμματος, ὅπως ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ζήτημα, ὅτι ἀδύνατον νὰ διδαχθῇ ἡ γλῶσσα διὰ τῆς

γραμματικής, καθότι μόνον ὁ μηχανισμὸς αὐτῆς διδάσκεται διὰ τοῦ τρόπου τούτου. Διὰ τοῦτο βλέπομεν εἰς τὸ Προγράμμα μίαν ἀπότομον μεταβολὴν τῆς διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ προσανατολίζηται πρὸς τὸν μαθητὴν. Τώρα ὅσον διὰ τὰ βιβλία, ἐλήφθη καὶ περὶ αὐτῶν κάποια πρόνοια. Εἰς τὴν Ἑλλάδα περιορίσθησαν εἰς τὰς ἐξ τάξεις τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν ὅλα τὰ βιβλία, πλὴν τοῦ ἀναγνωστικοῦ, ὅπερ καὶ ἐκεῖνο δεόν νὰ εἶναι εἰς τὴν βαθμολογικῶς προοιούσαν γλῶσσαν. Καὶ τὸ ἐνταῦθα πρόγραμμα περιορίζει ἄρκετὰ τὰ βιβλία. Ὅσον διὰ τὰ ἀναγνωστικά, ἐκηρύχθη τὸ Πανταξοπούλειον διαγώνισμα, ὅπερ ἔχει ἵπ' ὄψιν τὸ ζήτημα τοῦτο. Καὶ ἀναγινώσκει ὁ κ. Πρόεδρος τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνίσματος τούτου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν τῶν βιβλίων.

Τὰ πρῶτα ἀναγνωστικά καὶ δὴ τὰ ἀλφαβητάρια πρέπει νὰ μὴ περιέχουν ξένας πρὸς τὴν μαθητὴν λέξεις. Δυστυχῶς ὅλα σχεδὸν τὰ ὑπάρχοντα ἀλφαβητάρια οὐδέποτε ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὴν στοιχειώδη ταύτην παιδευτικὴν ἀρχήν, τὴν ὁποίαν πρὸ 120 ἐτῶν ἤδη ἔθεσεν ὁ Κοραΐς.

Καὶ ἀναφέρει λέξεις καὶ φράσεις ἀπαντώσας εἰς τὰ ἀναγνωστικά καὶ ἀλφαβητάρια. Τὸ πόρισμα εἶναι, λέγει, ὅτι ὀφείλομεν νὰ θέσωμεν ὡς ἀρχήν, ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς διδασκαλίας δεόν νὰ ταυτίζεται πρὸς τὴν τῶν βιβλίων. Ν' ἀρχίσῃ δὲ αὕτη μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν παιδίων καὶ προβιβαζομένη νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὁμαλὴν γραφομένην. Ὁ κ. Ἀναστασίου παρατηρεῖ, ὅτι, ἀφοῦ ἡμεῖς λαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν τὴν γλῶσσαν τῶν μαθητῶν, μέχρι τῆς ΣΤ'. δὲν πρέπει ν' ἀποφύγωμεν τὴν μητρικὴν. Ὁ κ. Παπακωνσταντίνου φρονεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιμένωμεν εἰς τὸν ὅρον «μητρικὴ γλῶσσα» διότι ἔχομεν καὶ μαθητὰς ἀπὸ διάφορα μέρη, τῶν ὁποίων διαφέρει ἡ μητρικὴ γλῶσσα. Ποίαν γλῶσσαν θὰ λάβωμεν ὡς βάσιν; Ἄν θὰ λάβωμεν τὴν μητρικὴν θὰ ἀπαντήσωμεν πολλὰς δυσκολίας.

Ὁ κ. Θεοδοζίδης παρατηρεῖ ὅτι ἡ γλωσσικὴ αὕτη διαφορὰ ὑπάρχει παντοῦ. Βεβαίως ἡμεῖς θὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν γλῶσσαν τῶν κέντρων καὶ τῆς πρωτευούσης. Τὴν γλῶσσαν δηλονότι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ κ. Πρόεδρος φρονεῖ, ὅπως εἶπε καὶ προηγουμένως, ὅτι ὡς βάσις δεόν νὰ τεθῇ ἡ γλῶσσα τῆς οἰκογενείας, ἡ συνηθισμένη γλῶσσα, ἣτις θὰ ἔχῃ πάντοτε διαλογικὰς τινὰς διαφορὰς. Βεβαίως δὲν θὰ μεταχειριζόμεθα διὰ τὴν Α' τάξιν τὰς λέξεις μήτηρ, πατήρ, κύων, γυνή καὶ τὰς τοιαύτας. Ὡς βάσιν θὰ λάβωμεν τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον φέρει ὁ μαθητὴς ἐκ τοῦ οἴκου. Ἡ δὲ προφορικὴ γλῶσσα θὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν τῶν βιβλίων, ἀρχομένη ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῆς οἰκογενείας, προβιβαζομένη δὲ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀπλουστεράν ὁμαλὴν καθαρεύουσαν.

Ὁ κ. Θεοδοζίδης παρατηρεῖ, ὅτι γεννᾶται ἤδη τὸ ζήτημα πῶς θὰ εἰσέλθῃ ὁ μαθητὴς βαθμὴν εἰς τὴν γραφομένην γλῶσσαν. Ὁ μαθητὴς τὸ πρῶτον ἐρχόμενος εἰς τὴν σχολὴν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὀρισμένον ἀριθμὸν λέξεων καὶ παραστάσεων. Ματαιοπονία καὶ ἀδικαιολόγητος χρονοτριβὴ θὰ ἦτο, ἐὰν ἠθέλωμεν νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀγνώστους τύπους. Βεβαίως πρέπει ὁ μαθητὴς ν' αὐξήσῃ τὰς παραστάσεις του. Ἀλλὰ ποίας ἄραγε λέξεις θὰ μεταχειρισθῶμεν πρὸς τοῦτο; Θὰ ἀναφέρωμεν τὰς λέξεις τοῦ λαοῦ ἢ τῶν βιβλίων; Καὶ εἶναι δυνατόν ἄραγε νὰ ἀλλάξωμεν τὰς συνήθεις εἰς τοὺς μαθητὰς λέξεις; Ἡξεύρει αἴφνης ὁ μαθητὴς τὴν λέξιν ποιντικὸς. Πῶς δυνάμεθα λοιπὸν νὰ διασφαλίσωμεν τὸν νοῦν του ἀναφέροντες τὴν λέξιν μῦς; Ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ ὑποχωρήσωμεν εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον. Ἀλλὰ τότε θὰ ἀντικαταστήσωμεν αὐτὰς τὰς λέξεις; Προκειμένου δὲ περὶ ἐννοιῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἔχει ὁ λαὸς καὶ ὁ μαθητὴς, θὰ λάβωμεν τὰς λέξεις ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῶν ἀρχαίων. Ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι ὁ προλαλήσας εἰσηλθεν εἰς λεπτομερείας. Πρῶτον, λέγει, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ ἀρχή, τὴν ὁποίαν θέλομεν νὰ ὡμεν ὡς βάσιν,

Ὁ κ. Παπακωνσταντίνου παρατηρεῖ ὅτι πρέπει νὰ τεθῇ τὸ ζήτημα πῶς θ' ἀρχίσῃ ἡ διδασκαλία ἀπὸ τὴν Α' τάξιν. Ἐπειδὴ τὰ παιδιά ἐρχόμενα φέρουν καὶ διάφορα εἰδέναι, πρέπει ἄραγε ἡ διδασκαλία ν' ἀρχίσῃ ἐπὶ τῇ βάσει ἐκείνων, ἢ θρ' εἰσαγάγωμεν ἰδικὰ μας; Διὰ τὸ Αὐτὸς πρέπει νὰ ὀρισθῶσι διηγήματα καὶ παραμύθια, διδασκόμενα εἰς γλῶσσαν σαφῇ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διδασκαλίας αὐτῆς νὰ σχηματίσῃ ὁ μαθητὴς παραστάσεις καὶ λέξεις.

Ὁ κ. Πρόεδρος παρατηρεῖ καὶ πάλιν ὅτι τὰ λεγόμενα εἶναι λεπτομέρειαι, ἐπαναλαμβάνει δὲ καὶ πάλιν τὴν πρότασιν, καθ' ἣν ἡ γλῶσσα τῆς διδασκαλίας τῆς προφορικῆς καὶ τῆς ἀπὸ βιβλίων ἀρχίζει μὲ τὴν γλῶσσαν τῆς οἰκογενείας, προβιβάζεται δὲ βαθμὴν μέχρις οὗ εἰς τὴν ΣΤ' καταντήσῃ εἰς τὴν ὁμαλὴν καθαρεύουσαν τὴν ἀπληγαμένην τῶν τύπων ἐκείνων, οἵτινες ἀντικρὺς ἀντιτίθενται εἰς τὸ γλωσσικὸν συναίσθημα τοῦ παιδός.

Ἡ πρότασις γίνεται παιμνηφει δεκτὴ.

Μεθ' ὃ διαλύεται ἡ συνεδρίασις.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟΝ ΜΑΘΗΜΑ

ΠΡΑΓΜΑΤΟΓΝΩΣΙΑΣ Α' ΤΑΞΕΩΣ

Ἕνα κλαδάκι ἀπιδιάς ἀνθισμένον

(Τὸ παρουσιάζομεν)

— Κοιτάξτε παιδιά αὐτὸ τὸ ἀνθισμένον κλαδί.

Ἐρετε τί δένδρον εἶναι;

— Ἀπιδιά, κύριε.

— Ἀπὸ ποῦ τὸ κατάλαβες;

— Κύριε ἔχομεν ἡμεῖς στὸν κήπο μας ἀπιδιές. Τὰ λουλούδια τῶν ἔχουνε ἄσπρα φύλλα καὶ πέντε-πέντε.

— (Κόπτει ἓνα λουλούδι). Κοιτάξτε τί σχέδιο εἶναι τὰ φύλλα τοῦ λουλουδιοῦ.

— Στρογγυλά, Κύριε, σὰν αὐγὸ, στὴν ἄκρῃ λίγο μυτερὰ γιὰ νὰ πιάνουν.

— Κοιτάξτε ἀπὸ μέσα τί ἔχει τὸ λουλούδι.

— Ἔχει, Κύριε, κάτι ψιλὰ τσουνάκια γύρο-γύρο, μὲ μαῦρο κεφαλάκι, στὴ μέση ἔχει 4-5, χωρὶς μαῦρο κεφαλάκι.

— Ἀπὸ κάτω κοιτάξτε τί ἔχει.

— Ἔχει, Κύριε, 5 φύλλα πράσινα παχιά, καὶ μιὰ μικρὴ φοῦσκα πράσινη, καὶ ἓνα τσουνάκι πράσινο.

— Καὶ τὸ τσουνάκι ποῦ στέκεται;

— Κύριε, τὸ τσουνάκι βγαίνει ἐπάνω στὸ κλαδί, μαζὶ μὲ ἄλλα πολλὰ.

(Κόπτει ἓν φύλλον).

— Κοιτάξτε ἀνάμεσα στὰ λουλούδια τί φυτρώσανε.

— Φύλλα, Κύριε, πράσινα.

- Διέστε από κάτω τί χρώμα έχουν.
- Πράσινο, Κύριε, πιο ανοικτό. Έχουνε και λίγο χνούδι.
- Κοιτάξτε τὰ φύλλα πῶς εἶναι καὶ τί σχέδιον ἔχουν.
- Εἶναι στρογγυλὰ σὰν αὐγὸ, στὴν ἄκρη μυτερά.
- Έχουν στὴ μέση μιὰ ἱγραμμή, κι ἀποδῶ κι ἀποκεῖ βγαίνουν μι-
κρὲς γραμμὲς.
- Ἀπὸ κάτω, Κύριε, εἶναι τὸ τσουνί των, λίγο κόκκινο, πιὸ πολὺ
πράσινο.
- Τὸ τσουνὶ τοῦ φύλλου ποῦ φυτρώνει ;
- Τὸ τσουνὶ τοῦ φύλλου βγαίνει ἐπάνω εἰς τὸ κλαδί μαζί με ἄλλα
φύλλα.
- Πῶς εἶναι τὸ κλαδί ;
- Τὸ κλαδί εἶναι στρογγυλὸ καὶ σὰν μαῦρο.

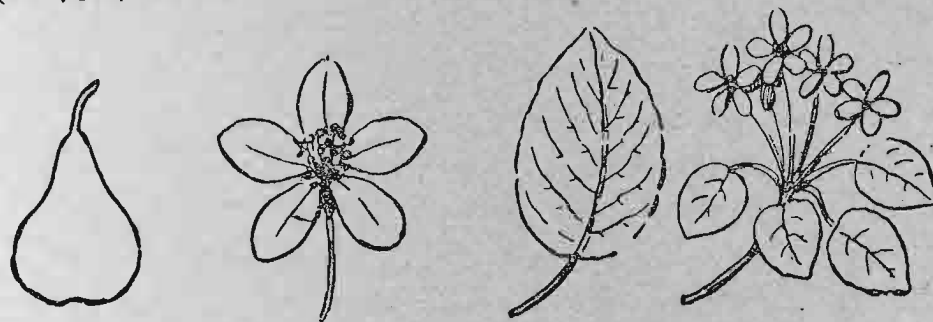
**

- Ἐλᾶτε τώρα νὰρχίσουμε ἀπὸ τὸ κλαδί. Λέγε Νίκο.
- Κύριε, τὸ κλαδί εἶναι στρογγυλὸ καὶ λίγο μαῦρο.
- Ἐσὺ Μαριάνθη.
- Κύριε, ἀπὸ τὸ κλαδί βγαίνουνε τὰ λουλούδια.
- Πόσα ἔχει τὸ κλαδί μας ;
- Κύριε, τὸ κλαδί μας ἔχει 5.
- Ἐσὺ Λεωνίδα.
- Κύριε, ἀπὸ τὰ κλαδιά βγαίνουν τὰ φύλλα με τὰ τσουνιά.
- Πῶς εἶναι τὰ φύλλα, Κατίνα ;
- Κύριε, τὰ φύλλα εἶναι αὐγουλωτὰ καὶ μυτερὰ στὴν ἄκρη.
- Τί χρώμα ἔχουν τὰ φύλλα, Γιάννη ;
- Κύριε, τὰ φύλλα εἶναι πράσινα, ἀπὸ κάτω εἶναι πιὸ λίγο πράσινα,
ἔχουν καὶ χνούδι.
- Πῶς εἶναι μέσα τὰ φύλλα, Πηνελόπη ;
- Κύριε, μέσα ἔχουν μιὰ γραμμή, κι ἀποδῶ κι ἀποκεῖ ἀπ' τὴ γραμ-
μὴ βγαίνουν ἄλλες ψιλὲς γραμμὲς.
- Πόσα φύλλα φυτρώνουν μαζί, Καλλιόπη ;
- Κύριε, 5 φύλλα.
- Τί ἄλλο ἔχει ἐπάνω τὸ κλαδί Δημητρός ;
- Κύριε, τὸ κλαδί ἔχει ἐπάνω λουλούδια με τὸ τσουνί.
- Τί ἔχει ἀπάνω ἀπάνω στὸ τσουνί, Πέτρο ;
- Κύριε, ἔχει μιὰ φοῦσκα πράσινη με πέντε πράσινα φύλλα μικρὰ
καὶ παχιά λιγάκι.
- Τί βγαίνουν μέσα ἀπ' τὴ μικρὴ φοῦσκα, Θάλεια ;
- Κύριε, μέσα ἀπ' τὴ μικρὴ φοῦσκα βγαίνουν 5 φύλλα ἄσπρα τοῦ
λουλουδιοῦ. Μέσα στὰ φύλλα ἔχει κάτι τσουνάκια με μαῦρο κεφαλάκι καὶ
στὴ μέση-μέση 4-5 χωρὶς κεφαλάκι.

- Τί σχῆμα ἔχουνε τὰ φύλλα τοῦ λουλουδιοῦ, Βασίλειε ;
- Τὰ φύλλα τοῦ λουλουδιοῦ εἶναι σὰν αὐγὸ καὶ μιὰ μικρὴ μύτη ἔ-
χουν ἀπὸ κάτω, διὰ νὰ πιάνουν.
- Πόσα λουλούδια εὐρίσκονται μαζί ἐδῶ, Ἀγγελικὴ ;
- Κύριε, σὲ κάθε μέρος φυτρώνουν μαζί τρεῖς λουλούδια.

**

- Τώρα νὰ τὰ εἰπωμεν χωρὶς νὰ βλέπωμεν τὸ κλαδί.
(Γίνεται ἡ ἀπὸ μνήμης περιγραφὴ τοῦ ἀντικειμένου).
- Τώρα νὰ τὰ ζωγραφίσωμεν.
(Ζωγραφίζει εἰς τὸν πίνακα).

- Τί εἶναι αὐτό ;... αὐτό ;...
- Ζωγραφίσατε τα καὶ σεῖς.

Η. Ν. Γερακόπουλος.

Ο ΠΑΝΤΖΟΠΟΥΛΕΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Πρὸ δύο καὶ πλέον ἐτῶν ὁ κ. Ν. Θ. Πανταζόπουλος κατέθη-
κεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου τὸ ποσὸν τῶν 500 λιρῶν, ὅπως
προκηρυχθῇ διαγωνισμὸς συγγραφῆς Ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν τεσσά-
ρων πρώτων ἐτῶν τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐπὶ τῷ ὄρφ,
ὅπως τὸ βιβλίον τοῦτο, περιέχον πᾶσαν τὴν εἰς ὅλα τὰ μαθήματα ἐκάστης
τάξεως διδασκομένην ὕλην, δορισθῇ μένον, καὶ τὸ τυχὸν ἐγκριθεὶς ἐπὶ
ὁλόκληρον πενταετίαν, εἶναι τὸ ἀποκλειστικὸν Ἀναγνωστικὸν τῶν τάξεων
τούτων, ἀπαγορευομένης τῆς χρήσεως παντὸς ἄλλου. Ὁ ἀγωνοθέτης ἐξήτει
ἐπίσης ὅπως τὸ βιβλίον τοῦτο καταστῇ ὅσον τὸ δυνατόν εὖωνον, ἐκδιδόμε-
νον ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων, πλὴν δὲ τῆς ἀμοιβῆς τῶν συγγραφέων τῶν
ἐγκεκριμένων ἔργων, ἥτις λογίζεται ὡς ἐπαθλον, λαμβάνουσιν οὗτοι καὶ
10 ο/ο ἐπὶ τῆς ὅλης πωλήσεως, ἔχουσι δὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκτυπώσεως
καὶ πωλήσεως τοῦ βραβευθησομένου ἔργου πρὸς ἴδιον ὄφελος ἔξω τῆς
Ἀρχιεπισκοπῆς.

Ἐκ τῶν κατατεθεισῶν 500 λιβρῶν, αἱ μὲν 300 λίραι ὠρίζοντο ἔπαθλα τῶν βραβευομένων, αἱ δὲ 200 ὡς ἀμοιβὴ τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις θὰ συντάττει τὸ πρόγραμμα τῶν Ἀναγνωστικῶν, ὡς καὶ τῆς κριτικῆς ἐπιτροπείας τῶν ὑποβληθησομένων ἔργων.

Ἡ πρότασις ὅμως τοῦ χορηγοῦ συνεζητήθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς καὶ ὑπὸ τῶν δύο Σωματίων ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος· μόλις δὲ μετὰ τὴν πάροδον τοῦ διαστήτος τούτου ἐπῆλθε τροποποίησις εἰς τὸν ὅρον τοῦ περιεχομένου τῶν Ἀναγνωστικῶν βιβλίων, τὸ ὁποῖον θὰ ἐρρυθμίζετο συμφώνως πρὸς τὸ ἐκδοθησόμενον πρόγραμμα. Ὁ δὲ χορηγὸς καὶ ἀγωνοθέτης ἐζήτησεν ἐπίσης ὅπως τὰ Ἀναγνωστικά, ὅσα θὰ ἐνεκρίνοντο, εἰσαχθῶσιν εἰς τὰ σχολεῖα τὸ βραδύτερον ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1914-15, ἄλλως θὰ ἀπέσυρε τὴν περὶ τοῦ διαγωνίσματος πρότασίν του.

Ὑπὸ τοιούτους ὅρους ἦτο προφανὲς ὅτι ἡ ἐργασία θὰ ἐγίνετο ἐσπευσμένη, διότι δὲν ὑπελείπετο χρονικὸν διάστημα ἐπαρκὲς διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν Ἀναγνωστικῶν καὶ διὰ τὴν κρίσιν τῶν ὑποβληθησομένων ἔργων. Ἐν τούτοις, ἵνα μὴ ναυαγήσῃ ἡ ἀγαθὴ τοῦ χορηγοῦ πρόθεσις, συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τοῦ ἀγωνοθέτου, ἐξελέγη ἀμέσως ἐνεαμελὴς ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ μητροπολίτου Τραπεζοῦντος κ. Χρυσάνθου, κληρικοῦ μέλους καὶ προέδρου, ἐκ τῶν κ.κ. Εὐθαλίας Ἀδάμ, Ἀλ. Ζαμαρίου, Χρ. Πανταζίδου, εἰσηγητοῦ, Ν. Βούρου ὡς εἰδικοῦ διὰ τὰ φυσικὰ καὶ Ἀπ. Ἀράπη, ἐκ τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ, ἐκ τοῦ κ. Β. Ρίτσου, ὡς ἱατροῦ διδάσκοντος τὴν ὑγιεινὴν, ἐκ τοῦ κ. Μ. Θεοτοκά, ὡς δικηγόρου, καὶ ἐκ τοῦ κ. Ι. Παπαδοπούλου, ὡς γεωπόνου, ὅπως ὥριζεν ὁ σχετικὸς ὅρος τοῦ ἀγωνοθέτου.

Ἡ ἐπιτροπεὶα αὕτη, λαβοῦσα ἐν τοῖς πλείστοις ὑπ' ὄψιν τὸ ἀλαχοῦ συγχρόνως περίπου ἐκδοθὲν πρόγραμμα τῆς προκηρύξεως διαγωνισμοῦ πρὸς συγγραφὴν Ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν Ἀστικῶν Σχολῶν, κατήρτισε τὸ πρόγραμμα καὶ τὴν σχετικὴν προκήρυξιν τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1913, τῇ 24ῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡ προκήρυξις αὕτη ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς ἐξεδόθη διὰ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας». Ἡ προκήρυξις αὕτη ὥριζεν ὅτι τὰ εἰς τὸν διαγωνισμόν ἀποσταλῆσόμενα ἔργα ὄφειλον νὰ ἀποστολῶσι τὸ ἀργότερον μέχρι τῆς 31ης Μαρτίου 1914 καὶ ὑπεδείκνυσεν, ὅπως ἄλλωστε ὥριζε καὶ τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον εἶχον ὑπ' ὄψιν τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπείας, ὡς καλύτερον σύστημα «τὸ ἐνέχον τὸ κάλλιστα πλεονεκτήματα σύστημα τοῦ συγκεντρωτικοῦ λογοτεχνικοῦ Ἀναγνωσματορίου», διὰ δὲ τὴν γλῶσσαν ἐδήλου ὅτι «Ἡ γλῶσσα πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀντιληπτικὴν ἱκανότητα τοῦ μαθητοῦ. Ἐπειδὴ δὲ διδακτικὴ ἀρχὴ ἀπαραίτητος εἶναι νὰ βαίνωμεν ἀπὸ τῶν γνωστῶν εἰς τὰ ἄγνωστα, κατ' ἀρχὰς ὡς βάσις τῆς γλώσσης τοῦ ἀναγνω-

στικοῦ πρέπει νὰ τεθῇ ἡ ὁμαλὴ τῆς οἰκογενείας γλῶσσα, προαγομένη κατὰ τρόπον ἐπωφελεῖ καὶ τοῦ πνεύματος μορφωτικὸν παραλλήλως πρὸς τὴν γλωσσικὴν καὶ τὴν λοιπὴν διδασκαλίαν, οὕτως ὥστε οἱ ἀποφοιτῶντες ἐκ τῆς πλήρους ἑξαετοῦς δημοτικῆς σχολῆς νὰ μεταχειρίζονται εὐκόλως τὸν ὁμαλὸν καθαρεύοντα λόγον, κατανοοῦντες τὸν τε προφορικὸν καὶ τὸν γραπτὸν λόγον τῶν ἄλλων, ἐφ' ὅσον οὗτος εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν βαθμίδα τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μορφώσεως, καὶ ἐκφράζοντες ὁρθῶς καὶ καλλιπῶς τὰς ἰδίας σκέψεις καὶ διαθέσεις. Προβαίνων δ' ὁ συγγραφεὺς ἡρέμα καὶ μεθοδικῶς θὰ μεταχειρίζεται εἰς μὲν τὰς δύο πρώτας τάξεις γλωσσικὸν τύπον ἀφελῆ καὶ ἀνεπιτήδευτον, εἰς δὲ τὴν τρίτην καὶ τὴν τετάρτην τάξιν θὰ προβιβάσῃ τὴν γλῶσσαν βαθμιαίως εἰς τὸν ὁμαλὸν γραπτὸν τύπον τῆς καθωμυλημένης νέας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἐν γένει δὲ ἡ γλῶσσα τῶν ἀναγνωσματορίων πρέπει νὰ εἶναι ὁρθοεπῆς καὶ ἀπηλλαγμένη διαλεκτικῶν ἰδιορρυθμιῶν, ξενισμῶν καὶ πάσης χυδαιολογίας, ἀλλὰ καὶ λέξεων καὶ ἐκφράσεων ἀρχαϊζουσῶν καὶ ὑπερτέρων τῆς ἀντιληπτικότητος τῶν παιδῶν. Ἀνάγκη δὲ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεὺς ὅτι· 1) ἡ γλωσσικὴ ἀνάπτυξις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐμπυχώσεως καὶ ἰσχυροποιήσεως τοῦ γλωσσικοῦ συναισθήματος διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μαθητοῦ εἰς αὐτὴν τὴν ζῶσαν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ εἰς τὰ κάλλιστα προϊόντα τῆς νέας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας· 2) αἱ δυσκολίαι τῆς γλώσσης προέρχονται μᾶλλον οὐχὶ ἐκ τῶν λέξεων, ἀλλ' ἐκ τῶν τύπων καὶ τῆς συντάξεως, ἥτις ὀφείλει νὰ εἶναι ὅσον οἷόν τε ἀπλῇ· περίοδοι δὲ μικραὶ καὶ εὐσύνοπτοι προτάσεις, κατὰ παράταξιν μᾶλλον ἢ καθ' ὑπόταξιν συνδεόμεναι, καὶ ἐν γένει δημωδεστερα σύνδεσις τῶν λέξεων εἰς προτάσεις καὶ τούτων εἰς λόγον, καθιστῶσι τὴν γλῶσσαν προσιτὴν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν παιδῶν».

Ἄλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς προκηρύξεως (τέλη Ἰουλίου) μέχρι τῆς λήξεως τῆς διορίας (τέλος Μαρτίου) τὸ μεσολαβοῦν χρονικὸν διάστημα δὲν ἦτο ἐπαρκὲς πρὸς συγγραφὴν καταλλήλων Ἀναγνωστικῶν καὶ συμφώνων πρὸς τοὺς ὅρους τῆς προκηρύξεως, δι' αὐτὸ δὲ ἴσως καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποσταλέντων καὶ τὸ ποῖόν τῶν πλείστων ἐξ αὐτῶν δὲν ἦτο ἀντάξιον τοῦ ἀγωνίσματος.

Οὕτω ἀπεστάλησαν, ὡς ἐπληροφορήθημεν, καθ' ὅσον παραδόξως εἰσέτι δὲν ἐξεδόθη ἡ ἐκθεσις τῆς Ἑλληνοδίκου Ἐπιτροπείας, ἂν καὶ ἐξεδόθησαν τὰ βραβευθέντα ἔργα, πρὸ τῶν ὁποίων ὄφειλε νὰ δημοσιευθῇ, ὅτι ἐν συνόλῳ ἀπεστάλησαν Ἀναγνωστικά 39, ἐξ ὧν 9 διὰ τὴν Δ' τάξιν, 7 διὰ τὴν Γ', 11 διὰ τὴν Β', 12 διὰ τὴν Α', καὶ 13 ἀλφαριθμητικά.

Ἡ δὲ Ἑλληνοδίκου Ἐπιτροπεὶα, ἥτις ὄφειλεν, ὅπως καὶ ἡ συντάξασα τὸ πρόγραμμα ἐπιτροπὴ νὰ εἶναι ἐνεαμελὴς, καὶ νὰ ἀποτελῇται ἐξ ἑνὸς κληρικοῦ μέλους, ἑνὸς νομικοῦ, ἑνὸς γεωπόνου, ἑνὸς ἱατροῦ διδάσκοντος τὴν ὑγιεινὴν, ἑνὸς διευθυντοῦ Διδασκαλείου, καὶ τεσσάρων διδα-

σκόνητων εἰς τὰς σχολὰς τῆς μέσης καὶ κατωτέρας παιδείσεως ἢ καὶ λογίων, ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς ἐκλεγείσα, κατηρτίσθη ἐκ τοῦ Σεβασμ. Ἀγ. Νικαίας, προέδρου τῆς Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς, τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου, μέλους τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ κ. Χρ. Πανταζίδου ἐπίσης μέλους τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς, ἀντὶ διευθυντοῦ Διδασκαλείου, ὡς διδάσκοντος τὰ παιδαγωγικὰ εἰς τὸ ἐμβρυωδῶς προσηρτημένον εἰς τὴν Μ. τοῦ Γ. Σχολὴν διδασκαλεῖον, τῆς Κας Εὐθ. Ἀδάμ, παραιτηθείσης εὐθύς ἐξ ἀρχῆς καὶ μὴ ἀντικατασταθείσης, τοῦ κ. Ἀλ. Ζαμαρίου, τοῦ κ. Δ. Δαμασκηνοῦ, τοῦ κ. Μ. Θεοτοκά, ὡς νομικοῦ, τοῦ κ. Β. Ρίτσου, ὡς ἱατροῦ διδάσκοντος τὴν ὑγιεινὴν, καὶ τοῦ κ. Ἰ. Παπαδοπούλου, ὡς ἱερωπόνου.

Ἡ Ἐπιτροπεία, ὅπως κρίνομεν ἐκ τῶν ἐκδοθέντων ἤδη βιβλίων ἀπέσχε νὰ βραβεύσῃ Ἀναγνωστικὸν τῆς Δ' τάξεως, δι' οὗς ἴσως μίαν ἡμέραν μᾶς πληροφορήσῃ λόγους, καὶ ἐβράβευσε διὰ μὲν τὴν Γ' τάξιν τὸν «Γεωργόν» τῆς Κας Γαλ. Καζαντζάκη, διὰ δὲ τὴν Β' τάξιν, τοὺς «Τρεῖς Φίλους», τῆς αὐτῆς κυρίας καὶ τὸν «Φώτην» καὶ «Κοσμᾶν καὶ Ἀνθοῦλαν» τῆς Κας Ἀσπ. Σκορδέλλη καὶ διὰ τὴν Α' τὰς «Ἱστορίας τῆς Μάμης» τοῦ κ. Δημητροκάλλη, καταρτίσασα ἡ ἰδία τὸ ἀλφαριθμητικόν.

Κατὰ πληροφορίας δυναμένας νὰ θεωρηθῶσιν ἀκριβεῖς, κατ' ἀρχὴν ἔγινε δεκτὸν νὰ διασκευασθῶσι τὰ καλύτερα τῶν ὑποβληθέντων ἔργων, ὅπου παρουσιάζετο ἡ ἀνάγκη διασκευῆς, καὶ οὕτω τὴν μὲν διασκευὴν τοῦ Ἀναγνωστικοῦ τῆς Α' τάξεως ἀνέλαβον οἱ κκ. Ἀλ. Ζαμαρίας καὶ Δ. Δαμασκηνός, τοῦ τῆς Β' οἱ κκ. Χρ. Πανταζίδης καὶ Δ. Οἰκονομίδης, καὶ τοῦ τῆς Γ' οἱ κκ. Β. Ρίτσος καὶ Ἰ. Παπαδόπουλος.

Ἡ ἐκδοσις τῶν οὕτω βραβευθέντων καὶ καταρτισθέντων ἔργων ἐβράδυνε λόγῳ τῶν περιστάσεων, ἀλλ' ἐὰν κατωρθώθῃ αὕτη, παρ' ὅλας τὰς ἀντιπράξεις τῶν κ. βιβλιοπωλῶν, οἵτινες καὶ ἠρνήθησαν νὰ πωλήσωσι τὰ ἐκδοθέντα Ἀναγνωστικά, ὡς παραβλάπτοντα τὰ συμφέροντά των, ἔγινεν ἀφ' ἐνὸς μὲν ἵνα ἐκτελεσθῇ ἡ ρητὴ τοῦ ἀγωνοθέτου διάταξις, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι πᾶσα ἀναβολὴ καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸ ἀγώνισμα θὰ ἐβλάπτεν. Ἀλλ' ἐπειγόντως καὶ αὕτη γενομένη παρουσιάζει φυσικῶς τῷ λόγῳ ἑλλείψεις, ἡ ἀναπλήρωσις τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται ἐν δευτέρᾳ ἐκδόσει. Αἱ εἰκόνες εἶναι γενικῶς πᾶσαι ἀκαλαίσθητοι καὶ ἀκατάλληλοι αἱ πλείσται, οὐδεμίαν καλλιτεχνικὴν ἐντύπωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου ἀφήνουσαι, εἰς ἐκάστην δὲ σχεδὸν σελίδα διαφαίνεται ἡ ἐλαττωματικὴ ταχύτης, μεθ' ἧς τὰ βιβλία ἐτυπώθησαν. Καὶ αὐτὸς ὁ χάρτης, πολλαχοῦ δὲ καὶ τὰ στοιχεῖα εἶναι κατώτερα τῶν προσδοκῶν καὶ τῆς γενομένης ἐργασίας, ἐν τῷ Ἀναγνωστικῷ δὲ βιβλίῳ τοῦ Α' ἔτους ὑπάρχουσι σελίδες ἠριθμημέναι πεντάκις (48, 48α, 48β, 48γ, 48δ) καὶ ἐν γένει πλείστα εἶναι τὰ ἀπὸ σήμεϊα τῆς ἐσπευσμένης ἐργασίας.

Οὐδ' ἡ τιμὴ δὲ εἶναι ἀναλόγως εὐθηνή, καθόσον λόγῳ τῶν γενο-

μένων ἴσως μεγάλων ἐξόδων πρὸς ταχεῖαν ἐκτύπωσιν εὐρέθη ἡ Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅπως διατιμήσῃ τὰ ἐκδοθέντα βιβλία εἰς μεγαλυτέρας τιμὰς, ἂν καὶ οὕτω εἶναι πολὺ εὐωνότερα τῶν ὑπὸ διαφορῶν ἐκδοτῶν μέχρι τοῦδε ἐκδεδομένων.

Ἰδιαιτέραν λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῶν βραβευθέντων ἔργων ἐπιφυλασσόμεθα ἄλλοτε νὰ παραθέσωμεν ἐν τῇ «Ἀγωγῇ». Περιοριζόμεθα πρὸς τὸ παρὸν εἰς τινὰς παρατηρήσεις μόνον, αἵτινες ὅσον καὶ ἂν εἶναι σύντομοι θὰ προσπαθήσωμεν νὰ εἶναι τοῦλάχιστον εἰλικρινεῖς.

Ὁ «Γεωργός». Ἡ κ. Γαλάτεια Π. Καζαντζάκη εἶναι γνωστὴ ἤδη εἰς τὸν κόσμον τῶν φιλολογούντων καὶ ἐκ τῶν διηγημάτων αὐτῆς καὶ ἐκ τῶν δραμάτων καὶ ἐκ τῶν ποιησέων τῆς. Μετ' εὐχαριστήσεως ἐπομένως ὁ διδάσκων κόσμος ἤκουσε τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς παιδείσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων ἀγῶνα καὶ τὸ βραβευθὲν αὐτῆς ἔργον διὰ τὴν Γ' τάξιν ὁ «Γεωργός» παρουσιάζει ὅλα τὰ προτερήματα ἀληθοῦς λογοτεχνήματος. Προσελκύει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ συγκρατεῖ αὐτὸ ἀμέριστον, δὲν εἶναι δὲ σπάνιοι οἱ μαθηταί, ἵνα μὴ εἴπωμεν τὰ 3)4 τῶν μαθητῶν, τῆς Γ' τάξεως, ὅσοι ἀνέγνωσαν ἤδη τὸ βιβλίον μέχρι τέλους, προτρέχοντες πολὺ τῆς καθημερινῆς ἐν τῇ σχολῇ ἐργασίας καὶ διδασκαλίας. Εἶναι ἴσως μοναδικὸν διδακτικὸν βιβλίον καὶ θὰ ἦτο ἀκόμη προσιτώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον, ἂν ἡ γλῶσσα ἦτο περισσύτερον ἀπλή, οὕτως ὥστε νὰ μὴ προσκόπη τὸ μαθητικὸν ἐνδιαφέρον εἰς τὴν ἐκ τῶν λέξεων καὶ τοῦ λεκτικοῦ ἀκαταληψίαν. Ἀλλ' ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἔργων τῆς συγγραφέως, ὑποπτεύομεν ὅτι ἡ τοιαύτη γλωσσικὴ διατύπωσις θὰ ὀφείλῃται εἰς τὴν διασκευάσαν Ἐπιτροπείαν, ὅτε τὴν εὐθύνην ὑπέχει πᾶς ἄλλος πλὴν τῆς συγγραφέως. Καὶ ἀκεραίαν βεβαίως τὴν εὐθύνην ὑπέχει διὰ τὰς ἀπροσδιονύσους διὰ μικροὺς μαθητὰς γραφὰς (προσευχή, σφύσωμεν, δυστυχῶς, ἔσαν, ἔς τὰ χέρια, ἔξυρῶ κλπ.) αἵτινες ὅπως καὶ οἱ τονισμοί: ποτήρι, ἀκούτε, στρώστε κλπ. ἀνήκουν εἰς τὰς «γλωσσικοὺς κροκυλεγμοὺς» καὶ ὅχι εἰς τὸ γραμματικὸν καὶ «γλωσσολογικὸν» ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν τῆς Γ' τάξεως.

Βαθυτέρα φαίνεται ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἑλλανοδίκου Ἐπιτροπείας εἰς τὸ λεκτικὸν συνονθύλευμα τὸ ἀκαλαίσθητως πολλάκις προκύπτει ἐκ τοῦ κράματος δημοτικῶν καὶ καθαρευόντων τύπων, τὸ προξενοῦν ἐσωτερικὴν ἀγανάκτησιν κατὰ τοῦ συμφύραντος τόσον σκαιῶς τοὺς ἄλλους τύπους, ὅπου φυσικώτατα ὑπορρέουσιν ἡ τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης, (πρβ. σ. 32 τὰ παιδία ἔπαιζον πεντάρες· τύποι παρατατικοῦ εἰς ὧν τὰ παιδία ἡγάπων—ἐγέλων—ἐκράτουν κλπ. κλπ.), προπάντων ὅταν ἡ δῆθεν διόρθωσις θέτῃ χεῖρα καὶ ἐπὶ τῶν στίχων τοῦ Παλαμᾶ! (σ. 76. ἔς τὴν Παναγίαν ἀντὶ στήν Παναγιά, ὅπως ἀπαιτεῖ καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία· νυκτιά, διαλεκτὴ κλπ. κλπ.)

Τὸ ἔργον φαίνεται ὑπὸ τῆς συγγραφέως προωρισμένον διὰ τὴν Δ' τάξιν, πολὺ καταλλήλως. Ὡς γνωστὸν τῆς αὐτῆς συγγραφέως πλήρης

ή σειρά (Ἀναγνωστικά Α', Β', Γ', Δ', Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως) ἐβραβεύθη εἰς τὸν συγχρόνως διεξαχθέντα εἰς τὸ γείτον Κράτος διαγωνισμόν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, καὶ εἰς τὴν σειράν ἐκείνην ὁ «Γεωργός» ἐβραβεύθη διὰ τὴν Δ' τάξιν. Συμπεραίνομεν ἐπομένως ὅτι ἡ Ἑλλανόδικος Ἐπιτροπεία, μὴ ἔχουσα νὰ βραβεύσῃ βιβλίον τῆς Γ', ἐτέφερεν ἐκ τῆς Δ' τάξεως τὸν «Γεωργόν» εἰς τὴν Γ'.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ «Γεωργός» παραμένει τὸ ἄριστον τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐκδοθέντων Ἀναγνωσματορίων τῆς Γ' τάξεως, εἶχε δὲ πολὺ δίκαιον ἡ Ἑλλανόδικος Ἐπιτροπεία βραβεύσασα αὐτό. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Καν Γαλ. Καζαντζάκη, μετὰ τὴν διπλὴν αὐτῆς ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ ἐπιτυχίαν, δὲν ἔχει βεβαίως ἀνάγκην τῶν ἡμετέρων συγχαρητηρίων.

Τὸ Ἀναγνωσματοάριον τοῦ Β' ἔτους. Ὅπως σημειοῦμεν ἀνωτέρω τὸ τεῦχος τοῦ ἔτους τούτου ἐξ 176 σελίδων ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ διηγήματος «Ὁ Φῶτης» σελ. 32 καὶ ἐκ τοῦ διηγήματος «Οἱ Τρεῖς Φίλοι», τὸ ὁποῖον κατέχει τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βιβλίου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καταρτισθὲν ὑπερβαίνει τὰ τεθέντα ὑπὸ τῆς προκηρύξεως ὅρια τοῦ Ἀναγνωστικοῦ τῆς τάξεως ταύτης, καθόσον ἀπετελέσθη ἐξ 11 τυπογραφικῶν φύλλων ἀντὶ τῶν 9, τὸ δὲ πλεόνισμα τῶν 2 φύλλων καταλαμβάνει τὸ ἐν ἀρχῇ τεθὲν διήγημα, ὥστε ἀφοῦ ἡ Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπὴ ἀπέκλεισεν ἐλλείψει χώρου, τὸ ἐπίσης ὡς βραβευθὲν φερόμενον διήγημα «Ὁ Κοσμάς καὶ ἡ Ἀνθούλα» (ἴδε: δὴλωσιν τῆς σελ. 176) εἰς εὖλογον ἀπορίαν περιέρχεται τις διατὶ δὲν ἀπεκλείσθη καὶ «Ὁ Φῶτης» ἵνα τοιοῦτοτρόπως τὸ Ἀναγνωσματοάριον τοῦτο παραμείνῃ εἰς τὰ ὑπὸ τῆς προκηρύξεως τεθέντα ὅρια.

Ἡ μόνη ὑπόθεσις, ἣτις ἠδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ τὰ γενόμενα, εἶναι ὅτι ἡ μὲν Ἑλλανόδικος Ἐπιτροπεία ὥρισεν, ὅτι «Ὁ Κοσμάς καὶ ἡ Ἀνθούλα» καὶ «Ὁ Φῶτης» ἠδύναντο νὰ προστεθῶσιν εἰς τὸ βραβευθὲν ἔργον: «Οἱ Τρεῖς Φίλοι», μόνον ἐὰν ἡ «ἐν πολλοῖς διασκευῇ» ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ προλόγῳ, ἀφηνεν ἀρκετὸν χῶρον ἀσυμπλήρωτον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς προκηρύξεως (9 τυπογρ. φύλλα), κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ὁμως παρενετέθη ἐκεῖνο καὶ δὴ πρῶτον, μὲ κίνδυνον νὰ περιοχθῇ ἀνηλεῶς τὸ βραβευθὲν διήγημα: «Οἱ Τρεῖς Φίλοι».

Καὶ ἐὰν ἡ ἔκφρασις φανῇ βαρυτέρα ταῦ πράγματος, δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ φόβου, μήπως ἐκδιδομένου τοῦ αὐτοῦ διηγήματος: «Οἱ Τρεῖς Φίλοι» καὶ εἰς τὸ γείτον κράτος, ὡς βραβευθέντος καὶ ἐκεῖ διὰ τὴν Β' τάξιν, ἡ σύγκρισις μεταξὺ τῶν δύο ἐκδόσεων καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς κρίσις δὲν ἀποβῇ ὑπὲρ τῆς γενομένης ἐνταῦθα ἐργασίας.

Καὶ συγγραφεὺς τοῦ μὲν πρώτου διηγήματος: «Ὁ Φῶτης», εἶναι ἡ ἐλλογίμος διευθύντρια τοῦ ἐν Πέραν Κεντρικοῦ Παρθενωγαγείου κυρία Ἀσπ. Σκορδέλλη, τοῦ δὲ δευτέρου: «Οἱ Τρεῖς Φίλοι», ἡ βραβευθεῖσα τοῦ «Γεωργοῦ» συγγραφεὺς Καν Γαλ. Ν. Καζαντζάκη.

«Ὁ Φῶτης» εἶναι διάπλασις τοῦ γνωστοῦ ἐμμέτρου διηγήματος τοῦ Χρ. Σαμαρτζίδου. Ἡ ὑπόθεσις εἶναι λυρική, μὲ τὸν νευρασθενικὸν ὑπερρωμαντισμὸν τῆς ποιητικῆς σχολῆς τοῦ 1870, καὶ μὲ ἀρκετὴν δόσιν ἠθογραφίας. Ἡ διάπλασις, προωρισμένη ὡς Ἀναγνωσματοάριον τῆς Β' τάξεως, ἀπώλεσε πολὺ μέρος, εὐτυχῶς, τοῦ ρωμαντισμοῦ, ἐν τούτοις τὸ ἐναπολειφθὲν μὲ τὸν εἰς τὸ τέλος φερόμενον γάμον θὰ καθίστα τὸ διήγημα ἀκατάλληλον, ἀν μὴ διετῇρει ἀρκετὸν ποιητικὸν ἄρωμα καὶ δὲν ἀνεγινώσκετο μετ' εὐαρεσκείας ὑπὸ τῶν μικρῶν μαθητῶν, τοῦθ' ὅπερ ἀποδεικνύει τὴν λογοτεχνικὴν ἐξίαν τοῦ ἔργου. Ἀλλ' ἡ διασκευή, ὅσον καὶ ἂν μετέλλαξε τὸ πρότυπον, καὶ ἐπέτρεπε τοιαύτην μεταλλαγὴν ἢ προκήρυξις τοῦ διαγωνισμοῦ, δὲν δικαιολογεῖ τὴν παράλειψιν τῆς ἀναγραφῆς, ἵτι διεσκευάσθη ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Χρ. Σαμαρτζίδου, ὅπως οὔτε τὴν Ἑλλανόδικον Ἐπιτροπείαν, ἀν δὲν τὸ παρατήρει. Ἡ παράλειψις αὕτη ἐπομένως φρονοῦμεν ὅτι οὔτε ὑπὸ τῆς ἐλλογίμου συγγραφῆς ἐγένετο οὔτε ἐν γνώσει τῆς Ἑλλανόδικου Ἐπιτροπείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐσπευσμένην ἐκτύπωσιν καὶ τὴν μὴ σύμφωνον πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἑλλανόδικου ἐπιστασίας.

Τὴν ὁμολογουμένως ὑπάρχουσαν λογοτεχνικὴν ἀξίαν εἰς τὸν «Φῶτην» λυιτηρῶς διακρίπτει ἡ ἀνέγνωσις αἴφνης τοῦ ἐν σελίδι 13 ποιήματος καὶ μάλιστα μὲ τὴν ἐν αὐτῷ τηρηθεῖσαν κατὰ τὴν ἑκδοσιν γλωσσικὴν διατύπωσιν καὶ ὀρθογραφίαν. Τὸ ποίημα τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς:

*ὦ Παναγία μου, βασίλισσα τοῦ κόσμου,
κάμε νὰ γίνω καλὸς χριστιανός.
Εὐλόγησέ με, τὴν φώτισίν σου δός μου,
εὐλόγησέ με! Ἄχ! εἶμαι ὀρφανός.
Κάμε νὰ στρέψω 'στὸ χωριό μου πίσω
καὶ τὴν μαρούλα μου νὰ εἶμαι ἱκανός
νὰ τὴν θρέψω, νὰ τὴν γηροκομήσω,
ἐγὼ ὁ υἱός της, ἐγὼ ὁ ὀρφανός.*

Ἐθνος τρεφόμενον μὲ τοιαύτην ποίησιν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, ταχέως δυστυχῶς θὰ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ γηροκομηθῇ.

Εἰς σφάλμα τῆς ἐκτυπώσεως καὶ τῆς ἐλλιποῦς ἐπιστασίας δέον ἐπίσης νὰ ποδοθῇ ὅτι τὸ ἐν τῇ σελίδι 7 κεφάλαιον: «ὁ Φῶτης περνᾷ τὸ δάσος», δὲν ἐτέθη, ὅπου ἔπρεπε, καὶ ὀφείλει νὰ μετατεθῇ ἴσως μετὰ τὴν 14ην σελίδα. Αἱ δὲ ἀδόκητοι διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τάξιν αὐτὴν γραφαί: «'ς τό, ποῦ πᾶς, μὴ κλαῖς, μονάκριβη δεκάραν, κευλοῖρι» κλπ. αἱ ἀρκετὰ ἀσυνήθεις λέξεων μεταθέσεις, ὁ λεκτικὸς συμφυρμὸς καὶ ἱκανὴ δόσις μακαρονισμοῦ νεοτεϊστικῶν, δέον νὰ ποδοθῶσιν ἐξίσου εἰς τὴν Ἑλλανόδικον Ἐπιτροπείαν καὶ εἰς τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐκτυπώσεως, εἶναι δὲ ἀξία συγχαρητηρίων ἢ συγγραφεύς, διότι παρ' ὅλας αὐτὰς τὰς «ἐν πολλοῖς διασκευαῖς» τὸ ἔργον τῆς ἀναγινώσκειται εὐχαρίστως.

«Οἱ Τρεῖς Φίλοι», τὸ δεύτερον τῶν βραβευθέντων ἔργων τῆς Καρ. Γαλ. Ν. Καζαντζάκη, εἶναι εἶδος Ροβινσώνας, ἀλλὰ καθαρῶς ἑλληνικοῦ καὶ ἐθνικοῦ. Ἔχει ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ «Γεωργίου», τὴν αὐτὴν μεγάλην λογοτεχνικὴν ἀξίαν καὶ ζωερὰν πλοκήν, κρατεῖ ἀμείωτον τὸ ἐνδιαφέρον, ἀναγινώσκεται δὲ εὐχαρίστως, ὅχι μόνον ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ «ἐκτὸς τῆς σχολῆς» ὅπως ἐξήτει ἀκριβῶς ἡ προκήρυξις τοῦ διαγωνισμοῦ. Εἰς ὅλους, ὅσοι ἔγραψαν «Ροβινσώνας» εἴτε ἐκ μεταφράσεως, εἴτε ἐκ διασκευῆς, εἴτε τοὺς νομίσαντας ὅτι μετέφεραν τὸ ἔργον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, διότι ἐσχημάτισαν δοτικὴν τῇ «Ροβινσώνι» ἢ τὸ Crusoe μετέγραψαν εἰς «Κρούσιον», συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν «τῶν Τριῶν Φίλων». Ἀποδεικνύεται ἅπασι ἔτι ὅτι τὰ ἀναγνωστικά τῶν μικρῶν παιδίων ὀφείλουν νὰ γραφῶσιν ὑπὸ λογογράφων, οἵτινες ἐνέκυψαν εἰς τὴν παιδαγωγικὴν, καὶ ὅχι ἀπλῶς ὑπὸ συγγραφέων συλλεγόντων ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν ἀταλαιπώρως καὶ οἰκοδομούντων ἄνευ ἐσωτερικοῦ λογοτεχνικοῦ πυρός. Τὸ «Il Cuore» τοῦ Ἰταλοῦ Δὲ Ἀμίτσι ἐγράφη, ὅτε εἶχεν οὗτος παγιώσει δικαίως τὴν λογοτεχνικὴν του φήμην, καὶ ὁ Daniel Foë ἔγραψεν ἔργον πράγματι λογοτεχνικὸν χωρὶς νὰ εἶναι εἰδικὸς παιδαγωγικός. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην δὲν ἠθελήσαμεν νὰ ἐννοήσωμεν, καὶ δι' αὐτὸ τὰ διάφορα «Ἀναγνωσματάρια μας» τρέπουν εἰς φυγὴν ὀλόκληρον τὴν εἰς τὰς δημοτικὰς καὶ Ἀστικὰς Σχολὰς γεννεάν, καὶ τὴν ἀναγκάζουν, συμμαχούσης καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ ἀκαλαισθήτου πολλάκις διδασκαλίας, νὰ ἐγκαταλείπῃ τὰ βιβλία αὐτῶν, ἢ λίαν ἐνωρίς, ἀπὸ τῆς Β' καὶ Γ' τάξεως ἀκόμη, ἢ μὲ πλήρη ἀπογοήτευσιν.

Τὸ «Greca sunt, non leguntur» ἀνέζησε χάρις εἰς τὰ ποικιλώνυμα ἀναγνωσματάρια, ὡς βαρὺ δυστύχημα τοῦ ἐθνικοῦ σμήνους τῶν εἰς τὰς σχολὰς μας φοιτῶντων.

Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ Καρ. Γαλ. Καζαντζάκη ἠνοιξε τὸν δρόμον τῶν λογοτεχνῶν, οἵτινες ἀφιεροῦνται εἰς διαπαιδαγώγησιν τῶν μικρῶν διὰ τῆς συγγραφῆς ἀναγνωστικῶν, γεννᾶται ἡ βάσιμος ἐλπίς, ὅτι καὶ ἄλλοι θὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τοῦτο καὶ ἰδίως ποιηταί, διότι ὀφείλομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν ἀπροκαλύπτως, ποιήματα λογοτεχνικῆς ἀξίας διὰ τοὺς μικροὺς μαθητὰς, ἐκτὸς σπανίων ἀλλὰ δυστυχῶς περιφρονουμένων ἐξαιρέσεων, δὲν ἔχομεν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς «ἐν πολλοῖς διασκευὰς» τῆς Ἑλλανοδίκου Ἐπιτροπείας ἐπιφυλασσόμεθα νὰ κρίνωμεν, ὅταν ἐκδοθῇ τὸ ἀλλαχοῦ ἐπίσης βραβευθὲν ἔργον τοῦτο. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ μὴ σημειώσωμεν ὅτι, ἂν αἱ διασκευαὶ αὗται ἀναγνῶνται εἰς τὴν γλωσσικὴν διατύπωσιν, ἐκ τῶν προτέρων δυνάμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι οἱ διασκευασταὶ πρὸ τοῦ δημιουργηθέντος συμπλήματος ἀπέτυχον.

Τὸ Ἀναγνωσματάριον τοῦ Α' ἔτους διαιρεῖται εἰς Ἀλφαβητάριον καὶ εἰς τὰς «Ἱστορίας τῆς Μάμμης», εἶναι δὲ τὸ χειρότερον τυπωμένον

ἐκ τῶν τριῶν βιβλίων. Πλὴν τῶν ἀκαλαισθήτων εἰκόνων καὶ καλλιγραφικῶν ὑποδειγμάτων, ἀκόμη καὶ τὰ τυπογραφικὰ αὐτοῦ στοιχεῖα εἶναι ἐφθαρμένα καὶ ἡ σελιδοποίησις ἐσφαλμένη καὶ τὸ δέσιμον ἐλαττωματικόν, ἐνισχοῦ δὲ οἱ τυπογραφικοὶ χαρακτήρες δὲν εἶναι οἱ ὀριζόμενοι ὑπὸ τῆς προκηρύξεως τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ τῆς παιδαγωγικῆς. Διὰ βιβλίον ἐγκριμένον χειρότερα ἐκτύπωσις ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ.

Ἀποδεικνύει ὅμως ὀρθότατον τὸ γνωστὸν πλέον παιδαγωγικὸν ἄξιωμα ὅτι ἡ σύνταξις ἀλφαβηταρίου εἶναι ἀπὸ τὰ δυσχερέστερα προβλήματα τῆς παιδαγωγικῆς, οὕτινος ἡ λύσις ἀπέχει εἰσέτι διὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἂν καὶ τὸ ἐγκεκριμένον ἀρκετὰ πρὸς αὐτὴν προσήγγισεν. Λέξεις ὅποιαι τὸ ἴς, ὅα ῥά, ἴα, σῦς, μῦς κλπ. κλπ. δὲν φέρονται εἰς αὐτὸ ὡς ὑποδειγματικά, εὐτυχῆς δὲ νεωτερισμὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι τὰ πρῶτα 14 μαθήματα καὶ αἱ ὑποδειγματικαὶ λέξεις εἰσάγονται διὰ διηγημάτων ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐκθετομένων, καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ 15ου μαθήματος τὸ διήγημα κεῖται εἰς αὐτὰ τὰ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ ἀναγινωσκόμενα. Ἄλλ' αἱ πρῶται τρεῖς ὑποδειγματικαὶ λέξεις «ᾄ, μή, λαλαλά» δὲν παρίστανουσιν οὐσιαστικὰ συγκεκριμένα ὅπως ἀπαιτεῖ ἡ αὐστηρὰ παιδαγωγικὴ ἀπαίτησις. Ἰδίως δὲν ἐνδιατρίβει εἰς ἄσκοπον συστηματοποίησιν τῶν διαφορῶν φθόγγων καὶ συνδυασμῶν τῆς ἑλληνικῆς, τὸ ὅποιον θὰ ἀπῆται τοῦλάχιστον διπλάσιον ὄγκον τοῦ διατεθέντος καὶ θὰ ἐπέφερε τὴν ἐγκατάμειξιν λέξεων ἐντελῶς τῷ μαθητῇ ἀγνώστων. Εἶναι τὸ σφάλμα, εἰς τὸ ὅποιον περιέπεσεν ὁ μόνος μέχρι τοῦδε Ἕλλην ἀλφαβηταριογράφος, τοῦ ὁποίου δύναται νὰ γίνῃ μνεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἑλληνικῆς παιδαγωγικῆς, ὁ Χ. Παπαμάρκου, ὅστις ὁμολογεῖ (Τὰ Ἀναγνωστικά Βιβλία τῶν Μικρῶν Ἑλληνοπαίδων), ὅτι εἰσήγαγεν εἰς τὸ Ἀλφαβητάριόν του τὴν λέξιν «ἐσθλός», διότι οὐδεμία ἄλλη ἑλληνικὴ ἔχει τὸν συνδυασμὸν τοῦτον (σθλ)!», θεωρεῖ μὴ δυναμένη πλέον νὰ στηριχθῇ. Ἐλλείπουν ἐπίσης ἀπὸ τοῦ Ἀλφαβηταρίου τούτου λέξεις οἵαι: ὀρφῶς, ὑσπληγῆς καὶ σειρά ἀναρίθμητος ἄλλων ἀντληθεῖσα ἐκ τοῦ «Θησαυροῦ» Ἐρρίκου Στεφάνου ἢ τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Σκ. Βυζαντίου, ἄνευ τοῦ ὁποίου καὶ ὁ διδάσκαλος θὰ ἠγνόει τὴν σημασίαν των, καὶ φράσεις οἵαι: «ἡ σφιγξ εἶναι ἐντομον, αἱ χελιδόνες τιτυβίζουν, ὁ ὄνος αὐτὸς ἔχει μεγάλα αὐτιά ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ «ὁ μαθητὴς ἔχει μεγάλα αὐτιά ἢ στριφνὴ κόρη ἔχει σπλῆνα» κλπ. κλπ. δι' ὧν ἀπομαρτάνεται καὶ ἀπομωραίνεται ὁ ἑλληνικὸς μικρόκοσμος ἐπὶ σειράς δεκαετηρίδων τόρα, μὲ τὰς τεσσαρεσκαίδεκάτας ἢ εἰκοστὰς ἐκδόσεις τῶν τέως ἐν χρήσει ἀποστειρωτικῶν ἀλφαβηταρίων. Οἱ συνδυασμοὶ τῶν συμφώνων, οἱ δυσχερηστέτεροι, παραπέμπονται εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ βιβλίου, ἢ διδάσκονται προοιούσης τῆς ἀναγνώσεως, οὕτως ὥστε ταχέως ὁ μαθητὴς ἀναγινώσκει καὶ δὲν προβαίνει μὲ ἀπογοητευτικὰ σημειωτὰ βήματα.

Βεβαίως ὅμως τὸ Ἀλφαβητάριον τοῦτο δὲν εἶναι τέλειον, ἀλλὰ τὸ

γεγονός ότι ήναγκάσθη ή 'Ελλανόδικος 'Επιτροπεία νά καταρτίσῃ αὐτή 'Αλφαβητάριον, ἀποδεικνύει ὅτι ὄχι μόνον οὐδέν τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὸν διαγωνισμόν ἦτο ἄρτιον, ἀλλ' ὅτι, καὶ διασκευὴ αὐτῶν ἦτο ἀδύνατος, ὅπως ἀδύνατος εἶναι ἡ ἐκ δύο ἢ τριῶν διαμόρφωσις ἐνός, καθόσον τὰ ἀλφαβητάρια ἔχουν ἐσωτερικὴν γεωμετρικὴν διαμόρφωσιν καὶ ἐπομένως ἡ ἐξ ἀλφαβηταρίων ἐπὶ διαφορῶν βάσεων στηριζομένη δημιουργία ἄλλου ἀποτελεῖ ἔργον δυσχερέστερον ἴσως καὶ τῆς ἐκ νέου συντάξεως τοιούτου. *

«Αἱ 'Ιστορίαι τῆς Μάμμης» εἶναι τέσσαρα διηγήματα γραφέντα εἰς φυσικὴν καὶ ἀπέρριπτον γλῶσσαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῶν 'Ελληνικῶν εἰς τὰ 'Αρχιγένεια τῶν 'Επιβατῶν κ. Βασ. Δημητροκάλλη. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ μακρὰ διήγησις αὐτῶν κουράζει ὅπως οὖν τοὺς μικροὺς μαθητὰς καὶ τὸ ἐκάστοτε προσφερόμενον δὲν ἐπαναφέρει ἐν συνόλῳ εἰς τὴν μνήμην τὰ προδιδαχθέντα. 'Εν τούτοις ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις καὶ ἡ ποιητικὴ ἔκφρασις, τὴν ὁποίαν διατηρεῖ, παρ' ὅλα τὰ καυδιανὰ δίκρανα, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεβλήθησαν αἱ «'Ιστορίαι τῆς Μάμμης» ὅπως εὐχερῶς διαφαίνεται, καθιστῶσιν αὐτὰς ἐπαγωγὰ καὶ τερπνὰ ἀναγνώσματα διδακτικά, ὑπέρτερα τῶν μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει ἀντιστοιχῶν.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν γράφομεν κρίσιν ἐπὶ τῶν ἐκδοθέντων καὶ βραβευθέντων ἔργων. 'Ερρίψαμεν ἀτάκτως μερικὰς σημειώσεις, αἵτινες θὰ ληφθῶσιν ἴσως ὑπ' ὄψιν ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες θὰ ἐπιχειρήσωσιν τὴν κρίσιν τῶν ἐγκριθέντων βιβλίων. Καὶ πράγματι εἶναι ἄξια νὰ κριθῶσιν ἐπιστημονικώτερον καὶ ἀναλυτικώτερον, διότι φέρουσι πλεῖστα στοιχεῖα τῆς ἐπιτυχίας, δευτέρα δὲ ἔκδοσις μετὰ μεγαλυτέρας προσοχῆς καὶ ἐπιστάσεως γινομένη καὶ μία ἀναθεώρησις αὐτῶν θὰ τὰ καθίστα «κρείττω ἐαυτῶν».

'Η 'Ελλανόδικος 'Επιτροπεία καὶ ἡ Π. Κ. 'Εκπ. 'Επιτροπὴ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι εὐσυνειδήτως ἐξεπλήρωσαν τὸ καθήκον των. Οὐδέποτε δὲ ἄλλοτε ἠδυνήθη μετὰ μεγαλυτέρας ἐφαρμογῆς νὰ λεχθῇ ὅτι «χαλεπὸν εὐρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἄν τις αἰτίαν ἔχοι», ὃ δὲ χορηγὸς καὶ ἀγωνοθέτης ὡς εἶναι βέβαιος, ὅτι ὁ διαγωνισμὸς ἐπέτυχε καὶ ἐξεπληρώθη ἡ εὐγενὴς αὐτοῦ πρόθεσις, ὅπως δοθῶσιν εἰς χεῖρας τῶν μικρῶν 'Ελληνοπαίδων εὖωνα καὶ κάλλιστα ἀναγνωσμάτια.

Κ. Κ. Κ.

* Ἀπλῶς σημειοῦμεν ὅτι ἡ λέξις *πήγαινε* ἐκ παραδρομῆς εἰσάγεται πολὺ πρὶν ἢ διφθογγος αἰ διδαχθῇ ἴσως εἶναι τυπογραφικὸν ἀβλέπημα ἀντὶ τῆς λέξεως : *πήγανε*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ «ΑΓΩΓΗΝ»

Ἡ Α. Θ. Π. Γερμανὸς δ' Ε', Ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ Διδ. Γυμναστ. Συλλόγου καὶ ἡ περὶ Αὐτὴν Ἀγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος, λαβοῦσαι ὑπ' ὄψιν τὴν σκοπιμότητα καὶ τὴν μεγάλην συμβολήν, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ παράσχῃ εἰς τὴν καθόλου παρ' ἡμῖν ἐκπαίδευσιν ἡ «'Αγωγή», τὸ μοναδικὸν εἰς τὸ κλίμα τοῦ Οἴκου. Θρόνου παιδαγωγικὸν περιοδικόν, ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 13ης Μαΐου ἐ. ἔ. ἀπεφάσισαν διὰ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς ἐγκυκλίου ὁσονούπω ἐκδιδομένης, νὰ συστηθῇ εἰς ἀπάσας τὰς Ἱερὰς ἐν τῷ κλίματι μητροπόλεις καὶ εἰς τοὺς διδάσκοντας ἐν αὐτῷ ἡ θερμὴ ὑποστήριξις καὶ διάδοσις τῆς «'Αγωγῆς».

Τὸ προεδρεῖον τοῦ Διδ. Γυμναστ. Συλλόγου καὶ ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς «'Αγωγῆς» εὐγνωμόνως εὐχαριστοῦσι τὴν Α. Α. Θ. Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον διὰ τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς «'Αγωγῆς» καὶ τῆς παιδείσεως ἐν γένει, καὶ θεωροῦντες τὴν γενομένην ἀπόφασιν ὄχι μόνον μεγίστην τιμὴν, ἀλλὰ καὶ πολὺτιμον ἐνθάρρυνσιν πρὸς συνέχειαν καὶ βελτίωσιν τοῦ ἀρξαμένου ἔργου, ἐπικαλοῦνται ἅπας ἐτι τὰς θεοπειθεῖς αὐτῶν εὐχὰς ὑπὲρ τῆς «'Αγωγῆς» καὶ τῆς δι' αὐτῆς τελουμένης ἐργασίας.

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΕΥΧΟΣ

Τὸ τρίτον τεῦχος τῆς «'Αγωγῆς» ὤφειλε νὰ εἶχεν ἐκδοθῇ πρὸ μηνῶν ἤδη· πράγματι δὲ τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ εἶχε στοιχειοθετηθῇ, αἱ περιστάσεις ὅμως προηγάσαν τὴν ἀναβολὴν τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς «'Αγωγῆς» θέλουσα νὰ τηρήσῃ παρ' ὅλα ταῦτα τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῆς πρὸς τοὺς συνδρομητάς, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδώσῃ διπλοῦν τεῦχος, ἵνα τοιούτοτρόπως φανῇ συνεπὴς πρὸς ὅσα ὑπεσχέθη.

Μὲ τὸ παρὸν λοιπὸν διπλοῦν τεῦχος κλείει τὸ πρῶτον ἔτος τῆς «'Αγωγῆς». Ἡ γενομένη ἐργασία δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ἐξαρθῇ ἐντεῦθεν· λυπεῖται ὅμως ἡ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ διότι δὲν ἐστάθη δυνατὸν νὰ πραγματοποιήσῃ, ὅσα ἐσκέπτετο, ἐκδίδουσα

καὶ πέμπτον τεῦχος ἀντὶ τῶν ὀρισθέντων τεσσάρων. Παρακαλεῖ δὲ τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἀγωγῆς» νὰ δηλώσωσι πρὸς αὐτὴν ἐὰν θὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντες τὸ μόνον ἐνταῦθα παιδαγωγικὸν περιοδικὸν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, καὶ ὑπόσχεται ὅτι ἐπαναλαμβάνουσα τὴν ἔκδοσιν, ἅμα ὡς ἐπιτραπῇ ὑπὸ τῶν περιστάσεων, θὰ κατορθώσῃ τῇ ἀρωγῇ καὶ συνδρομῇ τῶν ἀγαπητῶν συναδέλφων νὰ καταστήσῃ τὴν «Ἀγωγήν» ἐθνικὸν ὄργανον τῆς ἀνυψώσεως τῶν διδασκάλων καὶ τῆς πραγματικῆς βελτιώσεως τῆς παρ' ἡμῖν παιδείας.

Μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ἣν δικαιολογεῖ ὁπωσδήποτε ἡ γενομένη μέχρι τοῦδε ἐργασία, κλείομεν τὸ πρῶτον ἔτος τῆς «Ἀγωγῆς» εὐχόμενοι τὸ δεῦτερον ἔτος νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ὑποσχέσεως.

ΔΙΔ. ΓΥΜΝ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Ἡ «Ἀγωγή» εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς παρουσίασε τὴν ἐργασίαν τοῦ Διδ. Γυμναστικοῦ Συλλόγου, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα αὐτῆς μνεία ἐντεῦθεν. Ἀλλ' αἰστέ τὸ παρὸν διπλοῦν τεῦχος περιέχει ἀρκετὴν νέαν τοιαύτην, εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἐντεῦθεν ὅτι, ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὴν ἐγκύκλιον τῆς Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῆς περὶ αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων, δι' ἐφέτος ἀπέμεινε, λόγῳ τῶν περιστάσεων, γράμμα νεκρόν. Τὸ ζήτημα ἐπίσης τῆς μονιμότητος τῶν διδασκάλων συζητεῖται εἰσέτι ἐν τῇ Π. Κ. Ἐκπ. Ἐπιτροπῇ καὶ τείνει νὰ λάβῃ διατύπωσιν, ἥτις πολὺπλοκος οὖσα, δὲν εἶναι ἐκείνη, ἣ ὁποία θὰ ἔθετε τέρας εἰς τὰς ἐκ τῶν παύσεων τῶν διδασκαλῶν προκαλουμένας ἀτασθαλίας. Καὶ ἡ Γυμναστικὴ Ἐπιδείξις, λόγῳ τῶν αὐτῶν περιστάσεων ἀναβάλλεται ἐπίσης, ἀφοῦ τὸ συνταχθὲν πρόγραμμα δὲν διενεμήθη, ὅπως ὀρίσθη ὑπὸ τοῦ Διδ. Γυμν. Συλλόγου. Ἐλπίζομεν ὅτι ταχέως ἡ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων καὶ ἐπὶ ἄλλων θεμάτων ἐν τῷ παρόντι τεύχει ἀναφερομένων ἐργασία τοῦ Διδ. Γυμν. Συλλόγου θὰ συνεχισθῇ καὶ θὰ φέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς παρ' ἡμῖν παιδείας.

Η ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΙΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ἡ «Ἀγωγή» εἶναι εὐτυχῆς δυναμένη νὰ παρουσιάσῃ πρώτη ἐργασίαν τοῦ κ. Στ. Σταματιάδου, σχετικὴν μὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδιωκομένην καὶ κατορθωθείσαν ἐναρμόνισιν τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς. Δὲν εἶναι ἡ «Ἀγωγή» ἡ δυναμένη νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ κύρους ἐπὶ ζητήματος, τὸ ὁποῖον τόσον ἡγεῖρε πάταγον συζητήσεων. Χαίρει ὅμως δυναμένη νὰ δώσῃ δείγμα τῆς ἰδιοφυΐας καὶ τῆς ἐργασίας (σ. 174) πολυτίμου καὶ ἀγαπητοῦ συναδέλφου καὶ σφίγγουσα θερμῶς τὴν χεῖρά του ἀναγνωρίζει τὴν ἐθνικὴν ἀξίαν τῆς γενομένης ἐργασίας καὶ εὐχεται ὑπὲρ τῆς πλήρους ἐπιτυχίας αὐτῆς.

Η «ΑΓΩΓΗ»

Τὸ τεῦχος τοῦτο τῆς «Ἀγωγῆς» εἶναι πλούσιον εἰς δημοδιδασκαλικὴν ἐργασίαν. Ἐκτὸς τῆς πραγματείας περὶ Γυμναστικῆς τοῦ κ. Καλυβοπούλου, τὴν ὁποίαν συνεχίζομεν, ἔχομεν τὴν ὥραϊαν μελέτην περὶ ἀναγνωστικῶν τοῦ κ. Καρατζᾶ, τὴν περὶ ἱχνογραφίας πραγματείαν τοῦ κ. Θ. Ἰωαννίδου καὶ τὸ ὥραϊον ἐν τῇ συντομίᾳ τοῦ μᾶθημα τῆς πραγματογνωσίας τοῦ κ. Γερακοπούλου. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ «Ἀγωγή» δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ λάβῃ τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ λάβῃ. Νὰ γίνῃ δηλαδὴ τὸ ἐπαγγελματικὸν ὄργανον τῶν δημοδιδασκάλων τῆς Τουρκίας, φιλοξενούσα τὴν παραγωγὴν αὐτῶν μὲ πλούσιαν πάντοτε εἰδησιολογίαν περὶ τῆς ξένης παιδαγωγικῆς κινήσεως. Ἡ δοκιμὴ τοῦ πρώτου ἔτους μᾶς ἔδειξεν ὅτι ὑπάρχει ἀρκετὸν ἔδαφος πρὸς ἐργασίαν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς κῆμνει σκεπτικὸς σήμερον εἶναι ὅτι δὲν εἶναι ἐποχὴ πρὸς τακτικὴν ἐργασίαν καὶ προοδευτικὴν προσπάθειαν πρὸς τὸ παρόν.

X. Θ.

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΚΥΡΙΚΗΣ

Ἡ δημοσία γνώμη μὲ ἀνακούφισιν μεγάλην ἐχαιρέτισε τὴν ἐργασίαν τῆς οἰκοκυρικῆς σχολῆς, τὴν ὁποίαν παρουσίασε τὸ Κεντρικὸν Παρθεναγωγεῖον τοῦ Πέραν. Ἐγράφησαν ὥραϊα πράγματα εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον, ὅχι βεβαίως ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, οἱ ὁποῖοι καθὼς συνήθως ἔσπευσαν νὰ ὀχυρωθοῦν ὀπισθεν τῆς μεγαλοσχήμου σιωπῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἂν δὲν ξεύρουν καλῶς ἀπὸ τί πάσχει καὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ διὰ τὸ ἐλληνικὸν σχολεῖον, ἔχουν ἐν τούτοις τὴν διαίσθησιν, ὅτι τὰ σημερινὰ χάλια τοῦ δὲν εἶναι διόλου καλά.

Εἰς τὸ Κεντρικὸν Παρθεναγωγεῖον φαίνεται, ὅτι πνέει κάποιον πνεῦμα διαφορετικὸν καὶ ἀσυνήθιστον εἰς τὰ σχολεῖά μας καὶ περισσότερον εἰς τὰ παρθεναγωγεῖά μας.

Ἡ διευθύντρια κ. Σκορδέλλη φαίνεται κάπως ξενίζουσα πρὸς τὴν ἀντίληψιν τοῦ τρόπου μας, ὅπου ὅλα τὰ παιδαγωγικὰ ζητήματα θεωροῦνται τελείως ἐξηντλημένα, τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1870, καὶ σήμερον ἡμεῖς δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ ἀπομιμηθῶμεν τοὺς τρόπους καὶ τὴν μέθοδον τῶν διδασκάλων τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐποχῆς.

Ἡ κ. Σκορδέλλη ὡς φαίνεται δὲν ἔχει πίστιν εἰς τὰς αὐθεντίας ἐκείνας καὶ εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι μᾶς ἐπιβάλλεται νὰ παρακολουθῶμεν τὸ τί γίνεται εἰς ἄλλας χώρας, μολονότι αὐτὰ θὰ εἶναι μηδαμηνὰ συγκρινόμενα μὲ τὴν πανσοφίαν τῆς Κων)πόλεως, καὶ ἐνίοτε νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὸν τόπον μας μερικὰ παρὰ τὸ veto καὶ τὸ σπεῦδε βραδέως τῶν ἀνθρώπων τοῦ 1870.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

(Τόμος 3ος ἀρ. 1—4. 1913 σ. 343 Δρ. 5.— εὐθηνότερα ἔκδοσις διὰ τοὺς φοιτητὰς καὶ δημοδιδασκάλους Δρ. 2.)

Πλουσιώτατος εἰς ὕλην ἐνδιαφέρουσαν ἐξεδόθη ὁ 3ος τόμος τοῦ

Δελτίου. Μέσα εἰς τὴν πτωχίαν τῆς ἑλληνικῆς παραγωγικῆς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς γεγονὸς ἡ ἔκδοσις τοῦ Δελτίου. Ὀλίγα σωματεῖα προσφέρουν τόσῃν ὑπηρεσίαν, ὅσῃν ὁ Ὀμιλος τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ γενικῶς εἰς μίαν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῆς φυλῆς μας, εἰς τὴν δημιουργίαν ἑνὸς νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ ἀποτελοῦντες τὸν Ὀμιλον καθὼς καὶ οἱ συνεργάται τοῦ Δελτίου δὲν εἶναι ὅλοι εἰδικοί παιδαγωγικοί. Εἶναι ἐκλεκτὰ μέλη τῆς κοινῆς, εἶναι συγγραφεῖς καὶ λόγιοι καταγινόμενοι εἰς διάφορα πράγματα, τοὺς ὁποίους συνήνωσεν ἡ κοινότης τοῦ ἰδανικοῦ. Ἀλλ' οἱ ἐρασιτέχναι αὐτοὶ προσφέρουν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν ἐργασίαν πολυτιμότεραν ἀπὸ τοὺς λεγομένους εἰδικούς.

Ἔως σήμερον ἡ ἐργασία δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ εἶναι ἀρνητική. Ἦτο κυρίως ἔργον πολεμικῆς, ἐδείκνυε τὰ τρωτὰ τῶν συστημάτων μας καὶ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνῃ εἰς τὴν ἐκπαίδευσίν μας. Ἀπλὴ σύγκρισις τοῦ Δελτίου μὲ τὰ ξένα παιδαγωγικά περιοδικὰ θὰ μᾶς δείξῃ, ὅτι εἰς αὐτὸ δὲν θίγεται κανὲν ἀπὸ τὰ μεγάλα προβλήματα, τὰ ὁποῖα σήμερον ἀπασχολοῦν τοὺς παιδαγωγούς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Εἶναι *suī generis* τὰ πραγματευόμενα εἰς τὸ Δελτίον ζητήματα, διότι *suī generis* εἶναι καὶ ἡ ἀσθένεια ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὑποφέρει ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις. Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σκεφθῇ κανεὶς πολὺ διὰ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀρχίζουν οἱ ἐμπνευσμένοι αὐτοὶ ἐρασιτέχναι εἶναι ἐκείνη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ κάθε εἰδικός, ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ γελάσῃ οὔτε τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε τοὺς ἄλλους. Ἐκτὸς τῆς ἀρνητικῆς ἐργασίας, ἐκτὸς τῆς πολεμικῆς, ὁ Ὀμιλος ἔκαμεν ἐργασίαν θετικὴν ἀρκετὰ σοβαράν. Τὸ κράτος υἱοθέτησε σημαντικὸν μέρος ἀπὸ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ καὶ πολλὰ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Ὀμίλου εἰσῆλθον εἰς τὰ προγράμματα. Τὰ νέα ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια πολλὰ χρεωστοῦν εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Ὀμίλου.

Ἐκ τούτων καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἀνακαινιστικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον τὰ διαπνέει.

Τὸ Δελτίον ὡς πρόλογον ἔχει δύο τρεῖς σελίδας ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ κ. Δελμούζου, τὸν ὁποῖον ἀπήγγειλεν εἰς τὴν ἑναρξιν τῶν περυσινῶν διαλέξεων τοῦ Ὀμίλου. Ὁ κ. Δελμούζος δεικνύει μὲ ὀλίγα λόγια τὴν σχέσιν τῆς παιδείας μὲ ὅσα ἔγιναν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, τὴν σημασίαν τοῦ σχολείου διὰ τὴν δημιουργίαν ἑνὸς νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἐκθέτει τὸ πρόγραμμα τῆς δράσεως τοῦ Ὀμίλου. Ἐρχονται κατόπιν τρεῖς, τέσσαρες μελέται μεγάλης ἀξίας. Εἰς τὴν πρώτην (Τρία χρόνια διδάσκαλος σ. 1—27), ὁ κ. Δελμούζος μᾶς γράφει τὰς πολυτίμους παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὡς διευθυντῆς τοῦ «Ἀνωτέρου Δημοτικοῦ Παρθεναγωγείου Βόλου». Μᾶς λέγει εἰς ποίαν κατάστασιν παρέλαβε τὰ κοράσια. Βλέπομεν ὅλας τὰς θλιβεράς συνεπείας μιᾶς ἀγωγῆς στηριζομένης εἰς τὸ ψεῦδος καὶ τὴν διαστροφὴν τῶν ὄρων τῆς ζωῆς. Τὴν εἰκόνα ταύτην μᾶς

εἶχε δώσει ὁ κ. Δελμούζος εἰς μίαν διήλξιν τοῦ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1911. Μετ' εὐχαριστήσεως βλέπομεν τόρᾳ παραδιδομένην αὐτὴν εἰς τὸ πολὺ δημόσιον.

Κατόπιν ἔχομεν τὴν μεγάλην μελέτην τοῦ κ. Μ. Τριανταφυλλίδου περὶ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθογραφίας (Ἡ ὀρθογραφία μας σ. 28-195). Ὁ κ. Τριανταφυλλίδης προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ μὲ ἐπιχειρήματα, μὲ ἱστορικὴν ἀνασκοπὴν, μὲ γνώμας ἰδικὰς του καὶ ξένας, μὲ σημειώσεις καὶ πολυμάθειαν, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὸ ζήτημα τῆς ὀρθογραφίας—καθὼς καὶ εἰς τόσα ἄλλα—εὐρίσκεται ὑπὸ τὸ βάρος φοβεροῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος. Καὶ ξεύρομεν ὅτι ἁμαρτίαι γονέων παιδεύουσι τέκνα. Κι ἔτσι σήμερον ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ἀντὶ θετικῆς παραγωγῆς, ἀντὶ προοδευτικῆς ἐργασίας, πολεμοῦμεν νὰ καθαρίσωμεν τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὸ ἄχρηστον βάρος, ἀπὸ τὰ χαλάσματα, τὰ ὁποῖα συνεσώρευσαν οἱ πατέρες μας.

Τὸ ὀρθογραφικὸν ζήτημα κατὰ τὴν γνώμην μου δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ λύονται, ἀλλ' ἀπ' ἐκεῖνα ποῦ κόπτονται μὲ τὸ ξίφος τοῦ Ἀλεξάνδρου. Συγγνώμην ὁμῶς. Μὲ αὐτὸ δὲν ἔχω σκοπὸν νὰ πειράξω κανένα ἀπὸ τοὺς σοφοὺς κεφαλαιοκράτας τῆς ὀρθογραφίας, τῶν ὁποίων ὅλη ἡ σοφία συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ξεύρουν πῶς τὸ ζῶον γράφεται μὲ *φ*.

Κατόπιν ἔχομεν δύο μελέτας περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς μουσικῆς εἰς τὰ σχολεῖα, τὴν μίαν τοῦ κ. Μ. Καλομοίρη, (σ. 198-207), τὴν ἄλλην τῆς κ. Μέλπως Λογοθέτη (208-215). Εἰς τὴν μελέτην «Τί διαβάζουν τὰ παιδιά μας» ἡ κ. Γαλάτεια Ν. Καζαντζάκη μᾶς λέγει μερικὰ σωστὰ πράγματα διὰ τὰ σαχλὰ παιδικὰ περιοδικά. Ἀλλὰ τὸ παρακάμνει μὲ μερικὰς κρίσεις της. Ἄλλως τε ὁμιλεῖ περισσότερον διὰ τὴν ἐργασίαν της, παρὰ δι' ἐκεῖνα, ποῦ διαβάζουν τὰ παιδιά.

Πολὺ ὀρθὰς παρατηρήσεις κάμνει ἡ κ. Δέλτα εἰς τὴν μελέτην «Τὰ ἀναγνωστικά μας» (σ. 233—255), τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ διαβάσουν μὲ προσοχὴν οἱ κριταὶ τοῦ Πανταζοπουλείου διαγωνίσματος. Κατόπιν ἔρχονται τὰ ἄρθρα «Εἰκόνες ἀπὸ τὰ σχολεῖά μας» ὑπὸ Α. Δ. (σ. 257—263) «Διδακτικὰ βιβλία τοῦ Βηλαρᾶ ἀνέκδοτα», Μ. Τριανταφυλλίδου, «Διατὶ ἡ μηλιὰ δὲν ἔγινε μηλέα» τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ καὶ τέλος πλουσιωτάτη ἐπιθεώρησις ἐκπαιδευτικῆ, λογοτεχνικῆ, γλωσσικῆ, μουσικῆ κτλ. (σ. 276 μέχρι τέλους.)

Χαιρετῶμεν τοὺς συνεργάτας τοῦ Ὀμίλου καὶ τοὺς συγκαίρομεν διὰ τὴν μεγάλην παραγωγικὴν ἐργασίαν τῶν ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐργαζώμεθα ὑποκλέπτοντες ὀλίγον καιρὸν ἐκ τῆς βιοπάλης.

Κ. Τ.

Δ. Ι. ΣΑΡΑΤΣΗ, ΠΕΡΙ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

(*Ανατύπωσης ἐκ τῶν πρακτικῶν τοῦ Β' ἑλληνικοῦ συνεδρίου κατὰ τῆς φυματιώσεως, Βόλος 1913—356. 8ον.*) Γνωρίζομεν ὅλοι πόσῃ σημασίαν δίδουν εἰς τὴν σχολικὴν ὑγιεινὴν καὶ πόσον φροντίζουν διὰ τὰ καχεκτικὰ παιδιὰ, δι' αὐτὰ ποῦ ἔχουν προδιάθεσιν εἰς διαφόρους ἀσθενείας, εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Μεταβάλλουν τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς των, τὰ στέλλουν εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σαράτση μᾶς δίδει μίαν εἰκόνα τῶν προσπαθειῶν τούτων. Εἶνε ἐν μικρὸν φυλλάδιον εἰς τὴν θέσιν τῶν τόμων, οἱ ὅποιοι κατ' ἔτος ἐκδίδονται εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος.

Δ. ΤΖΑΡΤΣΑΝΟΥ, ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΡΟΣ ΜΕΘΟΔΙΚΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ

τῶν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις διδασκομένων μαθημάτων. (Μέρος Α' Τεῦχος Α' Θρησκευτικὰ καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικά. Ἀθῆναι 1913, σ. 160 σχ. 8ον.)

Ὁ καθηγητὴς κ. Τζαρτσάνος ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν πρὸ δεκαπενταετίας εἶχε κάμει ὁ μακαρίτης Δ. Ζαγγογιάννης εἰς τὸ ἔργον του, τὸ ὁποῖον εἶχε τυπώσει τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας (Ὁδηγίαι πρὸς διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἀρχαίων ἑλληνικῶν). Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Τζαρτσάνου εἶναι εὐσυνειδήτος. Ἀλλὰ παρουσιάζει τὴν ἑλλειψιν, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ζαγγογιάννη. Εἶναι ἀπλαῖ πρακτικαὶ ὁδηγίαι, χωρὶς ἱστορικὴν ἀνασκοπὴν, χωρὶς ἐρμηνείαν βαθυτέραν, ἐπιστημονικωτέραν τῶν τύπων καὶ τῶν κανόνων, τοὺς ὁποίους προτείνει.

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΒΑΪ-ΝΟΠΟΥΛΟΥ, ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ

Ἀθῆναι 1912 σελ. 240, σχ. 8ον.

Εἰς τὰς πρώτας ἐξήκοντα σελίδας ὁ κ. Βαϊνόπουλος μᾶς δίδει τὰς γενικωτέρας θεωρητικὰς γνώσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν κατανόησιν τῶν σταδίων καὶ τῶν ἄλλων διδακτικῶν τύπων, ἐξετάζει ἓνα πρὸς ἓνα ὅλους τοὺς κλάδους τῶν μαθηματικῶν (πρακτικὴ ἀριθμητικὴ, πρακτικὴ γεωμετρία, θεωρητικὴ ἀριθμητικὴ, ἄλγεβρα, ἐπιστημονικὴ γεωμετρία, τριγωνομετρία) καὶ δίδει δι' ἕκαστον ὑποδειγματικὰ μαθήματα. Τὸ βιβλίον πολὺ καλὸν βοήθημα διὰ τοὺς διδασκάλους τῶν μαθηματικῶν.

ΑΠΟ ΤΑ ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

EDUCATION. Μάρτιος 1914.

Εντυπώσεις ἐκ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν ἀπερῦθυνεν ὁ EMILE BOUTROUX εἰς τὴν JOURNAL DES DÉBATS ἐπιστρέψας ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου ἔδωσε τρεῖς διαλέξεις. Ὁ BOUTROUX εἶχε προσκληθῇ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς PRINCETON (NEW-JERSEY) εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου τμήματος, τὸ

ὁποῖον ἱδρυσεν. Ὁ BOUTROUX μᾶς λέγει, ὅτι τὸ θέμα τῶν περισσοτέρων λόγων καθὼς καὶ τῶν διαλέξεων ἦτο ὁ κίνδυνος τῆς μεγάλης ἐξειδικεύσεως, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει σήμερον ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὑπεδείχθη ἡ ἀνάγκη μιᾶς γενικωτέρας μορφώσεως καὶ τῶν εἰδικῶν.

Τί ἔλεγεν ὁ WILLIAM JAMES εἰς τοὺς φοιτητὰς περὶ τῆς ἀξίας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἰδανικοῦ.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ τοῦ συγγράμματος τοῦ WILLIAM JAMES «εἰς τοὺς Φοιτητὰς», τὸ ὁποῖον τελευταῖον μεταφράσθη εἰς τὴν Γαλλικὴν καὶ ἐξεδόθη μὲ πρόλογον τοῦ E. BOUTROUX· ὑπὸ τοῦ καταστήματος REUJOT ET CIE εἶναι ὡραιότατον βιβλίον· τιμ. 2,25 φράγκα.

Ἡ διδασκαλία τῶν μαχῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διαρκῶς ἐπαναλαμβάνουν· μὴ ἐπιμένετε εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν μαχῶν. Ἡ ἱστορία σκοπὸν ἔχει νὰ διδάξῃ τὸν πολιτισμὸν, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς διανοήσεως. Ἡ ἐπιμονὴ καὶ λεπτομερὴς περιγραφή τῶν μαχῶν, τῶν μεγάλων πολεμικῶν γεγονότων ἀναπτύσσουν τὰ αἰμοχαρῆ ἔνστικτα τοῦ παιδός. Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ ὁ κ. PAUL GAULTIER μᾶς δεικνύει τὸν κίνδυνον τῆς νέας ἀντιλήψεως τῆς ἱστορίας. Βεβαίως ὁ πόλεμος εἶναι κακόν, μία ἀπὸ τὰς μάστιγας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ ποῖος ἐγγυᾶται, ὅτι μίαν ἡμέραν ὁ μαθητὴς δὲν θὰ ἴδῃ ἀπροόπτως νὰ προβάλῃ ἐμπρὸς τοῦ πόλεμος; Ἀλλοίμονον! ὁ κ. GAULTIER εἶχε δίκαιον!

Αἱ νέαι μέθοδοι τῆς Ἀγωγῆς. Ἡ ἀγωγή τῆς βουλήσεως καὶ τῆς καρδίας. Ὁκ. I. WILBOIS δίδει τὴν ἀνάλυσιν τοῦ τελευταίου βιβλίου του ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον (PARIS, F. ALCAN, 1913—Βιβλιοθήκη τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας φρ. 2,50). Αἱ νέαι μέθοδοι τὰς ὁποίας ἐκθέτει στηρίζονται ἐπὶ τῶν δεδομένων τῆς κοινωνιολογίας καὶ τῆς (πειραματικῆς) ψυχολογίας, εἰς τὰ ὁποῖα προσθέτει τὰς ἐπαγγελματικὰς ἐμπειρίας τοῦ παιδαγωγοῦ. Τὸ μικρὸν βιβλίον τοῦ κ. WILBOIS εἶναι ὄξιον ἀναγνώσεως.

EDUCATION, Ἰούλιος 1914.

Ἡ θετικὴ διδασκαλία τῆς ἠθικῆς, διάλεξις μεγάλης ἀξίας τοῦ κ. CH. CHABOT, καθηγητοῦ εἰς τὸ Πανεπιστ. τῆς LYON (πρώτη διάλεξις ἐκ τῶν τριῶν τῆς Παιδαγωγικῆς ἐβδομάδος, τὴν ὁποίαν διωργάνωσεν ὁ κ. CHABOT). Ἐξετάζει τὸ τί εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ζητοῦν σήμερον ὡς θετικὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς. Ἐξετάζει τὰς θεωρίας, αἱ ὁποῖαι θέλουν νὰ κάμουν τὴν ἠθικὴν ἐπιστήμην τόσο ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν μεταφυσικὴν ὅσον εἶναι καὶ ἡ βιολογία. Τὸ ἠθικὸν φαινόμενον πρέπει νὰ διδάσκηται, ὅπως καὶ τὸ φυσικόν. Ὁ κ. CHABOT προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἀπλὴ γνώσις ἐνὸς φαινομένου δὲν ἀρκεῖ νὰ προκαλέσῃ τὴν πράξιν. Αὕτη ἔχει ἀνάγκην νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τινος ἀρχῆς, τὴν ὁποίαν παραδέχεται ὁ νοῦς καὶ ἡ βούλησις, δηλαδὴ νὰ δικαιολογῇται ἀπὸ ἓν εἶδος μεταφυσικῆς.

Ἀλλὰ πῶς θὰ συμφωνήσωσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς μεταφυσικῆς; Καὶ ποῖαν ἠθικὴν πρέπει νὰ διδάσκωμεν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα; Ὁ κ. CHABOT προτείνει νὰ περιορίσωμεν τὴν θετικὴν διδασκαλίαν τῆς ἠθικῆς «εἰς τὰς ὀλίγας ἐννοίας, ἀρχὰς ἢ ἀξιώματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ὁ ἐθνικὸς βίος τοῦ Κράτους», π. χ. πίστις πατριωτικὴ, σεβασμὸς τοῦ νόμου κτλ. Ὁμιλῶν περὶ τῶν ἐννοιῶν τούτων ὁ διδάσκαλος θὰ προσπαθῇ νὰ δείξῃ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ τὸ μάθημά του θὰ καταστήσῃ ἀποτελεσματικὸν ὅχι ἡ ἐπιστήμη του, ἀλλὰ ἡ πράξις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

Ἡ τεχνικὴ διδασκαλία, δευτέρα διάλεξις τῆς Παιδαγωγικῆς ἐβδομάδος ὑπὸ τοῦ κ. EUR. COHENY τῆς Νομικῆς Σχολῆς τῆς LYON κτλ. Πρῶτον μᾶς λέγει τί πρέ-

πει νὰ ἐννοῶμεν λέγοντες τεχνικὴν διδασκαλίαν, διακρίνει τὴν τεχνικὴν διδασκαλίαν ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴν, μὲ τὴν ὁποίαν συγγέεται συνήθως.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ διδασκαλία εἶναι κάτι γενικώτερον, εἶναι ἡ προπαρασκευὴ δι' ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Ἡ τεχνικὴ διδασκαλία εἶναι ἡ προπαρασκευὴ διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Καὶ ἡ τεχνικὴ διδασκαλία ἔχει τρεῖς βαθμίδας. 1ον: Ἡ ἀνωτάτη βαθμὶς περιλαμβάνει πρῶτον τὴν *Σχολὴν τῶν Τεχνῶν καὶ Ἐπαγγελμάτων* (CONSERVATOIRE DES ARTS ET MÉTIERS 1794,) δευτέρον τὴν *Κεντρικὴν Σχολὴν τῶν Τεχνῶν καὶ τῆς Μηχανουργίας* (1829) διὰ νὰ μορφώσῃ μηχανικοὺς δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας, κατὰ τρίτον λόγον τὰ *Τεχνικὰ Ἰνστιτούτα*, ἰδρυόμενα ὑπὸ τῶν Πανεπιστημίων, διὰ νὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς τὰς τοπικὰς ἀνάγκας (Ἰνστιτούτον Χημείας τῆς LYON καὶ τῆς NANCY) ἢ ἀκόμη τὸ *Ἡλεκτροτεχνικὸν Ἰνστιτούτον* τῆς GRENOBLE, καὶ τέλος—αἱ *Ἀνώτεραι Ἐμπορικαὶ Σχολαὶ* (τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἰδρύθη τὸ 1799 καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἠϋξήθη—ἴσως ὑπερμέτρως—ἀπὸ τοῦ 1870· εἶναι σήμερον 16 τοιαῦτα μὲ 1.500 μαθητάς).

2ον. Ἡ μέση βαθμὶς περιλαμβάνει πρῶτον τὰς ἑξ *Ἐθνικὰς Σχολὰς τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων*, κατωτέρας τῆς *Κεντρικῆς Σχολῆς*, προοριζομένας κατ' ἀρχὰς νὰ μορφώσουν ἐργοδηγούς. Βαθμηδὸν ἀνέψωσαν τὸ ἐπίπεδον τῶν καὶ σήμερον οἱ ἀπόφοιτοὶ τῶν ἔχουν τὸν τίτλον τοῦ μηχανικοῦ. Εἰς ταύτας πρέπει νὰ προσθέσωμεν τὰς *Ἐθνικὰς Σχολὰς* τῆς *Ὀρολογοποιίας* ἐν CLUSES καὶ BÉSANÇON. (ὀλίκός ἀριθμὸς μαθητῶν τῶν Ἐθνικῶν Σχολῶν 2.000). Ἐν τούτοις οἱ ἀπόφοιτοὶ τῶν σχολῶν τούτων δὲν ἐξαρκοῦσιν εἰς τὰς ἀνάγκας. Τὰ *Ἐμπορικὰ Ἐπιμελητήρια* καὶ αἱ *Κοινότητες* προσεπάθησαν νὰ πληρῶσουν τὸ κενόν. Ἐκ τούτων προήλθον αἱ *ἰδιωτικαὶ σχολαί*, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ συναγωνίζωνται τὰς ἐθνικὰς.

3η βαθμὶς. Ἡ τρίτη καὶ κατωτάτη βαθμὶς εἶναι πολὺ μεταγενεστέρα εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ καὶ ἡ σημαντικώτερα διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν. Σκοπὸν ἔχει ὅχι νὰ μορφώσῃ μηχανικοὺς, ἀλλὰ ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους ἢ νὰ συμπληρώσῃ τὴν μόρφωσιν τῶν μαθητευομένων.

Πρὸς τὸ παρὸν ἡ διδασκαλία αὕτη εἶναι κατανεμημένη εἰς τὰς *Τεχνικὰς σχολὰς* ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τὰ *Ἐπαγγελματικὰ μαθήματα* τῆς νυκτὸς ἢ τῆς Κυριακῆς.

Α' Αἱ τεχνικαὶ σχολαὶ περιλαμβάνουν διαφόρους ομάδας. Ἔχομεν πρῶτον τὰς *Πρακτικὰς Σχολὰς Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας* (73 σήμερον· 59 τῶν ἀρρένων, 14 τῶν θηλέων, 14.766 μαθηταί). Τὸ προσωπικὸν παρασκευάζεται εἰς τὸ διδασκαλεῖον τῆς τεχνικῆς διδασκαλίας ἰδρυθὲν τὸ 1912. Ἔχομεν ἔπειτα τὰς *Ἐθνικὰς Ἐπαγγελματικὰς Σχολὰς* εἰς τέσσαρας πόλεις (1.686 μαθηταί).

Τρίτον ἔρχονται αἱ περίφημοι *Ἐπαγγελματικαὶ Σχολαὶ* τῆς πόλεως τῶν *Παρισίων*. Σχολὴ DIDOT διὰ τὴν σιδηρουργίαν, Σχολὴ BOULLE διὰ τὴν ἐπιπλοποιίαν, ἡ Σχολὴ GERMAIN-PILON διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἱκνογραφίαν κτλ.

Τέλος ἔχομεν τὰς ἀνωτέρας ἀστικὰς σχολὰς, αἱ ὁποῖαι κατώρθωσαν νὰ πραγματοποιήσουν τὴν σκέψιν τοῦ JULES FERRY καὶ ἰδρυσαν τμήματα βιομηχανικὰ ἢ ἐμπορικὰ (6.000 μαθηταί). Ὑπάρχουσιν ἐπίσης μερικαὶ *Τεχνικαὶ σχολαί*, τὰς ὁποίας αἱ κοινότητες εἴτε συνήνωμένοι ἔμποροι ἰδρυσαν εἰς μερικὰς σημαντικὰς πόλεις.

Β'. Ὅσον διὰ τὰ *Ἐπαγγελματικὰ μαθήματα* τῆς νυκτὸς καὶ τῆς Κυριακῆς ἐπολλαπλασιάσθησαν ἀκόμη περισσότερον καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία κατώρθωσε περισσότερον ἀπὸ τὸ δημόσιον. Τὸ 1838, ἡ Πολυτεχνικὴ Ἐταιρεία ἀρχίζει τὰ πρῶτα *ἐπαγγελματικὰ μαθήματα* εἰς τὸ Παρίσι. Τὸ 1864 ἰδρύθη ἡ μεγάλη *Ἐταιρεία τῆς ἐπαγγελματικῆς διδασκαλίας* τοῦ Ροδανού, ἡ ὁποία σήμερον ἀριθμεῖ 150 σχολεῖα καὶ 8.000 μαθητάς. Καθ' ἑκάστην ἰδρύονται νέα σχολεῖα, εἴτε ἀπὸ

ἐταιρείας εἴτε ἀπὸ τὰ ἐργατικά Συνδικάτα. Σήμερον δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν εἰς 5.000 τὸν ἀριθμὸν τῶν σχολείων (cours) καὶ τοὺς μαθητὰς εἰς 100.000.

Εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι προηγμένη εἰς μέγιστον βαθμόν. Τὸ πλῆθος τῶν σχολείων καὶ ἡ ποικιλία τῶν προγραμμάτων εἶναι κάτι ἀπίστευτον.

REVUE PÉDAGOGIQUE. (Τεύχος Μαΐου).

Ἀπὸ τὸ *Ἐργαστήριον εἰς τὸ Σχολεῖον*. Ὁ LÉO PERROTIN καθηγητὴς εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς COMPIÈGNE, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχεν ἀποσταλῇ εἰς τὸ Βέλγιον πρὸς μελέτην τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πειραματικῆς ψυχολογίας εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ἐκθέτει τὰς ἐντυπώσεις του εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς παιδείας. Κατὰ πρῶτον ἐξετάζει πῶς καὶ κατὰ πόσον αἱ ἀνακαλίψεις τοῦ ψυχολογικοῦ ἐργαστηρίου δύνανται νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς μέσης παιδείας διὰ νὰ ἐφαρμοσθῶσι πρακτικῶς, καὶ δευτέρον πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μορφωθοῦν κατάλληλοι διδάσκαλοι διὰ τὸ νέον σχολεῖον. Τὸ πρόβλημα δὲν ἔλαβεν ἀκόμη θετικὴν λύσιν οὔτε εἰς Βέλγιον, ἀλλὰ πολλοὶ διακεκριμένοι παιδαγωγοὶ μελετῶσιν αὐτὸ μὲ τὸ πρακτικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὸν βελγικὸν λαόν.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ψυχο-παιδαγωγικὴ ἔμεινεν ὡς εἰδικότης προσφιλεῖς εἰς τινὰς παιδαγωγούς καὶ ἱατροὺς τεταγμένους περὶ τὸν ALFRED BINET. Ἡ δρᾶσις τοῦ μικροῦ τούτου ὀμίλου τῶν μεμνημένων κέντρον ἔχει τὴν *ἐλευθέραν ἐταιρείαν* πρὸς μελέτην τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδίου (SOCIÉTÉ LIBRE POUR L'ÉTUDE PSYCHOLOGIQUE DE L'ENFANT).

Οἱ 18 τόμοι τῆς ANNÉE PSYCHOLOGIQUE τὴν ὁποίαν διηύθυνεν ὁ BINET καὶ τὰ 100 τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τῆς ἐταιρείας (BULLETIN DE LA SOC. LIBRE) δεικνύουσιν τὴν ὥραϊαν προσπάθειαν τοῦ BINET καὶ τῶν περὶ αὐτόν.

ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Ὁ γαλλικὸς Σύνδεσμος τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς εἶχε διοργανώσει κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1913 συνέδριον πρὸς μελέτην τῶν μερικῶν προβλημάτων τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς. Εἶχον τεθῇ τὰ ἑξῆς ζητήματα πρὸς μελέτην· ἡ καλλιέργεια τῆς εὐκρινείας εἰς τὰ παιδιά, τὸ συναίσθημα τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου, στρατιωτικὴ ἱπηρεσία καὶ τιμότης εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων, ὑποταγὴ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος εἰς τὸ γενικόν.

Τὸ συνέδριον ἀπέδειξε τὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἐγείρει σήμερον τὸ πρόβλημα τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς καὶ τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ Σύνδεσμος. Εἶχεν ἀποσταλῇ σημαντικὸς ἀριθμὸς ἐκθέσεων ἐπὶ ἑκάστου τῶν θεμάτων. Τὸ ἀμφιθέατρον MICHELET εἰς τὴν Σορβόννην, ἔπου συνήλθε τὸ συνέδριον, ἦτο κατὰ μέσον ἀπὸ ἀκροατὰς, οἱ ὁποῖοι τακτικώτατα παρηκολούθησαν τὴν ἐργασίαν τοῦ συνεδρίου. Φιλόσοφοι καὶ παιδαγωγοὶ μεγάλης ἀξίας μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ BUISSON, ὁ BUREAU, ὁ BÉLOT, ὁ BOUGLÉ, ὁ MALAPERT, ὁ DARLU, παρηκολούθησαν τὰς ἐργασίας ταύτας καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὰς συζητήσεις. Ἀνεγνώσθησαν σπουδαιόταται ἐκθέσεις καὶ ἐλέχθησαν πράγματα μεγάλης ἀξίας. Εἰς τὸ τέλος, καθὼς συνήθως συμβαίνει, ἡ συζήτησις ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ ἔδαφους τῆς παιδαγωγικῆς. Ἐθίγησαν γενικώτερα ζητήματα καὶ τὸ συνέδιον τῆς παιδαγωγικῆς ἠθικῆς μετεβλήθη εἰς συνέδριον ἠθικῆς. (EDUCATION.)

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

Αἱ ξένη γλῶσσα περισσότερον παντὸς ἄλλου μαθήματος ἐδοκιμάσθησαν διὰ τῆς συχνῆς μεταβολῆς τοῦ προγράμματος τῆς μέσης παιδείας. Κατ' ἀρχὰς ὅταν διὰ πρώτην φορὰν εἰσῆχθησαν εἰς τὰ σχολεῖα δὲν εἶχον ἰδίαν μέθοδον. Ἡ ἀγγλική,

ή γερμανική, φυσικὸν ἦτο νὰ ἀκολουθήσουν τὴν μέθοδον τῶν νεκρῶν γλωσσῶν. Ἡρχίζον διὰ τῆς γραμματικῆς, ἐξηκολοῦθουν διὰ θεμάτων καὶ μεταφράσεων. Εἰς τὸ τέλος κατ'ὀρθον νὰ γράφουν, ὅχι καὶ νὰ ὁμιλοῦν ἢ ὁμιλοῦν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἦτο προτιμότερον νὰ μὴ ὁμιλοῦν διόλου. Ἡ σημασία τῆς προφορᾶς δὲν ἤρξησε νὰ κατανοηθῇ.

Ἡ προφορὰ εἶναι ἡ κλεῖς τῆς γλώσσης καὶ ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν. Ἡ μήτηρ δὲν διδάσκει τὸ τέκνον τῆς κατ' εὐθείαν τὴν γλῶσσαν; Τὸ παράδειγμα ἦτο τόσον ἐλκυστικόν ὥστε ἔγινε μία ὀρμητικὴ μεταστροφή, ἡ ὁποία μᾶς ἔφερεν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον. Τὴν μέθοδον λοιπὸν τὴν μητρικὴν, τὴν εὐθείαν μέθοδον, πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν. Τοῦτο ἀνεστηλώθη καὶ εἰς τὰ προγράμματα, ὃ διδάσκαλος πρέπει νὰ ὁμιλῇ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον εἰς τὴν παράδοσιν. Ἐρμηνεύει, διασαφίζει τὰ σκοτεινὰ μέρη διὰ τῆς ξένης γλώσσης. Παρῆλθον πολλὰ ἔτη χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι παρὰ τὴν αὔξησιν τῶν ὥρων τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν μέτρια καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς, ὅτι ἡ παλαιὰ μέθοδος τῆς γραμματικῆς, ὅσον ἐλαττωματικὴ καὶ ἂν ἦτο, ἤξιζε περισσότερον ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν πάσης μεθόδου. Ὅχι διότι ἡ διδασκαλία τῆς γλώσσης διὰ τῆς γλώσσης δὲν εἶναι ἐξαιρετος αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ διότι πρέπει νὰ χειρισθῶμεν αὐτὴν μετὰ τέχνην καὶ νὰ κρατήσωμεν εἰς τὰ ἀκριβῆ ὅρια.

Ἀπαιτεῖ προπαρασκευὴν εὐσυνειδήτην· τὸ πρόχειρον εἶναι καταστρεπτικόν. Πρέπει πρῶτον νὰ συνηθίσωμεν τοὺς διδασκάλους, ἄλλως τε δὲν συμφωνεῖ μετὰ τὴν φύσιν καὶ τὰ προσόντα ἐκάστου. Αἱ παραλλαγαί, αἱ ἀοριστίαι δεικνύουν πόσον ἡ λεγομένη εὐθεία μέθοδος δύναται νὰ εἶναι ἐπικίνδυνος ἐφαρμοζομένη.

Ἀφοῦ τυφλῶς ὑπέμειναν τὴν μέθοδον τῶν νεκρῶν γλωσσῶν, δὲν ἤρκεσθησαν ἀπλῶς εἰς τὴν φωνητικὴν μέθοδον, καὶ φθάνοντες εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον ὑπέστησαν τὴν μαγείαν τῆς MISS ἢ τῆς FRAULEIN. Ἦτο προτιμότερον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ὅρους μιᾶς διδασκαλίας, ἡ ὁποία ἔχει ὀρισμένον σκοπὸν καὶ ὀρισμένους νόμους. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ προμηθεύσωμεν εἰς τὸν μαθητὴν μερικὰς φράσεις κοινὰς, ὅπως τὰς χρησιμοποιήσῃ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν μιᾶς ξένης χώρας, ἤρκει νὰ τὰς μεταδώσωμεν διὰ ζώσης φωνῆς καὶ νὰ προσπαθῶμεν διὰ τῆς ἐπαναλήψεως νὰ τὰς ἐντυπώσωμεν εἰς τὴν μνήμην του καὶ νὰ συνηθίσωμεν τὰ φωνητικὰ του ὅργανα. Φρόνιμον ὅμως θὰ ἦτο πάλιν νὰ τὰς μονιμοποιήσωμεν διὰ τῆς γραφῆς καὶ νὰ τὰς υποστηρίξωμεν μετὰ μερικὰς ἐξηγήσεις γραμματικὰς. Ἐφόσον προχωροῦμεν αἱ ἐξηγήσεις αὗται θὰ γίνουν λεπτομερέστεραι βαθυτέραι. Ἀνεπαισθήτως θὰ προσθέσωμεν κάτι περὶ ἡθῶν, κάτι σχετικὸν μετὰ τὴν λογοτεχνίαν.

Εἶναι δυνατόν νὰ δώσωμεν μόνον διὰ τῆς ξένης γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν μόλις μυεῖται ὁ μαθητής, μίαν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία θέλομεν νὰ ἔχῃ τοιοῦτον πλάτος καὶ ποικιλίαν καὶ δυνάμειν ὥστε νὰ στερηθῶμεν τὴν συνδρομὴν τῆς μητρικῆς; Δημονοῦν, ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν γλωσσῶν, καθὼς, ὅλα τὰ μέρη τῆς μέσης παιδείας, πρέπει νὰ εἶναι μέσον διανοητικῆς μορφώσεως. Θεωροῦντες αὐτὰς ὡς ὑπηρετικὰς πρακτικῶν σκοπῶν μόνον, ἀφαιροῦμεν τὸ ζωτικώτερον μέρος αὐτῶν.

Ἐὰν ἡ λεγομένη νεοανθρωπιστικὴ μόρφωσις μένει ἰδανικὸν δυσέφικτον, δὲν πρέπει νὰ ἀπομακρυνώμεθα ἀπ' αὐτὸ ἐκ καθαρᾶς προκαταλήψεως.

(Ἀρθρον τοῦ Α. BESSERT — Χρόνος).

ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ—ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΣΕΡ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

Φροντίζει τις μόνον πῶς νὰ διατηρήσῃ τὸ τέκνον του· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἐπαρκές, ὀφείλει νὰ τὸ διδάξῃ πῶς νὰ διατηρῆται μόνον του, ὅταν μεγαλώσῃ, πῶς νὰ ὑπομένῃ τὰς στροφὰς τῆς τύχης, νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὴν εὐμάρειαν καὶ τὴν πενίαν, νὰ ζῇ, ἐὰν γίνῃ ἀνάγκη, εἰς τοὺς πάγους τῆς Ἰσλανδίας ἢ εἰς τοὺς φλέγοντας βράχους τῆς Μελίτης. Ματαίως λαμβάνετε τὰς προφυλάξεις νὰ μὴ ἀποθάνῃ καὶ ὅταν ὁ θάνατός του δὲν θὰ εἶναι τὸ ἔργον τῶν φροντίδων σας, πάλιν αὐτὰ θὰ παρεξηγηθῶσιν. Πρόκειται μᾶλλον νὰ τὸ κάμετε νὰ ζῇ, παρὰ νὰ τὸ ἐμποδίσετε νὰποθάνῃ. Νὰ ζῶμεν δὲν σημαίνει νὰναπνέωμεν, σημαίνει νὰ ἐνεργῶμεν· νὰ θέτωμεν εἰς χρῆσιν τὰ ὅργανά μας, τὰς αἰσθήσεις μας, τὰς ἱκανότητάς μας, ὅλα τὰ μέρη τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἅτινα μᾶς δίδουν τὸ αἶσθημα τῆς υπάρξεώς μας. Ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἔζησε περισσότερα ἔτη, δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀριθμεῖ τὰ περισσότερα ἔτη, ἀλλ' ὅστις περισσότερον ἡσθάνθη τὴν ζωὴν. Δύναται τις νὰ ἐνταφιασθῇ ἑκατοντούτης, ἀλλὰ νὰ εἶχεν ἀποθάνῃ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς γεννήσεώς του. Θὰ ἦτο ἐπικερδέστερον δι' αὐτὸν νὰ κατέβαινεν εἰς τὸν τάφον κατὰ τὴν νεότητά του, ἐὰν τοῦλάχιστον ἔζησε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ὅλη μας ἡ φρόνησις συνίσταται εἰς δουλικὰς προλήψεις· ὅλα μας τὰ ἔθιμα εἶναι μόνον ὑποτέλεια, στενοχωρία, προσποίησης. Ὁ πολιτειακὸς ἄνθρωπος ζῇ καὶ ἀποθνήσκει ἐν τῇ δουλείᾳ· κατὰ τὴν γέννησίν του τὸν ράπτουν μέσα εἰς τὰ σπάργανα· κατὰ τὸν θάνατόν του τὸν καρφώνουν μέσα εἰς ἓν φέρετρον· ἐφόσον διατηρεῖ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν εἶναι δεδεμένος διὰ τῶν θεσμῶν μας.

Λέγεται ὅτι πολλαὶ μαῖαι δισχυρίζονται ζυμώνουσαι μετὰ τὰς χεῖράς των τὴν κεφαλὴν τῶν νεογεννητῶν παιδίων, ὅτι θὰ προσδώσουν εἰς αὐτὴν τὸ ὀρμωδιώτερον σχῆμα· καὶ τὸ ἀνεχόμεθα! Αἱ κεφαλαὶ δὲν θὰ ἦσαν καλαὶ μετὰ τὸν τρόπον τοῦ δημιουργοῦ τοῦ εἶναι μας· πρέπει νὰ κατεργασθῶσιν αὐτὰς ἔξωθεν αἱ μαῖαι καὶ ἔσωθεν οἱ φιλόσοφοι. Οἱ Καραῖβαι εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ εὐτυχέστεροι ἡμῶν.

Μόλις τὸ παιδίον γεννηθῇ, μόλις ἀπολαμβάνῃ τὴν ἐλευθερίαν νὰ κινῇ καὶ νὰ ἐκτείνῃ τὰ μέλη του, καὶ ἀμέσως τὸ θέτουσιν ὑπὸ νέους δεσμούς. Τὸ φασκιώνουν, τὸ ἐξαπλώνουν ἐπὶ τῆς κοιτίδος μετὰ τὴν κεφαλὴν δεμένην, τὰς κνήμας τεντωμένους, τοὺς βραχίονας κρεμαμένους παρὰ τὸ σῶμα· περιτυλίσσουν αὐτὸ μετὰ τὰ σπάργανα καὶ μετὰ ἐπιδέσμους διαφόρων εἰδῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν τῷ ἐπιτρέπουν νὰ ἀλλάξῃ στάσιν. Εὐτυχισμένον θὰ εἶναι, ἐὰν δὲν τὸ ἐσφίξαν τόσον, ὥστε νὰ τὸ ἐμποδίσωσι νὰ ἀναπνέῃ, καὶ ἂν ἐφρόντισαν νὰ τὸ ἐξαπλώσουν ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς, ἵνα τὰ ὕγρα, ὅσα ἀπὸ τοῦ στόματός του ἐκρέουν, δύνανται νὰ ρέωσιν ἀφ' ἑαυτῶν· διότι δὲν θὰ εἶχε τὴν ἐλευθερίαν νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ πλάγια, ἵνα διευκολύνῃ τὴν ἐκρυσιν αὐτῶν.» (Φ. Ἰστ. Τ. Δ'. σ. 190).

Τὸ ἀρτιγέννητον ἔχει ἀνάγκη νὰ ἐκτείνῃ καὶ νὰ κινῇ τὰ μέλη του, ἵνα τὰ ἐξάγῃ ἐκ τοῦ αἰμωδιάσματος, ὅπου ἐπὶ μακρὸν συμπεσμένα, ὡς εἰς μάγγανον, διέμειναν. Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐπεκτείνουν αἱ τροφαὶ τὰ μέλη τῶν βρεφῶν, ἀλλὰ τὰ ἐμποδίζουν νὰ κινῶνται· ὑπέβαλον καὶ τὴν κεφαλὴν ἀκόμη εἰς ἀκίνησιν μετὰ τὰς σκούφιας· φαίνεται ὅτι φοβοῦνται μήπως παρουσιάσωσι τυχὸν σημεῖα ζωῆς καὶ τὰ περιορίζουν, ὅσον ἡμποροῦν περισσότερον.

Οὕτω δὲ ἡ τάσις τῶν ἐσωτερικῶν μερῶν τοῦ σώματος πρὸς αὔξησιν εὐρίσκει ἐμπόδια ἀνυπερβλήτα διὰ τὰς κινήσεις, τὰς ὁποίας αὕτη ἀπαιτεῖ. Τὸ παιδίον καταβάλλει διαρκῶς ἀνωφελεῖς προσπαθείας, αἱ ὁποῖαι ἐξαντλοῦν τὰς δυνάμεις του ἢ ἐπιβραδύνουν τὴν πρόοδόν των. Εὐρίσκετο ὀλιγώτερον στενοχωρημένον, ὀλιγώτερον περιορισμένον, ὀλιγώτερον συμπεπιεσμένον ἐντὸς τῆς κοιλίας τῆς μητρὸς του, παρ' ὅσον εὐρίσκεται εἰς τὰ σπάργανά του· δὲν βλέπω τί ἐκέρδησε γεννηθέν.

Συνέχεια ἐκ τοῦ Α' ἀριθμοῦ τῆς «Ἀγωγῆς».

Ἐκ τοῦ προτερήματος ὅμως τούτου ἀκριβῶς προκύπτει ἄτοπον, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ὄφειλε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ πᾶσαν εὐαίσθητον γυναῖκα τὸ θάρρος νὰ ἀφήνῃ τὸ τέκνον της νὰ θηλάζηται παρ' ἄλλης· καὶ εἶναι τὸ νὰ διαμοιράζεται μετ' ἄλλης τὸ δικαίωμα τῆς μητρός, ἢ μᾶλλον νὰ ποξενώνηται αὐτό· νὰ βλέπῃ τὸ τέκνον της νὰ γαλαπῇ ἄλλην τὸσον, ἢ καὶ περισσότερον ἀπὸ αὐτήν· νὰ αἰσθάνηται, ὅτι ἡ τρυφερότης τὴν ὁποῖαν διατηρεῖ διὰ τὴν ἰδίαν του μητέρα εἶναι κατὰ χάριν, ἐνῶ ἐκείνη τὴν ὁποῖαν τρέφει διὰ τὴν θετὴν του μητέρα εἶναι καθήκον· διότι ὅπου εὖρον τὰς μητρικὰς φροντίδας δὲν ὀφείλω νὰ εὖρω καὶ τὴν νικὴν προσήλωσιν;

Ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποῖου θεραπεύουν τὸ ἄτοπον τοῦτο εἶναι νὰ ἐμπνέουν εἰς τὰ παῖδια τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὴν τροφὸν των, μεταχειριζόμενοι αὐτὴν ὡς ἀληθὴ ὑπέρετρίαν. Ὅταν ἡ ὑπηρεσία της λήξῃ, ἀποσύρουν τὸ παιδίον ἢ ἀποπέμπουν τὴν τροφόν· ἐπειδὴ ἐξακολουθητικῶς τὴν ὑποδέχονται κακῶς, τὴν κάμουν νὰ μὴ ἔρχηται νὰ βλέπῃ τὸ ὑπ' αὐτῆς γαλουχηθὲν παιδίον. Μετὰ τινα ἔτη δὲν τὴν βλέπει πλέον, δὲν τὴν γνωρίζει πλέον. Ἡ μήτηρ, ἡ ὁποία πιστεύει, ὅτι λαμβάνει τὴν θέσιν της καὶ ἐπανορθώνει τὴν ἀμέλειάν της διὰ τῆς σκληρότητός της, ἀπατάται. Ἀντὶ νὰ μεταβάλῃ τὸ παρὰ φύσιν τραφέν νήπιον εἰς φιλόστοργον υἱόν, τὸ συνηθίζει εἰς τὴν ἀγνωμοσύνην· τὸ διδάσκει νὰ περιφρονῇ μίαν ἡμέραν ἐκείνην, ἣτις τῷ ἔδωκε τὴν ζωὴν, ὅπως περιφρονεῖ ἐκείνην, ἣτις τὸ ἔθρεψε διὰ τοῦ γάλακτός της.

Πόσον θὰ ἐπέμενον ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἐάν ἦτο ὀλιγώτερον ἀποθαρρυντικὸν τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ κανεὶς ἀκάρπως θέματα ὀφέλιμα!

Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ πράγματα περισσότερα παρ' ὅσα φαντάζεται τις. Θέλετε νὰ ἐπαναφέρητε ἕκαστον εἰς τὰ πρῶτά του καθήκοντα; Ἀρχίσατε ἀπὸ τὰς μητέρας· θὰ ἐκπλαγῇτε διὰ τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας θὰ ἐπιφέρητε. Τὰ πάντα ἀπορρέουν ἀλληλοδιαδόχως ἐκ τῆς πρώτης ταύτης ἐκλύσεως· πᾶσα ἡ ἠθικὴ τάξις ἀλλοιοῦται, ἡ φυσικότης ἐξαλείφεται ἀπὸ ὅλας τὰς καρδίας· τὸ ἐσωτερικὸν τῶν οἰκίων προσλαμβάνει ὄψιν ὀλιγώτερον ζωντανήν· τὸ συγκινητικὸν θέαμα τῆς γεννωμένης οἰκογενείας δὲν προσελκίει πλέον τοὺς συζύγους δὲν ἐπιβάλλει τὴν ὑπόληψιν εἰς τοὺς ξένους· σέβεται τις ὀλιγώτερον τὴν μητέρα, τῆς ὁποίας δὲν βλέπει καθόλου τὰ τέκνα· δὲν ὑπάρχει σταθερὰ ἐστία εἰς τὰς οἰκογενείας· ἡ ἔξις δὲν ἐνισχύει πλέον τοὺς δεσμούς τοῦ αἵματος· δὲν ὑπάρχουν πλέον οὔτε πατέρες, οὔτε μητέρες, οὔτε τέκνα, οὔτε ἀδελφοί, οὔτε ἀδελφαί· ὅλοι μόνον γνωρίζουν ἀλλήλους, πῶς νὰ ἀγαπῶνται; Ἐκαστος πλέον μόνον δι' ἑαυτὸν σκέπτεται. Ὅταν ἡ οἰκία εἶναι θλιβερὰ ἐρημία πρέπει κανεὶς νὰ μεταβῇ ἀλλαχοῦ νὰ φαιδρυνθῇ.

Ἀλλ' ἐάν αἱ μητέρες καταδεχθῶσι νὰ θηλάζουν τὰ τέκνα των, τὰ ἥθη θὰ ἀναμορφωθῶσιν ὅφ' ἑαυτῶν, τὰ φυσικὰ αἰσθήματα θὰ ἀφυπνισθῶσιν εἰς ὅλας τὰς καρδίας, τὸ κράτος θὰ ἐπανακτήσῃ πληθυσμόν, τὸ πρῶτον τοῦτο σημεῖον, μόνον τὸ σημεῖον τοῦτο μέλλει νὰ συνενώσῃ τὰ πάντα. Τὸ θέλητρον τῆς οἰκιακῆς ζωῆς εἶναι τὸ καλύτερον ἀντίδοτον τῶν διεφθαρμένων ἠθῶν. Ὁ θόρυβος τῶν παιδίων, τὸν ὁποῖον θεωροῦν ὡς ἐνοχλητικόν, γίνεται εὐάρεστος· καθιστᾷ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μᾶλλον ἀναγκαίους, μᾶλλον προσφιλεῖς τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον, συσφίγγει τὸν μεταξὺ των συζυγικὸν δεσμόν. Ὅταν ἡ οἰκογένεια εἶναι ζωντανή καὶ ἐμπυχωμένη, αἱ οἰκιακαὶ φροντίδες ἀποτελοῦν τὴν προσφιλεστέραν ἀσχόλησιν τῆς γυναίκος, τὴν γλυκυτέραν διασκέδασιν τοῦ ἀνδρός. Οὕτω ἐκ μόνης τῆς ἐπανορθώσεως τῆς καταχρήσεως ταύτης θὰ προέκυπτεν ἐντὸς ὀλίγου γενικὴ ἀναμόρφωσις· ἐντὸς ὀλίγου ἡ φύσις θὰ ἐναλάμβανεν ὅλα τῆς τὰ δικαιώματα. Ἄν ἀπαῖ αἱ γυναῖκες ξαναγίνωσι μητέρες, οἱ ἄνδρες ἐντὸς ὀλίγου θὰ ξαναγίνωσι πατέρες καὶ σύζυγοι.

Λόγοι περιττοί! καὶ αὐτὴ ἡ ἀνία ἀπὸ τὰς εὐχαριστήσεως τοῦ κόσμου δὲν ἐπαναφέρει τὰς μητέρας εἰς τὰ καθήκοντά των. Αἱ γυναῖκες ἔπαυσαν νὰ εἶναι

μητέρες· δὲν εἶναι πλέον, δὲν θέλουν νὰ εἶναι μητέρες. Καὶ ἂν τὸ ἤθελαν μόνον θὰ ἠδύναντο νὰ γίνουν· σήμερον, ὅτε ἡ ἐναντία συνήθεια καθιερώθη, ἕκαστη θὰ εἶχε νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀντίστασιν ὧν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι τὴν συναναστρέφονται, συνηνωμένοι ἐναντίον παραδείγματος, τὸ ὁποῖον αἱ μὲν δὲν ἔδωκαν, αἱ δὲ δὲν θέλουν νὰ ἀκολουθήσουν.

Εὐρίσκονται παρ' ὅλα ταῦτα ἐνίοτε ἀκόμη νεάνιδες καλοῦ φυσικοῦ, αἵτινες ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου τολμῶσι νὰ περιφρονήσωσι τὸ κράτος τοῦ συρμοῦ καὶ τὰς διαμαρτυρίας τοῦ φύλου των, καὶ ἐκπληροῦσι μετ' ἐναρέτου ἀφοβίας τὸ τόσον γλυκὺ καθήκον, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ταῖς ἐπιβάλλει. Εἴθε ὁ ἀριθμὸς των νὰ αὐξάνῃ διὰ τοῦ θελήτρον τῶν ἀγαθῶν, ὅσα προσορίζονται δι' ἐκείνας, ὅσαι τὸ ἐκτελοῦσιν. Στηριζόμενος ἐπὶ τῶν συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα δίδει καὶ ἡ ἀπλουστάτη λογικὴ, καὶ ἐπὶ παρατηρήσεων, τὰς ὁποίας οὐδέποτε εἶδον διαψευδομένας τολμῶ νὰ ὑποσχεθῶ εἰς τὰς ἀξίας ταύτας μητέρας διαρκῆ καὶ ἰσχυράν προσήλωσιν τῶν συζύγων των, στοργὴν πράγματι νικὴν ἐκ μέρους τῶν τέκνων των, τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ κόμου, εὐτυχεῖς τοκετοὺς, ἄνευ δυστυχημάτων καὶ κακῶν συνεπειῶν, ὑγείαν ρωμαλέαν καὶ σταθεράν, τέλος τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδουν ἡμέραν τινὰ νὰ τὰς μιμῶνται αἱ θυγατέρες των καὶ νὰ ὑποδεικνύονται ὡς παράδειγμα πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἄλλων.

Μὴ ὑπαρχούσης μητρός, δὲν ὑπάρχουν τέκνα. Μεταξὺ των τὰ καθήκοντα εἶναι ἀμοιβαῖα, καὶ ὅταν κακῶς ἐκτελῶνται ὑπὸ τοῦ ἑνός, παραμελοῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ ἄλλου.

Τὸ παδίον ὀφείλει νὰ γαλαπῇ τὴν μητέρα του, πρὶν νὰ μάθῃ, ὅτι εἶναι καθήκον τοῦ τοῦτο. Ἄν ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος δὲν ἰσχυροποιηθῇ διὰ τῆς ἔξεως καὶ τῶν φροντίδων, σβήνεται κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη καὶ ἡ καρδία ἀποθνήσκει, οὕτως εἰπεῖν, πρὶν ἢ γεννηθῇ. Ἐκ τῶν πρώτων βημάτων εὐρισκόμεθα οὕτω ἐκτὸς τῆς φύσεως.

Ἐξερχόμεθα ἐπίσης καὶ δι' ἀντιθέτου ὁδοῦ, ὅταν ἀντὶ νὰ παραμελήσῃ μία γυνὴ τὰ μητρικὰ καθήκοντά της, ἐκτελεῖ αὐτὰ καθ' ὑπερβολήν· ὅταν μεταβάλλῃ τὸ τέκνον της εἰς εἰδωλὸν της· ὅταν αὐξάνῃ καὶ διατηρῇ τὴν ἀδυναμίαν του διὰ νὰ τὸ ἐμποδίσῃ νὰ τὴν αἰσθανθῇ, καὶ ἐλπίζουσα νὰ τὸ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτοῦ τὰς λυπηρὰς προσβολάς, χωρὶς νὰ σκέπτεται, ἀπέναντι ὀλίγων ἀνησυχιῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας προσκαίρως τὸ προφυλάσσει, πόσους συσσωρεῖ μακρόθεν κινδύνους καὶ δυστυχήματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, πόσον βάρβαρος πρόνοια εἶναι νὰ παρατείνῃ κανεὶς τὴν ὀδυναμίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν τελείων ἀνδρῶν. Ἡ Θέτις διὰ νὰ καταστήσῃ τὸν υἱόν της ἄτρωτον, τὸν ἐβύθιζε, κατὰ τὴν μυθολογίαν, εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγός. Ἡ ἀλληγορία αὕτη εἶναι ὠραία καὶ σαφής. Αἱ σκληραὶ μητέρες, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλῶ, κάμνουν ἄλλο· βυθίζουσαι ἐπανειλημμένως τὰ τέκνα των εἰς τὴν μαλθακότητα τὰ παραδίδουν ἀπροφύλακτα εἰς τὰ δεινὰ, ἀνοίγουν τοὺς πόρους τοῦ σώματός των εἰς τὰς παντοειδεῖς ἀσθενείας, τῶν ὁποίων ἐξάπαντος θάποβῶσι τὸ θῦμα, ὅταν μεγαλώσωσιν.

Παρατηρήσατε τὴν φύσιν καὶ ἀκαλουθήσατε τὰς ὁδοὺς, τὰς ὁποίας χαράσσει. Γυμνάζει διαρκῶς τὰ παῖδια· ἐνδυναμώνει τὴν ἰδιοσυγκρασίαν των διὰ δοκιμασιῶν παντὸς εἶδους· τὰ διδάσκει ἐνωρὶς τί εἶναι πόνος καὶ κόπος. Οἱ φυόμενοι ὀδόντες τοῖς προξενούσι πυρετόν· ὅξεῖς κωλικόπονοι τοῖς παρέχουν σπασμούς· μακροὶ βῆχες τὰ πνίγουν· οἱ σκώληκες τῆς κοιλίας τὰ βασανίζουν, ἡ πληθώρα τῶν χυμῶν διαφθείρει τὸ αἷμα των· διάφοροι ζυμώσεις γεννῶνται εἰς αὐτὸ καὶ προξενοῦν ἐπικίνδυνα ἐξανθήματα. Σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ πρώτη των ἡλικία διέρχεται μὲ ἀσθενείας καὶ κινδύνους. Τὸ ἥμισυ τῶν γεννωμένων παιδίων ἀποθνήσκει πρὸ τοῦ ὄγ-

δού ετους. Ἀφοῦ ὑποστῇ τὰς δοκιμασίας ταύτας τὸ παιδίον ἀποκτᾷ δυνάμεις, καὶ εὐθὺς ἅμα δύναται νὰ χαρῇ τὴν ζωὴν, ἡ ἀρχὴ αὕτη καθίσταται περισσότερον ἀσφαλὲς καὶ βεβαία.

Ἴδου ὁ κανὼν τῆς φύσεως. Διατὶ ἀντεπεξέρχεσθε κατ' αὐτοῦ; Δὲν βλέπετε ὅτι, σκεπτόμενοι νὰ τὸν διορθώσητε, καταστρέφετε τὸ ἔργον του, ἐμποδίζετε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν φροντίδων του; Ἄν κάμνητε ἔξωθεν ὅ,τι ἐκεῖνος κάμνει ἔσωθεν, καθ' ἡμᾶς διπλασιάζετε τὸν κίνδυνον. Τὸν ἐξασθενίζετε. Ἡ πεῖρα μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁποθνήσκουν πολὺ περισσότερα παιδιά ἀνατρεφόμενα μὲ μαλθακότητα, παρ' ὅσον τὰ ἄλλα. Ἀρκεῖ νὰ μὴ ὑπερβῇ τις τὸ μέτρον τῶν δυνάμεων των καὶ τότε ὀλιγώτερον διακινδυνεύει κάμνων χρῆσιν τῶν δυνάμεων αὐτῶν, παρὰ φειδωλευόμενος αὐτάς. Γυμνάσατε λοιπὸν τὰ παιδιά εἰς τὰς σκληραγωγίας, τὰς ὁποίας θὰ ὑποστῶσι μίαν ἡμέραν.

Σκληραγωγῆσατε τὰ σώματά των μὲ τὰς ἀκρασίας τῶν ὥρων τοῦ ἔτους, τῶν κλιμάτων, τῶν διαφορῶν στοιχείων· συνηθίσατέ τα εἰς τὴν πείναν, τὴν δίψαν, τὴν κοίρασιν· βυθίσατέ τα εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγός. Πρὶν ἢ τὸ σῶμα ἀποκτήσῃ μίαν ἔξιν δύναται κανεῖς νὰ τῷ προσδῶσῃ ἀκινδύνως ἐκείνην, τὴν ὁποίαν θέλει· ἀλλ' ὅταν ἀπαξ ἀποκτήσῃ σταθερὰν ἔξιν, πᾶσα ἀλλοίωσις τις καθίσταται ἐπικίνδυνος διὰ τὸ σῶμα. Τὸ παιδίον ἀντέχει εἰς μεταβολάς, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἀνὴρ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ. Αἱ ἴνες τοῦ πρώτου, μαλακαὶ καὶ εὐκαμπτοί, ἀνευ μεγάλης προσπάθειας λαμβάνουν τὴν ἔξιν, τὴν ὁποίαν προσδίδουν εἰς αὐτάς· αἱ ἴνες τοῦ ἀνδρὸς μᾶλλον σκληρυνθεῖσαι μόνον διὰ τῆς βίας μεταβάλλουν τὴν κτηθεῖσαν ἤδη ἔξιν. Εἶναι δυνατὸν ἐπομένως νὰ καταστῇ ἐν παιδίον ρωμαλέον, χωρὶς νὰ διακινδυνεύσῃ ἡ ζωὴ ἢ ἡ υἱεῖα του· καὶ ὅταν ἀκόμη διαφαίνεται κάποιος μικρὸς κίνδυνος δὲν πρέπει κανεῖς νὰ διστάζῃ. Ἀφοῦ οἱ κίνδυνοι εἶναι ἀναπόσπαστοι ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι προτιμότερον νὰ μεταθέσῃ κανεῖς τοὺς κινδύνους τούτους εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς, ὅτε εἶναι ὀλιγώτερον βλαβεροί;

Τὸ παιδίον γίνεται πολυτιμότερον ἐφόσον αὐξάνει ἡ ἡλικία του. Εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου του προστίθεται ἡ ἀξία τῶν φροντίδων, ὅσαι κατεβλήθησαν· γεννᾶται εἰς αὐτὸ τὸ αἶσθημα τοῦ θανάτου, συγχρόνως μὲ τὴν ἀπώλειαν τῆς ζωῆς, αἶσθημα τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε προηγουμένως. Ἀποβλέποντες λοιπὸν εἰς τὴν διατήρησίν του, ὀφείλομεν πρὸ πάντων νὰ σκεπτόμεθα διὰ τὸ μέλλον του· πρέπει νὰ τὸ ἐξοπλίσωμεν κατὰ τῶν ἀσθενειῶν τῆς νεότητος προτοῦ φθάσῃ εἰς αὐτήν· διότι, ἐὰν ἡ ἀξία τῆς ζωῆς τοῦ αὐξάνῃ μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν θὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτήν, δὲν εἶναι ἀληθὴς παραφροσύνη νὰ ἀπαλλάσῃ κανεῖς τὸ παιδίον ἀπὸ ἀσθενείας τινὸς τῆς παιδικῆς ἡλικίας διὰ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς τῆς ὥριμου ἡλικίας; Αὐτὰ εἶναι τὰ διδάγματα τοῦ παιδαγωγοῦ;

Ἡ τίχῃ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ ὑποφέρῃ εἰς πᾶσαν ἡλικίαν. Αὐτὴ ἡ φροντίς τῆς διατηρήσεώς του εἶναι συμφυῆς, πρὸς τοὺς πόνους του. Εἶναι εὐτυχής, ἐὰν κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν μόνον τοὺς φυσικοὺς πόνους γνωρίσῃ, πόνους πολὺ ὀλιγώτερον σκληροὺς, πολὺ ὀλιγώτερον θλιβεροὺς ἢ οἱ ἄλλοι, καὶ οἷτινες πολὺ σπανιώτερον ἐκείνων μᾶς κάμνουν νὰ ἀπαρνώμεθα τὴν ζωὴν. Οὐδεὶς αὐτοκτονεῖ διὰ τοὺς πόνους τῶν ρευματισμῶν· μόνον οἱ ψυχικοὶ πόνοι προξενοῦσι τὴν ἀπελπισίαν. Αὐποίμεθα τὴν τύχην τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐνῶ ἔπρεπε τὴν ἰδικὴν μας τύχην νὰ θρηνώμεν. Τὰ μεγαλύτερα δεινὰ μας προέρχονται ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων.

Τὸ παιδίον γεννῶμενον κραυγάζει τὰ πρώτῃ του ἔτη παρόντων εἰς θρήνους. Ἄλλοτε τὸ λικνίζουσιν, τὸ θαυμάζουν διὰ νὰ τὸ καθησυχάσουν· ἄλλοτε τὸ ἀπειλοῦν, τὸ δέρουν, διὰ νὰ τὸ κάμουν νὰ σιωπᾷ. Ἡ πράττομεν ὅ,τι τοῦ ἀρέσκει, ἢ ἀπαιτοῦμεν παρ' αὐτοῦ ὅ,τι εἰς ἡμᾶς ἀρέσκει· ἢ ὑποτασσόμεθα εἰς τὰς φαντασιοπληξίας του, ἢ τὸ καθυποβάλλομεν εἰς τὰς ἰδικὰς μας· μέσος ὁρος δὲν

ὑπάρχει, πρέπει νὰ δίδῃ διαταγὰς ἢ νὰ δέχεται τοιαύτας. Ἐνεκα τούτου αἱ πρώται του ἰδέαι εἶναι ἡ τῆς δεσποτείας ἢ ἡ τῆς δουλείας.

Προτοῦ νὰ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ, διατάσσει, προτοῦ νὰ μάθῃ νὰ ἐνεργῇ, ὑπακούει· καὶ ἐνίοτε τὸ τιμωροῦσι πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ γνωρίσῃ τὰ σφάλματά του ἢ μᾶλλον πρὶν ἢ τὰ διαπράξῃ. Τοιουτοτρόπως ἐνσπεύρουν ἐνῶς εἰς τὴν νεαράν του καρδίαν τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα ἐπιρρίπτουν ἔπειτα ἐπὶ τῆς φύσεως, καὶ ἀφοῦ ἐκοπίασαν νὰ τὸ καταστήσουν κακόν, παραπονοῦνται ἔπειτα, ὅτι τὸ εὗρισκουν τοιοῦτο.

Τὸ παδίον διέρχεται 6 ἢ 7 ἔτη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τὰς χεῖρας τῶν γυναικῶν, θῦμα τῆς ἰδιοτροπίας των ἢ τῆς ἰδικῆς του· καί, ἀφοῦ τὸ ἐδίδαξαν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, δηλαδὴ ἀφοῦ ἐφόρτωσε τὴν μνήμην του ἢ μὲ λέξεις, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, ἢ μὲ πράγματα ἐντελῶς ἀκατάλληλα δι' αὐτό· ἀφοῦ κατέπνιξαν τὴν ἐν αὐτῷ φύσιν διὰ τῶν παθῶν, τὰ ὁποῖα τῷ προσέδωσαν, παραδίδουν τὸ ἐπίπλαστον τοῦτο ὃν εἰς τὰς χεῖρας παιδαγωγοῦ, ὅστις φέρει εἰς πέρας τὴν ἀνάπτυξιν τῶν τεχνητῶν σπερμάτων, τὰ ὁποῖα εὗρισκει ἤδη καθ' ὁλοκληρίαν διαμορφωθέντα, καὶ τῷ διδάσκει τὰ πάντα, πλὴν τοῦ νὰ γνωρίξῃ νὰ ζῇ καὶ νὰ καθίσταται εὐτυχές.

Ἐπὶ τέλους, ὅταν τὸ τυραννικὸν καὶ δοῦλον τοῦτο παιδίον, πλήρες γνώσεων καὶ ἐστερημένον γνώσεως, ἐξίσου ἀσθενικὸν τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, ῥίπτεται εἰς τὸν κόσμον ἐπιδεικνύον τὴν ἀνοιάν του, τὴν ἀλαζονείαν του καὶ ὅλα του τὰ ἐλαττώματα, κάμνει νὰ θρηνῇ κανεῖς τὴν ἀνθρωπίνην ἀθλιότητα καὶ τὴν διαστροφὴν. Ἀπατῶνται ὅμως. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀνθρώπος τῶν φαντασιοπληξιῶν μας· ὁ κατὰ φύσιν ἀνθρώπος εἶναι διαφοροτρόπως μορφωμένος. Θέλετε ἐπομένως νὰ διαφυλάξῃ τὴν πρωτότυπον μορφήν του; Διατηρήσατε αὐτὴν ὅφ' ἧς στιγμῆς ἐρχεται εἰς τὸν κόσμον. Εὐθὺς ἅμα γεννηθῇ, λάβετέ το καὶ μὴ τὸ ἐγκαταλείψατε πλέον πρὶν ἢ γίνῃ ἀνὴρ· ποτὲ δὲν θὰ ἐπιτύχητε κατ' ἄλλον τρόπον.

Ὅπως ἡ ἀληθὴς τροφὸς εἶναι ἡ μήτηρ, ὁ ἀληθὴς παιδαγωγὸς εἶναι ὁ πατήρ. Ἄς συμφωνήσουν ὁμόφροντες εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐνεργειῶν των, ὅπως καὶ εἰς τὸ σύστημά των· ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐνὸς τὸ παιδίον ἄς μεταπίπτῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἄλλου. Θὰ ἐκπαιδευθῇ καλύτερον ὑπὸ πατρός ἐχέφρονος καὶ περιορισμένου παρὰ ὑπὸ τοῦ ἱκανωτέρου διδασκάλου τοῦ κόσμου, διότι ὁ ζῆλος ἀντικαθιστᾷ καλύτερον τὴν ἰδιοφυίαν παρ' ὅσον αὕτη τὸν ζῆλον.

Ἄλλ' αἱ ὑποθέσεις, αἱ ἐργασίαι, τὰ καθήκοντα.... Ἄ! Τὸ καθήκοντα!

Ἀναμφιβόλως τὸ μικρότερον αὐτῶν εἶναι τὸ τῆς πατρότητος! (1) Μὴ ἐκπληττώμεθα ἂν ὁ ἀνὴρ, τοῦ ὁποίου ἡ σύζυγος δὲν κατεδέχθη νὰ θρέψῃ τὸν καρπὸν τοῦ γάμου του, δὲν καταδέχεται ἐπίσης νὰ τὸ ἐκπαιδεύσῃ ὁ ἴδιος. Δὲν ὑπάρχει θελκτικώτερον θέαμα ἀπὸ τὸ θέαμα οἰκογενείας, ἀλλὰ μία μόνη ἀποψὶς τὴν παραμορφώνει. Ἐὰν ἡ μήτηρ δὲν ἔχῃ ἀρκετὰ καλὴν υἱεῖαν ὥστε νὰ μὴ εἶναι τροφός, ὁ πατήρ θὰ ἔχῃ ὑπὲρ τὸ δέον πολλὰς ἐργασίας ὥστε νὰ μὴ εἶναι παιδαγωγός. Τὰ τέκνα, ἀπομακρυνόμενα, διασκορπιζόμενα εἰς οἰκοτροφεῖα, εἰς μοναστήρια, εἰς λύ-

1). Ὅταν ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸν Πλούταρχον ὅτι Κάτων ὁ τιμητής, ὅστις ἐκυβέρνησε τὴν Ρώμην τόσον ἐνδόξως, ἀνέθρεψεν ὁ ἴδιος τὸν υἱὸν του ἀπὸ τῆς κοιτίδος μὲ τόσην φροντίδα, ὥστε ἄφηνε τὰ πάντα διὰ νὰ εἶναι παρὼν ὅταν ἡ τροφὸς—ἡ μήτηρ δηλαδὴ— τὸ ἐλίκνιζε καὶ τὸ ἔπλυνεν· ὅταν ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸν Σουετώνιον ὅτι ὁ Αὐγουστος, κυρίαρχος τοῦ κόσμου, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος κατέκτησε καὶ ἐκυβέρνησε, ἐδίδασκεν ὁ ἴδιος τοὺς ἐγγονοὺς του νὰ γράφουν, νὰ κολυμβῶσι, τὰ πρώτα στοιχεῖα τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ὅτι τοὺς εἶχε πάντοτε περὶ τοῦ, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ γελάσωμεν μὲ τοὺς ἀγαθοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνθρώπους, οἵτινες διεσκέδαζον μὲ τοιαύτας ἀνοησίας, πολὺ περιορισμένας ἀναμφιβόλως, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἐκτελῶσι τὰς σπουδαίας ὑποθέσεις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς μας!!

κεια, θὰ στρέψουν ἀλλαχοῦ τὴν πρὸς τὴν πατρικὴν των οἰκίαν ἀγάπην, ἢ καλύ-
τερον, θὰ ἀποκτήσουν τὴν συνήθειαν οὐδεμίαν νὰ αἰσθάνωνται πρὸς αὐτὴν προσή-
λωσιν. Οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ μόλις θὰ γνωρίζωνται ἀναμεταξύ των· ὅταν
ὅλοι θὰ εἶναι συνηθροισμένοι εἰς τινὰ τελετὴν ἡμποροῦν νὰ εἶναι πολὺ εὐγενεῖς
πρὸς ἀλλήλους, ὅπως πρὸς ξένους. Εὐθὺς ἅμα δὲν ὑπάρχει οἰκειότης μεταξύ των
γονέων, εὐθὺς ἅμα ἡ συναναστροφή τῆς οἰκογενείας δὲν ἀποτελεῖ ἐν ἀπὸ τὰ
θέλγητρα τῆς ζωῆς, θὰ ἀνατρεῖται εἰς τὰ διεφθαρμένα ἥθη διὰ νὰ τὴν ἀντι-
καταστήσωμεν. Ποῦ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅστις εἶναι τόσο ἀνόητος ὥστε νὰ μὴ
βλέπῃ τὴν λογικὴν ἄλυσιν πάντων τούτων;

Ὁ πατήρ, ὅστις γεννᾷ καὶ τρέφει τὰ τέκνα του, ἐκτελεῖ δι' αὐτῶν μόνον τὸ
ἐν τρίτον τῆς ἀποστολῆς του. Ὁφείλει ἀνθρώπους εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ εἴδους
του, χρεωστεῖ εἰς τὴν κοινωνίαν ἀνθρώπους κοινωνικούς, ὀφείλει πολίτας εἰς τὸ
Κράτος. Πᾶς ὅστις δύναται νὰ πληρώσῃ τὸ τριπλοῦν τοῦτο χρέος καὶ δὲν τὸ
πράττει εἶναι ἔνοχος καὶ περισσότερον ἔνοχος ἴσως, ἢ ἐκπληρώσῃ τὰς ὀφειλὰς
ταύτας κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὅστις δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὰ πατρικὰ καθήκοντα δὲν
ἔχει δικαίωμα νὰ γίνῃ πατήρ. Οὔτε ἡ πτωχεία, οὔτε αἱ ἐργασίαι, οὔτε ὁ ἀν-
θρώπινος σεβασμὸς τὸν ἀπαλλάσσουν τοῦ νὰ θρέψῃ τὰ τέκνα του καὶ νὰ τὰ ἀνα-
θρέψῃ ὁ ἴδιος. Ἀναγνώσται, δύνασθε νὰ με πιστεύσητε. Προλέγω εἰς οἰονδή-
ποτε ἔχοντα τέκνα καὶ παραμελοῦντα τόσον ἱερὰ καθήκοντα, ὅτι ἐπὶ πολὺν χρό-
νον θὰ χύσῃ πικρὰ δάκρυα διὰ τὸ σφάλμα του καὶ οὐδέποτε θὰ παρηγορηθῇ δι'
αὐτό.

Ἀλλὰ τί κάμνει ὁ πατήρ οὗτος ὁ πλούσιος, ὁ οἰκογενειάρχης οὗτος ὁ τόσον
πολυάσχολος καὶ ἠναγκασμένος, κατὰ τὴν γνώμην του, νὰ ἀφήσῃ τὰ τέκνα του
εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν; Πληρώνει ἄλλον, ἵνα ἀναλάβῃ τὰς φροντίδας, αἱ ὁποῖαι τῷ
εἶναι βάρος. Ψυχὴ ὦνία! Πιστεύεις ὅτι δίδεις, εἰς τὸν υἱόν σου ἄλλον πατέρα ἀ-
πέναντι χρημάτων; Μὴ ἀπατᾶσαι· οὔτε κύριον δὲν τῷ δίδεις, ἀλλ' ἓνα ὑπερέ-
την· θὰ μορφώσῃ ἐξ αὐτοῦ ταχέως ἓνα δεύτερον.

Συζητοῦσι πολὺ διὰ τὰς ἀρετὰς καλοῦ παιδαγωγοῦ. Ἡ πρώτη, τὴν ὁποίαν θὰ
ἀπῆλθον, καὶ αὐτὴ μόνη ὑποθέτει πολλὰς ἄλλας, εἶναι νὰ μὴ εἶναι ἄνθρωπος πω-
λούμενος. Ὑπάρχουν ἐπαγγέλματα τόσον εὐγενῆ, ὥστε δὲν δύναται νὰ τὰ ἐνα-
σκήσῃ τις ἀντὶ χρημάτων χωρὶς νὰ ἀποδειχθῇ ἀνάξιος νὰ ἐπιδοθῇ εἰς αὐτά· τοι-
οῦτον εἶναι τὸ τοῦ στρατιωτικοῦ· τοιοῦτον εἶναι τὸ τοῦ διδασκάλου. Ποῖος λοι-
πὸν θὰ ἀναθρέψῃ τὸ τέκνον μου; Σοὶ τὸ εἶπα ἤδη: Σὺ ὁ ἴδιος. Δὲν δύναμαι!..
Ἀπόκτησον λοιπὸν ἓνα φίλον. Ἄλλην διέξοδον δὲν βλέπω.

Παιδαγωγός! ὦ ποία ψυχὴ μεγαλόφρων! Τῇ ἀληθείᾳ διὰ νὰ μορφώσῃ κα-
νεῖς ἓνα ἄνθρωπον πρέπει νὰ εἶναι ἢ πατήρ, ἢ ὑπεράνθρωπος ὁ ἴδιος. Ἴδου
ἡ ἐργασία, τὴν ὁποίαν ἐμπιστεύετε με ἡρεμίαν ψυχῆς εἰς μισθωτοίς.

Ὅσον τις ἐξετάζει τὸ ζήτημα, τόσον διαβλέπει νέας δυσχερείας. Ἐπρεπεν ὁ
διδάσκαλος νὰ ἔχῃ ἀνατραφῇ διὰ τὸν μαθητὴν του, οἱ ὑπηρετῶν διὰ τὸν κύριόν
των, πάντες ὅσοι πλησιάζουν τὸ παιδίον νὰ εἶχον λάβει τὰς ἐντυπώσεις, ὅσας ὀ-
φείλουν νὰ τῷ μεταδώσουν· θὰ ἦτο ἀνάγκη ἀπὸ ἐκπαιδείσεως εἰς ἐκπαίδευσιν νὰ
ἀνέλθῃ, τίς οἶδε ποῦ. Πῶς εἶναι δυνατόν ἐν παιδίον νὰ μορφωθῇ καλῶς
παρ' ἐκείνου ὅστις ὁ ἴδιος δὲν ἐμορφώθη καλῶς;

Ὁ σπάνιος οὗτος θνητὸς εἶναι ἀνεύρετος; Τὸ ἀγνοῶ. Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν
τῆς ἐκλύσεως ποῖος γνωρίζει μέχρι τίνος βαθμοῦ ἀρετῆς δύναται νὰ ἀνέλθῃ ἢ ἀν-
θρώπινη ψυχὴ; Ὑποθέσωμεν ὅμως ὅτι τὸ θαῦμα τοῦτο εὐρέθη.

(Ἀκολουθεῖ)

Πᾶσα ἀποστολὴ χρηματικὴ καὶ πᾶν ἔγγραφο ἀποβλέπον τὴν
«Ἀγωγὴν» καὶ τὴν Συντακτικὴν αὐτῆς Ἐπιτροπὴν ἀποστέλλεται
ἐπὶ συστάσει

Πρὸς τὸν Κύριον Μ. Καλυβόπουλον

διδάσκαλον

Γραμματέα τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς «Ἀγωγῆς»

Κωνσταντινούπολιν, Πέραν, Ὀδὸς Χαλεπλῆ, Ἀρ. 35.

Συνδρομή ἑτησία διὰ τὰ μέλη τοῦ Διδ. Γυμναστικοῦ Συλλόγου
γρ. 10, διὰ τοὺς λοιποὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἱερεῖς γρ. 15, διὰ
τοὺς κ. καθηγητὰς καὶ τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν παρ' ἡμῖν παι-
δαγωγικὴν κίνησιν γρ. 20.

~~~~~  
*Τὸ παρὸν τεῦχος ἐξαιρετικῶς τιμᾶται γρ. 7 ½*  
~~~~~